

Ullaq

Januaari 2020

AQQUSINEQ KANGERLUSSUARMIIT KANGERLUARSUK TULLERMUT ASN-NALILERSUINEQ

AQQUSINEQ KANGERLUSSUARMIIT KANGERLUARSUK TULLERMUTKANGERLUSSUARMIT KANGER- LUARSUK TULLERMUT - ASN-NALILERSUINEQASN-NALILIINEQ

Misissornera **08**
Ulloq **09-01-2020**
Suliarinnittut **Ole Riger-Kusk**
Misissuisut **Laust Løgstrup/Hans Holt Poulsen**
Akuerinnittut **Laust Løgstrup**

1.	EQIKKAANEQ TEKNIKIMUT TUNNGASUUNNGITSOQ	6	
1.1	Suliniutip tunngavia	6	
1.2	Suliniut periarfissallu allat	7	
1.3	Sanaartukkat suliffeqarfiillu eqqaaniittut	11	
1.4	Pinngortitaq	12	
1.5	Angallanneq	19	
1.6	Umiartornikkut tikinneqartarnera umiartorfiunerullu isumannaannera	19	
1.7	Nipiliornerit, sajukulaarnerit silaannarmillu mingutitsineq	20	
1.8	Isikkivianut peqqissinarneranullu tunngasutigit pissutsit kiisalu kultureqarnikkut oqaluttuarisaanermi soqutiginartut	20	
1.9	Imeq igitaq, nunap qaata ernga aamma nunap iluata ernga	22	
1.10	Igitat igitanillu passussineq	22	
1.11	Nunamik mingutsitsineq	22	
1.12	Silap pissusia	22	
1.13	Pigisatigit iluaqutissat, inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngasut aamma peqqissuseq	23	
1.14	Atortussiassat	23	
1.15	Avatangiisinut sunniutit ataatsimut nalilernerat	24	
2.	ASN-IMIK NALUNAARUSIAMIK ILISARITITSINEQ	25	
2.1	Avatangiisit pillugit naliliineq	25	
2.2	Qanoq atuarneqarnissaanut ilitsersuut	25	
2.3	Nangittumik ingerlannera	26	
3.	AALLAQQAASIUT	27	
3.1	Suliniutip tunngavia	27	
3.2	Inatsisitigit tunngavissat aamma pilersaarutitut tunngasunut pissutsit	28	
3.2.1	Inatsisitigit tunngavissat	28	
3.2.1.1	ASN-imik nalunaarusiaq	28	
3.2.1.2	PINNGORTITAMIK ILLERSUINEQ	29	
3.2.1.3	Suliffeqarfiit immikkut ittumik mingutsitsisut	30	
3.2.1.4	Imerkik igitassamik kuutsitsineq	30	
3.3	Pilersaarutitut tunngasut	30	
3.3.1	2012-24-mut kommunimi pilersaarut	30	
3.3.2	2012-24-mut Qeqqata Kommuniata kommunimi pilersaarutaanut tapiliussaq nr. 22. Sisimiut aamma Kangerlussuup akornanni pinngortitami aqqusineq	32	
3.3.3	Kommunimut pilersaarummut tapiliussaq nr. 58	33	
3.3.4	Aqqusinnermit aallaaniarneq	35	
4.	SULINIUT PERIARFISSALLU ALLAT	37	
4.1	Tunngaviusoq	37	
4.2	Misissuineq aqqutissamillu inissiineq	37	
4.3	Suliniut pillugu allaatigisaq	38	
4.4	0-imik periarfissaq	52	
4.5	Periarfissat allat misissorneqarsimanngitsut nassuiarneri	52	
4.6	Piffissamik pilersaarut	53	
5.	PERIUSEQ	54	
5.1	Immikkoortut ilusaat	54	
5.2	Paasissutissat nalilersorneqarnerinik naliliineq	54	
5.3	Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat	55	
6.	PINNGORTITAQ	58	
6.1	Piumasaqaatit aamma tunngaviit	58	
6.2	Pissutsit atuuttut	59	
6.2.1	Nunap isikkua nunalerinerlu	59	
6.2.2	Narsat qaarsuusut	60	

6.2.3	Nunat paarnaqutaannaat qaarsortarasaartut	61
6.2.4	Orpikkat	63
6.2.5	Sivinganersat naasorasaat	64
6.2.6	Tasinnguit masarsuillu	65
6.2.7	Kuuit	65
6.2.8	Tatsit erngullu katersuuffii	65
6.2.9	Tatsit tarajuusumik imillit tatsillu tarajornitsuusut	66
6.2.10	Nunat/narsaamanerit tarajuusut	68
6.3	Naasut	70
6.3.1	Milalinnguanik ujaasineq	71
6.4	Uumasut	71
6.4.1	Miluumasut	71
6.5	Timmissat	75
6.6	Pinngortitamut tunngasup eqikkarnera	79
6.7	Sanaartornerup nalaani sunniutit	79
6.8	Ingerlatsineri sunniutit	82
6.9	Qaleriiaartumik sunniutit	87
6.10	Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit	90
6.11	Aqqusinniassap ungataani 10 km-it iluanni sunniutissanik naliliineq	90
6.12	Sunniutiniq naliliineq	91
7.	ANGALLANNEQ	93
7.1	Piumasaqaatit aamma tunngaviit	93
7.2	Pissutsit atuuttut	93
7.3	Sanaartornerup nalaani sunniutit	93
7.4	Ingerlatsineri sunniutit	94
7.5	Qaleriiaartumik sunniutit	94
7.6	Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit	94
7.7	Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat	94
8.	UMIARTORNIKKUT TIKINNEQARTARNERA UMIARTORFIUNERULLU ISUMANNAANNERA	96
8.1	Piumasaqaatit aamma tunngaviit	96
8.1.1	Silap pissussaa	96
8.1.2	Sarfaq tinittarnelu	97
8.1.3	Siku	97
8.1.4	Aqqummik / immap assinginiq toqqaaneq	97
8.1.5	Umiarsuaq inuttallu	99
8.1.6	Attaveqaateqarnermi pissutsit	99
8.2	Pissutsit atuuttut	99
8.3	Sanaartornerup nalaani sunniutit	99
8.4	Ingerlatsineri sunniutit	100
8.5	Qaleriiaartumik sunniutit	100
8.6	Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit	100
8.7	Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat	100
9.	NIPILIORNERIT, SAJUKULAARNERIT SILAANNARMILLU MINGUTITSINEQ	102
9.1	Piumasaqaatit aamma tunngaviit	102
9.2	Pissutsit atuuttut	102
9.3	Sanaartornerup nalaani sunniutit	102
9.4	Ingerlatsineri sunniutit	103
9.5	Qaleriiaartumik sunniutit	104
9.6	Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit	105
9.7	Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat	105
10.	ISIKKIAVIANUT PEQQISSINARNERANULLU TUNNGASUTIGUT PISSUTSIT KIISALU KULTUREQARNIKKUT OQALUTTUARISAAANERMI SOQUTIGINARTUT	106
10.1	Piumasaqaatit aamma tunngaviit	106
10.2	Pissutsit atuuttut	106
10.3	Sanaartornerup nalaani sunniutit	107

10.4	Ingerlatsinermi sunniutit	108	
10.5	Qaleriiaartumik sunniutit	109	
10.6	Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit	109	
10.7	Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat	109	
11.	IMEQ IGITAQ, NUNAP QAATA ERNGA AAMMA NUNAP ILUATA ERNGA	111	
11.1	Piumasaqaatit aamma tunngaviit	111	
11.2	Pissutsit atuuttut	111	
11.3	Sanaartornerup nalaani sunniutit	111	
11.4	Ingerlatsinermi sunniutit	111	
11.5	Qaleriiaartumik sunniutit	112	
11.6	Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit	112	
11.7	Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat	112	
12.	IGITAT IGITANILLU PASSUSSINEQ	114	
12.1	Piumasaqaatit aamma tunngaviit	114	
12.2	Pissutsit atuuttut	114	
12.3	Sanaartornerup nalaani sunniutit	114	
12.4	Ingerlatsinermi sunniutit	114	
12.5	Qaleriiaartumik sunniutit	114	
12.6	Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit	114	
12.7	Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat	114	
13.	NUNA MINGUTTOQ	116	
13.1	Piumasaqaatit aamma tunngaviit	116	
13.2	Pissutsit atuuttut	116	
13.3	Sanaartornerup nalaani sunniutit	116	
13.4	Ingerlatsinermi sunniutit	116	
13.5	Qaleriiaartumik sunniutit	116	
13.6	Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit	116	
13.7	Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat	116	
14.	SILAP PISSUSIA	118	
14.1	Piumasaqaatit aamma tunngaviit	118	
14.2	Pissutsit atuuttut	118	
14.3	Sanaartornerup nalaani sunniutit	118	
14.4	Ingerlatsinermi sunniutit	118	
14.5	Qaleriiaartumik sunniutit	118	
14.6	Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit	118	
14.7	Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat	119	
15.	PIGISATIGUT ILUAQUTISSAT, INUIAQATIGIIT		
	ANINGAASAQARNERANNUT TUNNGASUT AAMMA PEQQISSUSEQ		120
15.1	Piumasaqaatit aamma tunngaviit	120	
15.2	Pissutsit atuuttut	120	
15.3	Sanaartornerup nalaani sunniutit	120	
15.4	Ingerlatsinermi sunniutit	120	
15.5	Qaleriiaartumik sunniutit	121	
15.6	Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit	121	
15.7	Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat	121	
16.	ATORTUSSIASSAT	123	
16.1	Piumasaqaatit aamma tunngaviit	123	
16.2	Pissutsit atuuttut	123	
16.3	Sanaartornerup nalaani sunniutit	123	
16.4	Ingerlatsinermi sunniutit	123	
16.5	Qaleriiaartumik sunniutit	123	
16.6	Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit	123	
16.7	Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat	124	
17.	AVATANGIISINUT SUNNIUTIGISINNAASAI ATAATSIMOORTUMIK		
	TAKUSSUSIORNEQARNERAT	125	
18.	PINNGITSOORTITSINIARLUNI SULINIUTIT	128	
19.	PAASSISSUTISSAT AMIGAATAASUT	129	

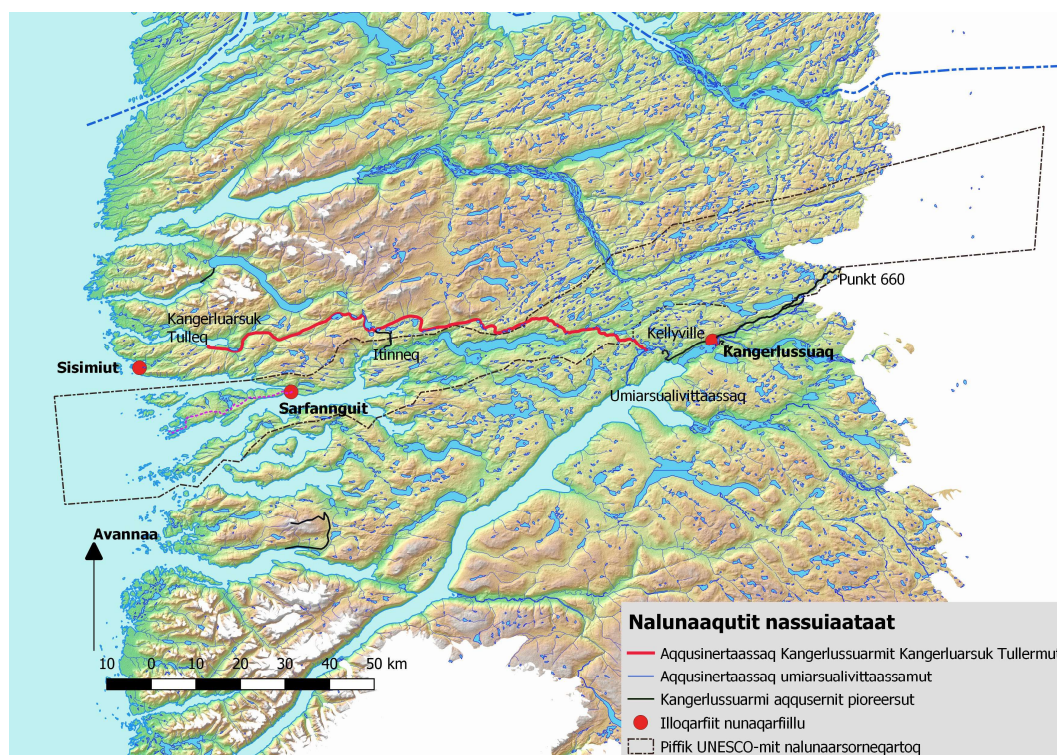
1. EQIKKAANEQ TEKNIKIMUT TUNNGASUUNNGITSOQ

1.1 Suliniutip tunngavia

Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqqusinniornissaq Qeqqata Kommuniata kissaatigaa. Nunap ilaani tassani takornarianut sammineqarsinnaasunik nutaanik periarfissiinissaq, assersuutigalugu qaqqamut tatsinullu tarajuusunut pisulluni angalaarnerit kiisalu nunap ilaani angeqisumi Sisimiut Kangerlussuullu akornanniittumi tamaanimiut peqqinnartunik sammisaqartitsisinnaanerat suliniutip siunertaraa. Taassuma saniatigut illoqarfiup nunaqarfiullu akornanni biilini ingelassinnaaneq aqquserngup periarfississavaa. Taamaattumik takornariat amerlanerusut sivilisunerusumik nunap ilaani tassaniittarnissaat aqqusinniornierup kingunerissagaa ilimagineqarpoq

Takornarianut sammisaqartitsinerit amerlinerannut aamma Aasivissuit – Nipisat, Inuit piniariartarfiat immap sikullu akornanniittoq UNESCO-mit nunarsuarmiunut kingornutassanngortinneqartut ilaapput. Aqqusineq pisariaqarpoq piffik takornarianut alakkartinneqartassappat.

Aqquserngup aamma kingunerissavaa inunnik nassiussanillu, taakku ataanni nerisassanik nutaanik, Sisimiut Kangerlussuullu akornanni angallassinierup timmisartut utaqqisariaarutissammagit. Timmisartukkoortitsineq angallassinieruvoq akisoqisoq tassanilu ikittuinnarnik tingisoqartarpoq

Takussutissiaq 1-1. Aqqusineq nutaaq Kangerlussuarmi umiarsualivittaamut aqqusinermiit Kangerluarsuk Tullermukarpoq.

Suliniut ASN-imik nalunaarusiami uani pineqartoq tassaavoq Kangerlussuarmiit Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq (takuuk Takussutissiaq 1-1.) Aammali aqquserngup Kangerluarsuk Tullermiit Sisimiunut ingerlateqqinnissaa sulissutigineqarpoq. Siullermik Kangerlussuarmiit Kangerluarsuk Tullermut aqqusinniornissaq uani ASN-imik nalunaarusiami allaaserineqartoq ingerlanneqassaaq. Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermut aqqusinissap avatangiisit pillugit nalilerneqarnissaa immikkut ASN-imik nalunaarusiorneqassaaq.

Suliniutip uuma annertunerpaamik sunniutigisinnaasaanik naliliineq ingerlassinnaajumallugu Sisimiuniit Kangerlussuarmut apuutivillugu aqqusineqarnera aallaavigineqassaaq. Tassa imaappoq aqqusineq tamakkerluni naammassereerpat angallannerup qanoq annertutiginissaa angallannermik naliliinermi aallaavigineqassaaq.

1.2 Suliniut periarfissallu allat

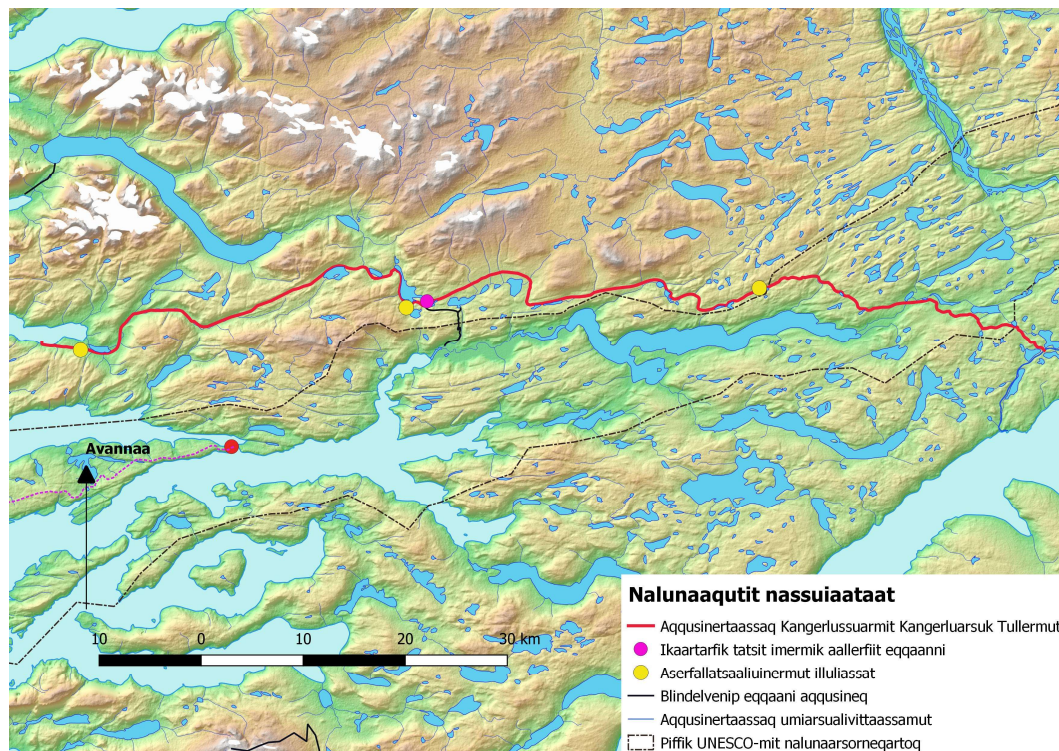
Kellyvillemiit Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq 130 km missaannik takissuseqassaaq, Sisimiunullu tallineqassaguni takissusaa tamakkerluni 150 km missaanniissaaq.

Suliniut tassaavoq ukiut ingerlanerini ineriartortussaaq. Aqqusineq siullermik ATV-nut ingerlavissatut suliarineqassaaq, pisariaqartitallu naammassippata 2x3 m-imik silissusilimmik illuttullu ½ m-imik sinilimmik ujaraaqqanik aqqusinniannorlugu annertusineqassaaq.

Takussutissiaq 1-2. Kellyvillemi ATV-nut aqqut atuuttoq ATV-nut aqqutip qanoq isikkoqarneranik ersisitsivoq. Ujaraaqqanik aqqusinniassaaq assilissap talerpiata tungaani inissisimassaaq.

Sapinngisamik pinngortitaq innarlernagu aqqusineq pilersinneqassaaq (takuuk Takussutissiaq 1-2). Tassa imaappoq annertunerusumik qaarsup qaani nunallu ilaani ujaraaralimmi ima qajannaatsigisumi pinngortitaq annikinnerpaamik aqqusinnermit sunnerneqartussanngorlugu aqqusinniortoqassaaq. Kisianni aqqutip ilaani aqqusinivimmik sanaartussalluni (takuuk Takussutissiaq 1-4).

Takussutissiaq 1-3. Aqqusinermi aserfallatsaaliuinnermut aputaajaanermullu atortuusiviit annerpaamik pingasut inissinneqassapput.

Mikisumik ikaartarfiliortoqassaaq 5 m-isut takitigisumik (takuuk Takussutissiaq 1-3). Kiisalu aqquserngup ataani imeq kuuffissaqartinneqassaaq, nunap qaani imeq ullumikkut pisarnermisut ingerlasinnaaqqullugu.

Kangerluarsuk Tullermi puttasumik talittarfeqassaaq, angallatit minnerusut (assersuutigalugu Targa-tut ittut) talissinnaanngorlugit. Taamaalilluni ilaasut niuneqarsinnaammata ikitinneqarlutillu aamma assersuutigalugu ATV-t aallaqqaataani atorineqarnerusassagunartut niullugillu usilersuunneqarsinnaassammata.

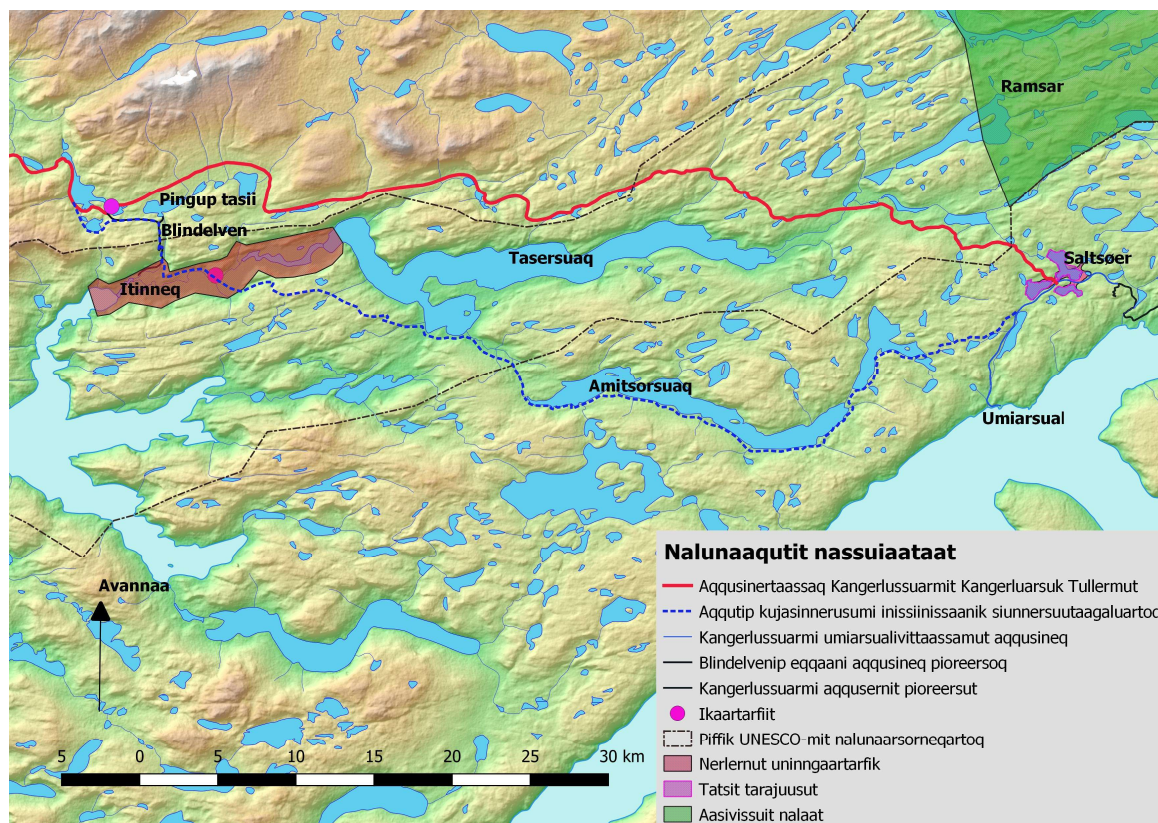
Takussutissiaq 1-4. Suliniut naammassippat aqquserngup ilimagisatut qanoq isikkoqarnissaanut assersuutitut ujaraaqqanik aqqusinniap assinga aana. Aqqusineq takutinneqartoq nunamik assaariarluni qaleriissillugit ujaraaqqanik aqqusinniatus ilusiligaavoq, aqquserngullu ilaannaanni taamaattuussaaq, annersaami qaarsup qaani sananeqassagami.

Aqquserngup siaanganerani illut pingasut napparneqassapput (takuuk Takussutissiaq 1-3). Aqquserngup aserfallatsaalineranut atatillugu maskiinanullu assigiinngitsunut ilaatigut aputaajaatinut inissiivissatut atorineqassapput. Takussutissiaq 1-15 - mi illu Kangerluarsuk Tullermut qaninnerusussap qanoq isikkoqarsinnaanerani takussutissiariniarneqarpoq. Saniatigut uninngavissat 10 eqqakkanut katersivittallit oqquiffissartallit aamma perusuersartarfissallit sanaartorneqassapput. Uninngaviit inissinneqassapput nerlerit tamaaniittartut mitsimaartarfii/neriffigisartagaat isaffigisartagaallu naammattumik ungasillugit. Naatsorsuutigineqanngilaq aqqusaarnermut atatillugu inuit atortorissaarutini atuisut uninngaartarfinnit ungasissumut ingerlasassasut, taamaammat inunnit tamakkunanit avatangiisinik sunniineq killeqassaaq. Takussutissiaq 1-5 -imi illup taamaattup qanoq isikkoqarsinnaaneranut ersersitsivoq. Illut tamarmik saneqassagunik aqqusermi 10-15 km-inik akunnilerlugit sananeqassapput.

Takussutissiaq 1-5. Perusuersartarfinnut seqernup qinngorneri atorlugit innaallagialimmut Kangerlussuarmiit Kangerluarsummut aqquserngup saniani uninngavissaniittunut atorneqarsinnaasussatut assersuut.

Suliniut piffissami 2006-imiit maannamut ineriartortinneqarpoq. Siornatigut kujasissukkut aqqusinniornissaq eqqarsaatigineqarpoq, aalajangiunneqanngilarli nerlerit isarfiatigoortussaassagaluarmat Itinnikkut ataatsimut isigalugu uumasoaqarluarfiusoq, ingerlavissarlu tamanna sanaartornerup tungaatigut unammillernartoqassammat nunap naqqata pissusaa, qaqqat sinai innaarsuit qatsissortanilu qooqqup sinaani illuttut aqqusinniassamut atortussanik pissaalatsinissaq peqqutaallutik. Kingorna aqqusinniassaq avannarpasinnerusoq Pingup Tasii kujavarlugit eqqarsaatigineqarpoq, ajoraluartumik aqqusernup Itinneq qanillattussammagu toqqarneqanngilaq Pingup Tasii avaqqullugit aqqusinissaq toqqarneqarluni, tassaasoq aqqusinniassaq pillugu ASN-imut matumunnga tunngaviusoq. Aqqusinniassap ingerlarna tamanna Itinnermit ungasinnerpaamik ingerlaveqarpoq. Avannarpasinnerusumut nuunneqarsinnaanngilaq avannarpasinnerusuani qaqqartummat qaqqap inngii 1.000-1.300 meterit tikillugit portutigalutik. Qooroq Nerumaq aqqusaarlugu avannarpasissukkut Tasersuullu avataatigut aqqutissaq sanaartornerup tungaatigut naammassissallugu ajornaanneruvoq, avatangiisinillu qajassuussinerusumik sananeqarsinnaalluni siornatigut misissugarineqarsimasunut sanilliullugu. Aqqusinissap avannarpasissuani aamma aasarsiortarfik Aasivissuit aqqusaarneqassaaq, UNESCO-p Qeqqata Kommuniani nunarsuarmiunut kingornussassarititanut atatillugu suliaqarfiani qitiutitaasoq. Ingerlaviup massuma taamaammat UNESCO-p nunaminertaa tapersersussavaa anguneqarsinnaaneralu ajornaallisarlugi.

Takussutissiaq 1-6. Aqutissat siornatigut eqqarsaatigineqarsimasut.

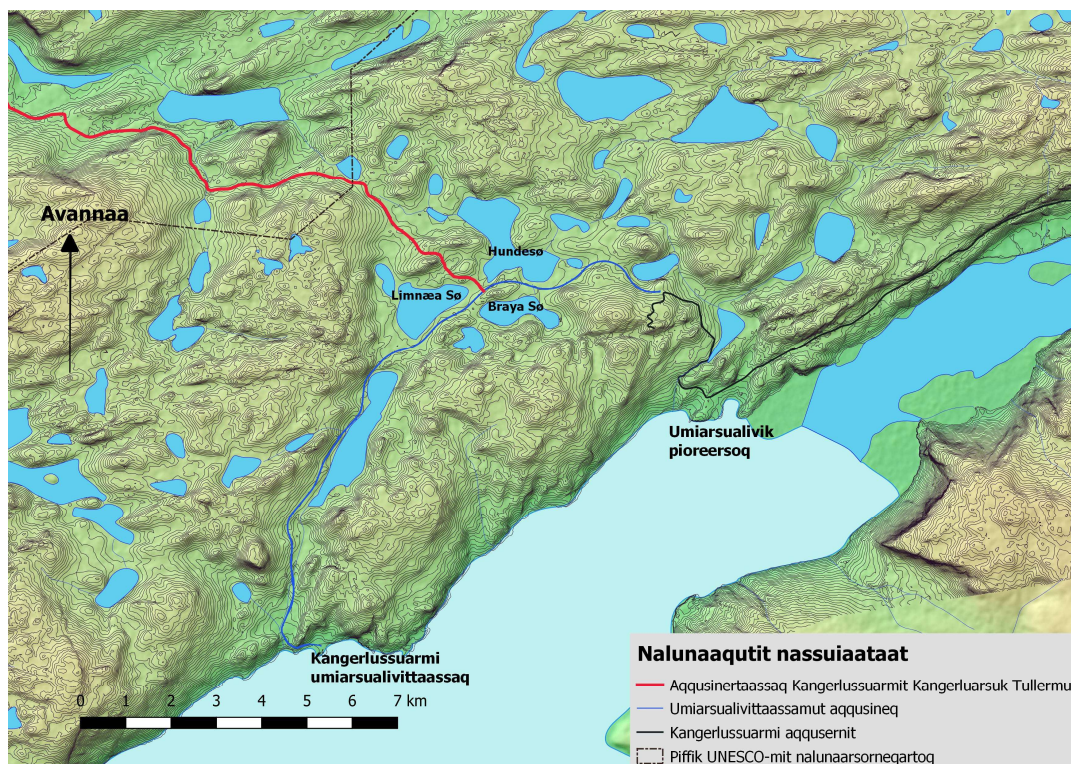
1.3 Sanaartukkat suliffeqarfiillu eqqaaniittut

Kangerlussuarmiit tatsinut tarajuusunut aqqusineq Kangerlussuarmiit umiarsualivittaamut aqqusinermit aamma Kangerluarsuk Tullermut aqqusinermit suliniutinut marlunnut ataatsimoorussaassaaq (takuuk Takussutissiaq 1-7). Tatsit tarajuusut eqqaanni aqquserngit taakku marluk avissaassapput tamarmik immikkut sammiveqalerlutik. Tatsinut narsaamanernullu tarajuusunut aqqusinniarineqartut sunniutigisinnaasaasa allaaserineqarnerat pillugu "Kangerlussuup eqqaani umiarsualivik aqqusinerlu. Avatangiisinut Sunniutinut Nalilersuineq. Aggusti 2017" innersuussutigineqarpoq. Umiarsualivittaamut aqquserngup saniatigut Kangerluarsuk Tullermut aqquserngup eqqaani allanik sanaartugaqarnanilu suliffeqarfeqanngilaq.

Itinnermit Kangerluarsuk Tullermut aqqusernup ingerlavissaa maanna ingerlaviup Arctic Circle Trail-ip ingerlaviata avannarpasissuata assigiinnarpaa, suliniutip naammassineranut atatillugu imak inissinneqassaaq Arctic Circle Trail avannarpasissumik kujasissumillu ingerlavissaqalersillugu. Suliniutip naammassineranut atatillugu pingaartinneqarnerussaaq aqutitp kujasissua Sarfannguit tungaannoortoq. Tamassumunnga pissutaavoq aqutitp kujasissumiittup pisuttuartut Sarfannguit tungaanut ingerlatissammagit, tamanna naatsorsutigineqartariaqarpoq takornarianut soqutiginassasoq, aqqusinermit angallattunit ajoqusersorneqaratik ingerlasinnaassallutik, taamaasillunilu aqut qajannaannerussalluni.

UNESCO-p eqqissisimatitatut tikkuagaanit "Aasivissuit - Nipisat, Inuit immap sikullu akornanni piniarfiat"-imit sunniuteqarnissaa qaleriaaani naatsorsutigineqarsinnaavoq. Sunniutilli qaleriaat suliaqarnernit makkunaneersut ASN-imi ilanngunneqareerput angallannermik pisuttuaniillu sunniutissanik naliliinermi. Aqqusineq piniarnissamik aalisarnissamillu ammaassaaq, tassunga atatillugu piniarnissamut aalisarnissamillu akuersissuteqarnerit, siornatigut piffinni annerusumik minnerusumilluunniit anguneqarsinnaasimanngikkaluartuni, naatsorsutigineqartariaqarluni piffimmi piniartarneq annertusissasoq. White Mountainimi sammisaqarnerit anorthorsit-imik piiaanermut atatillugu immaqa aamma piffimmi uumasogarnermiit qalleriaartumik sunniisinnaavoq.

Tatsit tarajuusut eqqaanni narsaamanerni aqqusinniornermut atatillugu pinngortitamik allanngortitsinerup sapinngisamik killeqarnissaa immikkut ittumik ukkatarineqassaaq (takuuk Takussutissiaq 1-7).

Takussutissiaq 1-7. Kangerlussuarmiit Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq Kangerlussuarmi umiarsualivittassap tungaanut tatsit tarajuusut eqqaanni aqqusinnermit aallartissaaq.

1.4 Pinngortitaq

Aqqusinniorfissatut pilersaarutigineqartumi nunap ilaani tassani pinngortitaq assigiinngitsunik suussuseqarpoq, akuttunngitsunik arlalippassuarnik akuugaasarluni malunnarpiannngitsunik ikaarsaariarnertaqartartunik. Taamaattorli suussutsinut assigiinngitsunut pingaarnernut immikkoortiterneqarsinnaapput tamarmik aqqusinniassap eqqaani annertunerusumik annikinnerusumilluunniit nassaassaasunut.

Nunap ilaani tassani pinngortitap suussussai nalinginnaanerpaat tassaapput qaqqami paarnaqutaannallit qaqqamilu narsaamanerit, tasinnguit masarsuillu kiisalu tatsit taseqqallu. Siaruarsimanerupput orpikkat siit qaqtigorujuussuarlu sivingarnit naasullit (tak. Takussutissiaq 1-8, Takussutissiaq 1-9 og Takussutissiaq 1-10. Aqqusinniornermi aqquserngup annikitsuunera pissutigalugu pinngortitap pissusii taaneqartut annertunerusumik sunnerneqassanngitsut nalilerneqarpoq.

Takussutissiaq 1-8. Aqqusinissap kimmut sinaani tatsimut Taseqqat-inut isikkivik. Aqqusineq assip talerpia'tungaaniissaaq.

Aqquserngup Kangerlussuarmiit aallartiffiani nunap ilaa tarajuusunik tasertaqarlunilu narsaamanertaqartoq aqqusaarpaa. Issittumi tatsit narsaamarnillu tarajuusut pinngortitap pissuserai qaqutigoortut Kangerlussuarmi silaannaq panertoq peqquutigalugu pinngorsimasut. Narsaamanerni tarajuusuni aamma assigiinngitsunik Kalaallit Nunaanni qaqutigoortunik naasoqarpoq. Aqqusinniorfissami nunap ilaa annertunngitsoq qallerneqassaaq taamalu narsaamarnit tarajuusut sunnerneqassallutik. Tatsit tarajuusut qanoq imeqartiginerat nikerartorujussuusinnaavoq, taamaattumillu aqqusernup ataatigut kuuffissat ruujorillu pilersinneqassapput, nunap ilaani tassani imeq massakkutut ingerlaartuaannarsinnaaqqullugu. Uuliamik mingutsitsinissaq pinaveersaarniarlugu aqqusineq ima inissinneqassaaq uulia toqqaannartumik tatsinut kuussinnaatinnagu.

Takussutissiaq 1-9. Assiliivimmik assilissami taseq tarajuusoq Hundesø qaninneruvoq taserlu tarajuusoq Limnæasø ungalliulluni. Kangerlussuarmit umiarsualivimmut aqqusineq assimi saamimmut qanilliusuukkuusaaq, Kangerluarsullu Tullermut aqqusineq tatsit taakku marluk akornatiguussalluni.

Takussutissiaq 1-10. Qoorortap Blindelvenip avannaa'tungaaniittumut tatsimut Eqalugarniarfiup Tasianut isikkivik. Aqqusinniassaq assip saamiatungaaniissaaq. Nunap ilaa tamanna tuttoqartaqalunilu umimmaqartaqaaq.

Nunami uumasut miluumasut sisamat nunap ilaani tamaani uumasupput, tassaallutik tuttu, terianniaq, ukaleq aamma umimmak.

Tuttunik umimmannillu akornusersuinerit

Nunap ilaani kommunimilu tuttu uumasut nunamiut nalinginnaanersaraat, aammali piniarnermut taamalu aningaasaqarnermut pingaarnerpaalluni. Nunap ilaata qeqqani qoorortarpaalussuaqarpoq, ilaatigut Blindelvenip eqqaani, taakkulu ukiassakkut ukiukkullu tuttu apparfigissarpaat neriniarfigisarlugillu taamalu tuttunut pingaaruteqaqisutut nalilerneqarlutik. Aqquserngup qoorortarsuit arlallit aqquasaassavai.

Nunap ilaa tamanna umimmaqarfiuvoq siuliit 1962-imi Kangerlussuarmut nuunneqarneriniit amerlisimaqisunik. Nuunneqartut nunap ilaata tamatuma annersaanut siaruaassimapput, taamalu aqqusinniorfissatut pilersaaruserfimmu, ilaatigut umimmaat Sisimiuni mittarfiup eqqaani aamma Kangerluarsuk Tulliup qinnguani takuneqartarput. Nuna tikillugu misissuinermit atatillugu umimmaat tumaat takuneqarput, umimmaallu ilaqutariit arlalinnik piarallit qoorortami Blindelvenip avannaa'tungaaniittumi takuneqarput.

Aqquserngup sanaartornerani ingerlanneranilu tuttunut umimmannullu sunniutaasinnaasoq pingaarneq tassaassasoq ullumikkumut naleqqiullugu nunap ilaa annertunerujussuaq ammaanngassamat nalilerneqarpoq, ammaaffigissasaq assersuutigalugu tassaassaaq Blindelvenip eqqaani qoorortap avannaa'tungaa (takuuk Takussutissiaq 1-11).

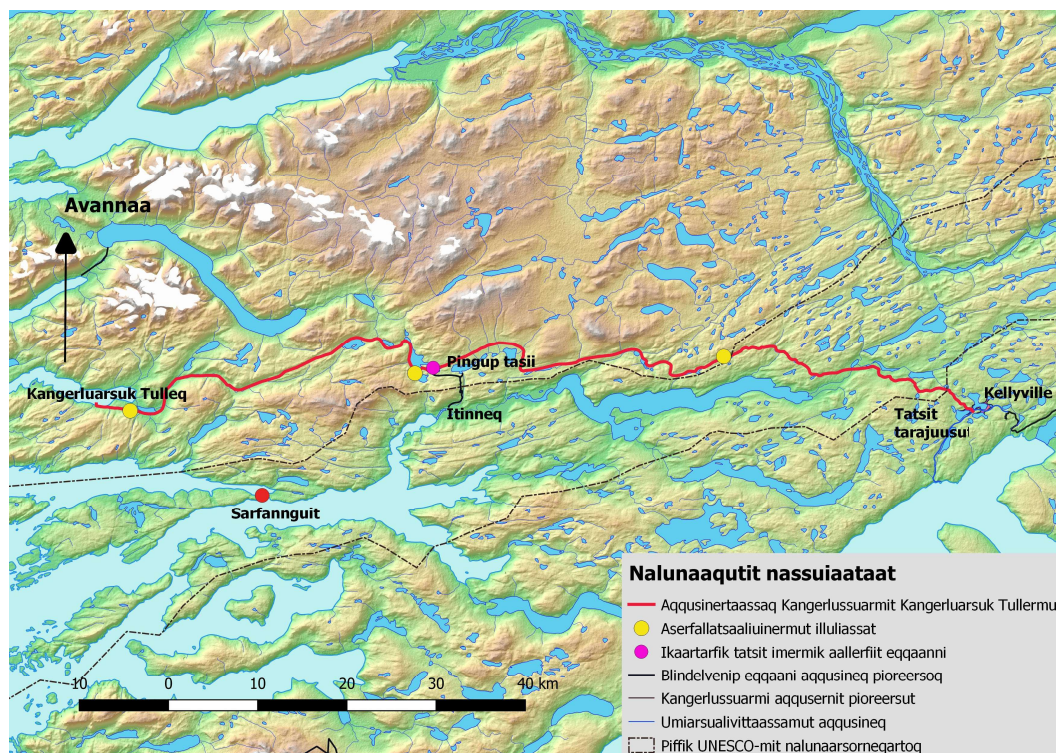
Misissuinerit paasitippaat aqqusineq taamaattoq ASN-imi uani pineqartoq tuttunik sunniisinnaasoq 250 m-it tikillugit ungasitsigisuniittunik¹. Misissuinerit allat paasitippaat aqqusinermit 5 km-it tikillugit ungasitsigisunik tuttunik sunniisoqarsinnaasoq². Misissuinerulli uuma kingulliup aallaavigaa Canadami motorvej 90 m-imik silissusilik sisamanik ingerlavissalik orpippassuakkut ingerlaartoq tiimimut biilit 786-it tikillugit angallavigisartagaat, sanilliullugu ASN-imi uani aallaavigineqartoq tassaalluni aqqusineq ujaraaqqanik suliaq tiimimut qamutit sisamat tungaanut ingerlavigineqartartussaq. Taamaammat qularnarpoq Canadami misissuinerup inernerit maanna uani suliuniummi atorneqarsinnaanersut.

Aqqusinermit angallannerup saniatigut aqqusernup avataani suliaqartarnernit sunniutit ilaapput. Norgemi misissuinerit paasitippaat tuttu qimaasartut 80 m-inik qanitsigisuanut pigaanni, 180 m-illu 350 m-it akornannik ungasilligaangamik aatsaat ivigartoqqilersartut³. Taamaammat inunnit sunnerneqarlutik nerisassarsiornerminnik ajoqusersorneqarnerat killeqassaaq, misissuineq manna sunniutissanik naliliinermut uani atorneqassappat.

¹ Simon J. Duer et al. 2001. Avoidance of industrial development by woodland issue. Journal of Wildlife Management.

² Leblond M. et al. Avoidance of roads by large herbivores and its relation to disturbance intensity. Journal of Zoology. 2012.

³ Reimers E. et al. Flight by feral reindeer Rangifer tarandus tarandus in response to a directly approaching human on foot or on skis. Wildlife Biology. 2006.

Takussutissiaq 1-11. Blindelvenip tungaanut aqqusineq (aqqusineq pioreersaq) titarnertut qernertut takussutissiami takuneqarsinnaavoq.

Tuttunniarneq aggstip aallaqqaataani aallartittarpoq, nunallu ilaa aqquserngup eqqaanut qaninneq massakkumut naleqqiullugu takornarianit piniarianillu akornusersorneqarneq peqqutigalugu tuttnut neriniarfignissallugu pilerinarpallaarunnaassasoq ilimagineqassaaq. Akornusersorneqarneq tamanna aqqusinnermit piffinni illuaraqaratillu hoteleqanngiffinni ajornerpaamik illuttut sinaani 5 km ungasissusilik tikillugu malunnassasoq ilimagineqarpoq (ataaniittut takukkit). Aqqusinnermili ingerlavissap ilaani assersuutigalugu qaqqat sivinganersaanni aqqusinnermit ungasillisinnaanissaq killeqassaaq, isorartussusernilu taakkunani aqqusinnermit sunniinerit annikinneerarsuussallutik.

Norgemi misissuinerit paasitippaat tuttnut sunnerneqarsinnaasut (sunniinerup annertussusaa pillugu allaatigisaq qulaani atuaruk) illuaqqanit ungasissuseq 15 km tikillugu⁴. Misissuinerulli aallaavigaa inuit illuaraateqarfiat, ukioq naallugu inoqartartoq, pisuttuarfissaqarlunilu ataarfissanik piareersarfigneqarsimasooq, taamaasillunilu illuaqqat qimallugit isorartungaatsiartumut ingerlavissaqarluni. Atugassarititaasut Kalaallit Nunaanni atugassarititaasunut piffimmut uani pineqartumut sanilliunneqarsinnaanngitsut taamaammat pineqarput. Kalaallit Nunaanni suliniummi matumani naatsorsuutigineqartariaqarpoq inuit aqqusinnermik illuaqqanillu/hotelinillu atuisussat illuaqqat hotellillu qimarujussuarlugit pissanngitsut, Norgemi misissuinnermi allaatigineqartutut iliorlutik, pissutigalugu ArticCircleTrail-ip avataatungaanut pisuttuarfissaqarnaviananilu ataarfissanik piareersaasoqartarnavianngimmat. Tamanna tunuliaqutaralugu nunaminertaq sunniuteqarfissaq (nunaminertaq ilaatigut sunniuteqarfiusinnaasooq) aqqusernup nalaani piffinni unnuiffissaqanngitsuni tassaatinneqarpoq illuaqqat hotellillu ungataat 5 km-it 10 km-illu tikillugit.

Ullumikkut illuaraqarfeqarpoq Kangerluaruk Tulliup qinnguani, inuit aqqutissaannik peqalaarluni assersuutigalugu Aqqutikitsup, tungaanut, Aappilattorsuakkoorluni Narsap tungaanut, Utoqqarnut Sarfannguanullu kiisalu Nerumaap qooruanut. Taamaammat qulakkeerneqarsinnaanngilaq illuaqqani taakkunani najugallit aqqusinniassap sinaani illuaqqanut hotelinullu sanilliullugit illuaqqanit ungasinnerusumut ingerlasinnaanerit, immaqa 15 km-it tikillugit Norgemi misissuinnermi pineqartutut. Ullumikkut tamanna pisareerpoq, kisiannili aqqusinnermik sanaartornerup siulliani angallanneq tamanna annertusarneqarsinnaavoq.

⁴ Nellemann C. et al. Effect of Recreational Cabins, Trails and Their Removal for Restoration of Reindeer Winter Ranges. Restoration Ecology. 2010.

Sunniuteqarfiusussami akornusersorneqattaarnerit uumasut nunap ilaata neriniarfisinnasaasa piffissallu neriniarnissamut atugassap annikillisinneqarnerat kingunerisinnaavaat. Ukiarluarnerani ukiukkullu tuttut angalaarnerat tamaani annikinnerussaaq, tassami tuttut appasinnerusumut nuuttarmata, taakkunanilu naammattoornissaat annertunerujussuarmik ilimanarluni. Aqquserngup pannerit nukatukkallu angalaarnerinut ajoqutaannginnissaa nalilerneqarpoq aammalu tuttut angalaarfigisartagaat akunnattuinnarmik sunnerneqassasut nalilerneqarluni. Norgemi tuttut aqqusinerimik ikaagaqarsinnaanerannik misissuisoqarsimavoq⁵. Misissuinerit pisimapput aqqusinerimik ullormut nunakkoortut 500-t tungaanut angallaffiusumi, misissuinerullu paasitippaa aqqusineq taanna tuttunit ikaarfigineqarneq ajortoq taamaallaallu aalajangersimaqqissaartukkut ikaartoqartartoq. Kalaallit Nunaanni tuttut aqqusinerimik ujaraaraasuni takuneqartarput, taamaammat nalunarpog Norgemi misissuinerit inernerit Kalaallit Nunanni pissutsinut sanilliunneqarsinnaanersut, sualummik angallanneq annikinnerujussuummat Norgemi misissuivigineqartumut sanilliullugu.

Kulavaat norrallit nujuartorujussuupput, ilimanarporlu akornusersuisinnaasut kilometerinik 1-2-nik ingalassimaarniassagaat. Aqquserngup eqqaani aamma illuttut sinaani 5 km ungasissusilik tikillugu kulavannut piaqqisunut sunniuteqassasog nalilerneqarpoq. Aqquserngup ingerlaviata qeqqani 60 km misaanni takissusilimmi Kangerlussuullu eqqaani sunnerneqarnissaq annertunerpaassasog nalilerneqarpoq, ilaatigut nunap pissusaa ilaatigullu tamaani Sisimut eqqaannut naleqqiullugu uumasogarnunera pissutigalugit. Nunap ilaata sunnerneqartussap ilaani tassani annertuumik sunniuteqarnissaq ilimagineqariaannaavoq.

Tuttut pisuttuartunut pissusilersortarnerat qaqqani inuit amerlassuseqarnissaat eqqarsaatigisaanni nalilerneqarpoq nunap ilaani tuttunut neriniarfissat angalaarfigiusullu akunnattumik sunnerneqassasut aamma sunniuteqarfissap iluani nunap ilaata qeqqaniittumi kulavaat piaqqisut amerlassusaannut annertuumik sunniuteqassasog. Tuttut ataatsimut isigalugu amerlassusaannut tunngatillugu nalilerneqarpoq sunniuteqassanngitsoq nunap ilaa sunniuteqarfissaq annikimmat.

Ataatsimut isigalugu taamatut naliliineq aamma umimmannut atuuppoq.

Nerlerit akornusersuinerit.

Nunap ilaa aqqusinniorfigissallugu pilersaaruteqarfiusog Kalaallit Nunaanni timmissat ilisarnarluartut najugaraat. Ilaatigut tuullik aamma kiinaaleeraq Kalaallit Nunaanni pissutsinut naleqqiullugu tamaani annertuumik amerlassuseqarput. Ilanngunneqassaaq Kalaallit Nunaata nerlerata (nerlernut ilaasup, kisianni taamaallaat Kalaallit Nunaanni manniliortartup) upernaakkut uninngaartarfiisa pingaarnarpaat ilaat nunap ilaata qeqqaniimmat qooqqumi kuuttalimmi Itinnermi. Upernaakkut uningaartarfik aqquserngup kujataa'tungaani 1,3 km-sumiippoq qooqqup Itinnerup isuani.

Kalaallit Nunaata nerlia uumasuuvoq nunap akisussaaffigisaa, nunallu timaa Kangerlussuup Sisimiullu akornanniittoq Kalaallit Nunaanni taassuma uumasup piaqqiorfigalugulu isaarfigivaa. Kalaallit Nunaanni uumasog taanna piniagaaqqusaanngilluinnarpoq, piniagaaqqusaanngikkaluartorli 1997-imilli ikiliartorsimavoq⁶. Inuit piliaannit akornusersuinerit saniatigut ikiliartorneranut pissutaatinneqarpoq nerlernaarsunnit ingiagaaartornerat. Kalaallit Nunaata nerlianut sanilliullugu nerlernaarsuit Kalaallit Nunaata kitaa tamakkerlugu piaqqiorfigaat, amerliartorlutillu siaruariartorlutik⁶.

Nerleq sualummik piaqqiorfiup nalaani akornusersortinnermit sunnertiavoq, qaammatini ukunani pisartumi maajimi, juunimi, juulimi piffissamilu isaffiusumi, pisartumi qaammatini juulimi aggustimilu⁷. Misissuinerit paasitippaat nerlerit sunnerneqartartut 450-640 m-inik

⁵ Panzacchi M. et al. A road in the middle of one of the last wild reindeer migration routes in Nordway: Crossing behaviour and threats to conservation. Rangifer. 2013.

⁶ Boetmann D. et al. Grønlands rødliste 2018 – fortegnelse over grønlandske dyr og planter trusselsstatus., Aarhus Universitet

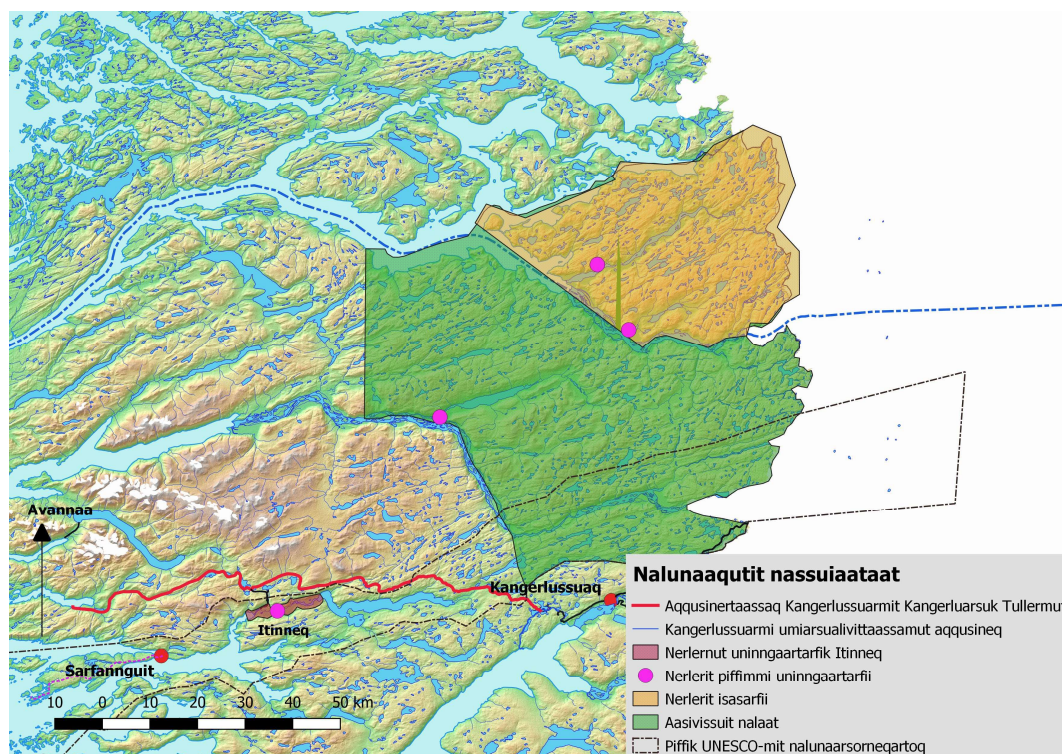
⁷ Frederiksen M. et al. Review af det videnskabelig grundlag for færdelsesregler i følsomme områder for dyrelivet i Grønland. Videnskabelig rapport fra DCE.

ungasitsigisumit taavalu tingisartut 250 m-it inorlugit ungasitsigisuniittoqaleraangat⁸. Tamassuma nassatarisinnaavaa maannamut sanilliullugu aqqusinissap illuaraqarfissap hoteleqarfissallu ungasinngitsuniittut nerlerit ullui maanna piusartuniit ikinnerulissasut, taavalu nerlerit allamut ulluloriartortalissasut. . Tuttunut umimmannullu sunniutissanik naliliinermut atatillugutuulli nalilernerqarpoq aqqusinissamit 5 km tikillugu sunniisoqassasoq illuaqqaniillu hoteliniillu sunniutit 10 km tikillugu pissasut, nunap ilaani pisuttuarternerit ukiup ilaani piffissap ilaani killilersorniarlugit allagartalersuisoqassammat, sunniutissat annikillisarniarlugit.

Aqquserngup avannaa'tungaani nunap ilaa nunat tamalaat akornini Ramsar-imi isumaqatigiissut naapertorlugu timmiaqarfittut, timmissat imermik pisariaqartitsisut taakkununga ilaalluni Kalaallit Nunaata nerleranut manniliorfittut, uninngaartarfittut aamma isasarfittut eqqissisimatitaavoq (takuuk Takussutissiaq 1-12). Aammali Kalaallit Nunaata nerlera nunap eqqissisimatitap Ramsar-imi isumaqatigiissummut ilaasup avataani manniliortarpoq, tamannalu takussutissiami takuneqarsinnaavoq, piffissamilu manniliorfiup nalaani aapparit takuneqarput nerlaaqanngitsut, aqqusinniorfissatut pilersaarutigineqartumit 2-3 km-inik kujasinnerusumi.

Soorlu aamma takutinneqartoq Takussutissiaq 1-12-imi nerlerit isasarfiat Aasivissuit (Ramsar-området) avannaata kangiatungaaniippoq, aqqusinnermiillu ungasilaarluni, taamaammat piffimmi sunnertiasumi nerlerit isasarfiminni illersugaalluarlutik.

Kalaallit Nunaata nerlia ingammik upernaakkut uninngaartarfimmini manniliornermilu nalaani malussarittarpoq, qanillivallaaraannilu qimaguttarluni. Tamanna pissutigalugu Kalaallit Nunaata nerlia illersorniarlugu aqqusinnermi allagartarsualiortoqassaaq sumi qanorlu ilinikkut nunap ilaa sorleq tikinneqassanngitsaq.

Takussutissiaq 1-12. Kalaallit Nunaata nerlerata uninngaartarfia aamma Ramsarimi isumaqatigiissut naapertorlugu timmissanut imermik pisariaqartitsisunut eqqissisimatitaaq takussutissiami takuneqarsinnaavoq.

Ataatsimut isigalugu suliniutip ingerlanneqarnerani Kalaallit Nunaata nerleranut manniliornerpup nalaani sunniut akunnattuussasoq, aammalu uninngaartarfimmi/neriffiginiafiusartumi sunniuteqassanngitsaq nalilernerqarpoq iliuutsit qulaani taaneqartut (allagartaliineq) piviusunngortinneqarpata.

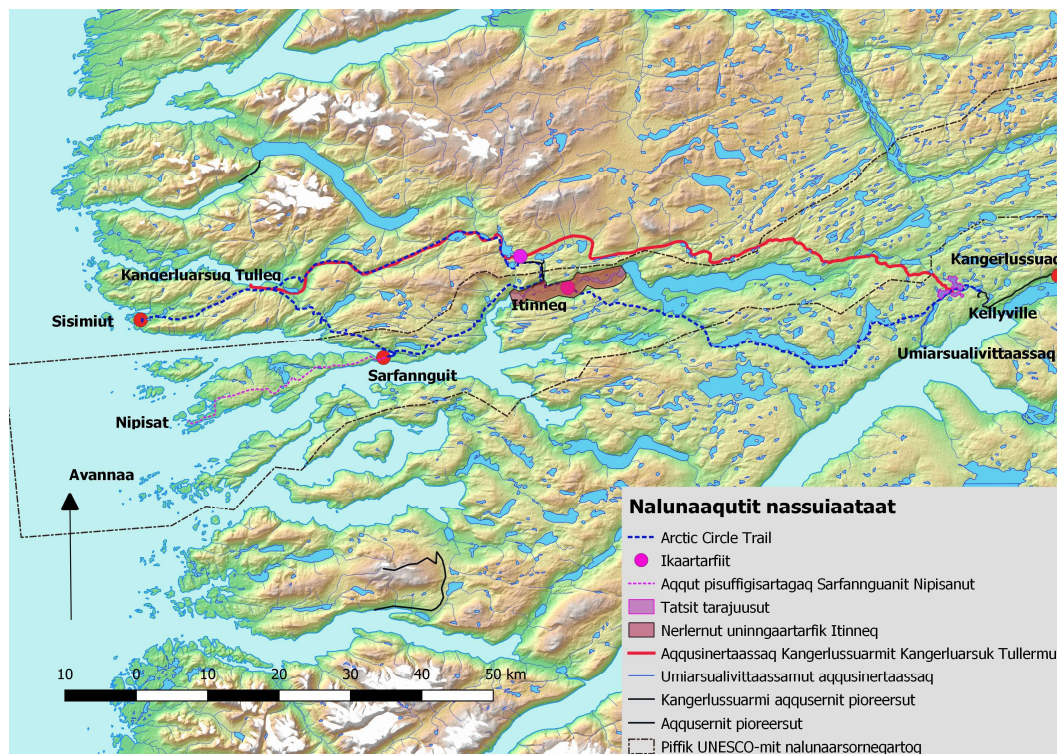
⁸ Glahdeer C. Sensitive areas and periods of the Greenland White-fronted goose in West Greenland. Spring staging areas and moult as important bottleneck periods in the annual cycle of the goose subspecies. PhD Thesis. 1999

1.5 Angallanneq

Qeqqata Kommuniata aqqusinermi ilimagisamik angallannissap annertunissaa Visit Greenland, Arctic Circle Business aamma sumiiffimmi takornarianik sullissisut oqaloqatigalugit nalilersimavaa. Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq kisimi naammassineqassappat 2030-mi angallatit assakaasullit 1.610 missaaanni ukiumut ingerlasassapput. Aqqusineq ukiumut qaammatini 8-ni atorpeqartassappat agguaqatigiissillugu assakaasullit 7 imaluunniit nalunaaquttap akunnera allortarlugu angallat assakaasulik ataaseq aqqusinikkoortassaaq aqquserngup ullup unnuallu ingerlanerani nalunaaquttap akunnerini 14-ini atorpeqartarnissaa aallaavigigaanni.

Aqqusineq Sisimiunut apuunneqassappat, ujaraaqqanillu aqqusinniaassappat, Qeqqata Kommuniata Visit Greenland, Arctic Circle Business aamma sumiiffimmi takornarianik sullissisut oqaloqatigalugit naatsorsorsimavaa 2030-mi ilimagisamik angallannissaq tassaassasoq ukiumut angallatit assakaasullit 6.295-iussasut angallatinut assigiinngitsunut immikkoortitersimasut. Qulaani ilimagisat aallaavigigaanni ullup unnuallu ingerlanerani aqqusineq angallatinit assakaasulinnit 26-nit ingerlavigineqartassaaq, taakkulu assigaat nalunaaquttap akunneranut angallatit 2 missaanni. Ukiup ilaata ingerlanerani angallannerup assigiipajaamik ingerlanissaa ilimanangilaq, taamaattumik aqquserngup ingerlanneqarneranut atatillugu avatangiisinut sunniutit nalilernerarnerini (assersuutigalugu nipiliornerup sakkortussusaata uuttornera pinngortitamillu sunniineq) ilimagineqarpoq ullup unnuallu ingerlanerani biilit, bussit lastbiilillu 35-t aamma ATV-t 15-it aqqusinikkoortassasut.

ArcticCircleTrail (Sisimiuniit Kangerlussuarmut pisullugu aqqut (takuuk Takussutissiaq 1-13) ukiumut inunnit 1.200 missaanniittunit aqqutigineqartarpoq ilimagineqarporlu ukiukkut Sisimiut Kangerlussuullu akornanni qimussimik qamuterallannillu 250-350-riarluni ingerlasoqartartoq. ArcticCircleTrail-imut aqqut aqqusinissap inaaniippoq. Aqquserngup sananeqarneranut atatillugu aqqut pisuffigisartagaq marloqqiussanngortillugu illikartinneqassaaq aappaa avannaa'tungaani ilaatigut aqqusinissaq ingerlaqatigalugu aappaalu Sarfannguakkoorluni pisuffimmut pioreersumut ilanngutitillugu Nipisat tungaannut pisunnissaq aamma periarfissillugu.

Takussutissiaq 1-13. Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqqutit pisuffigisartakkat.

1.6 Umiartornikkut tikinneqartarnera umiartorfiunerullu isumannaannera

Kangerluarsuk Tulliup Sisimiullu akornanni umiartorluni angallanneq massakkut umiartornermut naleqqiullugu annertusilaassaaq, ilimagineqarmat Sisimiut Kangerluarsuullu Tullermi talittarfiup

puttasup akornanni ullup unnuallu ingerlanerani agguaqatigiissillugu siumut uterlugulu umiartornerit ataaseq-marluussasut. Nunap ilaata angissusaa eqqarsaatigalugu angallanneq pioreersoq killeqaqimmat (umiartorfiunerpaaffiani ullup unnuallu ingerlanerani umiartornerit 5) angalaartitsisarneq ajoqutaassanngitsoq imaluunniit kangerlummi massakkut angallannermut naleqqiullugu ajutoornissamut navianartuusinnaanerata annertunerulernissaa ilimananngitsoq nalilerneqarpoq.

1.7 Nipiliornerit, sajukulaarnerit silaannarmillu mingutitsineq

Aqquserngup sanaartorneqarneranut atatillugu sulinerit nuuttaqattaartuassapput, taamaattumillu sanaartornermi nipiliornerit nunap ilaani sammineqartumi sivikitsuinnarmik sunniuttassapput.

Aqqusermi assakaasulinnik angallannerup nipiliornera kisitsisitigut uuttortarlugit missiliorneqarsimapput. Biilit, bussit lastbiilillu 35-t aamma ATV-t 15-it nalunaaquttap akunnerini 14-inut assigiiaamik agguakkaanni nipiliornermut killigititanut missingersuutit malinneqassapput ulluklut aqqusermiit 65 m-inik ungasitsigisumi unnuakkullu 170 m-inik ungasitsigisumi.

Aamma ATV-p ataatsip saneqquttup nipitussusaa uuttorneqarsimavoq. Ulluklut nipiliornermut killissarititaasut missingersuutit piffissami sivikitsunnguami ATV-p saneqqunnerani aqqummit 485 m-sut ungasitsigisumi eqquutitinneqassapput.

Nunap ilaata manissuunissaa naliliinerni taakkunani aallaavigineqarpoq. Nunap ilaa qattunerasaartuummat nipiliorneq amerlasuuni missingerneqartumit annikinnerussaaq.

Nunap ilaa tamanna annertoorsuuvoq, taamaattumillu aqqusermit nipiliornermik akornuteqarnani nunap ilaaniissinnaaneq ajornarnaviarnani.

1.8 Isikkivianut peqqissinarneranullu tunngasutigut pissutsit kiisalu kultureqarnikkut oqaluttuarisaanermi soqutigintartut

Aqquserngup qaarsup qaani inissinneqarfimmini ersippiarnavianngilaq, taamaattumillu ujaqqanik imaluunniit napasunik nalunaaqutserneqassalluni. Aqquserngup pisariaqartumik ujaraaqqanik sananeqarfigisaani avatangiisiminut naleqqiulluni ersittussaavoq. Aqqusineq nunamut tunngasussaagami aatsaat qanillillugu imaluunniit aqqusermit qatsinnerusumiikkaanni takuneqarsinnaassaaq. Nunap ilaa qattunerasaartuummat aqquserngup ilaa aatsaat qanillillugu takuneqarsinnaassaaq.

Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqqummi pisuttakkami pioreersumi Kangerluk Tullermiit Itinnermut aqqummi aqqusinniassarlu assigiimmik inissisimapput. Ingerlavimmi tassani aqqut pisuttagaq kujasinnerusunngorlugu ilaleneqassaaq (takuuk Takussutissiaq 1-13), pisullutik ingerlasut Kalaallit Nunaanni pinngortitap qanoq ittuuneranik misiginninnerat aqqusermit sunnerneqassanngimmat. Kujasinnerusumi pisulluni aqquteqalernerani Sarfannguit immaqalu Nipisat tikkineqarsinnaalissapput. Nunap ilaa tamanna annertoorejussuuvoq, taamaattumillu pinngortitamik misiginninneq piniarnerluunniit aqqusermit sunnerneqassanngillat.

Takussutissiaq 1-14. Ujaraaqqanik aqqusinniamut assersuut, Kangerlussuup Kangerluarsuullu Tulliup akornanni qaarsup qaani aqqusinniornissamut periarfissaqanngiffiusuni aqquserngup qanoq isikkoqarnissaanut ilimagisaq.

Sumiiffiit pingasut tikillugit sullissinermut sanaartugaqassaaq maskiinanik aqquserngup aserfallatsaalinissaanut atortunik inissiivissanik, soorlu aamma perusersarfinnik, eqqakkanik katersuinissamut periarfissamik kiisalu inunnut aserfallatsaaliuisussanut najugaqarfissanik ilaqartussanik. Illut inissisimaneri Takussutissiaq 1-3-imi takuneqarsinnaavoq. Ilut sulii luarsartuullugit pilersaarusiorneqanngillat, taamaattumillu qanoq iluseqarnissaat taamaatsillugu aalajangiunneqanngillat. Illu Kangerluarsuk Tullermut qaninnerusussaq ataani aalajangerlugu angissusiligaanngitsumik Takussutissiaq 1-15-imi qanoq isikkoqarsinnaanera ersersinniarneqarpoq.

Takussutissiaq 1-15. Kangerluarsuk Tullermi aserfallatsaaliuinermit atugassiaralugu illuliap angissusiligaanngitsumik ersersinniarnera. Illu iluarsartuullugu sulii pilersaarusiugaanngilaq, taamaattumillu ersersitami taamaallaat illup pinngortitami qanoq inissisimanissaa takutinneqarpoq. Illu sananeqartussaq allatut isikkoqarsinnaavoq.

Uninngaartarfiit taakku 10-usut eqqakkanik katersivittassallit aamma oqquiffissaqarlutillu perusersartarfillit aamma sulii aqqissukkamik pilersaarusiugaanngillat, kisianni illup taamaattup qanoq iluseqarsinnaanerani assersuut Takussutissiaq 1-5-imi takuneqarsinnaavoq.

Nunaqavissut takornariallu nunap ilaani tassani peqqinnartunik sammisaqarnissaannut aqqusineq periarfissiivoq, tamannalu ullumikkut killeqaqisumik pisinnaavoq.

Aqquserngup ingerlaviani kultureqarnikkut oqaluttuarisaanermut soqutiginaateqartunik suliniummit sunnerneqarsinnaasunik peqarnerisooq misissorneqarpoq. Misissuinermini inerniliunneqarpoq nassaartoqarsimasooq, kisianni nassaanut sunniutaanngitsumik suliniut ingerlanneqarsinnaasooq.

1.9 Imeq igitaq, nunap qaata ernga aamma nunap iluata ernga

Sanaartornerup ingerlanneranut aqquserngullu sinaani illuliassanut atatillugu imermik igitassamik pilersooqassaaq. Sanaartornerup nalaani imeq igitassaq tankinut katersorneqassaaq Kangerlussuarmullu ingerlanneqassalluni, tassani passunneqartussanngorlugu. Aqquserngup atuunnerani illunit aserfallatsaaliuinermini atorineqartunit uninngaartarfinnillu imeq igitassaq aamma tankinut katersorneqartassaaq Kangerlussuarmullu ingerlanneqarluni, nunaqarfimmit erngup igitap passunneqarneranut ilanngutitinneqarluni.

1.10 Igitat igitanillu passussineq

Aqquserngup sanaartornerani atuunneranilu eqqagassaqartuassaaq. Eqqakkat katersorneqartassapput ilaatigut uninngaartarfinni illunilu aqqusinermini aserfallatsaaliuinermini atorineqartussani. Taamaattumik aqqusineq atoraanni eqqakkanik inissiiinissaaq periarfissarissaarpoq. Eqqakkat katersorneqartut kommunimi eqqakkatut allatulli passunneqassapput.

1.11 Nunamik mingutsitsineq

Sanaartornerup nalaani maskiinat uuliakuussappata orsussakoorlutilluunniit imaluunniit aqquserngup atornerani ajutoortoqassappat mingutsitsisoqarsinnaavoq. Mingutsitsineq malugiuminartussaavoq kingornalu piiarneqarsinnaassalluni. Nuna mingutsinneqartoq kommunimi eqqakkat allat pisarnertut passunneqarnerattut passunneqassapput.

1.12 Silap pissusia

Silap pissusianik naliliineq Sisimiuniit Kangerlussuarmut tamakkerlugu aqqusineqarneranik aallaaveqarpoq.

Sisimiuniit Kangerlussuarmut ingerlassinerit ullumikkut timmisartukkut imaluunniit immakkut angallatitigut pisarput. Taakkunani tamani ikummatissaaq annertoqisoq atorineqartarpoq. Aqqusineritaaq nunap ilaani tassani takornariat amerlinerannik nassataqassanganneqarpoq, taamalu allat assigalugit ikummatissamik annertunerusumik atuinermini kinguneqassalluni, ungasinnerusorli isigalugu ATV-nut atugassaaq ujaraaqqanik aqqusinniamik taarserneqarpat ilaatigut Sisimiut Kangerlussuullu akornanni inunnik nioqqutissanillu assartuinermit atorineqarsinnaalissaaq. Aqquserngup qanoq annertutigisumik takornarianik amerlanerusunik angallassiffiusinnaanera imaluunniit timmisartukkut immakkullu angallatinik assartuinermit taartaasinnaanera nalornineqarmat suliniutip naammassineqarnera ikummatissamik nunap iluani sinnikunit ikummatissamik atuineq annertusinneqassanersooq annikillineqassanersorluunniit, taamaalillunilu silap pissusiata sunnerneqarnera annertusissanersooq annikillissanersorluunniit, nalilissallugu ajornarpoq.

Aqqusinniorfissami nuna qeriuannartuunngilaq, kisianni imaassinnaavoq aqqusinnissap eqqaani nunap ilaani nunamik qeriuannartoqartoq. Taamaattumik suliniutip silap pissusia allanngortissanngikkaa aamma silap pissusiata allanngorsinnaanerani suliniut sunnerneqassanngitsoq nalilerneqarpoq.

1.13 Pigisatigut iluaqutissat, inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngasut aamma peqqissuseq

Aqqusinermik sanaartorneq sulisussaqaqarnermik pisariaqartitsilissaaq, ilimanarporlu sulisussat sumiiffimminngaanneersuussasut. Aqqusinissaq pilersinneqarpat aallutassanut takornarianut neqeroorutaasunut pingaaruteqassaaq, takornariaqaqarnermillu annertusaatissanut isumassarsiarpassuarnik pilersitsisoqareerpoq. Isumassarsiat tamakkua soorunalimi tigussaasunngorlugit saqqummiunneqassapput, ilaannaali piviusunngortinneqarpata suliffissanik pilersitsisoqassaaq illoqarfiullu aningaasarsiorneranut annertusaalluni, nunaqarfimmi illoqarfimmilu.

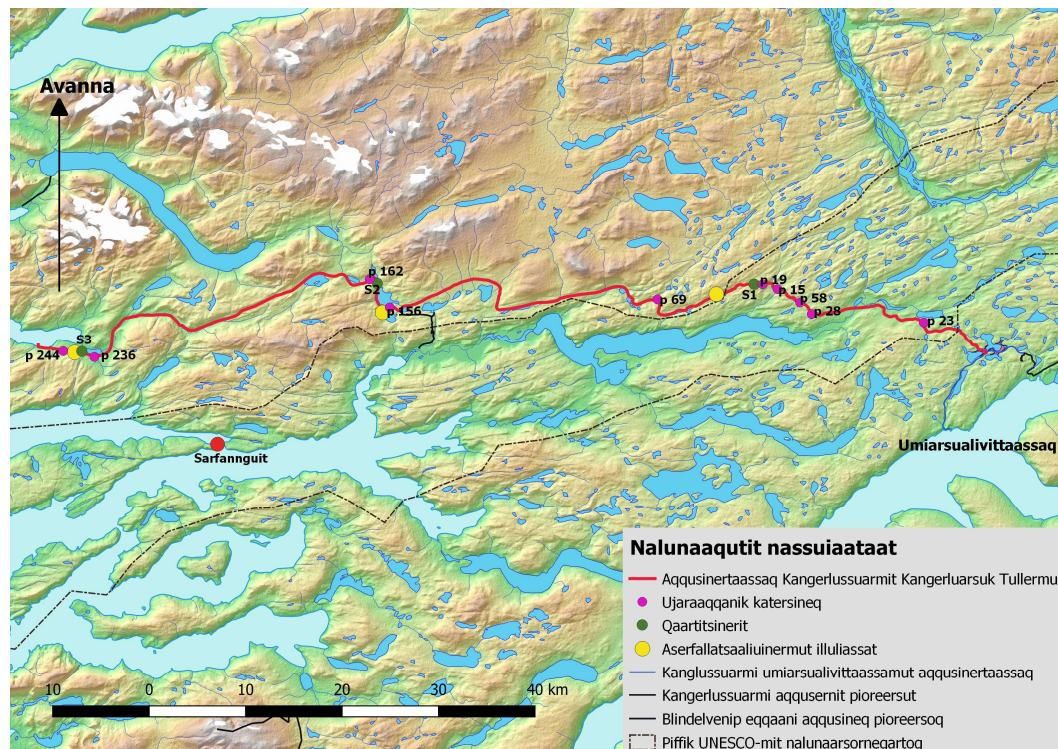
Aqqusinniornerup aappassaa Sisimiuniit Kangerlussuup tunganut pilersinneqassappat Sisimiormiunut piffimmik atuinissamut periarfissarpassuarnik ammaassaaq aqusinniap pilersitap siulliani periarfissat ilanngullugit. Tamanna isumaqarpoq ilaatigut akissakinnerit umiatsiaqarnissaminnut, snesootereqarnissaminnut qamuteqarnissaminnulluunniit periarfissaqanngitsut piffimmukarsinnaalissammata biilerlutik sikkilerlutilluunniit. Tamassuma periarfississavai sukisaarsaarutit allat (pisuttuarneq, piniarneq, nuniagiarneq il.il.) sualummi inunnt taakkununga, Sisimiormiunut amerlasuunut inuunermik pitsannguinnissat annertuumik naatsorsuutigineqarluni.

Assersuutigalugu silap allanngoriasaarnera peqqutaalluni nunami angalaarnissaq ajornarsisittarpaa. Aqqusinniortoqariarpat kingornalu angallannerup annertusinerata kingunerisaanik isumannaallisaaneq pitsanngussaaq, ilimanarlunilu piffik atorineqarnerulissasoq.

Nunap ilaani tassani suliniut peqqissutsimut pitsaanngitsumik kinguneqarsinnaanera ilimagineqanngilaq.

1.14 Atortussiassat

Atortussiassat suliniummut atorineqartussat aqqusinissami qanittuaniluunniit katersorneqassapput. Taamaattorli imaassinnaavoq ujaraaqqanik tigusiarniluni assaanerit annikinnerusut aqqusinissap qanittuani pilersinneqassasut (takuuk Takussutissiaq 1-16). Suliniutip naammassillugu ingerlannissaanut atortussiassat pisariaqartitat killegarput aqqusinniassap ilaa qaarsup qaaniittussaammat.

Takussutissiaq 1-16. Takussutissiimi erserpoq sanaartornermut atatillugu sumi ujaraaqqanik katersiveqarnissaa ilimagineqassasoq aamma sumi qaartiterisoqarsinnaanera ilimagineqassasoq.

Tamanna tunngavigalugu atortussiassanik tiguserup avatangiisinut sunniutaa pingaaruteqarpiangitsutut nalilerneqarpoq.

1.15 Avatangiisinut sunniutit ataatsimut nalilernerat

Aqqusinniortoqarpat nunaqavissut, takornariat piniartullu/aalisartullu piffiit maannamut tikinneqarpiarsinnaasimanngikkaluit ornissinnaanngussavaat, najugallit nunaliarnissaminut periarfissaat annertusineqassapput, sualummik umiatsiaqarsinnaanngitsut, snescootereqarsinnaanngitsut qamuteqarsinnaanngitsullu.

Soorlu ersersinneqartoq Kangerlussuarmit Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq pinngitsoortitsinissamut suliniutit piviusungortinnerisigut avatangiisinut annertunerusumik sunniuteqassanngitsut ilimagineqarpoq, taamaattoq suliniut nunap ilaata ilaani uumasunut akunnattumik sunniuteqassasoq (assersuutigalugu tutunut, umimmannut aamma Kalaallit Nunaata nerleranut). Suliniutip tutut umimmaallu amerlassusiisa sunniinissaa ilimagineqanngilaq.

Suliniut nunap ilaani tassani takornariaqarnerup inerisarnissaanut periarfissamik sunniisinnaavoq, nerisassallu nutaat timmisartorsuarmut Danmarkiliartaammut ingerlannissaannut periarfissiissalluni taamalu nioqqutissat taakku Kalaallit Nunaata avataani tunineqarsinnaaneritut periarfissiilluni. Kiisalu suliniutip inuit timmisartorsuarmut/-mit Danmarkiliartaammut/-mit aqqusinikkut ingerlanneqarnissaannut periarfissiissaaq Sisimiunut/-niit timmisartuussineq apeqqutaatinnagu.

Piffimmi suliffissaqartitsinerup tungaatigut pitsaasumik kinguneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq, sualummik takornariaqartitsinermit suliaqarfinnik pioreersunik nutaanillu ineriartortitsinissamik periarfissaqalissammat.

2. ASN-IMIK NALUNAARUSIAMIK ILISARITITSINEQ

2.1 Avatangiisit pillugit naliliineq

Suliniutit ASN pillugu nalunarummi avatangiisinik naliliinermik piumasaqaatip ataaniittutut nalilernerqarsimasut aallartinneqartinnagit Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat akisussaasuupput avatangiisinik naliliinermik ingerlatsisoqassanersoq isummerfigissallugu. Namminersorlutik Oqartussat aalajangikkami 01-12-2017-imeersumi, suliaq nr. 2016-14992-imi aalangiippit suliniut ASN pillugu nalunaarutip ataaniittoq, taamaattumillu ASN-imik nalunaarusiortoqassasoq.

Pinngortitap illersorneqarnissaa pillugu inatsit naapertorlugu suliniutit anginerusut nunap isikkuanik imaluunniit kangerluit imalluunniit immap pissusaanik allannguisinnaasut pinngortitamut sunniutigisinnaasaat pillugit nalilernerqassapput. Pinngortitamut sunniutinik naliliineq Namminersorlutik Oqartussanut naliligassatut nassiunneqassaaq.

Avatangiisinut naliliineq ASN-imik nalunaarusiami uani takussutissiarineqarpoq, taannalu suliniutip avatangiisinut sunniutigisinnaasaanik tamakkiisumik nalunaarusiaavoq ASN pillugu nalunaarut aamma pinngortitap illersorneqarnissaa pillugu inatsit naapertorlugit.

Nunap ilaa suliniuteqarfigineqartussaq suliniummut atatillugu suliniutip suliassartaanut ilanngunneqarsimannagipput, saniatigut suliassat pilersaarusionerinit tunngavissaq suliarineqassaaq. Taamaattumik "Qeqqata Kommuniarut Kommunimut pilersaarummut 2012-24-mut ilassut nr. 22, Sisimiut Kangerlussuullu akornanni pinngortitami aqqusineq" suliarineqarpoq.

2.2 Qanoq atuarneqarnissaanut ilitsersuut

ASN-imik nalunaarusiaq pingaarnerusunik ima immikkoortoqarpoq:

Kapitali 1 tassaavoq eqikkaaneq teknikimut tunngasuunngitsoq, ataatsimut isigalugu suliniut avatangiisinullu sunniutigisinnaasai pillugit allaaserinninneq.

Kapitali 2 ASN-imik nalunaarusiamut ilisarititsiffiuvoq takussutissiallu qanoq atuarneqarnissaanut ilitsersuinerulluni.

Kapitali 3-mi Qeqqata Kommuniata suliniutip ingerlanneqarnissaata kissatiginninneranut tunngaviusoq allaaserineqarpoq, soorlu aamma inatsisit suliniummut attuumassuteqartut ataatsimut isigalugit ersersinneqartut.

Kapitali 4-mi suliniut sukumiinerusumik qanorlu ingerlanneqassaneranik allaaserineqarpoq, soorlu aamma suliniummut periarfissat allat, taakku ataanni 0-imik periarfissaq suliniutip ingerlanneqannginnissaanut tunngasoq, allaaserineqartut. Saniatigut inatsisit suliniummut attuumassuteqartut sukumiinerusumik allaaserineqarput.

Kapitali 5-imi avatangiisinut sunniutit assigiinngitsut, assersuutigalugu nipiliornerit aama tipi pillugit, nunap ilaata taassuma ilaani pinngortitamut sunniutit allallu pillugit nalilersuinermut periaaseq allaaserineqarpoq.

Kapitali 6-imiit 16-imut avatangiisinut tunngasut attuumassuteqartut, pissutsit atuuttut, suliniutip sanaartornerani ingerlanneranilu avatangiisinut sunniutit, kiisalu pisariaqassappat avatangiisinut sunniutit annikillisinniarneri allaaserineqarput. Avatangiisinut tunngasunut tamanut uku allaaserineqarput:

- Piumasaqaatit aamma tunngaviit
- Pissutsit atuuttut
- Sanaartornerup nalaani sunniutit
- Ingerlatsinermit sunniutit
- Qaleriiaartumik sunniutit
- Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit
- Sunniutit nallilineq

Kapitali 17-imi suliniutip tamakkiisumik avatangiisinut sunniutai allaaserineqarput.

Kapitali 18-imi pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit avatangiisinut nallilinermit pinngitsoornatik ingerlanneqarsimasussat ataatsimut takuneqarsinnaapput.

Kapitali 19-imi ASN-imik nalunaarusiami amigaataasut allaaserineqarput.

2.3 Nangittumik ingerlannera

ASN-imik nalunaarusiaq suliniutip tamanut tusarniaassutigineqarneranut atatillugu saqqummiunneqassaaq. Tamanut tusarniaassutigineqarnerata kingornatigut allaaserisamut saqqummiunneqartumut akerliliissutaasinnaasut oqaaseqaataasinnaasullu sumut killissimanermut nalunaarusiami suliarineqassapput nallilernerqarlutillu. Kingornatigut nalunaarusiaq taanna oqartussat akuersillutik aalajangerannut (immaqa suliniummut naqqiissuteqarneratigut) ilanngunneqarluni imaluunniit suliniutip ingerlanneqarnissaanut itigartitsinerannut ilaassaaq.

Namminersorlutik Oqartussat suliniummut akuersissappata ASN-imut akuersineq suliarineqassaaq, akuersissutillu piumasaqaatit suliniummik sanaartornermit ingerlatsinermilu malitassat imarissavai.

Maalaaruteqarnissamut periarfissaq, taasuma ataani maalaarnissamut ilitsersuineq, ASN-imik akuersinermit takuneqarsinnaassaaq.

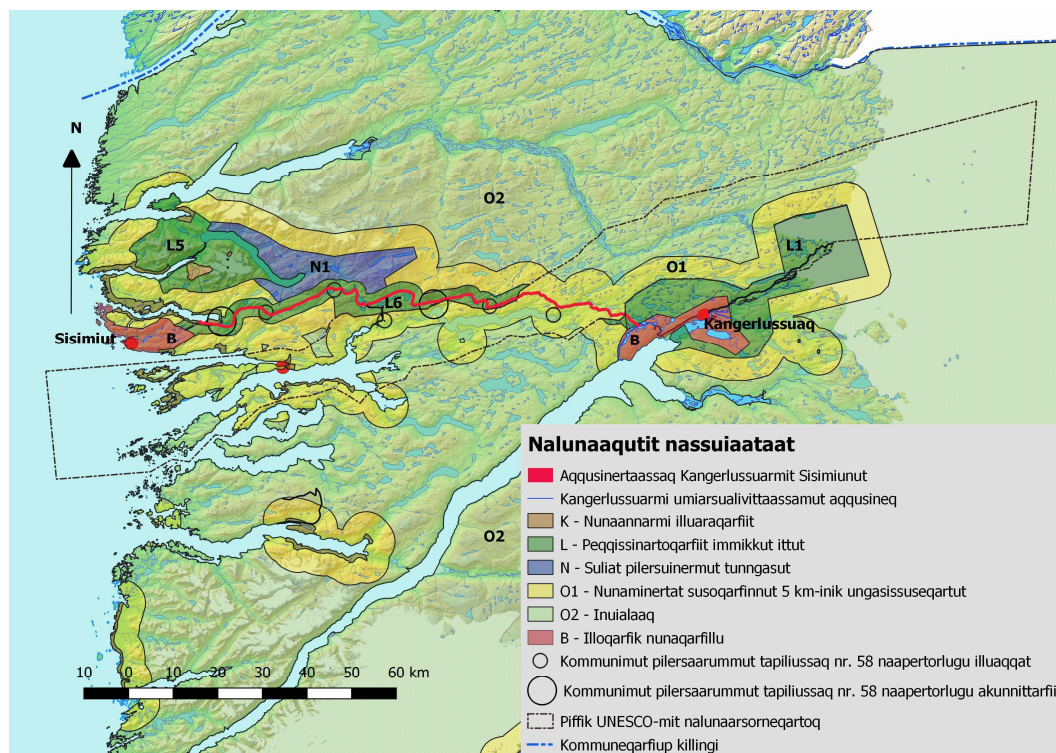
3. AALLAQQAASIUT

3.1 Suliniutip tunngavia

Kangerlussuarmi Sisimiunilu takornariartitsineq ineriartorluartitaavoq. Misissuinerup nutaap Visit Greenlandimit, Qeqqata Kommunianit aamma Arctic Circle Business-imit ingerlanneqartup takutippaa 2016-imi Kangerlussuarmi ataatsimut isigalugu 27.000-nik unnuisoqarsimasooq, kingunerisaanillu minnerpaamik 70 millioner kr.-it kaaviiaartinneqarsimasut. Ukiut tamaasa Sisimiuni ingerlanneqartartoq annertooq tassaavoq Arctic Circle Race. 2017-imi sisorartartut 200 tassani peqataapput, taamaattumillu timersortartut, ikiuuttut takornariallu ussagartillugit.

Kangerlussuarmi pingaartumik sersmersualiarnert, tammajuitsussarsiniarluni aallaaniarnert, aliikkutaralugu aalisarnert, pinngortitami angalaarnert kiisalu qaqqami pisulluni angalaarnert takornarianit pilerigineqarput. Qeqqata Kommuniani 2017-imi ilaatigut kuunnut arfineq pingasunut atuinissamut akuersissuteqartoqarpoq.

Aqquserngup ingerlavissaata nunap ilaa UNESCO-mit toqqagaq "Aasivissuit-Nipisat, immap sikullu akornanni inuit piniariartarfiat" (takuum Takussutissiaq 3-1). Nunap ilaanut UNESCO-mit toqqakkamut anngussinnaanissamut aamma takornariat taassuminnga tikitsinnaanissaanut misigisaqarfigisinnaanissaannullu aqqusineq pinngitsoorneqarsinnaanngitsutut pingaaruteqarpoq.

Takussutissiaq 3-1. Takussutissiami aallaavigineqarpoq kommunimut pilersaarummut ilassut nr. 58 tassani takutinneqarpoq aqquserngup ingerlanera nunap ilaanut UNESCO-mit toqqarneqartumut naleqqiullugu aamma sanaartugassallu kommunimut pilersaarummi ilanngussamut ilaasut (illuarqarfiit akunnittarfeqarfiillu).

Tatsit tarajuusut immikkorluinnaq ittut, aamma Sisimiut Kangerlussuallu akornanni nuna qaqqarasaartoq Kalaalit Nunaanni nunap sersmersuaqanngitsup annertunersaa aqquserngup tikikkuminarsitissavaa. Taamaattumik aqquserngup pilersinneratigut takornarianik sullissinissap annertunerusumik ineriartorteqqinnissaanut, taamalu nunap ilaani tassani suliffissaqarnerit amerlinissaannut periarfissaqarluarpoq.

Kalaallit Nunaannut Kalaallillu Nunaanniit nunanut allanut timmisartuussinernut mittarfittut Kangerlussuaq pingaarnerpaavoq. Tamatuma saniatigut umiarsuit takornariartaatit akuttunngitsumik ilaasutik Kangerlussuarmi taarsertarpaat. Ukiut tamaasa inuit amerlaqisut Kangerlussuakkoortarput, sammisassanullu pilerinartunut anngussinnaanissaq periarfissaqarpat

inuit taakku sivilisunerusumik nunap ilaanii tamaaniissinnaasussatut naatsorsuunneqarsinnaapput. Kangerlussuarmi Sisimiunilu sammisaqartitsinerit amerlisarnissaannut misigisassanut apuunnissamut nunap iluani angallannikkut attaveqaatit pitsanngortinneqarnerat periarfissaavoq ataaseq.

Suliniummiiippoq Kangerlussuarmi umiarsualivittaap eqqaani tatsit tarajuusuniit Sisimiut eqqaanni Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq nutaaq, tassanilu talittarfik sananeqassaaq. Angallatit minnerusut, soorlu Targa-tut ittut (assersuutigalugu 12-inik ilaasoqarsinnaasut) imaluunniit Tenderitut ittut (Targatut amerlatigisunik ilaasoqarlutik umiarsuarnik takornariartaatinik sullissisut), nalinginnaasumik inunnik angallassinermut Kalaallit Nunaanni atorneqartartut tamaanga pisinnaalernissaat talittarfikkut periarfissinneqassaaq. Taamaallilluni ilaasartaatit annerusut talittarfimmuut talinnissaat periarfissaqassanngilaq.

Suliniutikkut ilaatigut Kangerlussuup aamma Kangerluarsuk Tullermi talittarfissap akornanni assakaasulinnik ingerlasinnaaneq, ilaatigut Sisimiut aamma Kangerluarsuk Tullermi talittarfissap akornanni immakkut angallammik ingerlasinnaaneq periarfissinneqassaaq taamalu Sisimiut Kangerlussuullu akornanni nutaami attaveqarfingussalluni.

ASN-imik nalunaarusiaq una nunap ilaanut Kangerlussuarmiit Kangerluarsuk Tullermut tunngasuvoq. Ilimagineqarpoq Sisimiut eqqaanni imaqarfiup killeqarfia pillugu pissutsit inaarutaasumik erseqqissarneqareerpata Kangerluarsuk Tulliup Sisimiullu akornanni aqqusinniornissaq pillugu ASN-imik nalunaarusiortoqarumaartoq, taamaallilluni Sisimiuniit Kangerlussuarmut aqqutaa tamaat assakaasulinnit ingerlavigineqarsinnaalerluni.

Suliniut ineriartortinneqassaaq, tassa siullermik ATV-nut ingerlavissiaq/aqqutissiaq pilersinneqassaaq. Pisariaqartitsinerup annertunerulernera naapertorlugu, aningaasaliinissarluk akuerineqarpat, aqqutissiaq ujaraaqqanik aqqusinniorneqassaaq 2x3 m-isut silitsigisumik illuttullu ½ m-imik sinilimmik. ASN-imik nalunaarusiami uani avatangiisinik naliliinermi ujaraaqqanik aqquserngup sunniutai ilaatinneqarput – tassa inaarutaasumik suliniut aallaavigineqarluni.

ASN-imik nalunaarusiami uani avatangiisinik naliliinermi ujaraaqqanik aqquserngup sunniutai ilaatinneqarput – tassa inaarutaasumik suliniut aallaavigineqarluni. Siunissami takorlorneqarsinnaasumik qanikannersumi nunap ilaani tassani suliaasaq aamma naammassineqassasoq ilimagineqarpoq. Taamaallaat Kangerlussuarmiit Kangerluarsuk Tullermut aqqusineqarneraniit nunap ilaani tassani tamarmi aqqusineqarpat ilimagineqassaaq atorneqarnerussasoq. Taamaattumik suliniutip ASN-imik nalunaarusiami uani sammineqartup avatangiisinut sunniuteqarsinnaanera inaarutaasumik nalilissagaanni Sisimiuniit Kangerlussuaq tikillugu aqqusineqarneq aallaavigineqartariaqarpoq. Taamaattumik aqqusinnermiit sunniutit, soorlu angallanneq, nipiliortitsineq il.il., misissornerini aallaavigineqassaaq aqqutaa tamarmi aqqusineqartoq. Taanna toqqarneqarpoq ajornerpaamik pisoqarsinnaanera nalilersinnaanarlugu.

Tassunga ilaanngilaq Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermi talittarfimmuut umiartornikkut angallanneq, taanna aatsaat pissammat Sisimiunut aqqusineq sananeqassanngippat.

Suliniut pillugu avatangiisinut naliliinermut inatsisit naapertorlugit tunngavittut Terms of Reference suliarineqarpoq, tassanilu avatangiisinut tunngasut suut sammillugit allaaserineqassanersut nalileneqassanersullu qanorlu sukumiitigisumik sammineqassanersut allaqqavoq. ASN-imik nalunaarusiaq una Terms of Reference (Suliakkiissutigineqartumi sammineqartussat allassimaffiat) naapertorlugu suliarineqarpoq.

3.2 Inatsisitigut tunngavissat aamma pilersaarutitut tunngasunut pissutsit

3.2.1 Inatsisitigut tunngavissat

3.2.1.1 ASN-imik nalunaarusiaq

“Atortut ilaasa avatangiisinut sunniutaannik nalilersuineq aamma avatangiisinik nakkutilliinermut akiliutit pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 5, 27. marts 2013-meersoq” naapertorlugu sanaartugassat nalunaarummi pineqartut akuerineqartinnagit

aallartinneqartinnagillu avatangiisinut sunniutaat pillugit nalilerneqassapput. Suliniut Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfimmit aalajangiinnermi ullulernerqartumi 01-12-2017-imi, suliaq nr. 2016-14992-imi nalunaarummi ilanngussap 2-p, imm. 1d-p ataaniittutut nalilerneqarpoq:

Aqqusinniorneq nunaannakkut katillugu 2000 meteri sinnerlugu takissusilimmik ingerlaarfigineqartussatut eqqarsaatigineqartoq.

Avatangiisit pillugit Naalakkersuisoqarfimmi politikikkut akisussasoq aalajangiivoq suliniut ASN-imik nalunaarusiornissamut piumasaqarfiusoq ingerlanneqarsinnaananilu/naammassineqarsinnaanngitsoq ASN-imut akuersissummik tunineqanngikkuni.

Nalunaarusiaq naapertorlugu "Kangerlussuarmiit Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq. ASN-imik nalunaarut naapertorlugu Terms of Reference (Suliakkiissutigineqartumi sammineqartussat allassimaffiat)" suliarineqarpoq ullulernerqarluni 21-11-2017, tassanilu suliniutip annertussusaa malisungaannarlugu nalilerneqarpoq aamma misissugassat ASN-imik nalunaarusiornermut atuuttussat ingerlanneqarsinnaasut suunissaannik siunnersuusiortoqarluni.

Aammalu ASN-imik nalunaarummi piumasaqaataavoq tamanna tunngavigalugu Pinngortitamik illersuineq pillugu inatsimmi § 25 naapertorlugu aamma aalajangiisoqarsinnaasoq. Suliniut manna Pinngortitamik illersuineq pillugu inatsimmi § 25-mi pineqartunut ilaasoq nalilerneqarpoq, taamaattumik ASN-imik nalunaarut una ASN-imik nalunaarut naapertorlugu avatangiisinut naliliinerullunilu Pinngortitamik illersuineq pillugu inatsit naapertorlugu pinngortitamut sunniutaasussanik naliliineruvoq.

3.2.1.2 PINNGORTITAMIK ILLERSUINEQ

Pinngortitamik illersuineq pillugu inatsimmi (Pinngortitamik illersuineq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 29, 18. december 2003-meersoq) § 1-imi allassimavoq:

Inatsisartut inatsisaatigut Kalaallit Nunaanni pinngortitaq illersueqataaffigineqassaaq. Illersuineq pissaaq uumassusileqarfiit piujuaannarnissaat tunngavigalugu, mianersornissamik tunngavissat naapertorlugit aamma inuit inuunerminni atugarisaat aammalu uumasut naasullu piujuaannarnissaat ataqqillugit.

Imm. 2. Inatsisartut inatsisaanni pingaartumik anguniagaapput:

- 1) uumassusillit assigiinngitsut amerlassusiisa assigiinngiiaarnerisalu, tassunga ilaallutik uumassusillit kingornussisarnermut pisataat, uumasut aalajangersimasut, uumasut najugannaavi uumasoaqarfiillu, illersorneqarnissaat, 2) uumassusileqarfinnik piujuaannartitsineq tunngavigalugu pisuussutiniq uumassusilinnik iluaquteqarnissaq, 3) nunami nalillit pigiinnarnissaat paaqqutarinissaallu, 4) innuttaasut pinngortitami pisuussuteqaqisumi angalaarlutillu uninngaarsinnaanissaasa periarfissinneqarnissaat, 5) nunarsuarmioqatigiit pinngortitaq pillugu isumaqatigiissutaasa pisariaqarnera naapertorlugu Kalaallit Nunaanni inatsisiliornermi atuuttussanngortinneqartarnissaasa qulakkeerneqarnissaat.

Pinngortitamik illersuineq pillugu inatsimmi Kapitali 14-imi allassimavoq:

Kinaluunniit annertuunik sanaartorniartoq allatulluunniit ittunik suliffeqarfiliorniartoq, nunap imaluunniit kangerluit immallu pissusiinut annertuumik allanngortitsinnaasumik imaluunniit pinngortitamut, taamatuttaaq uumasunut nujuartanut naasunullu, annertuumik sunniuteqarsinnaasumik, inissiiniarluni pilersaarusiortoq suliaq aallartinnginneranni pinngortitamut sunniutaasussanik nalilersueqqaassaaq.

Maani pineqartutut takitigisumik aqqusinniorneq annertuumik sanaartornermik nalilerneqartarpoq.

Suliniuummi avatangiisinut tunngasoq pingaarutilik tassaavoq suliniuteqarfimmi tatsinik tarajuusunik sunniuteqarsinnaaneq, aqqusinniassaq tatsit eqqaatigoortussaammat. Terms of Referencemi suliarineqartumi allassimavoq ASN-imik nalunaarusiami aqqusinermik sanaartornermi ingerlatsinermilu tatsinut tarajuusunut sunniutit sukumiisumik isummerfigineqassasut. Taaneqareersutut ASN-imik nalunaarusiaq ima sukumiitigisumik imaqqassaaq Pinngortitamik illersuineq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 29-mi, 18. decembari 2003-meersumi § 25 naapertorlugu aalajangiisoqarsinnaalersillugu:

Illoqarfiit nunaqarfiillu killeqarfiisa avataanni pinngortitami immikkut ittunit ataani taaneqartunit 100 meterinik qaninnerusumi illunik inissiisoqassanngilaq, naasunik orpinnilluunniit ikkussuisoqassanngilaq, naatitsisoqassanngilaq kussiortoqaranilu imaluunniit allatigut nunap pissusia allanngortinneqassanani:

*Tatsit tarajuusumik imillit tatsillu tarajornitsuusut
Kuuit
Puilasut kissartut*

Tikillugu tatsit qanoq imartutiginerisa misissorneratigut paasinarpoq aqquserngup inissinnissaa periarfissaqartoq ungasissusissamut piumasaqaatinik naapertuusinnaanngorluni.

3.2.1.3 Suliffeqarfiit immikkut ittumik mingutsitsisut

Suliniutip naammassineqarnerani suliffeqarfiit immikkut ittumik mingutsitsisut sananeqassanngillat.

3.2.1.4 Imermik igitassamik kuutsitsineq

Illunit aqquserngup sinaani sananeqartunit imeq igitassaq tankini katersorneqassaaq Kangerlussuarmullu Sisimiunulluunniit ingerlanneqarluni, illoqarfimmillu imaluunniit nunaqarfimmit imermiut igitassamut ilanngunneqassalluni illoqarfimmi imaluunniit nunaqarfimmi imermik igitassamik kuutsitsinissamut akuersissut naapertorlugu. Taamaattumik suliniuummi imermik igitassamik toqqaannartumik kuutsitsisoqassanngilaq suliniutip sanaartornerani ingerlanneraniluunniit.

3.3 Pilersaarutitut tunngasut

3.3.1 2012-24-mut kommunimi pilersaarut

Qeqqata Kommuniiani kommunalbestyrelsip kommunimi pilersaarut ulloq 25.10.2012 akueraa aamma ulloq 20.12.2012 tamanut saqqummiullugu, taannalu kommunimi ineriartornerup ilusilersornissaanik siunertaqarpoq. Taamaattumik kommunimi pilersaarummi pineqartunut pingaarutilinnut kommunalbestyrelsip kommunip ineriartornissaanut kissaatigisaanut anguniakkat imaritinneqarput. Aamma nunap ilaasa ataasiakkaat atorineqarnissaannut qanorlu atorineqarnissannullu aalajangernerit pillugit aalajangersakkat pingaarnerit kommunimi pilersaarummiipput. Saniatigut tassani sanaartukkat, illut aamma sanaartorfiunngitsut qanoq iluseqassanersut aalajangersarneqarpoq – taanna siornatigut taaneqartarpoq "sumiiffimmi pilersaarusiaq". Kommunimi pilersaarummi aalajangersakkanik allannguisoqassappat kommunimi pilersaarummut tapiliussaq suliarineqassaaq.

2011 aallartimmalli Qeqqata Kommuniata nunaannaq akisussaaffigilerpaa. Kommunip akisussaaffimmik tigusernermi ileqqumik, sumiiffinnik ilisimasaqarnermik, ineriartortitsinissamik soqutigisaqarnermik aammalu illersuineramik soqutigisaqarnermik naleqqussaannissamik periarfissiivoq. Taassumalu saniatigut pilersaarut pingaarneq, eqikkagaq aammalu tigussaasooq pingaarnerutinneqarpoq.

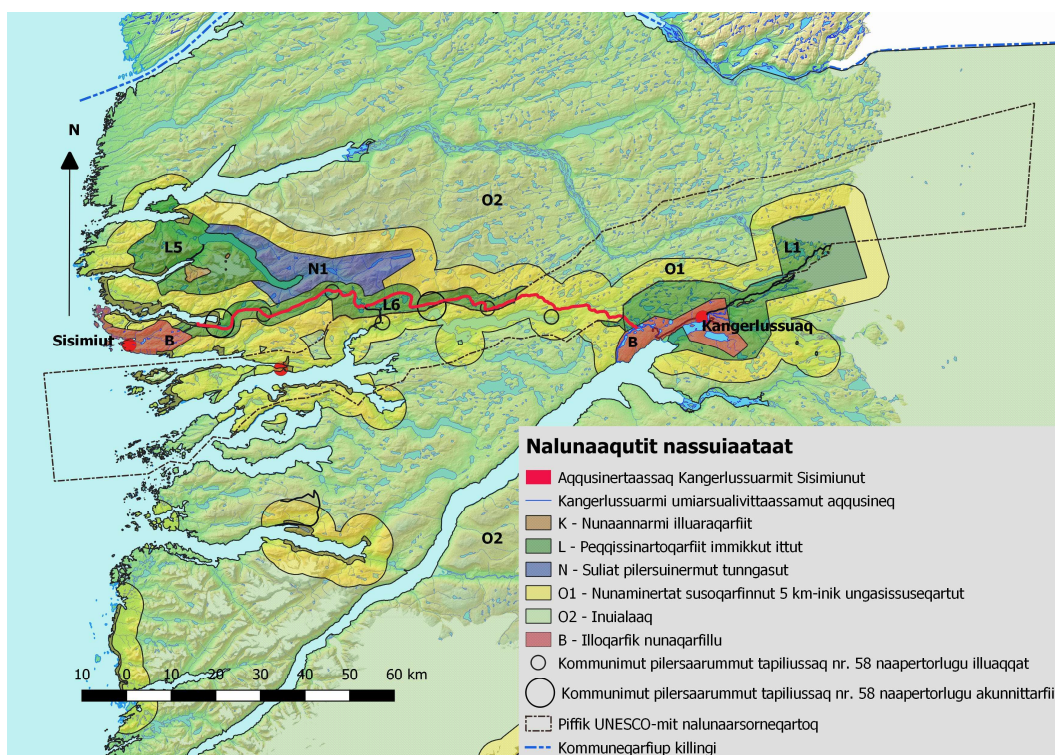
Nunaannarmi makku soqutigisatut nassaassaapput:

- Aatsitassarsiorneq
- Erngup nukinganik nukissiorfiit
- Atortussiorneq annertoq
- Piniarneq
- Sukisaarsarfittut timersornermilu sammisassat
- Takornariaqarneq
- Kulturikkut oqaluttuarisaanermi soqutigisat
- Pinngortitamik allanngutsaaliuineramik soqutigisat
- Imissamaatit
- Avatangiisinik illersuineramik soqutigisat

Attaveqaatigiinnermut aamma ataqatigiissaarinnermut tunngatillugu kommunimi pilersaarummi ilaatigut allassimavoq:

Qeqqata Kommunianiit isigalugu Kangerlussuaq aningaasaqarnikkut annertuumik pingaaruteqarpoq, nalilerneqarmat takornariaqarnerup ineriartortinnerup ingerlaannarnissaanut annertuumik periarfissaqartoq.

Kangerlussuarmit Kangerluarsuk Tullermut nutaamik aqqusinniornikkut, kommunip takornariaqarnermik ineriartortitsinerup ingerlaannarnissaanik kissaatigisaa tapersorsorneqarpoq, taamalu suliniut kommunimi pilersaarummi kissaatigineqartunut naapertuulluni.

Takussutissiaq 3-2. Kommunimi pilersaarut naapertorlugu nunaminertat atugassatut toqqakkat takussutissiami takutinneqarput. Kiisalu kommunimi pilersaarummi tapiliussaq nr. 58 naapertorlugu nunaminertat illuaqqanut akunnittarfinnullu atugassatut immikkoortitat takutinneqarput. Aqqusineq ASN-imik nalunaarusiami uani pineqartoq titarnermik aapalaartumik nalunaaqutserneqarpoq.

Illoqarfimmut nunaqarfinnullu pilersaarut

Illoqarfinni nunaqarfinnilu ataasiakkaani inuiaqatigiit, inuttut suliffissaqarniarnikkullu qanoq aallaaveqarnersut aammalu illoqarfinni nunaqarfinnilu ataasiakkaanut kommunip pilersaarusiorneqarnerani ineriartortitsineq suna sammineqarnersoq illoqarfinnut nunaqarfinnullu pilersaarutit imaqarput. Nunap ilaa aqqusinniorfissatut pilersaaruteqarfiusoq pingaarnermik inuilaarsuartut O2-tut isigineqarpoq, immikkuualuttulli naatsukullaat Qeqqata Kommuniani nunap ilaani illoqarfiup iluaniittumiipput, Illoqarfimmut nunaqarfinnullu pilersaarut 820-D1s naapertorlugu ima siunertaqartumi:

Nunaminertaq sanaartorfiunngitsoq sunngiffimmilu atugassaq

Nunaminertaq angallannermut aamma sukisaarsaarnermut taamaallaat atorneqassaaq. Sanaartukkat imaluunniit nunaminertat atugassiaritinneqarsimasut akuerisat pioreersut ingerlaannarsinnaapput.

Suliniut kommunimi pilersaarummut naapertuuttutut nalilerneqarpoq, tassami nunaqavissut taassuminnga tikitsisinnanissaat pitsaanerulersinneqassammat.

- 3.3.2 2012-24-mut Qeqqata Kommuniata kommunimi pilersaarutaanut tapiliussaq nr. 22. Sisimiut aamma Kangerlussuup akornanni pinngortitami aqqusineq
Kommunimi pilersaarummut tapiliussaq naapertorlugu siunertaavoq:

Pilersaarummi pingaarnertut siunertaavoq, Sisimiut Kangerlussuullu eqqaani sersersuup kitaatalu akornanni sikuuneq ajortut annertuut tikikkuminarsarnissaannut periarfissanik pilersitsinissaq.

Neqinik aalisakkanillu qerisuunngitsunik Kangerlussuarmut assartuisoqarsinnaalernissaanut periarfissanik pilersitsisoqassaaq, tassani Europami niuertarfinnut aammalu Amerikami niuertarfinnut timmisartoq atorlugu appakaaffissaqarluni.

Nunaminertat takornarissanut sammisassaqtitsivittut aammalu nunaqavissut takornarissallu UNESCO-p nunarsuarmioqatigiinnut kingornussassarititaa – Aasivissuit – Nipisat tikeraarsinnaaneranut periarfissaqalissapput.

Kommunimi pilersaarummut tapiliussami ilaatigut nunap assinga una ilaavoq:

Takussutissiaq 3-3. Sisimiuniit Kangerlussuarmut aqqut Sisimiut kangia'tungaani qimmeqarfimmiit Kellyvillemut Kangerlussuup eqqaaniittumut 2012-14-imut Kommunimi pilersaarummut tapiliussami nr. 22-mi Kommuneplan 2012-14 allassimasoq.

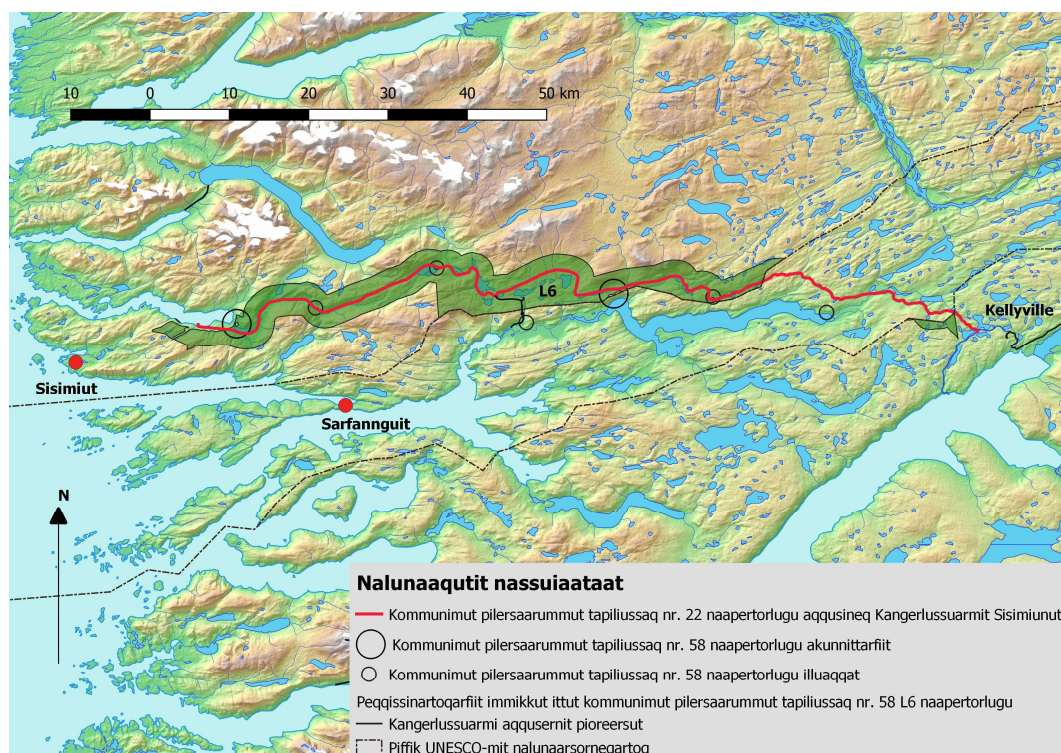
Suliniut ASN-imik nalunaarusiami uani pineqartoq kommunimi pilersaarummut tapiliussami nr. 22-mi pilersaarummut tungaviumut tamakkiisumik naapertuuppoq, tassungami kommunimi pilersaarummut tapiliussamut ilaasumi attaveqaatip ilaata sanaartorneqarnera tunngasuummat.

3.3.3 Kommunimut pilersaarummut tapiliussaq nr. 58

Kommunip pilersaarusiordfigineqarnerani tapiliussassatut siunnersuut, 2018-imi novembarip 22-ani kommunalbestyrelsimit akuersissutigineqarpoq. Kommunip pilersaarusiordfigineqarnerani tapiliussaq 2018-imi decembarip 11-anit, 2019-imi februaarip arferngata tungaanut tamanut saqqummiunneqarpoq. Kommunip pilersaarusiordfigineqarnerani tapiliussaq 2019-imi februaarip 28-ani kommunalbestyrelsimit inaarutaasumik akuersissutigineqarpoq. Kommunip pilersaarusiordfigineqarnerani tapiliussami aqquserngup sinaani suliarineqarsinnaasut arlallit periarfissinneqarput, taakkulu tulluuttuni allaaserineqarput.

Suliniutit annikitsukkaarlugit aalajangigaanngillat – assersuutigalugu akuerineqassappata ilisimaneqanngilaq hotelit/ illuaqqat qanoq amerlatigisut qanorlu angitigisut nunaminertani tunniunneqartuni sananeqassanersut, taamalu aamma ilisimaneqarnani init qassit immaqa sananeqassanersut. Kommunip pilersaarusiordfigineqarnerani tapiliussami periarfissaatinneqartut malitsigisaani allaaserineqarput, kommunip pilersaarusiordfigineqarnerani tapiliussami periarfissaatinneqartut tamakkiisumik atorineqassappata, aamma avatangiisinut sunniutigisinnaasaat qaleriaartumik sunniutaasutut ASN-imik nalunaarusiami uani sammeneqartut ataasiakkaat ataanni nalilerneqassapput. Pilersaarutit tamakkiisumik atorineqarnerata ilimaginera aallaavigalugu naliliineq ingerlanneqarmat suliniutinit sunniuteqarnerit ajornerpaaffii allaaserineqarlutillu nalilerneqarput. Taamaattumik sunniuteqarneq piviusoq nalilerneqartumit annikinnerussasoq ilimagineqarpoq.

Kommunip pilersaarusiordfigineqarnerani tapiliussami nunaminertat marluk hotelimut ataatsimut hotelinullu marlunnut 2.000 m² tikillugit sanaartorfissatut tunniunneqarput. Hotel taama angissusilik ilisarnaqutigalugu marluuttarissanik 50-nik initaqarsinnaavoq. Tamatuma saniatigut nunaminertat tallimat illuaqqanut atugassatut amerlanerpaamik 3-nik illuarartaqartussatut tamarmik immikkut katillugit 360 m² –itut annertutigisumi nunaminertassinneqassapput. Illuaqqat takornarissanut attartortitassatut atorineqarnissaat ilimagineqarmat nalilerneqarpoq illuaraq ataaseq agguaqatigiissillugu 120 m² –inik annertussuseqassasoq ininillu marluuttarissanik 3-nik initaqassalluni. Nunaminertat tunniunneqartut sumi inissisimaneri Takussutissiaq 3-4-imi takuneqarsinnaavoq.

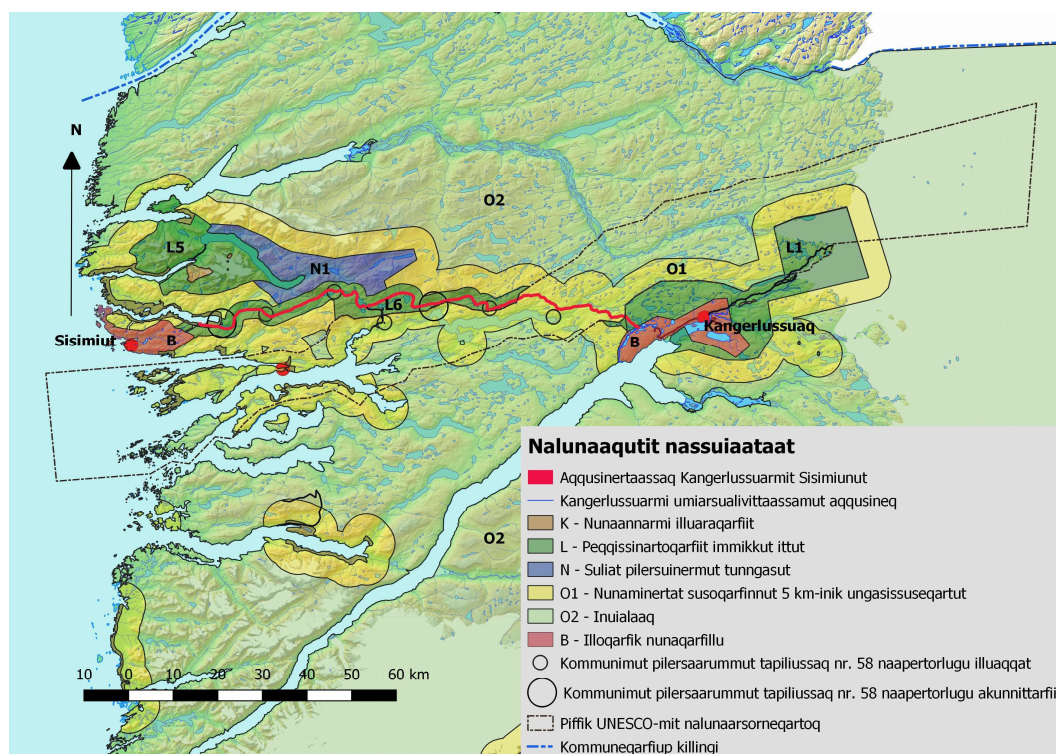

Takussutissiaq 3-4. Nunaminertat akunnittarfeqarfissatut illuaraqarfissatullu kommunimut pilersaarummi tapiliussaq nr. 58 naapertorlugu tunniussat.

Hotelit illuaqqallu angissusaat, ilusilernerit inissivinnissaallu taaneqareersutut suli ilisimaneqanngillat, taamaattumik massakut taamaallaat angallannermit inuillu sammisaqarnerannit annertunerpaamik sunniineq, tassa nunaminertat tunniussaasimasut eqqaanni pisuttuarnerit, kisimi nalilernerqarsinnaavoq. Tamatuma saniatigut imermik, imermik igitassamik eqqakkanillu passussinermi, kommunimut pilersaarummut tapiliussamut missingersuummi aalajangersakkaniittunit, sunniineq nalilernerqarsinnaavoq.

Qulaani taaneqartut saniatigut avatangiisinut suliniutinit kommunimut pilersaarummut tapiliussakut periarfissinernerqarsimasunit allanik sunniisoqarsinnaasoq ilimagineqassaaq, taakkuli aatsaat nalilernerqarsinnaapput suliniutit tigussasunngorpata.

Siniffiit akunnittarfinni katillugit $3 \times 100 = 300$ -ussapput aamma illuaqqani $5 \times 3 \times 6 = 90$ -iullutik imaluunniit katillugit siniffiit 390-t. Atorneqartarnissaannut procentia missingersuutitut 50-iuppat amerlanerpaamik tikeraat 195-t missaanniittut nunap ilaani tamaaniittassapput. Tikeraat agguaqatigiissillugu ullut 5 nunap ilaaniittarnissaat ilimagineqarpat agguaqatigiissillugu ullormut inuit 40-t taarserneqartassapput. Bussit, biilit killilimmillu ATV-t ingerlassissutigineqarsinnaapput, kisianni ilimagineqarpat ingerlassinermi ataatsimi inuit 3 inissaqartut ullormut ingerlassinerit 13-iussasut kingunerissavaa. Ingerlassineq illoqarfimmit/ nunaqarfimmit akunnittarfimmut/ illuaqqamut imaluunniit illuanut pissaaq, kisianni ilimagineqarpoq ingerlassineq Sisimiuniit Kangerlussuarmut aqputaa tamaat pissasoq.

Takussutissiaq 3-5. Kommunimut pilersaarummut tapiliussaq nr. 58 naapertorlugu nunaminertat tunniussat.

Takussutissiaq 3-5mi (nunaminertat L-imiittut) nunaminertat qorsuusut tassaapput nunaminertat immikkut ittumik sukisaarsarfissatut tunniussat. Nunaminertat annertunerusutut aamma Kangerlussuup Sisimiullu akornanni pisuffissamut atatillugu illuaqqanut ataasiakkaanut nunaminertat tunniunneqarput. Nunaminertat sungaartuusut (nunaminertat O1-iusut) tassaapput inuialaarsuit, susoqarfinnit (aqqusineq, illuaqqat il.il) 5 km-t tikillugit ungasissuseqartut. Nunaminertat qorsuukannersut (O2-usut) tassaapput inuialaarsuit qulaani taaneqartut avataanni. Nunaminertat tungujortuusut (nunaminertat N-iusut) tassaapput teknikikut atortut inissisimaffii (assersuutigalugu Sisimiut avannaa'tungaanni erngup nukinganik innaallagissiorfik tatsillu innaallagissiorfiup tasianut kuutsitsisut, aamma innaallagissamut sakkortuumut innaallagissallu ingerlateqqinnissanut ledningit).

Hotelinut attuumassuteqartunik sulisoqassaaq. Saniatigut nerisassat, ikummatissat, imeq, imeq igitassaq, eqqakkat il.il. akunnittarfinnut/-nit illuaqqanullu/-nillu ingerlassisoqartassaaq. Ilimagineqarpat ingerlassinerit taakku ullormut 5-asassasut, taava kommunimut pilersaarummut tapiliussami periarfissiissut tamakkiisumik atussagaanni ingerlassinerit tamakkerlutik ullormut 18-iusassapput.

Inuit hoteliniittut aamma illuaqqaniittut nunap ilaani pisuttuarnissaat ilimagineqassaaq. Aallaavimminnut tamatigut utertassapput (hotelimut/ illuaqqamut assakaasulinnik ingerlanneqarsimagunik. Misissuinerit paasitippaat aqqusineq tuttnik sunniisinnaasoq 250 m tikillugu.⁹ Misissuinerit allat paasitippaat tuttoqassuseq sunnerneqarsinnaasoq aqqusinermit ungasissuseq 5 km tikillugu¹⁰. Misissuinerup uuma kingulliup aallaavigaa Canadami motorvei 90 m-inik silissusilik sisamanik ingerlavissalik orpippassuakktut ingerlaartoq nalunaaquttap akunneranut biilinit 786-init ingerlavigneqartartoq, ASN-imi uani suliniut pineqartoq tassaalluni aqqusineq ujaraaqqanik suliaq, nalunaaquttap akunneranut nunakkoortutit sisamanik ingerlavigneqartartussaq. Taamaammat qularnarpoq Canadami misilittakkat suliniummut matumunnga atorneqarsinnaanersut.

Aqqusinermit angallannerup saniatigut aqqusernup avataanit suliaqarnermit sunniutit pissapput. Norgemi misissuinerit paasitippaat tuttnut qimaasartut 80 m-inik qanitsigisuanut pigaanni, 180 m-illu 350 m-it akornannik ungasilligaangamik aatsaat ivigartoqqilersartut¹¹. Taamaammat piffissaq inunnit akornusersorneqarnertik peqqutigalugu nerisassarsiornerminnik akornusersorneqarnissaat killeqartussaavoq.

Norgemi misissuinerit paasitippaat tuttnut sunnerneqarsinnaasut (sunniinerup annertussusaa pillugu allaatigisaq qulaani atuaruk) illuaqqanik ungasissuseq 15 km tikillugu¹². Misissuinerulli aallaavigaa inuit illuaraateqarfiat, ukioq naallugu inoqartartoq, pisuttuafissaqarlunilu atarfissanik piareersarfigineqarsimasooq, taamaasillunilu illuaqqat qimallugit isorartungaatsiartumut ingerlavissaqarluni. Taamaammat atugassarititaasut Norgemi misissuinermit pineqartut Kalaallit Nunaanni atugassarititaasunut sanilliinneqariaannaanngillat piffimmi pineqartumi ASN-imi uani allaatigineqartut, illuaqqanik hotelliniillu ungasissumut ingerlasoqarnissaa ilimananngimmat. Unnuivissamit ungasissumukartoqarsinnaanngimmat pisuttuafissaqaranilu atarfissanik piareersaasoqartussaananani piffinni unnuivigneqarsinnaanngitsuni ASN-imi uani suliniummi pineqartunit illuaqqanik hotelliniillu aqqusinerup tungaanit sunniuteqarfissat naatsorsorneqarput 5 km-it 10 km-illu akornannik isorartutigisumik sunniutaassasut. Nalilerneqarpoq inuit ilaatiguinnaq piffiup tamassuma avataanut ingerlasassasut. Nuna ingerlavissap ilaani innaarsuungaarmat aqqusineq qimalaaginnarlugu ingerlasoqarsinnaassaaq.

Hotelit illuaqqallu aallaaniarlutik takornarianit atorneqartarnissaat mattunneqarsinnaangilaq. Uumasut nujuartat, taakku ataani tuttnut umimmaallu, aqqusinermit/hotelimut/illuaqqamut nammanneqartussaammata aamma aallaaniartut qaqutigunnaq aqqusinermit 10 km sinnerlugit ungasissusilimmukartarnissaat ilimagineqarpoq. Sunniutit qaleriaartut, kommunip pilersaarusiortfigineqarnerani tapiliussap suliniummut avatangiisinut uunga ilaasumut malitsiginnaasaasa nalilernerinut qulaani ilimagisatut taaneqartut aamma kommunip pilersaarusiortfigineqarnerani tapiliussami aalajangersakkat aallaavigneqarput.

3.3.4 Aqqusinermit aallaaniarneq

Qeqqata Kommunalbestyrelsiata ulloq 26. maaji 2016 qamutit motoorillit nunaannarmi angallassissutiginissaat pillugu ileqqoreqqusap nutarterneranut atatillugu aalajangersarpaa aqquserngit aamma qamutit motoorillit aqutigisinnasaa ukioq kaajallallugu atorneqarsinnaasut uku ileqqoreqqusamut ilanngunneqassasut:

⁹ Simon J. Duer et al. 2001. Avoidance of industrial development by woodland issue. Journal of Wildlife Management.

¹⁰ Leblond M. et al. Avoidance of roads by large herbivores and its relation to disturbance intensity. Journal of Zoology. 2012.

¹¹ Reimers E. et al. Flight by feral reindeer Rangifer tarandus tarandus in response to a directly approaching human on foot or on skis. Wildlife Biology. 2006.

¹² Nellemann C. et al. Effect of Recreational Cabins, Trails and Their Removal for Restoration of Reindeer Winter Ranges. Restoration Ecology. 2010.

- A. Kangerlussuarmi umiarsualiviup tungaanut aqqusineq
- B. Sisimiut Kangerlussuullu akornanni ATV-nut illernit
- C. Tasiusap aamma Apussuit (Maniitsup eqqaani) akornanni ATV-nut illernit

aamma aqquserngit ATV- illinerit aallaaniarnernut atorneqassanngitsut.

Kangerlussuarmiit sersersuarmut point 660-imut aqquserngup –"Indlandsisvej"-imik (Sersersuarmut aqqusinerimik) taaneqartartup - pilersinneqarneranut atatillugu aqquserngit aallaaniarnernut atorneqannginnissaannik aalajangiisoqarpoq. Aqqusineq sersersuup killinganukartoq sersersuarmi biilnut misileraavimmiittumut attavilik 1999-imi VW (folkevogniliortut) sersersuarmi biilnut misileraavimmik pilersitsimmat Skanska-mit VW-mut sananeqarpoq. Biilnut misileraavik VW-p 2005-imi taamaatippaa, kommunillu aqqusineq Skanska/VW-mit Langsøp eqqaani assiaquserneqarsimasooq tiguaa. Qeqqata Kommuniata assiaqut atatiinnarpaa ilaatigullu aamma Langsøp eqqaani assiaqummit sersersuup tungaanut angallannermi ileqqoreqqusat atatiinnarsimallugit, taakkununga ilaavoq § 4 aqqutip aallaaniarnernut atorneqannginnissaanut malittarisassaq, sakkunik nassataqarfigeqqusaanngilaq aamma pisanik angallassiffioqqusaanngilaq.

Sersersuarmut aqquserngup aallaaniarnernut atorneqannginnissaanut malittarisassaq aqquserngup taassuma nunap ilaani Kangerlussuarmiit sersersuarmut pingaarnerusumik sukisaarsaartarfittut takornariaqarfittullu atorneqarnissaanut immikkoortitaaneranut atatillugu isigineqassaaq, aqquserngullu avannaa'tungaa pinngortitamut tunngasunik soqutigisaqarfiuvoq kujataa'tungaalu aallaaniarnernut soqutigisaqarfiulluni. Pingaarnerusumik sukisaarsaartarfittut takornariaqarfittullu atorneqarnissaanut immikkoortitaasumi nunaqavissut takornariallu assiliiartorniarlutik angalaarnissaminnut periarfissaqartinneqassapput, pingaartumik uumasut nunap qaamiut angisuut – tuttu umimmaallu – eqqarsaatigalugit. Ilutigalugu Sersersuarmut aqqusineq aamma Sisimiuniit Kangerlussuarmut aqqusineq UNESCO-p nunarsuarmiunut kingornutassiaa "Aasivissuit-Nipisat, Immap sermillu akornanni Inuit piniartarfiat" aqqusaarpaat.

Massakkorpiaq Qeqqata Kommuniata Namminersorlutillu Oqartussat inatsiseqarnermut immikkoortortaqarfiata akornanni qamutit motoorillit Qeqqata Kommuniani nunaannarmi angallassissutiginissaat pillugu ileqqoreqqusap atuuttuulersinnissaanut sulineq ingerlavoq. Kommunip qamutit motoorillit nunaannarmi angallassissutiginissaat pillugu ileqqoreqqusaa qulaani taaneqartunik imaqaarsinnaanngippat, oqaasiliornertit taamaattut nunap ilaani tassani aallaaniarneq/piniarneq pillugu nalunaarummut imaluunniit UNESCO-mik nalunaarummut ilanngunneqarnissaat periarfissaqassaaq. Kingulleq atuutissappat aqquserngup ilaannaanut UNESCO-p nunarsuarmiunut kingornussassaataatigoortumut atuutissaaq. Naggataatigullu, kisianni minnerunngitsumik, nunaminertat aqquserngup illuttut sinaaniittut aamma atuuppoq.

Kommunalbestyrelsip kissaatigaa aqqusinermiit aallaaniarnissaq/piniarnissaq killilerneqassasoq, eqqarsaatigigaannili massakut aallaaniarnerup/piniarnerup killilernissaanut inatsisitigut tunngavissaqannginnera, ASN-imik nalunaarusiami uani aallaavigneqarpoq aallaaniarnernut/piniarnernut inatsit naapertorlugu aqqusinermiit aallaaniartoqarsinnaasoq/piniartoqarsinnaasoq, tamannalu pisut ajornerpaaffissatut nalilerneqarpoq.

Kisianni kommunalbestyrelsip nangillugu sulissutiginiarpaa tunngaviup allanngortinneqarnissaa imaalerlugu siunissami aqqusinermiit aallaaniarneq/piniarneq killilersorneqarsinnaalissasoq. Tamanna pisinnaassappat ASN-imik nalunaarusiami uani nalilerneqarneraniit assersuutigalugu tutunut umimmannullu sunniineq annikillissaaq.

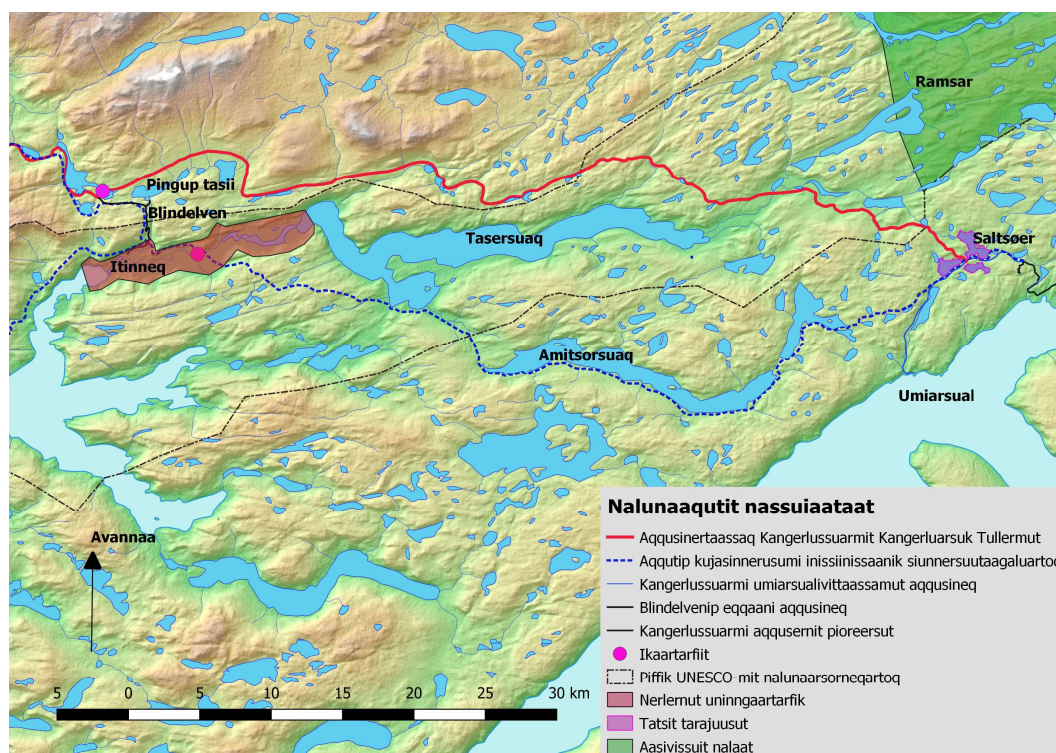
4. SULINIUT PERIARFISSALLU ALLAT

4.1 Tunngaviusoq

Siornatigut eqqaaneqareersutut suliniutip piviusunngortinneqarnissaanut siunertaq tassaavoq assartuussinermik oqilisaanissaq siullermik Kangerlussuup Kangerluarsuk Tulliullu akornanni aamma fase 2 naamassineqareerpat (Kangerluarsuk Tullermiit Sisimiut tungaanut aqut), Sisimiuniit Kangerlussuup tungaanut. Taamaammat suliniutip illoqarfiup nunaqarfiullu akornanni assartuussineq oqilisassavaa, piffimmik tikikkuminarsitsilluni nunaqavissunut takornarianullu, aammattaaq illoqarfimmi nunaqarfimmilu takornariaqartitsinermik sullissinermik ikorfartuillunilu annertusaasussaavoq. Suliniummik naamassinninnerup kingunerisassaatur naatsorsuutigineqarpoq kaaviiartitsineq, isertitaqarneq sulisoqarnerlu illoqarfimmi, nunaqarfimmi Kalaallilu Nunaanni qaffatsinneqassasut.

4.2 Misissuineq aqutissamillu inissiineq

Aallaqqaataaniit aqqusinissap kjasinnerusumiitinneqarnissaa pilersaarutaagaluarpog (takuuk Takussutissiaq 4-1).

Takussutissiaq 4-1. Kujasinnerusumiitinnissaanik siunnersuut siulleq aqutissamik inissiinermik avasinnerusumik siunnersuummut inaarutaasumut naleqqiullugu.

2006-imi Rambøllip aqutissamik kjasinnerusumi inissiinermik Takussutissiaq 4-1-imi takutinneqartumik siunnersuutaagallartumik naliliineq ingerlappaa. Ingerlavissaq manna qinerneqanngilaq ilaatigut pissutigalugu nerlerit isarfiatigut ingerlasussaammat, nerlerit Kalaallit Nunaanni taamaallaat piaqqisartut sunnerneqanngitsoornavianngimmata, Itinnikkut ingerlasussaagaluarpog ataatsimut isigalugu uumasogarflluartoq, sanaartornerullu tungaatigut unammillernartoqassammat, nunap naqqata pissusaa ajornartoq, qaqqap sinai sivingasut aqqusinniormullu atortussiassat qatsissortani qooqqumi illuttut amigaataanissaat peqqutaalluni. Aqqusinissamik inissiineq avasinnerusog kingornagut pilersarusiuunneqarpoq. Aallaqqaataaniit Itinnerup eqqaani Pingup tasiisa kujataanni inissinneqaraluarpog 2016-imi tikillugu misissueqqinnerup kingornagut Pingup tasiisa avannaa'tungaanut nuunneqarluni ilaatigut Itinnermut ungasinnerusumiitinneqassammat. Aqqusinissap sulii avasinnerusumiitinnissaa periarfissaanngilaq piffimmi taanna qaqqartuujummat 1.000-1.300 m tikillugu inngittalik. Ataani allaatigisap taamaammat aqqusinissap avasinnerusumiitinnissaanik siunnersuut inaarutaasog tunngavigaa.

Kellyvillemi napparuteqarfiup nalaanit Sisimiut tungaanut nuna (takuuk Takussutissiaq 4-4 titarneq aappaluttoq) 2015-imi aggustip 12-ianiit 28-iata tungaanut misissuivigineqarpoq aqqutissarluni inissinneqarluni ingerlaarfimmi nunap pissusiisa inissinissaasinnaasut allat pinaveersimmagat aqqusinniornissaq sanaartornerujussuarmik inissiinermik siunnersuummit qinerneqartumit avatangiisinik sunniineroqisumik kingunerisaqassanngippat. Piffissami 2016-imi juulip 30-aniit aggustip 5-iata tungaanut nutartikkamik aqputip ilaanik misissuineqarpoq. Misissuinerit ingerlanneqarput konstruktørimit Henrik Larsenimit Rambøllip Nuummi allaffianeersumit. Henrik Larsen Kalaallit Nunaanni aqqusinniortarnermi misilittagartuujuvoq. Saniatigut biologi Jens Aamand 2015-imi misissuineri peqataavoq, 2016-imi misissuineri biologi Peter Mæhl peqataalluni. Jens Aamand Peter Mæhlilu Kalaallit Nunaanni uumassusilinnut atugassarititanik naliliinermi annertuumik misilittagaqarput.

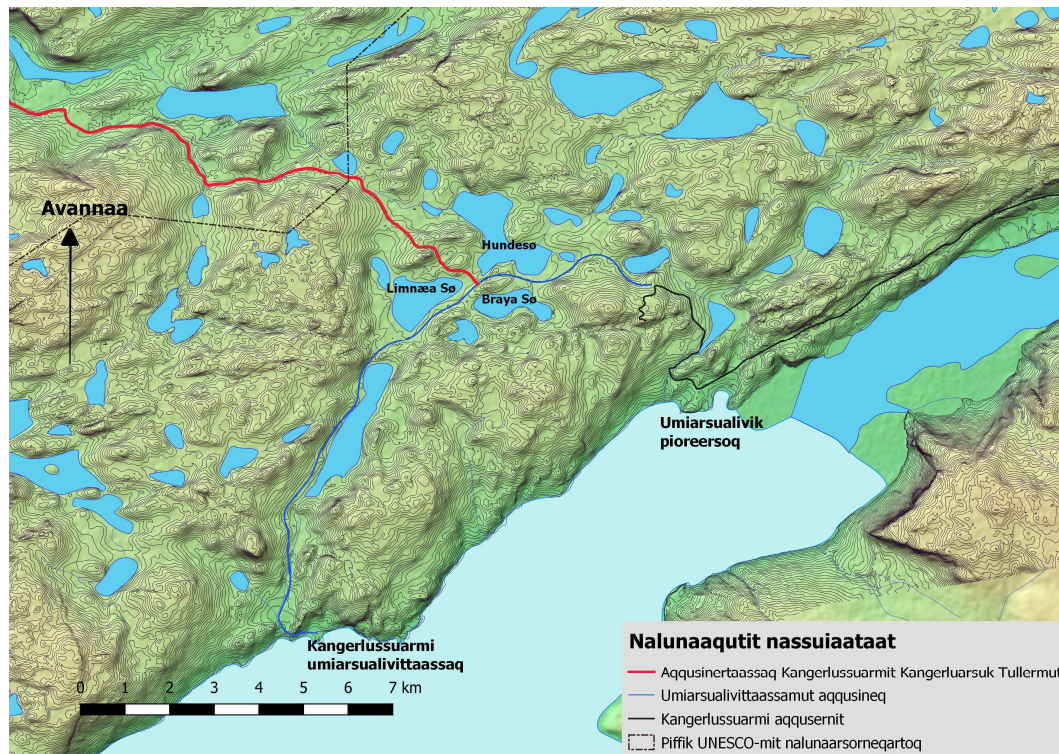
Misissuinerit atatillugu aqqutissami uumassusilinnut atugassarititanik naliliisoqarpoq, ingerlaavartumillu aqqutissaq nikisinneqartarluni, taamaaliornikkut aqqusinniornermi pinngortitamik sunniinissaq appasinnerpaamiinneqarluni. Imeqarpallaarfiusut naasoqarfiusullu Kalaallit Nunaanni pinngortitami ajortianerpaapput, ujaraaraqarfiusullu ujaraasullu qajannaanerullutik, aqqusinniorfissamik aalajangiinermut atatillugu tamakkua qajassuunneqarput. Saniatigut aqqusinissap inissiineranut nerlerit uninngaartarfii isasarfii tikkuakkat naatsorsuunneqarput. Taamaammat naleqquttuuvuq pingaaruteqarlunilu misissuineq aqqusinniornermi ingeniørimit biologimillu isumagineqarmat. Taamaasilluni aqqutissaq sapinngisaaq tamaat nerlerit uninngaartarfiinut/ isarfiinut ungasissumi inissinniarnaqarput imeqarpallaarfiusullu avaqqullugit pingartumik ujaraaraqarfiusut ujaraasullu aqqusaarlugit inissinniarnaqarluni.

2015-imi misissuinerup kingorna suliniut ATV-nut aqputaareerluni ujaraaqqanik aqqusinniannorpoq. Taamaammat 2016-imi aqusinissaq naliliiffigineqaqqippoq, aqput ujaraaraasoq ATV-nut aqputituulli sivinganertaqartigisinnaanngimmat. 2016-imi aqqutissaq inissivinneqarpoq piffissami juulip naajartornerani aggustillu aallartilaarnerani. Aqqusinerit tunngasunik allaatigisat nalilersuinerillu atuarneqarsinnaapput nalunaarusiami "ATV-nut aqqummik misissueqqaarnerit, Kangerlussuaq – Sisimiut, Mappi I, II aamma III"¹³. Nalunaarusiani aamma takuneqarsinnaavoq aqqusinissaq sumerpiaq inissinneqartoq. Suliniut ASN-imut matumunnga ilaasoq nalunaarusiami immikkoortoq 011-imi aallartippoq immikkoortoq 245-milu naalluni.

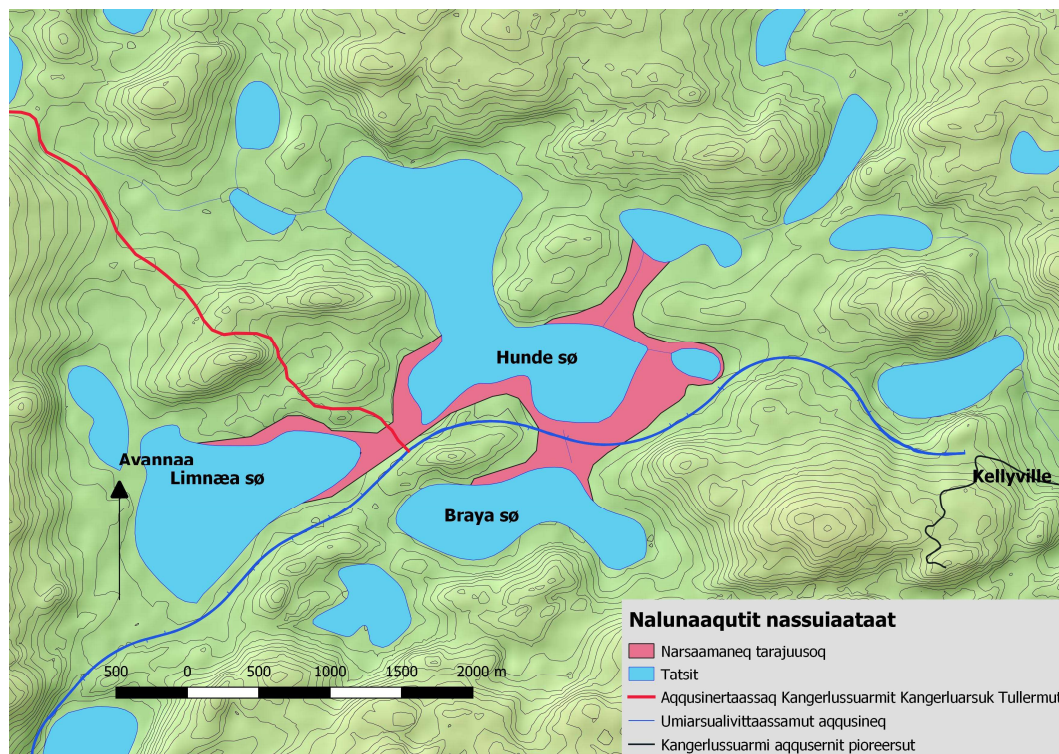
4.3 Suliniut pillugu allaatigisaa

Tatsit tarajuusut imaqqortussusaat maannakkutut itsillugit aqqusinniortoqarsinnaavoq minnerpaamik 100 m-imik ungasitsigisumiittussanngorlugu, pinngortitamik illersuinissamik Inatsisartut inatsisiliaat nr 29 2003-mi decembarip 18-ianeersoq naapertorlugu. Tatsit tarajuusut eqqaanni tarajuusunik narsaamaneqarpoq (takuuk Takussutissiaq 4-3)

¹³ Rambøll, februar 2018.

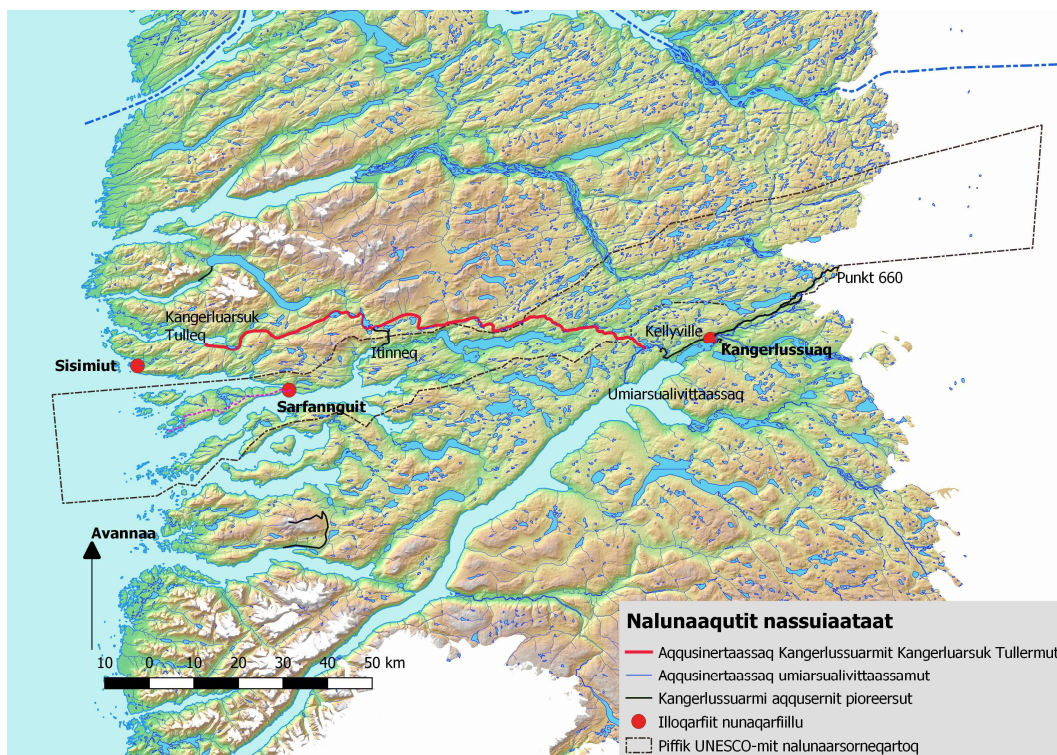

Takussutissiaq 4-2. Tatsinut tarajuusunut naleqqiullugu aqqutissap inissinneqarnera. Soorlu takuneqarsinnaasoo akqusinissaq umiarsualivittaamut akqusinermit tatsit tarajuusut Hundesø-p aamma Limnæa Sø-p akornanni Kangerluarsuk Tullermukarpoq.

Takussutissiaq 4-3. Tatsit tarajuusut eqqaanni narsaamanerit tarajuusut siammasissusaat.

Tatsinit tarajuusunit Kangerluarsuk Tullermut akqusineq Takussutissiaq 4-4-mitut aqquteqarpoq.

Takussutissiaq 4-4. Kangerlussuup umiarsualivissaata aqutaanit Kangerluarsuk Tullermut Sisimiut eqqaaniittup tunganut aqutissap ingerlarna.

Suliniutip ilagaa aqut immikkoortukkuutaartumik sananeqartussaq. Atassusiineq siullermik ATV-nut aqutaassaaq/nunaannakkut aqutaassaaq, piffissalli ingerlanerani suannarneqassalluni ujaraaraasumik aqutinngortillugu marlunnik ingerlavissalik 2x3 m-imik silissusillit sinaalu illugiimmik ½ m-imik sinaakkuteqassallutik. Suliniutip ineriartortinnera aningaasaqarnikkut periarfissat ilutigalugit ingerlassaaq. Akqusernit assigiinngitsut marluk itinerusumik nassuiarneqarput Nalunaarsuiffik 4-1-imi. Naggataatigut atassutaasussaq eqqaaneqareersutut tassaassaaq aqut ujaraaraasoq. Aqutissamernilli sivingajaartut nungullangaatsiartussaasullu aallaqqaammulli asfalterneqassapput ilaatigut aqut atugassarititaasut qanorikkaluarpataluunniit atorpeqarsinnaanissaa qulakkeerumallugu ilaatigullu avatangiisinit sunnerneqarnissaa millisarumallugu, assersuutigalugu kinnernit aqqutalugitinnissaa.

Annikitsortaqanngitsumik nassuiaaserlugu aqqusinissat assigiinngitsut marluk imaapput:

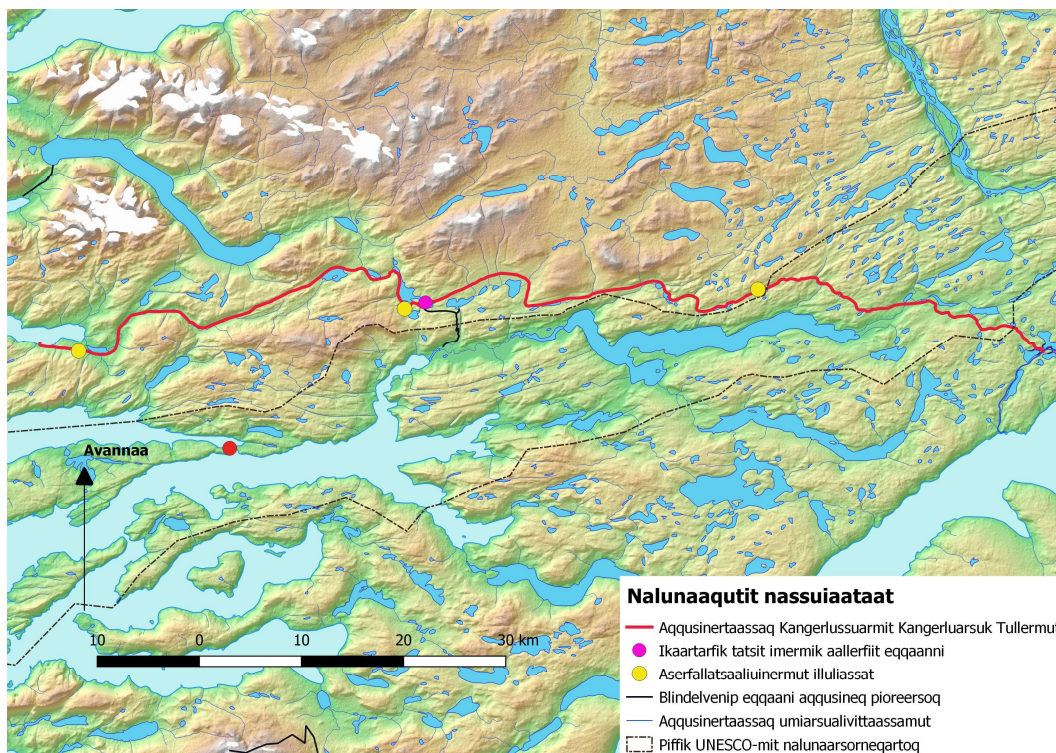
Suussuseq	Qamutit	Silissuseq	Sivinganer-paaffiusinnaasoq ‰	Pilersitsinermit tunngaviit
ATV-nut aqqut/aqqusineq	ATV-t, nunakkoorsinnaal-luartut 4-hjulstrækkiusut Unimog-bussillu	3 m	200	Aallaaviusumik annikitsuaqqamik sanaartornertalimmik suliaqartoqassaaq, maniilakulattunik sivingavallaanillu manissaanermik. Aqqutissaq ujaqqanik napasunillu nalunaarsorneqassaaq sanaartorfiusussaannngitsuni. Pingaarnerusumik aqqut pilersinneqassaaq nunami aalajaatsumi, pisariaqartilluguli assaasoqartassalluni. Ikaartarfeqassaaq ataatsimik. Kuut aqqutissaannik sanasoqassaaq, erngit ingerlarngi aqqutip qaavatigoorsinnaanngiffiini sunnerneqannginniassammata. Kilometerikkaakannerlugu saneqqunnissamut inissaliortoqassaaq.
Aqqut ujaraaraasoq	Qulaani pineqartut saniatigut biilit nalinginnaasut, lastbiilit bussillu	2+3 m 0,5 m-imik illuttut sinaakkutillit	75	Sanaartorneqassaaq aqqusiormi assaasoqarluni (aqqusinissaq ujaraasumiinngikkaangat) erngup aqqutissaanik sulluliortoqarluni, aqqutissaq toraarlugu kuuttoqartillugu. Sivinganersakkut qaartiterisoqassaaq sivingassusissaq annerpaaq akuerineqartoq sivingassuseritinniarlugu. Illuliortoqassaaq 2-3-nik maskinanut aserfallatsaaliuinissamut atugassanut aputaajaanermilu atugassanik. Aammattaaq uninngaartarfiliortoqassaaq qulit tungaanut amerlatigisunik anartarfilinnik eqqagassanillu katersuiviusunik.

Nalunaarsuiffik 4-1. Nassuiaatit ATV-nut aqqut/nunaannarmi aqqut aqqullu ujaraaraasoq pillugit.

Uani ilusilersukkatut aqqusineq Kangerlussuup Kangerluarsuk Tulliullu akornanni nunaata 0,1 ‰-gissavaa.

Erngup akornuserneqarani ingerlaarnissaa qulakkeerniarlugu, assersuutigalugu imeqqortoofarfikkoornermut atatillugu, erngup aqqutissap qaavatigoornissaa

akuerineqanngikkaangat aqqutissap ataatigut sulluliortoqartassaaq erngup aqqutigisinnaasaanik. Aqqummi ataatsimik ikaartarfiliortoqassaaq (takuuk Takussutissiaq 4-5). Kooqartillugu allatigut aqquserngup ataatigut sulluliortoqartassaaq "Armco-ruujorit" atorlugit, aqquserngup ataani assaavikkut ikkunneqartassapput erngup ingerlarnga akornuserumanagu. Aqqusinniorfimmi taamaammat erngup ingerlarnganik allannguinerataqassanngilaq.

Takussutissiaq 4-5. Ikaartarfissap inissisimanera takussutissiami uani takuneqarsinnaavoq.

Ikaartarfik ilusilersorneqarsinnaavoq betoninik sanaatut immikkoortukkuutaartoq sinaatigut paakkarutilik imaluunniit ungaluusalik. Ikaartarfik silissusissavimmiut pilersinneqarsinnaavoq qeqqatigulluunniit immikkoortulerneqarsinnaanngorlugu ATV-nut aqqut aqqutivinngorlugu suannarneqalerpat. Periarfissaq alla tassaavoq sananeqarsinnaavoq saviminermik ikkussoriaannanngorlugu ilusilersoriikkamik. Ilusilersugaq atornerqarsinnaasoq Takussutissiaq 4-6-imi takuneqarsinnaavoq.

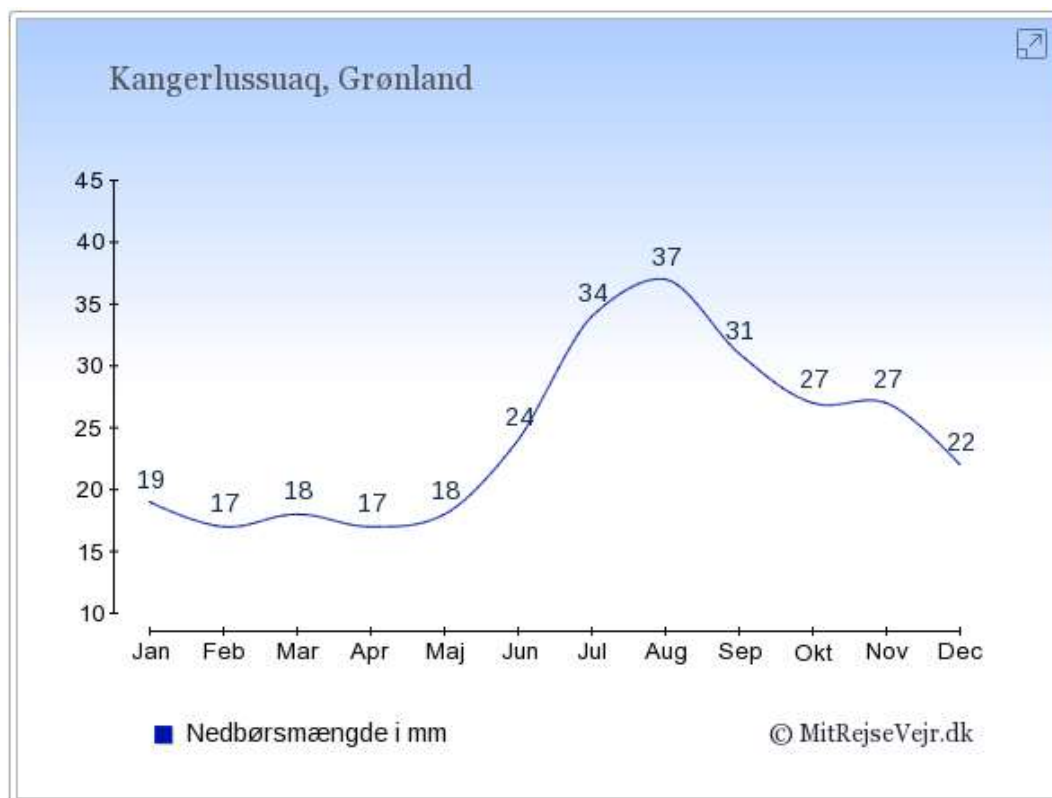

Takussutissiaq 4-6. Ilusilersugaq ikaartarfimmut assersuut suliniummi atorneqarsinnaasoq. Ikaartarfilli suliniummi atugassaq takutitassiami takutinneqartumit silinnerussaaq, ATV-nik biilinillu nammassinnaaniassammat.

Kangerlussuarmi ukiumut nittaallat sialuillu nakkaasut 300 mm-it tikinngilaarpaat qaammammullu annerpaamik 40 mm-imik nakkaalasoqartarluni (Mit rejsevej, takuuk Takussutissiaq 4-7)¹⁴. DMI malillugu Kangerlussuarmi ukiumut masannartuliorneq 150 mm-iuvoq¹⁵. Nunap qaani erngup annertussusaa aqqummit ujaraaraasumit allamut sangutitassap killilerujussuunera tunngavigalugu, avatangiisini allamut sangutitsineq kussiniliorani allatigulluunniit ilusilersuigani pisinnaavoq, aqqutip avataatungaani avatangiisini imeq kuuttoq nunamut pulakkassammat.

¹⁴ <http://www.mitrejsevej.dk/l/groenland/klima-kangerlussuaq-vej-temperaturer-vandtemperatur.php>

¹⁵ Danish Meteorological Institute. Technical report 00-18. Copenhagen 2001.

Takussutissiaq 4-7. Kangerlussuarmi agguaqatigiissillugu nittaallamik sialummillu nakkalataarneqarneq (Mit Rejse Vejre).

Sisimiuni qaammammut annerpaamik 54 mm-t missaannik nakkaalasoqartarpoq ukiumullu nittaallat sialuillu nakkaasut agguaqatigiissillugit 430 mm-iullutik Mit rejsevejr malillugu, takuuk Takussutissiaq 4-7¹⁶¹⁷. DMI malillugu Sisimiuni ukiumut masannartuliorneq 380 mm¹⁸-t missaanneerpoq.

¹⁶ <http://www.mitrejsevejr.dk/l/groenland/vejret-sisimiut-vejruddsig-temperatur-klime.php> tilgaaet 19-09-2019

¹⁷ <http://www.mitrejsevejr.dk/l/groenland/klime-kangerlussuaq-vejre-temperaturer-vandtemperatur.php> tilgaaet 19-09-2019

¹⁸ Danish Meteorological Institute. Technical report 00-18. Copenhagen 2001.

Takussutissiaq 4-8. Sisimiuni agguaqatigiissillugu nittaallamik sialummillu nakkalataarneqarneq (Mit Rejse Vej)

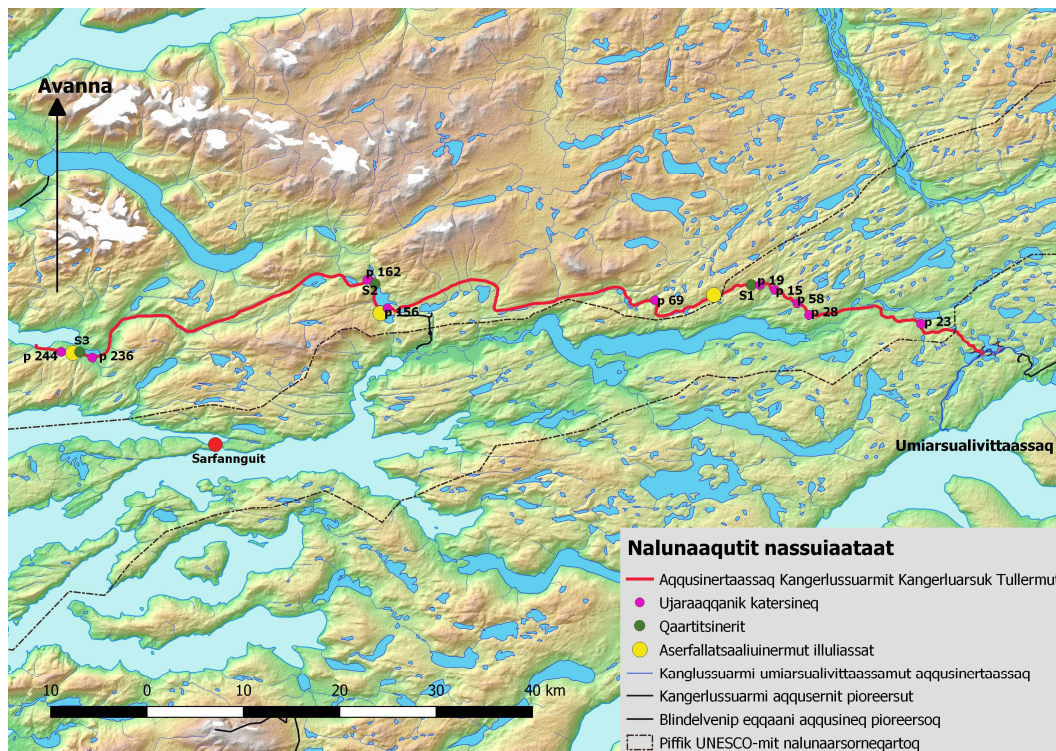
Eqqaaneqareersutut attavik piffissap ingerlanerani suliarineqassaaq ATV-nut aqqutitut/nunaannarmi aqqutitut pilersinneqarluni piffissallu ingerlanerani aqqutitut ujaraaraasutut sananeqarluni. ATV-nut aqqut/nunaannarmi aqqut aqqullu ujaraaraasoq pilersinneqassaaq pinngortitamut nunamullu sapinngisaq tamaat akornusiinngitsumik, aqqutilli ilaanni nuna sivingavallaarpat imaqqortooqarfiuallaarlunilu ujaqqanik qaartiterisoqartariaqarsinnaavoq imaluunniit aqqusinniorniariarluni nunamik assaalluni. Sivingarsorujussuarni soorlu Kangerluarsuk Tullermut aterfiup nalaani aqqut sangusaartuussaaq. Taamaattoq ATV-nut aqqusiornermi Kangerluarsuk Tullermut aterfimmuut atatillugu qaartiterisoqarnissaa ilimagineqanngilaq, aqqusinivinngortinneqarnissalli nalaani aterfiliornermut atatillugu qaartiterisoqarnissaa ilimanarluni.

Takussutissiaq 4-9. Suliniut naammassippat aqquserngup ilimagisatut qanoq isikkoqarnissaanut assersuutitut ujaraaqqanik aqqusinniap assinga aana. Aqqut takutinneqartoq aqqusinniornermi assaanertaliuvog, aqqutissap ilaannaani kisimi atorneqartussaq.

Aqqusinissaq suli pilersaarusiorneqanngilaq ingerlaarfiulli ilaani pingasuni qaqqanik qaartiterisoqarnissaa naatsorsuunneqarpoq. Piffiit pingasut tamakku Takussutissiaq 4-10-mi nigallit qorsuit atorlugit nalunaaqutsigaapput S1-imik, S2-mik S3-millu taaneqarlutik. Katillugit qaqqaq 400 m³-t sinnilaarlugit qaartiterneqassasoq ilimagineqarpoq. Tassunga qaartiterutip 250 kg-p missaa atugassaavoq (ANFOR atugassaannngilaq). Qaqqaq qaartitigaq aqqusinniornermi iluaqutigineqassaaq S3-mullu tunngasuni aamma sissiukkamut aserfallatsaaliuiner Mullu illuliassap eqqaanut atorneqassalluni.

Suliniummik piviusunngortitsinissamut atortussiat pingaarutillit aqqutissap ingerlarngani pissarsiariortorneqassapput aqqutillu ungataani nunami piffimmi ammalortuusap iluani 30 m-imik ungasitsigisumeerlutik. Aqquserngulli qanittuanit 200 m-t tikillugit ungasissusianit atortussanik aallertariaqarnissaq periataarsinnaavoq. Aqqutissami geotekniskimik (ujaqqat piginnaanerannut tunngasumik) misissuisoqanngilaq, nalilernerqarporli piffinni Takussutissiaq 4-10-imi takutinneqartuni aqquserniassap avataatungaani atortussiassanik aallertoqartariaqarsinnaasoq. Aqquserniassap avataatungaani aallernissamut atatillugu akuersisummik qinnuteqaasiortoqassaaq, aallerfissanut aalajangersimasunut. Tatsinit tarajuusunit 1 km-imiit qaninnernut atortussannik aallernissamut qinnuteqartoqarnaviannngilaq.

Takussutissiaq 4-10. Sumiiffiit aqquserniassap avataatungaaniit aqqusinriornermut atortussiassanik aallertoqarioratarsinnaasut. Sumiiffiit kisitsilernerata taamaaqatigaat sumiiffiit taakku "ATV-nut aqqummik misissueqqaarnerit, Kangerlussuaq – Sisimiut, Mappi I, II aamma III"¹⁹-imi kisitsilernerat. Saniatigut sumiiffiit S1-imik, S2-mik aamma S3-mik taaneqartut qaartiteriffiusussatut naatsorsukkat takuneqarsinnaapput soorlu aamma aserfallatsaaliuinermit illuliassat inissinneqarnerat takuneqarsinnaalluni.

Ujaqqanik annerusunik qaartiterisoqartillugu ujaqqat qaartiterinermiit piikkat aqquserniamut atorneqanngitsut aqquserniassap qanittuani piffinnut nalunaaqutsikkanut inissinneqassapput.

Atortussanik nutaanik aallertariaqarnermi imaluunniit atunngisanik aqqusinissap avataanut inissinermi piffiit pineqartut suliaqannginnermi inuerutseqqaarneqassapput. Suliaq naammassineqarpat nunap qaavata suliaqarfigineqannginnerani isikkua sapinngisamik assinganut aqqissorneqassaaq.

Qulakkeerneqarsinnaanngilaq aqqusinermi itersanitsitertoqassanngitsoq, erngullu kuunnerata aqqutaani neriuinertaqalissanngitsoq. Aqqusernup manissarnera naammanngitsillugu atortussanik nutaanik atuinissaq pisariaqarsinnaavoq. Taamaammat piffiit ilaanni nunaminertat ilaat annertunngitsut pilersinneqassapput ukiut ingerlanerini atortussanik aallarfissanik aqqusinermik iluarsaassinermut atugassanik. Piffiit tamakku toqqarneqassapput nunap isikkuanik allanngiueq sapinngisamik annikinnerpaaq anguniarlugu. Piffiit tamakku pilersinnissaannut qinnuteqaasiortoqassaaq.

¹⁹ Rambøll, februar 2018.

Takussutissiaq 4-11. Suliniut naammassippat aqquserngup ilimagisatut qanoq isikkoqarnissaanut assersuutitut ujaraaqqanik aqqusinniap assinga aana. Aqqut takutinneqartoq aqqusinniormi assaanertaliuvoq, aqqutissap ilaannaani kisimi atorneqartussaq.

Attavik 130 km-it missaanik isorartussuseqassaaq. Aqqusernup ujaraaraasup suliarineqartarnissaanut atuisunillu sullissinissamut aserfallatsaaliuinissamut aputaajaanissamullu unittarfinnik pingasunik pilersitsisoqassaaq. Taakku pisariaqartitsilernerme pilersinneqarumaarput, attavillu aqqusinniorneqareerpat ujaraaraasumik. Illut annerpaamik annerpaamik angissuseqassapput 350 m² –tut qummullu 8 m tikillugu portussuseqassallutik. Unittarfiit garageqassapput sulisunullu ineqassalluni. Illut avatangiisinut tulluarsarneqassapput. Illuliat inissinneqarnissaat Takussutissiaq 4-10-mi takuneqarsinnaapput.

Illut aserfallatsaaliuinerme atugassat ilusissaat suli aalajangerneqanngilaq, atortussanilli Kalaallit Nunaanni illuni taamaattuni atorneqartartut atorneqassapput, avatangiisinut sapinngisaq tamaat tulluarsarlugit. Ataani takorluukkiaq (Takussutissiaq 4-12) assersuummik takutitsivoq, aserfallatsaaliuinerme atugassap illup nunami qanoq isikkoqassanersoq. Takutitassiaanngilaq tunaartassiaq, takorluuisitsiinnarpoq illumik avatangiisinullu tulluarsarneranik.

Takussutissiaq 4-12. Aserfallatsaaliuinerme illussamut takorluukkiaq tunaartaanngitsoq. Takorluukkiaq illup avatangiisinut tulluarsarneqarsinnaaneranut takorluuisitsiinnarpoq. Illup ilusissaa maannamut suli inissinneqanngilaq.

Kangerluarsuk tullermi ikaartarfiliortoqassaaq puttasunik umiarsuit taliffiginnaasaannik ilaasunik immaqalu ATV-nik ikisillutillu niusitsisinnaaffissaannik. Ikaartarfik puttasuusoq taamaallaat umiarsuarnit sikumut mattusarneqanngitsunit tikiqqartassaaq. Taamaammat ikaartarfimmik puttsumik pilersitsinissamik toqqaasoqarpoq, nunamut qaqqineqartartussamik imaluunniit Sisimiunut assartorneqartartussamik piffissani kangerlummi angallaaffiunngitsuni.

Talittarfik puttasoq Nuummi talittarfiit puttasut betonimik ikaarfittallit assigissavaat soorlu Takussutissiaq 4-13-imi takuneqarsinnaasoq. 1-2 m³-t missaannik annertussusilimmik betonimik tunngaviliisoqassaaq. Talittarfik puttasoq ukiukkut perlaalimmik alliaquserlugu nunnigunneqarsinnaavoq upernaakkullu singinneqarsinnaalluni Targa atorlugu. Talittarfeqarfimmi ATV-nut inissiisarfimmut ilaasullu ikaassuisartunut ikisartunullu 100 m²-t missaat nunaminertassinneqassaaq. Piffik tamanna 100 m²-itut annertutigisoq manissarneqassaaq. Saniatigut piffimmi ilaasunut utaqqisunut oqquiffissaliortoqassaaq. Nunamik manissaaneq avatangiisinik sunniinavianngilaq suliniummut atortussiat eqqannguanit aaneqassammata. Talittarfiup eqqaani ikummatissamik toqqortaasiveqassanngilaq talittarfik ilaasunik ATV-nit/nut angallammut/-millu ikaartitsineri atorineqartussaammat.

Takussutissiaq 4-13. Talittarfik puttasoq Nuutoqqami. Kangerluarsuk Tullermi talittarfik puttasoq taamatut ilusilersugaassaaq tamaanittaarmi tinittarnerup kingunerisaanik imartussuseq nikerartorujussuusarmat.

Takussutissiaq 4-10-imi Takussutissiaq 4-12-imilu takuneqarsinnaasutut illu sullivissaq ataaseq Kangerluarsuk Tullermi inissinneqassaaq. Taamaammat aallaqqaammut ATV-ginnarnut aqqusiorqaraluarpuunniit pilersinneqarnissaa piviusunngorsinnaavoq, ATV-nut qamutinullu allanut inissiiffissamik illoqartinniarlugu.

Aserfallatsaaliuinissamut unittarfiit saniatigut uninngaartarfinnik qulinik pilersitsisoqassaaq eqqagassanik katersuiviusunik oqquisimaarfiusinnaallutillu anartarfeqassallutik. Uninngaviit inissinneqarnissaat suli aalajangerneqanngillat inissinneqassappulli avatangiisinut tulluarsagaallutik nerlerillu tamaaniittartut mitsimaartarfii/neriffigisartagaat isaffigisartagaallu naammattumik ungasillugit.

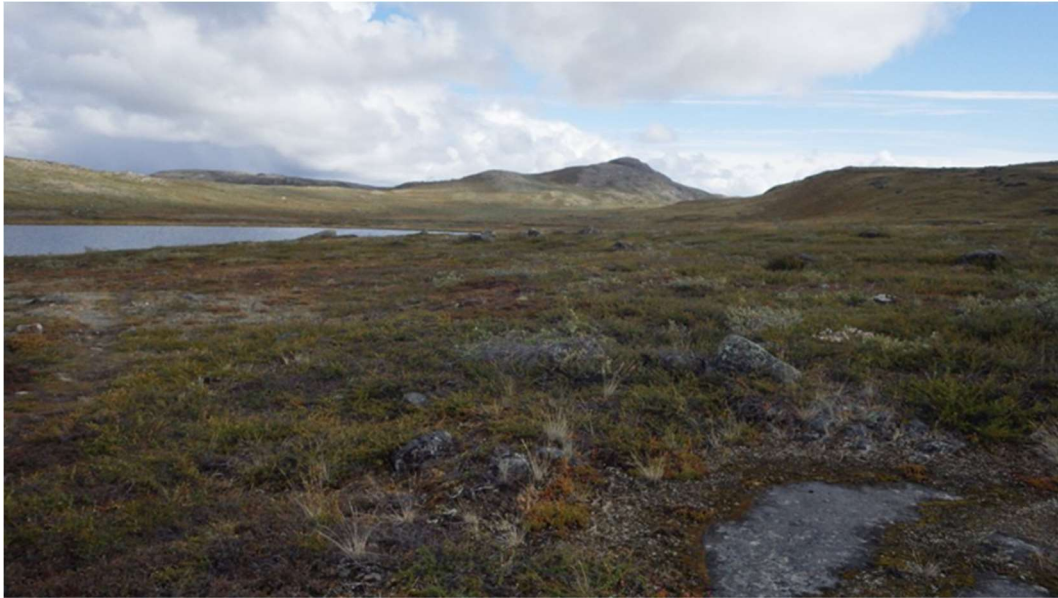

Takussutissiaq 4-14. Perusuersartarfinnut seqernup qinngorneri atorlugit innaallagialimmut Kangerlussuarmit Kangerluarsummut aqquserngup saniani uninngavissaniittunut atorpeqarsinnaasussatut assersuut.

Nuna aqqusiorfissatut inissiivissatut naatsorsuutigineqartoq kalaallit avatangiisiattut nalinginnaasutut ippeq taseqarluni qaqqat akorngi paarnaqutaasut naasoqarnerlu assigiinngiiaanik amerlanngitsunik naasulik. Takussutissiaq 4-15, Takussutissiaq 4-16, Takussutissiaq 4-17 aamma Takussutissiaq 4-18 takutitsipput aqqutissap nalaani nunap nalinginnaasup qanorittuuneranik, ATV-nullu aqqusernup pioreersup isikkuanik, takorluuisitsisumik aqqusinermik taamaattumik qanoq pilersitsisoqarsinnaanersoq, sukkullu aqqusinniortoqarsinnaanersoq.

Takussutissiaq 4-15. Kellyvillemi ATV-nut aqqut pioreersoq. Assip talerpiatungaani aqqusinniassaq inissineqassaaq.

Takussutissiaq 4-16. Saamiatungaani takuneqarsinnaavoq Hundesøen, tassaasoq taseq tarajuusoq. Aqqusinniassaq assip talerpiatungaani inissinneqassaaq.

Takussutissiaq 4-17. Narsaamaneq tarajortooq Hundesøp Brayasøllu akornanniittoq, tamarmik tassaasut tatsit tarajuusut. Takuneqarsinnaasutut naasoqarnera tatsinit tarajuusunit annertuumik sunnigaavoq.

Takussutissiaq 4-18. Nunaannarmi nunap isikkua nalinginnaasoq Kangerlussuarmit Kangerluarsuk Tulliup tungaanut ingerlavimmi.

4.4 0-imik periarfissaq

0-imik periarfissaq tassaavoq umiarsualivissaq naammassineqassanngippat Isumaqarpoq siunissami pissutsit maanna pissutsit assigiinnassagaat.

Aamma isumaqarpoq suliniutip naammassinerani iluaqutissaraluit piviusunngunngitsuussasut, tamanna isumaqarpoq assersuutigalugu takornariaqarnermi sunianik naammassinninnissamut periarfissanik pitsannguinnissaraluaq tamatumalu kingunerisaanik suliffissaqartitsinerulernissaraluaq piviusunngunngitsuussasoq. Siunissamilu Sisimiut Kangerlussuullu akornanni assartuineq timmisartukkut umiarsuarmilluunniit ukiukkullu qamuteralaat qimussilluunniit aqqutigalugit pisassasoq, tamassuma Danmarkimut assartugassat assersuutigigaanni suut assartorsinnaanersut killeqassallutik, taamaasillutillu Kalaallit Nunaannit nerisassanik nutaanik avammut nioqqutissanik assartuisoqarsinnaanaviarani.

Nunaqavissuttaaq ingammik angallateqaratik qamuteralateqaratilluunniit qimusseqanngitsut piffimmukarsinnaanissaat periarfissineqassanngilaq.

4.5 Periarfissat allat misissorneqarsimanngitsut nassuiarneri

Taaneqareersutut aqqusinissap kujasinnerusumiitinneqarnissaa avatangiisinermik sunniinermik naliliinermi 2006-imi ingerlanneqartumi pilersaarutaagualarpoq. Inissiineq tamanna kingornagut taamaatiinnarneqarsimavoq inissiinermullu Pingu-p tasiisa kujataa'tungaaniittumut taarserneqarluni inissiinerup aallaqqaataaniit siunnersuutigisap nerlerit uninngaartarfiat isasarfiallu aqusaarmagit.

2016-imi misissueqqittoqarpoq tassungalu atatillugu aqqusineq Pingup tasiisa avannaa'tungaanut nuunneqarpoq ilaatigut Itinnermut ungasinnerusumiitinneqassagami. Aqqusinissamik inissiinerit tamakku ingerlaannangajattumik taamaatiinnarneqaramik sukumiisumik misissorneqanngillat/ avatangiisinut sunniinissaat nalilerneqanngillat.

Aqqutissap qinikkap misissornerani aqqusiorfissanik periarfissaasunik allanik misissuiartorfimmi nalilersuisoqarpoq aqqusinniørnermi ingeniørinermik uumassusilerituumillu suleqateqarnikkut. Aqqusinniassatut aalajangiussaq isummat akerleriit akornanni naapeqatigiinneruvoq sanaartornissamik minnerpaamiisitsinissap pinngortitamillu sapinngisamik allannguinnissamik annikinnerpaaffimmiisitsinissap akornanni. Tamatumuuna suliniut pitsanngorsagaavoq. Taamaasilluni periarfissat allat siunnersuut taamaatiinnagaq qulaani taaneqartoq eqqarsaatiginnigikkaanni ASN-imi matumani ilanngunneqanngillat.

4.6 Piffissamik pilersaarut

Suliniut sulī aningaasalerneqanngilaq suliniullu ASN-imut akuersisummik sulī tigusaqarani, suliniulli piffissamut pilersaarut manna naapertorlugu naammassiniarneqarpoq:

Suliassaq	Piffissaq
ASN-imut akuersisummik isumaqatiginninniarneq	2019-imi ukiuunerani
Pilersaarummik suliarinnittussarsiuussineq	Ukioq 2019/2020 - upernaag 2020
Sanaartorneq naammassineqassaaq	Aasaq/ukiaq 2020

5. PERIUSEQ

ASN pillugu nalunaarut malillugu ASN-imik nassuiaanermi avatangiisit pillugit sammisat Terms of Reference-mi taasat tamaasa ilanngullugit nassuiaasoqassaaq, sunnerneqarnerup annertussusia naatsorsuutiginaq. Taamaattumik avatangiisinut sunniutaasinnaasut sanaartornermut attuumassuteqartut ataasiakkaartut tamarmik nalilersorneqarput suliniullu ataatsimut isigalugu nalilerneqarluni. Pinngitsoortitsiniarnermik iliuutsit ingerlanneqareersut naatsorsuutigalugu sunniinerusinnaasunik naliliinerit ingerlanneqarput.

Avatangiisit pillugit sammisat ilarpassui aqqusinniornissamut uani ASN-imi nassuiarneqartumut annikitsuinnarmik attuumassuteqarput, taamaakkaluartorli ASN-imut tamarmik ilanngunneqarput.

Suliniutip naammassinissaanut pingaarutilittut naatsorsorneqarsimasut tunngavigalugit avatangiisit pillugit nalunaarusiaq suliaavoq, taamaattumillu sammisat pingaarnerusut siulliullugit passunneqarput.

Avatangiisinik sunniineq tamakkerlugu paasisaqarfigisinnaajumallugu matumani ASN-imik nassuiaasiami sammisat ataasiakkaat nassuiarneqareernerisigut skema atorlugu paasissutissanik eqikkaasoqartassaaq. Eqikkaanerup sunnigaanerit kingunerit nalilerpai. Eqikkaaneq annerusumillu sunniutinik (sanaartornermi atortut ilaannik piffimmilu suliat allat sunniivigeqatigiinnerannik) nassuiaat matumani nassuiaammik kingulliullutik allaaserineqarput.

5.1 Immikkoortut ilusaat

Immikkoortuaqqat assigiimmik iluseqarput:

- Piumasaqaatit aamma tunngaviit
- Pissutsit atuuttut
- Siunissami pissutsit
- Sanaartornerup nalaani sunniutit
- Ingerlatsinermit sunniutit
- Qaleriiaartumik sunniutit
- Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit
- Sunniutinik naliliineq

5.2 Paasissutissat nalilersorneqarnerinik naliliineq

Immikkoortuaqqani paasissutissiinerit pitsaassusaannik skala una atorlugu naliliisoqartassaaq:

Ajunngitsoq	Tunngavilimmik paasissutissaqarpoq aamma/ imaluunniit pineqartoq tikillugu misissuisoqarsimavoq.
Naammapput	Tamakkiisuunngitsumik paasissutissaqarpoq, pineqartorlu tikillugu misissuinerit ataasiakkaat ilisimasallu uppersineqarsimapput.
Killilik	Tamakkiisuunngitsumik paasissutissaqarpoq tunngavissalimmillu ilisimasaqartoqarani.

Nalunaarsuiffik 5-2. Paasissutissat pitsaassusaannik nalilersuut.

Sammisat ataasiakkaat pilersaarummut qanoq attuumassuteqartigineri apeqqutaallutik nassuiaatigineqartut ilusii assigiittassanngillat.

Pinngitsoortitsiniarluni suliniutini pineqartoq tassaavoq avatangiisinik sunniinissap annikitsuutinnissaanik suliniuteqartarnissaq, taamaalilluni avatangiisinik sunniinerup killissaatut akuerineqartup iluini sunniineq pisinnaassammat.

5.3 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Kapitalit naanerini tamani sunniutip kingunerisai skemanngorlugit eqikkarneqartassapput:

Sumiiffik /sammisaq	Sunniutip annertussusaa	Nunakkut siammarsimas-suseq	Ilimanassuseq	Sivisussuseq	Kingunerit
Avatangiisit pillugit sammisat 1					
Avatangiisit pillugit sammisat 2					

Nalunaarsuiffik 5-3. Sunniutissanik nalilersuut.

“Sumiiffik/sammisaq”-imi avatangiisit pillugit sammisat kapitalini allaaserineqarsimasut nalunaarsorneqartassapput.

Sunniutip annertussusaa

“Sunniutip annertussusaa” avatangiisit suliniummit/pilersaarummit qanoq sunnerneqartigisimaneriniq paasineqassaaq.

- **Annertooq:** Avatangiisitigut pissutsit pineqartut annertuumik sunnerneqassapput. Sannat atuuffiilluunniit annaaneqarsinnaapput.
- **Akunnattoq:** Avatangiisitigut pissutsit pineqartut akunnattumik sunnerneqassapput ilaannakortumillu annaaneqarsinnaassallutik.
- **Annikitsoq:** Avatangiisitigut pissutsit pineqartut annikitsumik sunnerneqassapput. Nunap ilaata tamatuma atuuffii sannaalu attatiinnarneqassapput.
- **Peqanngitsoq:** Avatangiisitigut pissutsit pineqartut sunnerneqassanngillat.

Sunniutip nunap ilaanut siaruarsimanera

“Siaruarneq” sunniutip nunap ilaanut siaruassimasinnaaneraniq paasineqassaaq.

- **Nunat tamat:** Sunniinerup nunap killeqarfii qaangissavai
- **Nunap iluani:** Kalaallit Nunaata ilaa annertooq sunnerneqassaaq (immakkut nunakkullu)
- **Nunap immikkoortua:** Sunniut suliniuteqarfimmut tassanngaanniillu 20-30 km tikillugit ungasissusilimmut killeqassaaq
- **Piffimmi tassani:** Sunniutit suliniuteqarfimmut suliniuteqarfiullu avataanut qanittumut killeqarput

Ilimanassuseq

Avatangiisinut sunniinissap qanoq ilimanartigineraniq “ilimanassuseq” paasineqassaaq, Tassa imaappoq avatangiisinut sunniinerup qanoq ilimanartigineraniq nalilersorneqassaaq.

- **Annertoourujussuaq:** Qularnanngitsumik avatangiisinut sunniisoqassaaq
- **Annertooq:** Avatangiisinut sunniinissaq annertuumik ilimanaateqarpoq
- **Akunnattoq:** Avatangiisinut sunniuttoqarnissaa ilimanarsinnaavoq
- **Annikitsoq:** Avatangiisinut sunniinissaq annikitsumik ilimanaateqarpoq
- **Annikitsunnguaq:** Avatangiisinut sunniinissaq ilimanaateqanngilaq

Sunniinerup sivilissusia

Piffimmi avatangiisinik sunniinerup qanoq sivilutigisumik atuunnissaanik "sivilissusia" paasineqassaaq.

- **Kipisuitsumik/sivisuumik:** Sunniut sanaartornerup naammassinerata kingorna ukiut tallimat sinnerlugit atassaaq
- **Utaqqiisaagallartumik/akunnattumik sivilissusilimmik:** Sunniut sanaartornerup nalaani kingornatigullu ukiut 5 tikillugit sivilissusilimmik atuutissaaq
- **Sivikitsumik:** Sunniut sanaartornerup nalaani atuutissaaq.

Kingunerit

Suliniutip/pilersaarutip avatangiisinut sammineqartut tamanut sunniutissaata nalilerneqarnera aamma avatangiisinut sammineqartunut ataasiakkaanut sukumiinerusumik naliliinerit ukununga immikkoortinneqassapput:

- **Annertoog:** Kinguneri ima annertutigipput suliniutip allanngortinnissaa eqqarsaatigineqartariaqarluni, pinngitsoortitsinissamut suliniuteqartariaqarluni kingunerisinnaasai millisarniarlugit imaluunniit suliniutip aallartinneqarnissaanut aalajangiinissamut atatillugu sunniutit oqimaalutartariaqarlugit.
- **Akunnattoq:** Kinguneri ima sunniuteqarput pinngitsoortitsinissaa eqqarsaatigineqartariaqarluni suliniutip piviusunngortinnissaanut atatillugu.
- **Annikitsoq:** Kinguneri ima killeqartigipput pinngitsoortitsiniarnermik eqqarsarnek pisariaqarani.
- **Soqanngitsoq/malunnaangitsoq:** Kinguneri ima annikitsigipput suliniutip piviusunngortinniarneqarnerani eqqarsaatigisariaqaratik.

Suliniutip kinguneri avatangiisinut ajortumik ajunngitsumilluunniit malunnaateqarsinnaapput. ASN pillugu nalunaarut malillugu suliniutip avatangiisinik qanoq sunniitiginera allaaserineqartussaavoq.

Sunniutit ajunngitsut ajortumik sunniinertulli nalilersorneqarput, skemamilu sunniutit ajunngitsut qorsummik qalipaaserneqarput.

Sunniutit ajortut nassuiaaserlugit skemami aappalaartumik (sunniineq pingaaruteqartoq), sungaartumik (sunniineq akunnattoq) imaluunniit immikkut qalipaammik nalunaaqutsernagit ilisarnaaserneqarput. Taamaallutik sunniutit pingaarutillit aappalaartumik sunniutillu akunnattut sungaartumik qalipaaserneqartassapput.

Qalipaasersuinnikkut sunniutit qanoq ittuuneri pisariitsumik takuneqarsinnaassapput aalajangiiniarnermilu iluaqutaassallutik.

Sumiiffik /sammisaq	Sunniutip annertussusaa	Nunakkut siammarsimassuseq	Ilimanassuseq	Sivilissuseq	Kingunerit
Avatangiisit pillugit sammisat 1	Annikitsoq	Nunap immikkoortortaani	Annikitsoq	Kipisuitsoq	Annikitsoq
Avatangiisit pillugit sammisat 2	Akunnattoq	Piffimmi	Akunnattoq	Sivikitsoq	Annikitsoq
Avatangiisit pillugit sammisat 3	Annertoog	Nunap immikkoortortaani	Annertoog	Kipisuitsoq	Pingaaruteqartoq

Nalunaarsuiffik 5-4. Avatangiisinut sunniutinut skema assersuutitut.

Nalilersuinerit ajornaatsumik sanilliunneqarsinnaanissaat aammalu avatangiisinut sammineqartunut ataasiakkaanut sunniutit pisariitsumik takuneqarsinnaanissaat skemaliorluni nalunaaqutseruinerup siunertarai.

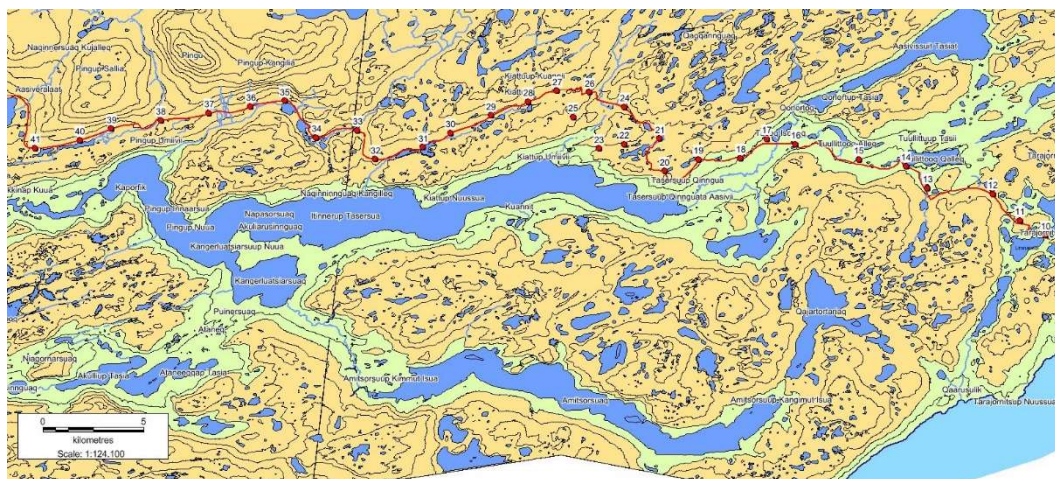
Immikkoortunit ataasiakkaanit skemaliaasimasut ataatsimoortinneqarnerisigut suliniummi avatangiisinut sunniutaasut pisariitsumik takusassiarineqassapput.

6. PINNGORTITAQ

6.1 Piumasagaatit aamma tunngaviit

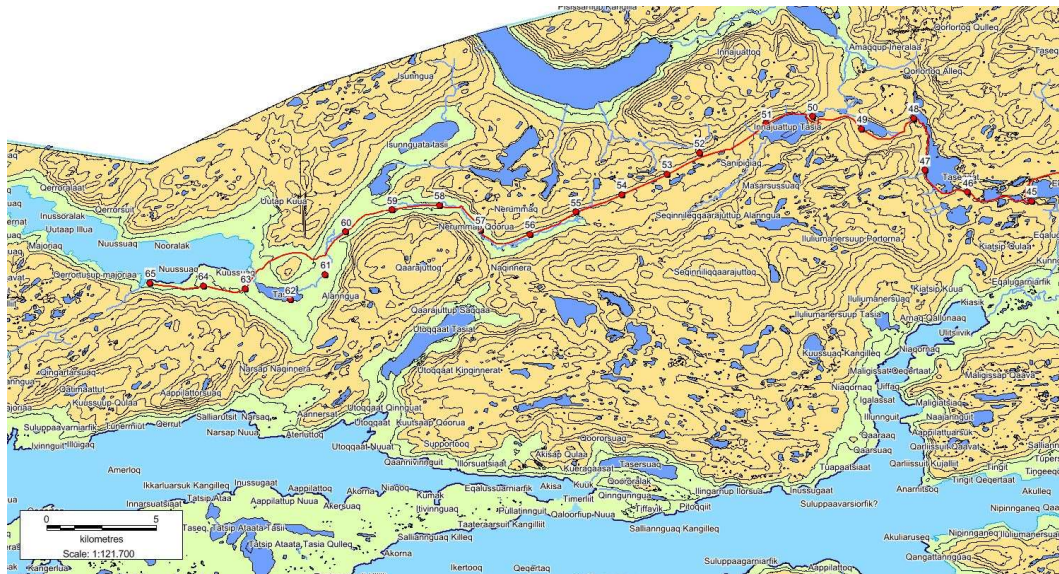
Kellyvillep eqqaani napparuteqarfimmiit Sisimiut kangia-tungaannut aqqusinissatut pilersaarutaasoq sinerlugu aggustusip 14-iannit 28-annut 2015-imi nunap ilaani tassani nalunaarsuisoqarpoq. Taassumunnga atatillugu aqqusinissap sinaani killilikkanik misissuivilersuisoqarpoq, naasoqarneranik nalunaarsuisoqarluni nunaminertamilu ataatsimut isigalugu naasartunik pingaarnersaanik nalunaarsuisoqarluni. Misissuineq tamanna 2016-imi tapiliussamik misissuinerataqarpoq piffiup avasinnerusortaani Blindelvip nalaatungaaniittumi 2016-imi aggustip 3-ata 5-iatalu akornanni. Misissuinerup inerneru nalunaarusiam²⁰ allaaserineqarnikuupput maannalu pissutsit allaaserineqarnerinut illulianillu aqqusineqarnermillu aqutsinermut sunniutaasussanik uani ASN-imi tunngaviliillutik. Misissueqqaarnissamut ingerlaarfissaq toqqarneqartoq aqqusinniassamut inissiinermut aallaaviusoq Qeqqata Kommunanit titartakkat tunniunneqartut toqqammavigalugit ingerlanneqarpoq.

Aqqusinissap ingerlarnga avatangiisillu qaninnerusut kisiisa misissuivigineqarput. Suliniummut atatillugu pinngortitami piffiit nalitunersaat, uninngaarfiit nerlerillu piffimmi killilimmiinaq nassaassaasut isaffigisimasaat ingalasimaarneqarnissaat mianersuunneqarpoq, taamaammallu aqqusinniassap nalaani uumassusillit qaqutigoornerusut arlallit nassaassaanngillat. Aqqusinniassap ingerlarnga naasoqarnermillu misissuviit takuneqarsinnaapput Takussutissiaq 6-1, Takussutissiaq 6-2 aamma Takussutissiaq 6-3. Naasoqarnermik misissuviit pinngortitaq pillugu nalunaarusiami allaatigineqarput 5.

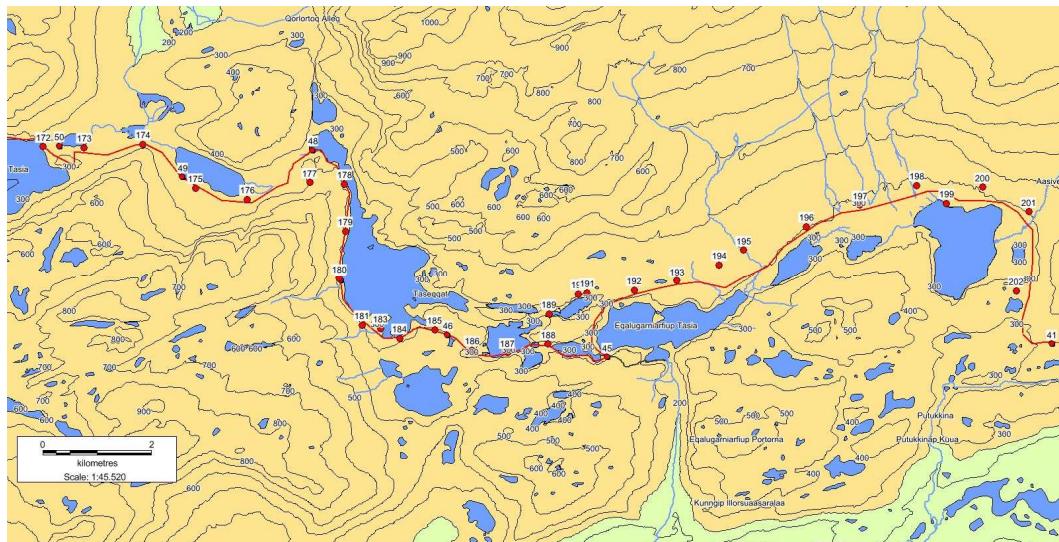

Takussutissiaq 6-1. Naasoqarnermik misissuviit aqqusinniassatut siunnersuutip sinaani (misissuviit 10-41).

²⁰ Rambøll. 2016. Vej mellem Kangerlussuaq og Sisimiut. Naturrapport over feltarbejde 2015 og 2016. Rapport udført for Qeqqata Kommune.

Takussutissiaq 6-2. Misissuiviit 45-65 aqqusinniassatut siunnersuutigineqartup sinaani. Blindelvip nalaani misissuiviit Takussutissiaq 6-3 ersarinnerusumik takutinneqarput.

Takussutissiaq 6-3. Misissuiviit 172-202 Blindelvimi tatsit avannarpasissuata sinaatungaani.

Timmissat miluumasullu ornigulluni misissuiartornerup ingerlanerani nalunaarsorneqarput. ²¹

6.2 Pissutsit atuuttut

6.2.1 Nunap isikkua nunalerinerlu

Piffimmi nunap ataa prækambrisk gnejsiuneruvoq. Qaarsoq ukiut 2,5-it 2,8-llu milliardit akornanni pisoqaatigaq (uran/bly-metodi atorlugu pisoqaassutsimik uuttuut malillugu). Piffiup ataatsimut isigalugu sannaa kangimut kimmullu sammiviliuvoq, nunap nikinneranit qangaanerusoq pisimasunit pilersitaasumik. Taakku piffissap ingerlanerani itersisimapput sermit erngillu neriunerisa kingorna nikinnerup kingunerujussuani sermiinnaanerit nalaanni, piffik tamarmi sermiinnangajaviugallarmat.

Piffimmi nunap qaava nunaannarmi aqutit nalaaniittoq agguqaatigiissillugu kotenik immap qaanit 200-500 miiterinik qaffasitsigisumiipput Kalaallit Nunaannilu pissutsinut naleqqiullugu qattunerasaarlunilu sermiulluni immikkuullarissunik iluseqartoqarani. Sineriammulli qaninnerusumi inngittunerusunik qaqqaqartiterpoq, qaqqat aqqusinniassap sinaaniittut kote-t immap qulaanit 1.400 m-it tikillugit portutigalutik.

²¹ Rambøll. 2016. Naturvej mellem Kangerlussuaq og Sisimiut. Rapport over feltarbejde 2015-2016. Rapport udført for Qeqqata Kommune.

Nunaminertaq annerusumik qooqqersimaneqqortuujuvuq, kangerloqarnikuullunilu kangerloqartitinnikkuni kangerluaraqartiterluni, sangujoraalersimasunik kingusinnerusukkut qattutsinnerup kingunerisaanik. Nunaminertami immami uuttuutigineqartartup qaffasissusaanut naleqqiullugu allanngornerit nunaminertami tinittarnermut sunniutilerujussuusimapput. Immap killinga qulleq – tassa immami uuttuutigineqartartup qaffasinnerpaaffia ukiut sikuinnaasut kingulliit kingorna – malunnartumik qaffasissorujussuuvoq, kingunerisaanik nunap appasissumiinnerpaasup ilarujussua tassaalluni immap naqqanikoq imarmilu kiviorartartoqarfiulluni. Misissuiffimmi taamaasilluni nunap qattutsinnerinik 120 meteri tikillugu qullasitsigisunik peqarpoq.

Imaani kiviorartarsimasunut ilisarnaqutaasut ilaatigut tassaapput marrak, kinnerit siorai sioqqallu, piffiup iluani arlalinni nassaassaasut. Marrarasaartoqarfiit kalkeqangaatsiartarput ilaatigut uilluit qaleruaasa kalkiannik, taamanikkut imaannaagallarmat uumasimasunit. Tamatuma saniatigut nassaassaasoqartarpoq nunap ilui tarajoqarluartut, akuiarneqanngitsut, sialoqarpiartannginnera peqqutaalluni. Nunaminertami sumiiffinni arlalinni taamaasilluni oqimaaqatigiissaarneqarpoq tatsinut masarsoqarfinnullu imermik kuuttoqarnerata erngullu aalannguunnerata akornanni, tamassuma kingunerisaanik tatsit masarsuillu nunami kuuffissaqaratik avinngarusimallutik. Tatsit masarsuillu tamakku arlallit tarajuusumik imaqarput marraasunillu maanna sermersuusup nalaanit imaasimasumeersumik tarajuusunik narsaqarluni.

Agguaqatigiissillugu silaannaap kiassusaa 0° C ataammagu nunaminertap ilarujussuani qeruaannartoqarpoq – kippasinnerusumili qeruaannartoqarnera kipiluttornerulluni.

6.2.2 Narsat qaarsuusut

Narsaq qaarsuusooq taaguutaavoq ataatsimoorusaaq sumiiffinnut anorlerfiusartunut assigiinngitsunut, nunap qaavanik issortaninneqartitertunut, ataavartunilli naasoqanngitsunik. Arlalitsigut naasoqanngilluinnangajappoq orsuaasat saniatigut naasullu immikkut tulluarsarluarsinnaasut maavaarluartut pinguttartuulluunniit. Nunaminertaqarsinnaavoq siorartuujusunik, ujaraartusunik ujarartullutillu ujarasussuttusunik assigiinngiiaartunik sivingassusilinnik malunnassusilinnillu. Arlalitsigut malunnartorsuamik nunamik sisoorneqartarpoq imaluunniit arlalinnik teqeqqulinnik issortaliortiterneqarluni. Narsat qaarsuusut immamiit 3-500 meterinik portutigisuni nalinginnaanersaapput.

Sumiiffinni arlalinni, pingaartumik kussinerni oqquartaanngitsut takuneqarsinnaapput, siornatigut salliarnartaasimasut imartallit, anorip aporfeqarani nunakkoorfigisarsimasaani taamaasilluni nuna, sioqqat apullu persorimit avalassaartinneqartarsimallutik ujaqqanillu malunnartumik anorimit silisat sinnerussimallutik.

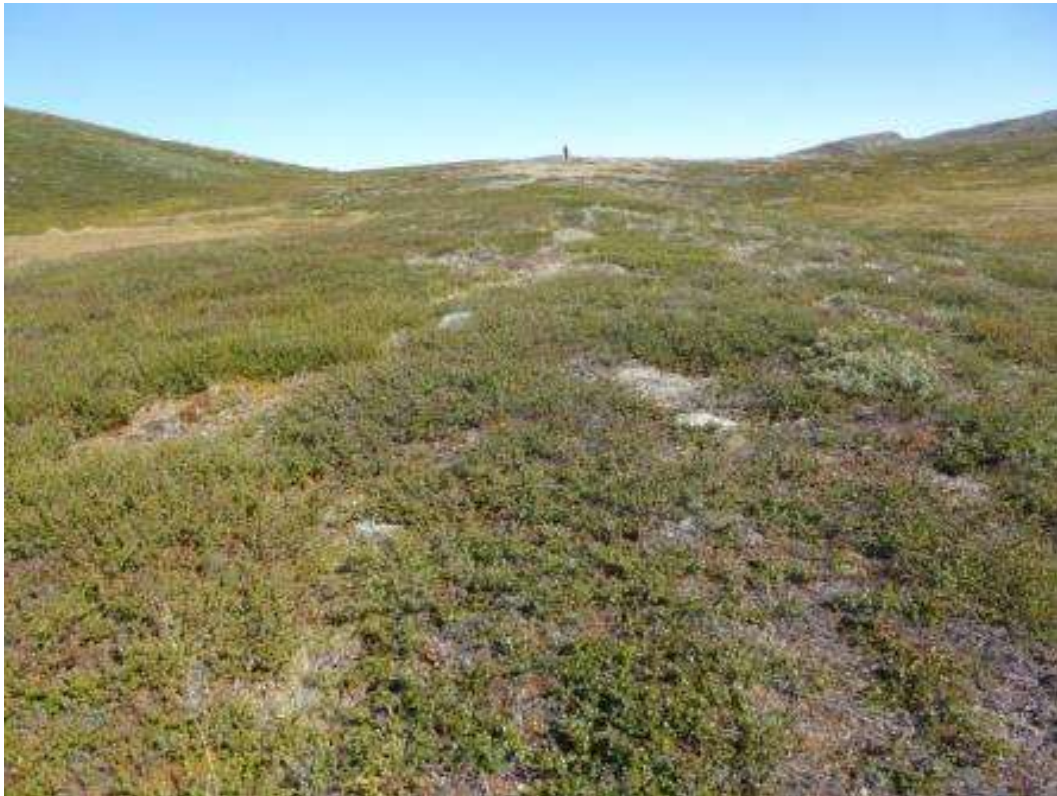
Aqqusinniassap sinaani narsaq qaarsuusooq pinngortitami qanorittuussuseq siammarsimasorujussuuvoq, assersuutigalugulu ItinnerupTasersuata eqqaani piulluni aqqutissap qeqqata missaani (Takussutissiaq 6-4). Tassani naasut nalinginnaasumik tassaapput tikiusaat, ivikkat eqimattat, umerluusat il. il.

Takussutissiaq 6-4. Oqquartaanngitsunut assersuut qooqqersimanertigut sillajaakkut ItinnerupTasersuata kangiatungaani assip talerpiatungaani orpigaaloqartitersoq orpikkanik avaalaqissanillu.

6.2.3 Nunat paarnaqutaannaat qaarsortarasaartut

Aqqusinniassap avataatungaani naajorarfiit annertuut assigiinngitsunik paarnaquterasaartunik qaarsoqarfiupput (Takussutissiaq 6-5). Paarnaquteerarasaarfeqarpormi assigiinngitsunik, tassa imaappoq paarnaquterasaat, paarnaquteeraqarfiusut (sualummik kigutaarnat nagguui, avaalaqissat, paarnaqutit taavalu qajaasaaqqat qajaasallu, orpikkat, oqaasat paarnaqutillu assigiinngitsut (ilaatigut issutit)). Nuna aamma masarsunnik peqartiterpoq, orsuaasat ivikkallu assigiinngitsut, ivissuit ivigaasallu, issutaasaasat assigiinngitsut allarpassuillu naasut marlunnik pilutalinnik naaqaatillit. Tamakkununga assersuutitut taaneqarsinnaapput ulannerusat assigiinngitsut, sualummik nunaminertani isugutannerusuni masarsuunerusunilu piusut, naleqq. Takussutissiaq 6-6.

Takussutissiaq 6-5. Qaqqaq paarnaquterasaq Blindelvip avannaatungaani tatsit avannaatungaanniittoq.

Pinngortitap qanorittuussusaa qaqqaaasoq paarnaquterasaq nalinginnaanerpaavoq aqquserniassap ingerlarngani. Piffialunni misissukkap nalaani qaqqani paarnaquterasaani panersimasuni paarnaqutit ilaat hedemelbærrisinik taaguutillit piupput, Kalaallit Nunaanni qaqtigoortuusut, Kangerlussuullu nunataani kisimi naasartut (Takussutissiaq 6-16 takuuk).

Takussutissiaq 6-6. Ulannerusat ilaat Laplandstroidurt (saamerl.) naasut ilagivaat amerlanngitsunik piusoq, Kalaallit Nunaata kitaata iluani taamaallaat nassaassaalluni, Ulannerusarli qaqqorissoq (talerperl.) Kalaallit Nunaata kitaata ilarujussuani nalinginnaasumik siaruarsimavoq. Naasut marluk taakku aqqusinniassap aqqutaani misissukkami nassaassaapput.

Qaqqat paarnaquterasaat immikkuullarissut tassaapput orsuaasarasaat, tamalaanik naasullit orsuaasanik (lichenit) peqarfiunerusoq sukkut tamaana orpigaaraqartitertunik naasullu soorlu ċinik taaguutillit.

Paarnaquterasaat ivigarasaartut ivigaasarasaartullu immikkoortinneqakkajuttarput sivinganermi ivigaqarfittut narsatullu ivigalittut. Annerusumik naasoqarfiit panerlutillu paningaatsiartunik naqqalinnik tunngavillit pineqarput, ilaatigut naasunik ivigaasanik steppestarinik, brstekobresianik, purpurrrhveninik, tretandspotentilinillu taagutilinnik naasoqarlutik (Takussutissiaq 6-7). Naasoqarneq taamaattoq aqquserniassap aqutissaata sinaani siammarsimasumik nassaassaavoq, assersuutigalugu Kangerlussuarmiit tatsit tarajuusut saneqqullugit aqqu tip aqqaataani.

Takussutissiaq 6-7. Tretandspotentil (saamerl.) aamma steppestar (talerperl.) paarnaquterasaani panertuni naasarput.

6.2.4 Orpikkat

Portusuunik orpigartalinnik orpigaaraqarfiit orpigaviillu akornanni killik aalajangersimaneq ajorpoq, orpigarli ½ m-ip missaa qaangeraangagu orpigaakkajuttarpoq. Orpikkat naleqquttunik inuussutissaqartillugu isugutasuutillugu alanngortaqaartillugulu ineriartortarput. Piffiit ilaanni aqqusinniassap aqqu taata sinaani orpigaqarluarpoq, ataatsimulli isigalugu pukkitsuullutik annerpaamik 1,5 meterinik portussuseqarlutik. Orpigaqarfiit tamakkua nunataasa naqqisa naasoqarneri paarnaquterasaanit eqqaminniittunit naggorinnerusarput, naasoqaalullutik ilaatigut siorpaalunnik pukulungissanik niviarsissanik aningaasanillu. Orpigaqarfii taaq saniatigut timmiaaraqarfiupput pingaarutillit.

Ataatsimut isigalugit piffimmi orpigaqarfiit pukkikannersuupput paarnaquterasaanut eqqaaniittunut ataatsimut isigalugu assingusunik naasoqarlutik. Ataatsimut isigalugu orpigaqarluarnera nalilernerqarpoq piffimmi timmiaaraqarneranut pingaaruteqarluartuusooq.

Takussutissiaq 6-8. Taseqqat sinaanni orpigaqarfik. Orpigaqarfik 1,5 m tikillugu portutigaaq naasuilu tassaallutik orpikkat.

Sukkut tamaana orpigaqarfiit tuttunit neriffigitissimaneri malunnartarput, sualummik Kangerlussuup nunataata iluani, naasoqarnera mangiagaasimangaarmat sukkut tamaana ivigaqarfiinnanngungajassimalluni, ivikkanit siorpaalunnillu naasoqarnerusoq.

Kalaallit Nunaata kujataatungaani orpigaqarfiit pinngortitami qanorissutsitut nalinginnaanerupput, avannarparteraannili akulikissusaat annertussusaallu nassaassaannginnerujartorlutik.

6.2.5 Sivinganersat naasorasaat

Sivinganersat naasorasaat ammukajaani kujammut sammisuni oqquartani kangerlunnilu innaarsunni qooqqunilu sukkut tamaana piusarput, inuussutissaqarluartuni, silittunik siusissukkut aakkiartortartunik aputilinni qulaaniillu aasaq naallugu qaqqap qaanit ataavartumik imermit aqqusaarneqartartuni. Sivinganersat naasorasaat naatsorsuutigisimanngikkaluakkamik assigiinngiaartunik naasoqarsinnaapput, naggorillutillu naasoqarluartunik naajorarfiullutik. Tamakkunani naammattuugassaasarput ilaatigut kuannit, tullerunnat, sianiusaat, orkidéllu isigammaasat, asiarpaat, kuanniusaaqqat, sæterevidhedsblomstit paannaallu.

Misissuinermi sivinganersani naasorasaaqarfik ataaseq aqqusinniassap sinaani naammattoorneqarpoq, tak. Takussutissiaq 6-9.

Takussutissiaq 6-9. Sivinganersami naasoqarfik assigiinngiiaanik naasoqarluartoq kalkinngersunik naasutalik (saamerl.) tasinnguarlu taseeqqap sinaani (talerperl.).

6.2.6 Tasinnguit masarsuillu

Tasinnguit masarsuillu pinngortarput nunap naqqa qaarsuutillugu nunalluunniit ilua qeriuaannaartuugaangat imeq nunamut pulakkarsinnaanngikkaangat. Aqqusinniassap aqquutissaata sinaani masarsoqartiterpoq annertunngitsunik ataatsimillu annertuumik misissuiviup 176²²-ip nalaani. Naasoqarnera ivigaasaaneruvoq soorlu ukaliusaat (Takussutissiaq 6-9), masarsuup ivigaasai blank starillu. Orpikkani orpigaq masarsummiu naasunilu marlunnik pilutalimmik naaqaatilinni ilaatigut ulannerusat sungaaqqissut.

6.2.7 Kuuit

Kuuit ilaatigut tassaapput aputimit iminngorsimasumit kuuit sersersuarneersut, ilaatigut kuussuit kuunnguillu tatsineersut erngillu katersuunnerinit allaneersut. Kuuit assigiinngisitaarput kuunnguanit kuugaartuaqqaniit kuussuarnut apummit iminngortuneersunut, sersersuarmit serminiilluunniit suarsunnit qaffakaasimasunit ersernerluttut qaserujuttullu. Kuuit minnerit nunap qaatigut annertuukkut imaasimasumit marrammik kiviornarilikkut kuuttartut aamma ukiup ingerlanerani piffissap ilaani suarsoqarsinnaasarpud qaffakaanikunik. Kuunni arlalinni eqaloqarfeqarpoq. Tamassumunnga atatillugu Itinnerup nalaani Oles Lakseelvimi piffik pingaarutilerujussuartut erseqqissarneqartariaqarpoq. Kuuit amerlanerit aqqusinermit aqqusaarsisussat kuujupput minnerit, aasakkut paqqersimagajuttartut. Kuuk aneq NerummapQoorua misissukkap 59-ip 60-illu akornanni ikaarneqarpoq.

6.2.8 Tatsit erngullu katersuuffii

Nunap ilaani tassani tatsit mikisut angisuullu arlaqartut naammattuugassaappud erngullu katersuuffii annerusumik minnerusumilluunniit piugallartut. Nunalli ilaa tamanna annikitsuinnarmik siallertarlunilu apisarmat sinerissamut qanittunut siallernerusarlutillu apinerusartunut naleqqiullugu killilimmik amerlassusilinnik taseqarpoq. Piunissamut atugassarititaasut soorunami assigiinngesqaat apeqqutaalluni tatsit angisuujullutillu itisuujunersut imaluunniit erngup katersuuffii pineqarnersut annerusumik minnerusumilluunniit atagallartut, ukiut arlerlugit allortarlugit imaaruttartuunersut imaluunniit ukiukkut naqqa tikillugu qerruttartuunersut.

Kalaallit Nunaanni tatsit amerlanerit inuussutissaqarpiangillat, erngi seernartuullutik erseqqilluinnartuullutillu soorlu aamma killilerujussuarmik naasoqartartut. Aqqusinniassap sinaani arlalinnik annerusunik minnerusunillu taseqarpoq, taakkunani arlallit naasoqarluarlutik tatsip naanerit qungulusanillu erngillu naasuviinik ilaatigut vandaksit akstusindbladillu (Takussutissiaq 6-10). Kangerlussuup eqqaani aqquutissap aallartilaarnerata aqqutaani tatsit arlallit tamakku tassaappud tatsit tarajuusut, immikkoortumi 6.2.9-mi immikkut allaatigineqartut. Tatsit inuussutissartaqarluarlutillu tarajuunngitsumik imillit sullineqalaartarput, soorlu minnguit ippernaallu nivortartut assigiinngitsut (eqisaavat).

²² Rambøll. 2016. Naturvej mellem Kangerlussuaq og Sisimiut. Rapport over feltarbejde 2015-2016. Rapport udført for Qeqqata Kommune.

Takussutissiaq 6-10. Taseq minneq sinaani qunguliusalik EqalugamiarfiupTasiata avannaatungaani.

6.2.9 Tatsit tarajuusumik imillit tatsillu tarajornitsuusut

Kangerlussuup nalaata nunataani taseqarpoq taratsoqangaatsiarlutillu ion-imik akoqangaaramik tatsinik tarajuusunik imaluunniit tatsinik tarajortuunik taaneqarsinnaallutik. Tassani tatsit tarajuusut pinngortarput tatsit imilersornerat killeqaraangat, imermik tatsimut tatsimiillu kuuttoqannginnera taavalu silaannaap pissusai immikkut ittut (sialummik nittaammillu nakkaalanikinneq aalaqangaatsiartarnerlu) taavalu immameersuunngitsunik avatangiisinit tarajulersorneq²³. Tatsit makku inuussutissartakitsuukkajunnerupput akimullu ersittuukkajunnerullutik naak tarajoqangaatsiaraluarlutik pH-allu qaffasikkaluarteq.

Tamanna aamma aqqusinniassap aqquataata nalaani tatsinut pingaarnernut atuuppoq (Takussutissiaq 6-11). Aqqusinniassap aallartissaaq tatsit tarajuusuiit sisamat qanittuanni, annersaat pingasut tassaallutik Brayasø, Hundesø aamma Limnæasø (Takussutissiaq 6-11 aamma Takussutissiaq 6-12) assersuutitsialaapput tatsinut tarajuusunut inuussutissartakillutillu akimut ersittunut. Tatsip naasuini nalinginnaanerpaapput tatsip naanii taratsumik akulimmi naasinnaasut. Tamakku saniatigut piffinni arlalinni tatsip sinaani naasut immikkuullarilluinnartut nassaassaapput kærtrehage, strandvejbred, blank star, ukaliusat kiisalu tatsip sinaani naasukitsuni rank kodriver aamma fugleklobraya, Kalaallit Nunaanni qaqutigootuusut.

Piffimmi aalartarnek annertugaluarteq ukiut kingulliit ingerlanerini tatsit amerlanerit imartussutsimikkut allangorangaatsiartarsimapput. 2003 tikillugu taamaasilluni imartusiartortoqarsimavoq²⁴. Tamassuma kinguneraa nunap qaani imeq ersernerlulaarmat ippinnit neriuineqangaatsiarnera peqqutaalluni nunaameersunillu inuussutissanik kaanngartoqarluni qarsunneqartunik. Inuussutissat kaanngartinneqartut tunngaviliisarput planktonit quajaataannik, imermik ersernerlutsitsisunik. 2010-p 2017-illu akornanni imeqassuseq appariartoqqissimavoq (Hans Holt Poulsen, Qeqqata Kommune).

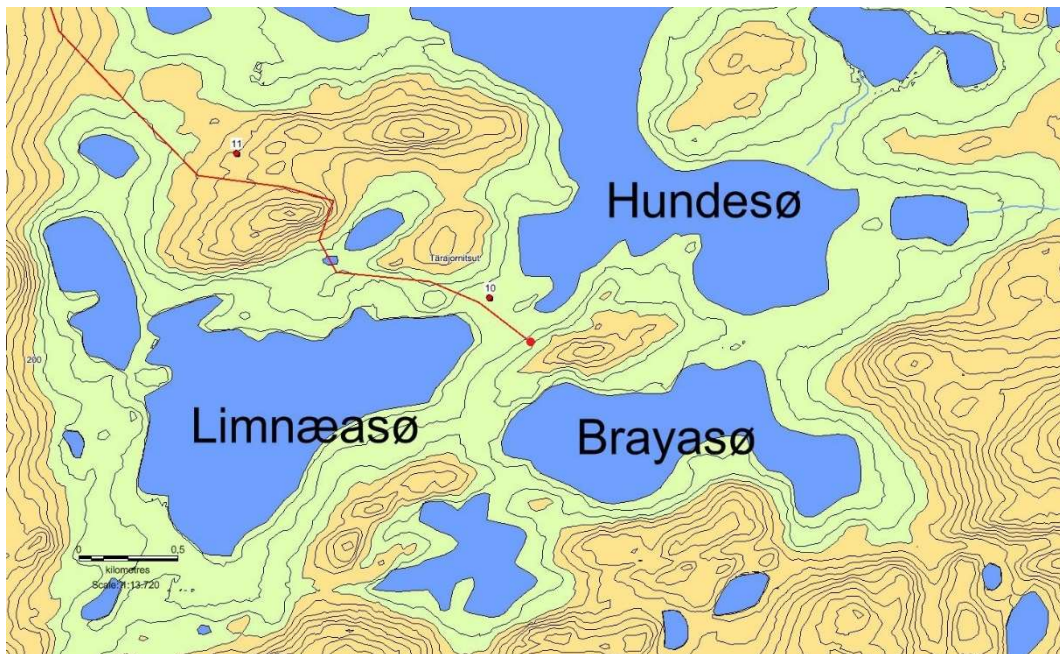
Tunngaviusumik taseq tarajuusoq imermik amigaateqarnermigut imakilliartortussaagaluarpog, kisianni ilisimatuutut misisuinerit nutaat tatsit sinaanni unerartunik eqqornerusumik uuttuinerit

²³ Anderson, N. J., Harriman, R., Ryves, D.B. & Patrick, S. T., 2001: Dominant Factors Controlling Variability in the Ionic Composition of West Greenland Lakes. Arctic, Antarctic and Alpine Research. Vol. 33, 4: 418-425.

²⁴ Pedersen, Ole og Brodersen, K.P. 2003. Fantastiske undervandslandsaber i arktiske søer. Urt 27 (4)

paasitippaat erngup annertussusaa aalaakkaasumik milliartortuunngitsoq, annertussusaali annertuumik allanngorartoq.

Sualummik Hundesø aamma Brayasø ilisimatusarnikkut misissuivigineqattaarsimapput. Taserpaaluilli tarajoqarneri annertupput, qooqqumilu qitiusumi tatsit amerlanersaat tasiupput tarajuusut (Takussutissiaq 6-11 aamma Takussutissiaq 6-12). Taamaammat naatsorsuutigineqartariaqarpoq Takussutissami tatsit tamarmik qorsummik nalunaqutsikkamiittut annerusumik minnerusumilluunniit tarajoqartuusut.

Takussutissiaq 6-11. Tarajuusunik taseqarfik. Aqqutissaq aappaluttumik nalunaqutsigaavoq toornermillu aappaluttumit aallartiffeqarluni. Misissuiviit takutinneqarput toornertut aappaluttut normulikkatut. Misissuivik 10 aqqusinniassap aqutaani siulliuvoq. Tatsit nunap assingani qorsummik qaamasumik nalunaqutsersimasumiittut ilimagineqarput annerusumik minnerusumilluunniit tarajoqassasut, tasinnguaq kujasinnerpaaq minillugu, tassami kuuffigineqarlunilu kooqarami.

Brayasø itinerpaaffimmini 22 m-it missaannik itissuseqarpoq, tatsillu itisuut amerlanerit ukiup ingerlanerata ilaani imartaminnik akulerussuunneqartartut, Brayasøp imartai quleriaartuaannarput – meromiktiskiuvoq, tassa imaappoq killeqarpoq tatsip imaata qulliit aliillu akornanni immikkoortitsiuartumik. Taamaammat tatsini kinnerit qaleriaat silaannaap pissusaanik naasoqarnerullu allallu assingusut ukiuni kingullerni tuusintilinni ineriartornerinik misissuinerimi immikkut annertuumik pingaaruteqarput²⁵. Piffimmi tatsit, sualummik Brayasø, immikkuullarissutut taaneqartarput assingunerpaallu Antarktisimi nassaassaapput.

Tatsit immikkuullarissuummata Pinngortitamik illersuinissamut inatsit naapertorlugu 100 m-inik avaqqullugit illersugaasunik nunataqartinneqarput.

²⁵ Anderson, N. J., Bennike, O., Christoffersen, K., Jeppesen, E., Markager, S., Miller, G. & Renberg, I, 1999: Limnological and palaeolimnological studies of lakes in south-western Greenland. I: Higgins, A.K. & Watt, W.S. (red.) 1999: Review of Greenland activities 1998. Geology of Greenland Survey Bulletin 183: 68-74.

Takussutissiaq 6-12. Brayasø (saamerl.) aamma Hundesø (talerperl.) saavini tarajuusunik narsaamanillit.

Tatsit tarajuusut allanngorartumik imartussuseqartarmata tatsit siammasissusaat assigiinngiaarsinnaasaqaaq. Sualummik Hundesøp Brayasøllu akornanni nuna nalimasuuvoq, sualummillu maani silissusaa neruttortarlunilu nerukillisarsinnaavoq. Limnæasø qooqqumiippoq ersarinnerusumik killilimmi, naatsorsuutigineqartariaqarlunilu silissusaa annikitsuinnarmik neruttortarlunilu nerukillisassasoq.

Misissuinerit ingerlanneqareersut tunngavigalugit naliliisoqarsinnaanngilaq silaannaap allanngoriartorneranit kiatsikkiartornera tatsit imartussusaanik qanoq sunniitigissanersoq. Kissakkiartornerup nalinginnaasup aalaq annertunersoq pilersissinnaavaa sialummilli nittaammillu nakkalataartaaseqarnermik allannguisinnaalluni, ataatsimut isigalugu annertunerusumik nakkalataarneqalernermik kinguneqarsinnaasumik.

6.2.10 Nunat/narsaamanerit tarajuusut

Kangerlussuup nalaani piffinni arlalinni nunaqarpoq tarajoqarluartunik amerlasuutigut nunamut taratsunik nakkalataarneqakkajuttunik. Nunat/narsaamanerit tarajuusut nunat qaani immap naqqiniinnikuusimasuni qullarsimasuni nassaassaannerusarput, piffiilli ilaanni ataasiakkaani tatsinut tarajuusunut atassusilinni imaasimasoqarfiit qaangerlugit. Hundesøp Brayasøllu sinaanniunerusoq annertunerusunik narsaamaneqarpoq tarajuusunik (Takussutissiaq 6-13). Limnæasøp sinaani nuna sivinganeruvoq, tatsillu avannaatungaani taamaallaat minnerusunik narsaamaneqarluni tarajuusunik.

Takussutissiaq 6-13. Narsaamanerit tarajuusut Brayasømi (saamerl.) Hundesømilu (talerperl.).

Narsaamanerit tarajuusut ilaatigut nalimanersaasarput naasoqanngitsut marrallit aseqqorissunik, ilaatigut siorarsimasut siorartuullu, taratsunit sunnertissimasut. Piffinni naasoqarpiannngilaq (sumiiffiit ilaanni soqanngivippoq) kisianni immikkuullarissunik assigiinngitsunik naasoqarluni. Taamaallilluni narsaamanerit tarajuusuni taakkunani naasut arlallit immikkut ittut qaqutigoortullu

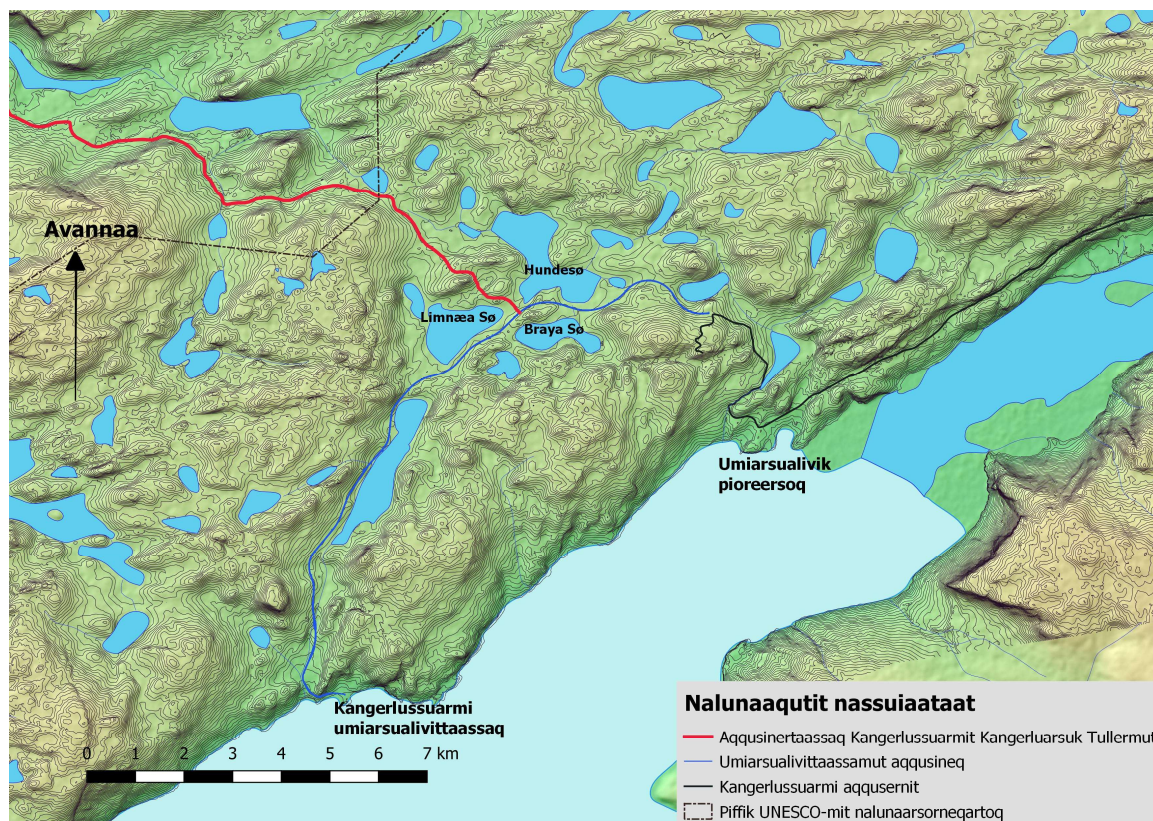
tarajunngersut tarajuusumilu naasinnaasut piupput soorlu fugleklobraya, rank kodrivit ivissuillu (Takussutissiaq 6-14).

Takussutissiaq 6-14. Narsaamanernit tarajuusunit naasut ilisarnaataasut: Fugleklobraya (saamerl.) aamma ivissuaq (talerperl.).

Nunat tarajuusut Nunani Issittuni Avannarlerni ataatsimut isigalugit qaqutigoortuupput piffinnilu sialummit nittaammillu nakkalataarfiuallaanngitsuni taamaallaat nassaassaallutik. Assingusunik naaffiusut asserluinnaanilli naasoqanngitsut nunami toqqaviusumi nunap iluani Tunumi sumi tamaani Kalaallillu Nunaata avannaani nassaassaapput²⁶. Nunat narsaamanerillu tarajuusut taamaasillutik immikkuullarissunik naasoqarput ilaatigut arlalinnik immikkut ittunik naasoqarlutik, nalilerneqarporlu piffiit nunat tamalaat akornanni soqutiginaateqartuusut.

²⁶ Bøcher, J., Feilberg, J., Folving, S., Hansen, P., Hasholt, B., Jacobsen, N.K., Kristensen, K., Krogh, K., Meldgaard, J., Petersen, H.C. & Søgaard, H. 1980: Holsteinsborg. Sisimiut kommune. Natur- og kulturforhold. Udvalget vedrørende Fredningslov for Grønland. Ministeriet for Grønland. 88 p.p.

Takussutissiaq 6-15. Akqusinniassap akqutissaa qulaanit isigalugu Hundesømut Limnæsønullu atatillugu.

6.3 Naasut

Qeqqata kommuneani naasoqarneq immikkoortinneqarsinnaavoq killermi imaanit sunnerneqartumi kangillermilu nunap iluata silaannaanik silaannalimmi, kingulleq killeqartumik sialummik nittaallamillu nakkaalavimmiilluni. Sualummik kangillermi piffimmi malunnaatilinnik pinngortitami nalilinnik nassaassaqqarpoq. Akqusinniassap pilersaarutaasup akqutissaa kommunip kitaatungaani kangiataunganilu ingerlavissaqqarpoq.

Piffimmi naasoqarneq (Qeqqata Kommunia) ataatsimut isigalugu assigiinngitsunik Kalaallit Nunaanni tamakkerlugit nalunaarsukkat 513-it akornanni 300-t missaanik qummuattaqqarfinni naasunik naasoqarfiuvoq. Naasut assigiinngiaartiternerat annertunersaavoq nunap toqqaviani piffimmi ilorpasinnerusumiittumi. Tamaani qummuattat naasuinik 200-t missaannik nassaartoqqarpoq, immap qanittuani nassaar 165-it missaanniillutik²⁷.

Tamakkua saniatigut naasoqarneq katitigaavoq nunat issittut avannarliit naasuinik, nunat issittut avannarliillu inngittunik qaqqallillu naasuinik akuleriinnik aamma avannarliunerusut naasuinik nunallu issittut naasuinik eurasiamiut naasuinik (auropamiut asiamiullu) nunallu kitaamiut (amerikap avannarlermiut) naasuinik. Kalaallit Nunaanni nassaassaapput naasut assigiinngitsut 32-t, assigiinngitsut iluini naasut naasullu aalajangersimasut assigiinngisitaarneri Kalaallit Nunaanni killilimmik taamaallaat piusunik, tassa imaappoq Kalaallit Nunaata avataani piunngitsunik aammalu Kalaallit Nunaata immikkut illersornissaannik akisussaaffigisussaasaanik. Pineqartut akornanni arfineq pingasut Qeqqata Kommuneani nassaassaapput. Misissuinerni naasut taakku arlaannaalluunniit nassaarineqanngillat²⁸.

Killilimmik piusut saniatigut allanik qaqutigootunik nalinginnaanngitsunilluunniit Qeqqata Kommuneani naasualunnik peqqarpoq, taakkunani naasut tamarmik nalunaarsorneqartuniluunniit

²⁷ Bøcher, J., Feilberg, J., Folving, S., Hansen, P., Hasholt, B., Jacobsen, N.K., Kristensen, K. Krogh, K., Meldgaard, J., Petersen, H.C. & Søgaard, H. 1980: Holsteinsborg. Sisimiut kommune. Natur- og kulturforhold. Udvalget vedrørende Fredningslov for Grønland. Ministeriet for Grønland. 88 p.p.

²⁸ Rambøll. 2016. Naturvej mellem Kangerlussuaq og Sisimiut. Rapport over feltarbejde 2015-2016. Rapport udført for Qeqqata Kommune.

pingaarutillit Kalaallit Nunaanni piusut piffimmi nassaassaallutik. Naasut taakku akornanni makku aqqusinniassap aqquataata sinaani nassaarineqarput sualummit tatsit tarajuusut avataanni:

Fugleklobraya (Takussutissiaq 6-14)

Rank kodriveri

Ivissuaq (Takussutissiaq 6-14)

Ivigaq tarajulimmiu (Takussutissiaq 6-16)

Hedemlbærris (Takussutissiaq 6-16)

Takussutissiaq 6-16. Hedemlbærris (saamerl.) Kalaallit Nunaanni nassaassaavoq taamaallaat Kangerlussuup eqqaani, piffinnilu ataasiakkaani aqqusinniassap pilersaarutaasup sinaani naammattoorneqarluni. Steppeannelgræs (talerperl.) Kangerlussuarmi narsaamanerni tarajuusuni naasut ilisarnaataasut ilagaat.

6.3.1 Milalinnguanik ujaasineq

Kangerlussuarmi umiarsualivik aqqusinniassarlu pillugit avatangiisinut tunngatillugu nassuiaammut atatillugu misissuinermit orkide qaqutigoortoq milalinnguaq ujarneqarpoq. Orkide taanna nunap iluani naasoqarfiit naluneqanngitsut Kangerlussuup mittarfeqarfiata tungaani saniatigut piffinni kangerluup tungaani nanineqarsimavoq assersuutigalugu Hudson Resourcesip piiaaffiliornissamut suliniutaanut atatillugu Kangerlussuup kangerluata silarpasinnerusuani. Naasorli taanna naasoqarnermik misissuinermit atatillugu aqqusinniassap aqqutissaanik misissuinermit nassaarineqanngilaq, Kangerlussuullu umiarsualivissaata aqqusinniassamullu atatillugu avatangiisit pillugit nassuiaanermit atugassanik misissuiartortoqartillugu nalunaarsorneqarsimanani.

6.4 Uumasut

6.4.1 Miluumasut

Piffimmi nunap miluumasui assigiinngitsut sisamat piupput: tutut, teriannissat, ukallit umimmaallu. Amaroq piffimmi takussaangilaq, peqarfiusorlu qaninnerpaaq tassaavoq Kalaallit Nunaata avannaa. Nunap assiutaasivimmi www.Nunagis.gl-imi Kangerlussuarmiit Sisimiunut aqqusinniassap aqqutissaani immikkut uumasogarneq pillugu soqutigisaqarfittut nalunaarsuisoqarsimanngilaq. Tamanna tunngavigalugu tutut pillugit qaavatigut Pinngortitaleriffimmeersumut Christine Cuylerimut paasiniaasoqarpoq. Pinngortitaleriffimeersut Kathrine Randrup Josefine Nymandilu aasami 2019-imi massumunnga tapiliussatut suliaarat "Kangerlussuup Kangerluarsuup Tulliatu akornanni aqqusinniassamut atatillugu uumasogarnermit sunniutissanut tunngasumik ASN-imik nalunaarusiamut atugassatut oqaaseqaat." Ilassut taanna maanngaanniit naalisarlugu issuarneqassaaq.

Tuttut

Tuttut Kalaallit Nunaata kitaata ilarujussuani piusimapput avannaani Inglefield Landimiit kujataanut Paamiut tungaanut. Kangerlussuup Sisimiullu akornanni kingullermi kisitsisoqarsimavoq 2018-imi upernaakkut, tutut 69.000-it missaajunissaat missingersorneqarsimallutik. Ukiup ingerlanerani tutut eqimattat amerlassusaat allanngorartarpoq piffimmilu agguaqatigiissillugu pingasuusarput, allanngorartorujussuusarlutilli, eqimattakkuutaartarnerat allanngorartarmat ataatsip 17-illu akornanni. Eqimattakkuutaat

amerlassusaata missingersornerat ukiup naajartulerneranit upernaallu aallartinneranit pivoq, aasakkulli amerlassutsit taamaaginnarnissaat naatsorsuutigineqarpoq. Ukiukkut eqimattakkuutaat amerlanerusut naammattoorneqarsinnaasarput, piffimmili uani ASN-imi allaatigineqartumi nalinginnaasuunngillat. Tuttut piniagaapput, piniarfiusumilu 2017-2018-imi tuttut 3.100-t missaat pisarineqarput²⁹.

Tuttut tassaapput piffiup kommunillu nunami miluumasut nalinginnaanerpaat piniarnermi aningaasarsiornikkullu aamma pingaaruteqarnerpaapput.

Piffik pingaaruteqarluinnarpoq nerisassarsiorfittut angalaarfittullu. Tuttunut piaqqiorfiit ilisimaneqartut pingaarnersaat sersersuup qaninnerusuaniipput, Isunnguata nalaani, Isortullukuussuata³⁰ avannaatungaani. Kangerlussuup kangiatungaani tuttunut piaqqiorfeqarpoq (Takussutissiaq 6-17). Satellitili atorlugu kulavaat piffimmi Akiani-Manitsumi Kangerlussuup kujataatungaaniittumi ingerlaartarnerinik misissuinerit inernerit takutippaat, piaqqisarnerit tuttut eqimattat sumiiffigisartagaata ilarujussuani pisartoq 400-t 600-llu akornanni qutsitsigisumiittumi. Taamaammat ilimagineqassaaq piaqqisarfittut tikkuakkami taamaallaat piaqqisoqarnek ajortoq Kangerlussuulli Sisimiullu akornanni nunap annersaani sumiluunniit pisinnaasoq piffinni piukkunnartuni. Aqqusinniassap ilarujussua 400 m ataallugu qutsitsigisumiissaaq, aqqusernulli ilaa qutsinnerusumiittassalluni. Tuttut piaqqiffiup nalaani inuit arlaannik sammisaqarnerinut misikkarissorujussuusarput. Ajoqusersortinnermi imminnut akerleriinnik qisuariaateqarnissamut pilersitsisoqartarpoq norraat najuinnassanerlugit ulorianartorsiornermiilluunniit qimaassanerlutik paatsiveeruttaramikku. Kingunerisinnaavaa ingammik kulavaaqqat qimaaneri norraat qimallugit imminnut naneqqinngikkunik toquinnartussanngorlutik. Tuttut ukiumut arlaleriarlutik piffiit akornanni ingerlaartarput ingerlaarnerilli 80-100 km-inik killeqartarput³¹.

Kalaallit Nunaanni tuttoqassuseq piffissani amerlassusii allanngorartarput amerlanersaasarlutillu ukiut 10-25-ikkaarlugit, ikinnerasaasarlutillu ukiut 35-70-ikkaarlugit³². Tuttoqassuseq annertunerpaaffeqarpoq 1970-ikkunni, 1970-ikkut naajartulerneranni nungusarlutik kingornalu 2010-p tungaanut amerliartorlutik. Piaqqiorfiulinnginnerani Kangerlussuup Sisimiullu akornanni kisitsinermi 2010-mi tuttut 98.300-t missaanniissangatinneqarput (71.500-t aamma 132.400-t akornanni). 2018-imi kisitsinerup takutippaa 69.000-t missaannik tuttoqartoq³³). Piffimmi tuttoqarnerpaaffik nalilerneqarpoq tassaasoq km²-imut uumasut 1,2-t missaat inissaqarfigisaat, tassaasoq uumasut katillugit 31.200-t missaat 15. Tuttut piniagaangaatsiakannertarput, amerliartorsinnaanerannik killiliinnguatsiartumik, aallaqqaataanik nungusalernissaq pinaveersillugu. Cuyler oqaasiinnakkut paasissutissaq).

²⁹ Cuyler C. Høringssvar fra Grønlands Naturinstitut vedr. forslag fangstperioder og -kvoter for rendyr og moskusokser sommer og efterår 2019. 2019.

³⁰ Meldgaard, M., 1986: The Greenland caribou – zoogeography, taxonomy, and population dynamics. Meddelelser om Grønland, Bioscience 20: 1-88.

³¹ Cuyler, C. og Zinglensen, K. 2017. Seasonal movement and activity of Akia-Maniitsoq caribou cows in West Greenland as determined by satellite. Greenland Institute of Natural Resources. Technical Report No.99

³² Cuyler, C., Rosing, M., Mølgård, H., Heinrich, R., & Raundrup K., 2010. Status of two West Greenland Caribou populations 2010 1) Kangerlussuaq-Sisimiut 2) Akia-Maniitsoq. Greenland Institute of Natural Resources

³³ Notat om påvirkning af fauna til brug for VVM-redegørelse vedr. vej fra Kangerlussuaq til Kangerluarsuk Tulleq. 3/9 2019

Takussutissiaq 6-17. Tuttut piaqqiortarfiat Kangerlussuup kangiatungaani (tigusiffik www.Nunagis.gl). Piffiup takutinneqartup saniatigut nalilerneqartariaqarpoq Qeqqata Kommuneata iluani piffinni annertuuni piukkunnarluartunik piaqqiorfissaqarmat.

2015-imi 2016-imilu misissuiartornernut atatillugu tuttorpassuarnik naammattuuisoqarpoq (Takussutissiaq 6-18) aqqusinnerimasorpaalussuillu tuttunit piliat aqqusinniassap sinaani. Kommunip ilua tamakkipjaarlugu tuttut nerisarlutillu piaqqisannguatsiarput. Piffimmut qitiusumi qooqgersimanerujussuaqarpoq ilaatigut nunaminertami Blindelvip eqqaani, ukiassakkut ukiukkullu tuttunit angalaarfigineqarluartartutut nalilerneqartuni, tuttut qaqqaanerusunit ammukarfiisa nalaanni. Aqquserngup qooqgersimanerit arlallit aqqusaassavai.

Takussutissiaq 6-18. Tuttut umimmaallu qooqgersimanermi Blindelvip avannaatungaani.

Kangerlussuarmi tuttut - Sisimiut nalaani tuttut sananeqaatsimikkut immikkoortuupput, tuttunit nujuartanit nuussanit sunnerneqanngillat Nuummi Qinnguanilu³⁴ tuttunut sanilliullugit.

Umimmaat

Umimmaat (Takussutissiaq 6-18) Kalaallit Nunaata kangiani avannaanilu piusimapput, piffimmulli eqqunneqarlutik 1962-imi uumasut 27-it piffimmut pisinneqarmata. Kangerlussuup Sisimiullu

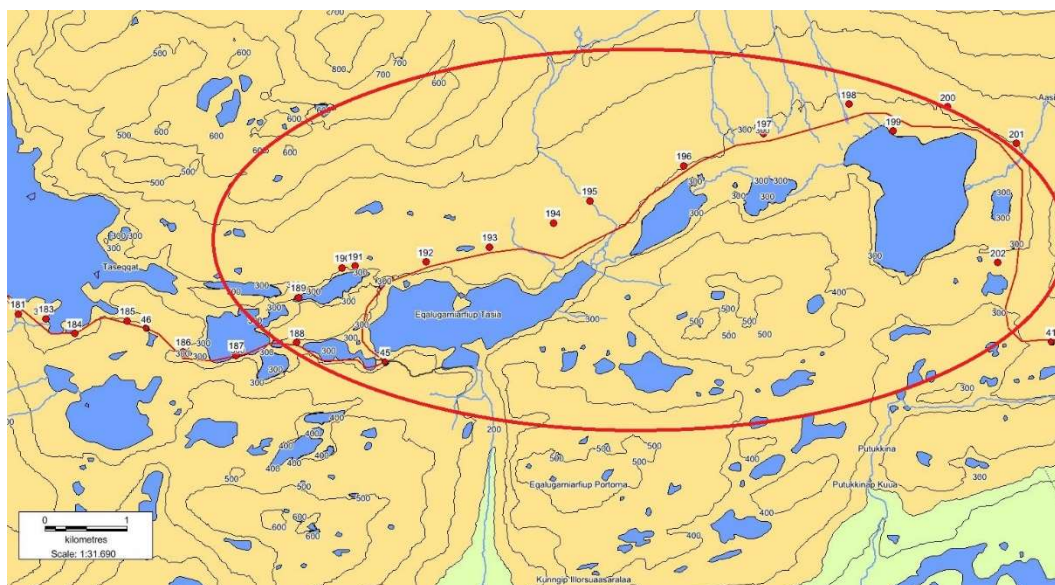
³⁴ Jepsen, B.I, H.R. Siegismund og M. Fredholm. 2002. Population genetics of the native caribou (*Rangifer tarandus groenlandicus*) and the semi-domestic reindeer (*Rangifer tarandus tarandus*) in Southwestern Greenland: Evidence of introgression. *Conservation Genetics* **3**: 401-409.

akornanni kisitsinermit kingullermi uumasut 23.000-iunissaat missingersorneqarpoq³⁵. 1989-imiilli umimmaat piniagaalerput piniarfiusumilu 2017-2018-imi umimmaat 1.100-t missaat pisarineqarput.

Umimmaat nuussat Kangerlussuup qanittuaniunerusoq siammarsimapput, amerliartupiloornerminnili sumut tamaanga siaruarsimallutik. Sisimiut eqqaanni ilaatigut mittarfiup nalaani Kangerluarsuk Tullerullu qinnguani umimmaat takuneqarsimapput. Umimmaat taakku ilaat aamma Kalaallit Nunaata kitaata sinneranut aamma nuussorneqarsimapput.

Tuttutuulli arnavissat piarailu akornusersuinernut misikkarissorujussuupput.

Misissuinernut atatillugu umimmaat tumaat arlallit naammattoorneqarput, eqimattallu tumaanik arlalinnik takusoqarluni arlalinnik piaralinnik Blindelvip avannaatungaani qooqqumi, tak. Takussutissiaq 6-19.

Takussutissiaq 6-19. Blindelvip avannaatungaani qooqqup nalaa (aappaluttumik ammalortuligaq) umimmannik tutunillu ivigartortunik arlalinnik takunniffiusoq.

Saniatigut ukallimik takusoqarpoq (Takussutissiaq 6-20), piffimmi nalinginnaasorujussuarmik. Misissuivimmi 199-imi teriannissamik piaralimmik takusoqarpoq Blindelvip avannaatungaani qooqqumi, tak. Takussutissiaq 6-19.

Takussutissiaq 6-20. Aqqusinniassap pilersaarutaasup ingerlarngata ilarujussuani ukallit nalinginnaapput.

³⁵ Cuyler et al. Høringssvar fra Grønlands Naturinstitut vedr. forslag fangstperiode og -kvoter for rensdyr og moskusokser sommer og efterår 2019. 2019

6.5 Timmissat

Piffimmi kalaallit timmiaanik ilisarnaataasunik timmiarpassuaqarpoq. Misissuinerup sinneranut atatillugu timmissanik alapernaasoqarpoq. Nunap assiutaasivik www.nunagis.gl naapertorlugu suliniutip qanittuani timmiaqarfeqanngilaq.

Timmissat makku misissuinerup nalaani naammattoorneqarput, tak. Takussutissiaq 6-5:

Suuneri	Amerlassusaat	Sumiiffik	Oqaaseqaatit
Tulugaq	Nalinginnaasoq	Piffik tamaat	Qanorittuniluunniit
Aqisseq	Akulikipajaartoq	Akuttusuut	Orpikkat, paarnaquterasaat, tumerpassuit timmissalli ikitsuinnaat
Narsarmiutaq	Akulikipajaartoq	Piffik tamaat	Orpikkat, paarnaquterasaat
Orpimmiutaq	Nalinginnaasoq	Piffik tamaat	Orpikkat
Qupaloraarsuk	Akulikipajaartoq	Piffik tamaat	Paarnaquterasaat, narsat
Kussak	Akulikipajaartoq	Piffik tamaat	Paarnaquterasaat, narsat
Kiinaaleeraq	Timmissat 10 – 12	Misissuivimmi 21-imi piaqqisut. Misissuviit 2-p 3-llu akornanni piaqqeqatigiugunartut aamma misissuviup 201-ip qanittuani sumilu tamaani naammattuukkat	Sumiissinnaappulluunniit, innaarsunni piaqqisarput.
Tuullik	Akulikipajaartoq	Piaqqeqatigiippaaluit piffiup taserpassuini.	Marlukkaat tusaaneqarlutillu takuneqarput piniagassarsiortullu piffimmi 31-mi timmissat 8-t.
Qarsaaq	Piaqqisut marluk	Piffimmi 14 aamma 42	Piarallit takuneqarput
Paaq	4 – 5 piaqqisut	Piffimmi 35,43, 172 aamma 175	Piarallit takuneqarlutillu tusaaneqarput
Nerlernaarsuk	8 – 10 timmissat	Taseq Brayasø	Tatsip Brayasøp sinaanit tingisut takuneqarput
Nerleq	4 timmissat	4 inersimasut kujammukaartut Taseqqat nalaanni (Misissuivik 183)	2015-imi piffiup 42-p nalaani meqqut katagarsimasut takuneqarput
Qeerlutooq	1 piarallit	Piffik 175	
Alleq	20-t - 25-t	Taseq Limnæasø	Qasuersertut

Takussutissiaq 6-5. Timmissat suunerisa allattorsimaffiat 2015-imi 2016-imi misissuinerup nalaani nalunaarsukkat.

Aqisseq, kussak, tulugaq, narsarmiutaq, orpimmiutaq qupaloraarsullu nalinginnaasuupput Kalaallillu Nunaanni siammarsimalluarlutik.

Kiinaaleeraq (Takussutissiaq 6-21) Kalaallit Nunaata annersaani siammarsimavoq Kalaallit Nunaannilu nungutaaratarsinnaasunut allattuiffimmi (2017) LC-tut allaqqalluni (nungusaalinngitsut).

Takussutissiaq 6-21. Tuullik (saamerl.) aamma Kiinaaleeraq (talerperl.).

Tuulliit (Takussutissiaq 6-21) ikipput Kalaallilli Nunaata ilarujussuani siammarsimallutik avannaatungaaniunngitsorli. Kalaallit Nunaanni nungutaaratarsinnaasunut allattuiffimmi ilaavoq (2007) NT-tut nalunaarsorneqarluni (nungusaangajannikoq). Misissuiartorfimmi tuullik takussaasorujussuavoq tatsinilu annerni tamangajanni piaqqeqatigiinnik peqarluni.

Qarsaaq nunangaatsiami piuvoq nalilernegarporlu Kalaallit Nunaata ilarujussuani piosooq. Timmiaq Kalaallit Nunaata nungutaaratarsinnaasunut allattuiffiani (2007) LC-tut nalunaarsugaavoq (nungusaalinngitsoq).

Paaq nalinginnaapajaarpooq nunangaatsiamilu piulluni. Timmiaq Kalaallit Nunaata nungutaaratarsinnaasunut allattuiffiani (2007) LC-tut nalunaarsugaavoq (nungusaalinngitsoq).

Nerleg (nerlerit ilaat Kalaallit Nunaanniinnaq erniortartoq) Kalaallit Nunaata kitaaniinnaq piaqqiortarpoq Maniitsup Upernaviullu Kommuniata kujataatungaatalu akornanni. Nerlerup piujuuannartuutinniarnera iluatsinngilaq ikiliartormata. Siaruarfiusimasooq tamakkerlugu 1.500-t missaannik timmiaqarfiusangatinneqarpoq piaqqisunik. Ukiiviusumi Tuluit Nunaanni kalaallit nerlerat 18.800-t missaannik amerlatigissangatinneqarpoq³⁶. Kalaallit Nunaata nungutaaratarsinnaasunut allattuiffiani nalunaarsorneqarpoq nungusaangajassimasutut. Kalaallittaag Nunaannut³⁷ uumasutut akisussaaffigisatut inissisimavoq.

Uninngaartarfeqarnissaq nerleqassusermut immikkut pingaaruteqarpoq. Kalaallit Nunaaniittartut nerlerit Tuluit Nunaanni Irlandimilu ukiisarput. Maajip aallartinnerani Kalaallit Nunaannut pereernermini kingorna nerlerit, sualummik arnavissat piaqqiorfinngunnginnerani puallarsernissartik pisariaqartilluinnartarpaat. Taamaammat uninngaartarfiit naleqquttunik inuussutissartaqarlualutillu naasoqarlutut piaqqiorluarnissaannut pingaarput³⁸.

Upernaaneranini uninngaartarfiit nerisassarsiorfiillu pingaarnersaasa ilaat nunap qitiusortaaniippoq, qooqqumi kooqarfiusumi Itinnermi Maligissap kangerluata avannarpasissuani (Takussutissiaq 6-22). Uninngaarfimmi tassani Kalaallit Nunaanni piaqqiaasut amerlanersaat maajip³⁹ ingerlaneranini uninngaartarput. Nerlerit ikiliartornerinut peqqutaasinnaavoq upernaanerani Kalaallit Nunaannut pinerminni atugassarititaasut ajorseriarnarat (sivisunerusumik aputeqartalerneq) kingunerisaanik nerlerpassuit piaqqiornissaminnut piaqqiornermiluunniit naammattumik najuunnissaminnut pisinnaassusaat appasippallaarmat. Tamassuma saniatigut ilapittuutaasinnaapput nerlernaarsuit nunami uumaffissamik pilerngussisarmata. Itinnermi upernaakkut uninngaartarfiup/nerisassarsiorfiup saniatigut 2016-imi juunimi nerlerit

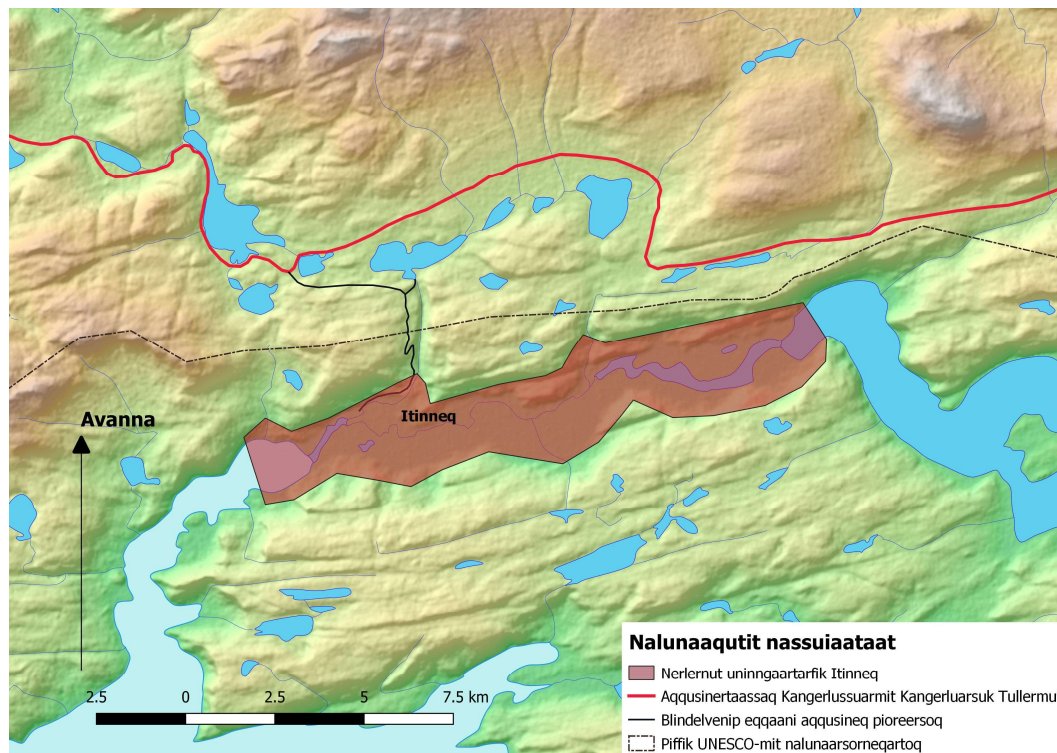
³⁶ Boertmann D. & Bay C. Grønlands rødliste 2018 – fortegnelse over grønlandske dyr og planter trusselsstatus. Aarhus Universitet. 2018.

³⁷ Pers. Medd. David Boertman, AU Institut for Bioscience.

³⁸ Glahder, C. M. 1999: Sensitive Areas and Periods of the Greenland White-fronted Goose in West Greenland. Spring staging and moult as important bottleneck periods in the annual cycle of the goose subspecies. PhD thesis. DMU.

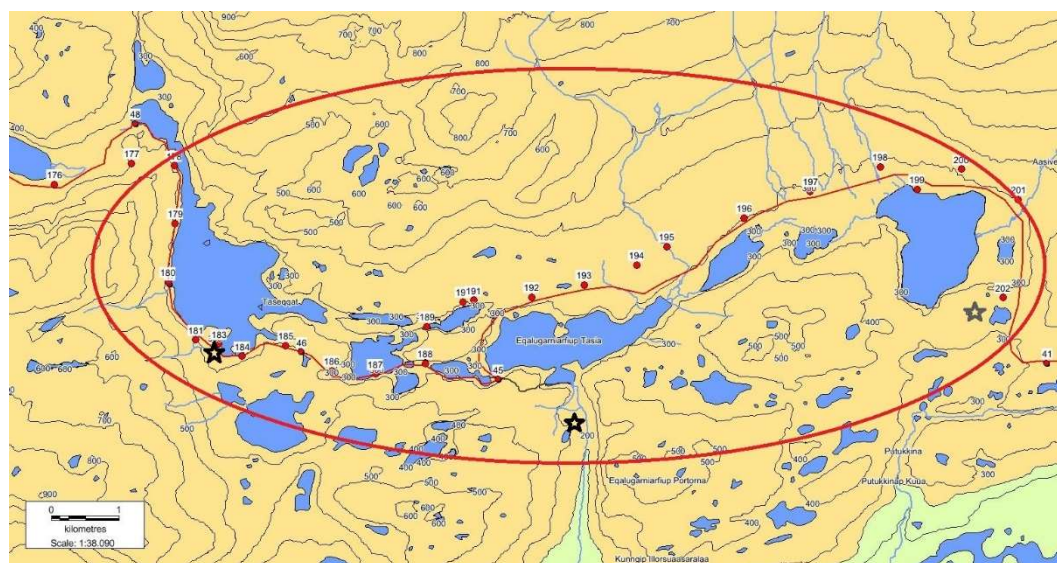
³⁹ Glahder, C. M. 1999: Sensitive Areas and Periods of the Greenland White-fronted Goose in West Greenland. Spring staging and moult as important bottleneck periods in the annual cycle of the goose subspecies. PhD thesis. DMU.

piaqqiuleruttortut alakkaanerup nalaani nerlerit piaqqeqatigiit naammattoorneqarput Blindelvip⁴⁰ eqqaani tatsip avataatungaani (Takussutissiaq 6-23). Aasivissuit nalaat naloraarusilinnut atugassarititaavoq ilaatigut nerlernut uninngaarsiffatut, piaqqivissatut, isaffissatullu, nalilernerqarporli timmiaq piffimmi siammasissumik piaqqillunilu isallunilu uninngaarsinaassasoq. Misissuiffiup Taseqqat 183-ip nalaani nerlernik sisamanik naammattuunerup misissuiffiullu 42-p nalaani (Takussutissiaq 6-23) meqqunik nalaarsinerup paasinarsisippaa, piffimmi tassani nerleq aamma piaqqiorfiup avataani naammattuugassaasartoq, isasarfiviunissaanilli ilimanaateqaratik.

Takussutissiaq 6-22. Immikkoortup kajortup Itinnermi nerlerit upernaakkut uninngaartarfia nerisassarsiorfiullu pingaarnersaaq killilerpaa (David Boertmann. DCE 2019).

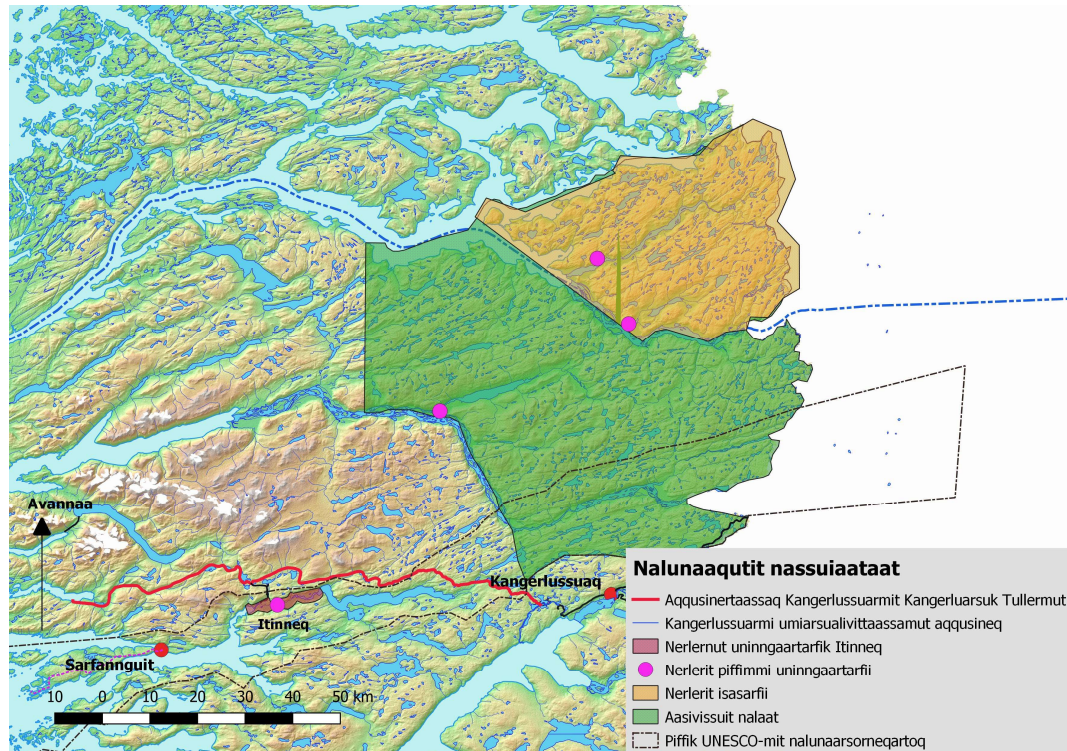
Misissuiffiit upernaajuneranilu Itinnermi nerlernut uninngaartarfiup/nerisassarsiorfiup piffia najoqqutaralugit nalilernerqarpoq piffik 202-p 178-illu akornanniittoq nerlernut pingaaruteqarneraasoq aqqusinniassap ataatsimut isigalugu ingerlaneranut sanilliullugu.

Takussutissiaq 6-23. Nuna nerleqarfiusutut nalunaarsugaq. Ulloriaq qernertoq = 2016-imi naammattuunerit, ulloriaq qasersoq 2015-imi meqqunik naammattuuffiuvoq.

⁴⁰ Rambøll. 2016. Naturvej mellem Kangerlussuaq og Sisimiut. Rapport over feltarbejde 2015-2016. Rapport udført for Qeqqata Kommune.

Tamanna tunngavigalugu ilimanangitsutut nalilereerneqarsinnaangilaq aqqusinniassap sinnerani nerlerit piaqqiortutut uninngaartutulluunniit naammattuugassaanaviangitsut. Assersuutigalugu Isunnguata Tasiata eqqaani nerlernik naammattuuisoqarpoq 2016-imi aggustip aallartilaarnerani, orpigaaluit akornannit tingeriarlutik tatsimut mittunik aqqusinniassap 2,7 km-imik avasinnerusortaani Nerumaap qooruani misissuivik 58 aallaavigalugu uuttuineq naapertorlugu. Nerlernulli isasunut piffik pingaarnersaaq aqqusinniassap avataatungaaniippoq Kangerlussuup avannaata kangiutungaani (Takussutissiaq 6-24).

Takussutissiaq 6-24. Nerlernut uninngaartarfittut aammalu isaffittut tikkuagaq, taassuma iluani Aasivissuit nalaat nerlerit isasarfiat, tak. nunap assiutaasivik Nunagis. Itinnermi nerlerit upernaakkut uninngaartarfia nerisassarsiorfiillu aamma takutinneqarpoq.

Akerlianik nerlernaarsuit Kalaallit Nunaanni amerliartorput, maannalu Sisimiut Upernaviullu akornanni nalinginnaasumik piaqqisuulluni. Amerlassusaat Kalaallit Nunaata nerlerinit annertunungaatsiarnissaat naatsorsuutigineqarpoq. Nerlernaarsuit Amerikap kangiata sineriaani ukiisarpuk kingusinnerulaartukkullu upernaakkut Kalaallit Nunaannut Kalaallit Nunaata nerlerinit kingulliulaarlutik apuuttarlutik. Siammarsimaffiat Kalaallit Nunaata nerlerisuulli iinnangajappoq, timmissallu marluk taakku qaqqaqarfiit narsaqarfiillu tasiisa sinaanni piaqqisarlutik. Timmissat taakku marluk assigiinngitsut nerisassaminnik inissaminnillu pilernguttarpasippuk, aammalu nerlernaarsuit Kalaallit Nunaata nerleri nigortittaraat.

Timmissat uninngaartut Brayasømi Limnæasømilu naammattoorneqartut saniatigut 2016-imi juunimi siornatigut misissuinerlut atavillugu nerlernaarsuit Blindelvip eqqaatungaani tatsini arlallinni naammattoorneqarput (Oqaasiinnakkut paasissutissaq, Hans Holt Poulsen, Qeqqata Kommune), tak. Takussutissiaq 6-25. Aammattaaq Kangerlussuarmi umiarsualivissamut aqqusinniassamullu atavillugu 2015-2016-imi avatangiisinik misissuinerlut atavillugu nerlernaarsuarnik piaqqisunik naammattuuisoqarpoq, Brayasøp kujataata kitaani tatsimi.

Takussutissiaq 6-25. Eqalugamiarfiup Tasiata tungaanut ammukajaami nerlernaarsuit. Assiliisoq Hans Holt Poulsen, Qeqqata Kommunea.

Qeerlutooq Arnaviaq piaralik ataaseq naammattoorneqarpoq, Innajuattuptasiani misissuivimmi 175-imi. Qeerlutout tatsit uumassutissartaqarnerit arlallit eqqaanni piaqqisannguatsiarput.

Allerit nalinginnaasumik Kalaallit Nunaata sineriaa tamakkerlugu piusarput siammasissorujussuullutillu. Timmissat naammattuukkat isasuusimassannguatsiarput.

6.6 Pinngortitamut tunngasup eqikkarnera

Pinngortitami pisuussutsit aqqusinniassap nalaaniittut eqikkarneqarsinnaapput imak:

- Tatsit tarajuusut aamma narsat/narsarsuit ivigallit tarajuusut avataanniittut. Tatsit tarajuusut nunani issittuni qaqutigoortuupput avatangiisiinilu naasoqarneri taamatuttaaq qaqutigoortuupput immikkut ittuullutik.
- Blindelvip avannaatungaani qooroqarfik kalaallit nerlerinut nungusaalersunut piaqqiorfiullunilu piaqqiorfiup avataani uninngaarfiuvoq.
- Tuttut umimmaallu piffimmi amerlapput, assersuutigalugu Blindelvip avannaatungaani qooqqersimanermi
- Naasoq hedemelbærris qaqutigoortoq aqqusinniassap ungataatungaani amerlanngitsunik naasarpog
- Timmissat tuullik kiinaaleerarluk Kalaallit Nunaanniinnerat eqqarsaatigalugu piffimmi siamasinngitsumi pissusissamisuunngitsunik amerlaqaat.

6.7 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Sanaartornerup nalaani aqqusinniassap pilersinneqarneranut atatillugu sunniisoqassaaq, aqqusinniassallu pilersinniarnerni atortussanik piiarnermi. Nalilernerqarpoq aqqusinniornermi atortussat annertunerusumik aqqusinniassap aqputaani piiarneqarsinnaassasut aqqusinniassalluunniit qanittuani. Aqqusinniassaq pingaarnertut narsaamanikkut qaarsortarasaakkut panilaartukkut sanaartorneqassaaq. Nunaminertaqartiterportaarli isugutallutillu issorasaartunik. Issorasaartut assallugit peerneqassapput, naqqilu isumannaarsorneqassallutik ujaraaqqanik ujaqqanillu. Sanaartornermi maskiinanit aamma uuliakoortoqarsinnaanernik navianaateqartoqarsinnaavoq. Naliliinerit aamma takukkit immikkoortoq 6.12-imiittut.

Nunat paarnaqutillilu qaarsortarasaartut

Nunaminertat aqqusinniassap aqqusaagassai amerlanersaat tassaapput nunat paarnaqutillit qaarsortarasaartut piffimmi tamani siammarsimasut. Saniatigut aqqusinniassap sanaartorneqassaaq nunakkut qaarsortarasaartukkut, piffimmittaaq pinngortitap suussusaa nalinginnaasuusoq.

Aqqusinniorfissap nalaani maanna nunat paarnaqutillit qaarsortarasaartut nunallu qaarsorasaartut piissapput, soorlu aamma sunniuteqartoqartussaasoq nunat paarnaqutillit qaarsortarasaat piiarneqarpata aqqusinniassamut atortussanik piiasoqassatillugu, nunap qaa piiareernerup kingorna utertinneqartussaagaluartoq. Nunat qaarsortarasaat ujaraaraqarlutillu ujaraalullit aamma piffiussapput atortussat amerlanerpaartaanik piiaffissat, aqqusinniassamut atugassanik. Taamaammat ujaraarartooqarfialuit qaarsortarasaartunik nunatallit malunnarnerit arlallit assallugit peerneqassapput.

Piffiit assallugit piiagassat piffissap ingerlanerani nutaanik nunanitsitissapput paarnaqutillinnik qaarsortarasaartullu naasuinik naasunitsiterlutik, assaareernerup kingorna nunap qaanik utertitsinermit pilertortinneqartussamik. Naasoqaleqqinniarnerli ataatsimut isigalugu sivosoorujussuusarpoq, taamaammallu sunnerneqarnera ukiorpaalunni malunnassaaq. Nunat paarnaqutillit qaarsortarasaartut nunallu qaarsortarasaartut oqaatigineqareersutuut tassaapput piffimmi pinngortitap suussusaat siammarsimasut piffiillu aqqusaagassat pineqartut arlaannaalluunniit immikkuullarissunik pinngortitami eriagisassartaqanngillat. Tamanna tunuliaqutigalugu nalilernerqarpoq sunniineq isumaqarpallaanngitsoq.

Orpikkat

Suliniummot atatillugu piffiit marlussuit pukkitsunik orpigarasaartut aqqusaarneqassapput, tatsit Eqalugarniarfiup Tasiata avannaata kangiatungaanni Taseqqallu kitaatungaani. Orpigaqarfiit aqputissami sumi tamaani siammarsimapput kuuit tatsillu sinaanni silaannaalli panerana pequtaalluni aqputissap nalaani siammarsimavallaanngillat. Taamaammat nalilernerqarpoq pingaartuusoq orpigaqarfiit ataavartut annerit atatiinnarneqarnissaat. Orpigaqarfiit arlaannaalluunniit attorneqartussat nalilernerqarput annertunngitsutut ataavartuunngitsutullu, ataatsimullu aqqusinniornissamut atatillugu orpigaqarfinnik sunniineq annikitsuinnaanissaa nalilernerqarluni.

Sivinganersat naasorasaat

Aqqusinniassap nalaani naasoqarfik ataaseq naammattoorneqarpoq, tak. Takussutissiaq 6-9 misissuivimmilu 54-imi misissuinermit atatillugu nalunaarusiami . Naasoqarfik aqqusinniassap kujataatunginnguaniippoq, qulakkeerneqassaarlu aqqusinniornermit atatillugu sunniisoqassanngitsoq. Tamanna tunuliaqutigalugu nalilernerqarpoq sunniineq isumaqarpallaarnaviannngitsoq.

Tatsit imiinnaat

Piffimmi tatsit imiinnaat arlaannaalluunniit aqqusinniassamit toqqaannartumik sunnerneqarnaviannngillat taseqarfinnik atuinikkut. Piffinnili arlalinni aqqusinnissaq tatsinut qanikannersumiissaaq. Sanaartornermit atatillugu aqqusinniornermi tatsinut uuliakoortoqaratarsinnaavoq. Uuliakoortoqassappat kuunnut tatsinullu kuuffiusunut siaruarsinnaavoq. Sanaartortoq upalungaarsimanissamut pilersaaruteqassaaq uuliamik mingutsitsisoqannginniassammat uuliakoortoqassagaluarpallu pilertortumik piiarneqarsinnaaniassammat. Ataatsimut isigalugu nalilernerqarpoq sunniineq annikitsuinnaasoq.

Tasinnguit masarsuillu

Aqqusinniassap masarsuit/tasinnguit pingasut sisamat aqqusaassavai (piffik 13, 45, 175, 179, piffik 175 tassaalluni masarsoqarfik annertulaartoq). Aqqusinniassap sapinngisaq naapertorlugu inissinneqassaaq piffinnik tamakkuninnga aqqusaagaqartinnaveersaarlugu. Masarsunnik tasinnguanilluunniit aqqusaagaqarnermi pisariaqassaaq issunik assaalluni piiannissaq nunap naqqata nammaasinnaanissaa qulakkeerumallugu. Tasinnguit masarsuillu piffimmi siammarsimapput aqqusinniassap ingerlavissaata sinaani, qaqutikkulli isorartungaartarput. Pinngortitami suussuseq tamanna nunami issittumi silaannaap pissusiani sinerissap tungaani takusnaanerujartorpoq. Nalilernerqarpoq sunniineq annikitsuinnaassasoq.

Kuuit

Aqqusinniassap aqqusaassavai kuuaqqat imaluunniit kuuit minnerit paqqernikut. Ingerlaarfissami erngup ingerlaarsinnaanera akornuserneqassanngilaq. Blindelvip eqqaani kuuk angineq aqqusaarneqassaaq, tassani ikaartarfiliortoqassaaq. Ataatsimut isigalugu nalilernerqarpoq annikitsuinnarmik sunniisoqassasoq.

Tatsit tarajuusumik imillit tatsillu tarajornitsuusut

Piffimmi tatsit tarajuusut immikkuullarissuupput pingaaruteqartorujussuullutillu, sualummillu Hundesø, Brayasø aamma Limnæasø immikkuullarissuupput. Tatsit tarajuusut avataat 100 m tikillugu immikkoortoqarpoq illersukkamik, tatsini uumasogarnermik naasoqarnerinillu illersuisussaq. Tatsit tarajuusut Hundesø aamma Limnæasø (Takussutissiaq 6-15) avaqqullugit 100 m-it sinnerlugit aqqusinniornissaq periarfissaavoq maanna tatsit imaqassusaat naatsorsuutigalugu, taamaammallu toqqaannartumik aqqusinniornermut atatillugu sunniisoqarnaviarani. Tatsit arlaannaalluunniit kooqaratillu kuuffigineqanngillat, tatsinullu imeq kuuttartoq tamarmi nunap qaanit qutsinnerusumit kuunnerulluni. Taamaammat tatsini imeqassuseq allanngorartorujussuuvog, isorartussusaatalu allanngorarneranut sialuk silaannaallu kiassusaa apeqqutaallutik. Aqqusinniornermut atatillugu ruujorilersuineri erngup aqqusernup ataatigut tatsini imeqassuseq malillugu siumut utimullu ingerlaarsinnaanissaa eqqarsaatigineqassaaq.

Aqqusinniassatut siunnersuutaasup Hundesø aamma Brayasø aqqusaarpai. Tamassumani uuttortarneqarpoq tatsit akorni 200 miiterit sinnerlugit imminnut ungasitsigisut, taamaammallu tatsini imaqassuseq maannatut itsillugu tatsinit tarajuusunit ungasissutsimut piumasaqaataasoq 100 miiteri Pinngortitamik illersuinissamut inatsimmi allaqqasoq naapertorneqarsinnaavoq. Aqqusinniassaq Limnæasøp kangiatungaani aammattaaq tatsinit 100 miiterimik ungasitsigisumik avaqqunneqarsinnaavoq.

Aqqusinniornissamut atatillugu ilaatigut imermik nunap qaanit tatsinut kuuttartumik allannguisoqarsinnaavoq, ilaatigullu avatangiisinut ajoqutaasinnaasunik mingutsitsisoqarsinnaalluni assersuutigalugu uuliap sinnikuinik, piffissap ingerlanerani tatsinut pisussanik. Tamanna tunuliaqutigalugu nalilernerqarpoq tatsit tarajuusut aqqusinniornermi sunnerneqalaassasut.

Nunat narsallu tarajuusut

Piffimmi narsat tarajuusut immikkuullarilluinnartunik naasoqarput, nunani issittuni nunap iluani narsani tarajuusuni ilisarnaataasunik qaqutigoortunik arlalinnik naasoqarlutik. Aqqusinniassaq 350 m-itut isorartutigisumi pilersinneqassaaq narsap tarajuusup taamaattup qutsinneraani Limnæasøp Hundesøllu akornanni (Takussutissiaq 6-15). Narsaq tarajuusoq tassani naasoqarpoq qaqutigoortumik fugleklobrayamik, aqqusinniornermi sunnerneqartussamik. Aqqusinniornermittaaq avatangiisinut ajoqutaasinnaasunik mingutsitsisoqarsinnaavoq narsani tarajuusuni marrarasaartuni ujaraararasaartunilu. Nunani issittuni uuliap arroriartortarnera sivisusarpoq annikitsuinnarmilluunniit mingutsitsisoqarpat piffiit kingorna sivisoorujussuarmik sunnigaasussaallutik, uulia piiarneqanngippat. Narsat tarajuusut killeqarput piffimmi anginngitsumi sualummillu Hundesøp Brayasøllu eqqaanni aammattaaq Limnæasøp avannaatungaani. Hundesøp eqqaani narsaqarpoq tarajuusunik tatsimit 300 m-it tikillugit ungasitsigisumi, pinngortitamilu suussuseq taamaasilluni naleqarlunilu siammarsimassutsimigut killeqarpoq. Narsat tarajuusut tatsit avataanniittut isorartussusaat nalilernerqarpoq 80 ha missaaniittoq, tak. Takussutissiaq 6-15. Aqqusinniassap silissusaa katillugu 6 m-iussappat sinaalu tamarmik sinaakkuteqarlutik aqqusernup arealiata $7 \times 350 \text{ m} = 2450 \text{ m}^2 = 0,25 \text{ ha}$ -junissaa naatsorsorneqarpoq, tassaasoq narsap tarajuusup arealiata 0,3%-ip annertoqataa.

Ataatsimut isigalugu nalilernerqarpoq aqqusinniassap narsat tarajuusut naleqartortamerngisa ilaminngui sunnissagai (1% inorlugit). Nalilernerqarpoq qaqutigoortunik naasoqassusermik sunniisoqalaassasoq.

Miluumasut

Sanaartulernerup nalaani sanaartuutinin maskiinanit akornusersuisoqassaaq aqqusinniassamik pilersitsinermit atortussanik assaanermit qaartiterinermilu. Maskiinanittaaq siorsunneqassaaq. Akornusersuinerit utaqqiisaaginnaq pissapput nalilernerqarporlu tuttunik uminnannillu sunniisoqangaarnaviangitsoq⁴¹.

Timmissat

Sanaartulernerup nalaani sanaartuutinin maskiinanit akornusersuisoqassaaq aqqusinniassamik pilersitsinermit atortussanik assaanermit qaartiterinermilu. Maskiinanittaaq siorsunneqassaaq. Nerlerit tikinnerminniit juunip qeqqata/naalernerata tungaanut akornusersortinnissamut malussarissorujussuusarput, piaqqaminnik tingisinnaangortuulernerisa nalaanni, Blindelvillu avannaatungaani (Takussutissiaq 6-23) sanaartorneq juulip aallaqqaataata kingorna aatsaat aallartittariaqarpoq. Nalilernerqarpoq timmissat allatigut piunerannik sunniineq annikitsuinnaassasoq.

Naasut suussusii

Sanaartornerup nalaani aqqusinniassap pilersinneqarneranut atatillugu sunniisoqassaaq, aqqusinniassallu pilersinniarnernani atortussanik piiaanermit. Naasut immikkuullarinnerusut amerlanersai tatsinut tarajuusunut narsanullu tarajuusunut atassuteqarlutik naasarput, sanaartulernermit naasunik taakkuninnga sunniinerit pinngortitami suusutsinut tunngasumi sammeneqarput. Naasut allat akornanni hedemelbærris Kalaallit Nunaanni amerlanngitsunik naasarpoq, aqquserup sinaanittaaq taamaattunik amerlanngitsunik naasoqarpoq. Piffeqassaaq ataasiakkaanik aqqusinniornissamut atatillugu assaanermit hedemelbærrisinik piujunnaarsitsisoqarfiusunik, nalilernerqarporli naasoqassusermik sunniingaarnaviangitsoq, misissuiatorneq⁴² tunuliaqutaralugu nalilernerqarmat hedemelbærris sukkut tamaana naajorartartuusooq piffimmi misissuiartorfimmi.

6.8 Ingerlatsinermit sunniutit

Ingerlatsinerup nalaani Kangerlussuup Sisimiullu akornanni angallattoqassaaq, isorartussutsilluunniit taassuma ilaannaani. Naatsorsorneqarpoq ullormut 45-t tikillugit qamuteqartassasoq (biilit 30-t, ATV-t 15-it) nunaannakkut aqqutikkoortussat ukiumullu assartuisarnerit 6.295-it misaajusassasut. Angallattut ilaat ATV-jusassapput allallu qamutit nunakkoortartut minnerit.

Angallanniviup annikitsumik akornusersuinissaata saniatigut aamma ATV-t aqqusinniassap avataatigut angalaarsinnaalernerisigut akornusersuineq pisassaaq. Tamanna avatangiisinik sunniissaaq takuneqarsinnaasunik akornusersuinikkut, naasoqarneranik nungullaanikkut, siorsutsitsinikkut uuliakoortitsisinaanikkullu. Qeqqatali Kommuniata misissorniarpaa periarfissaanersoq aqputaani qamutit malinnaassutinik (tracker) ikkussivigineqarsinnaanissaat piumasaqaatigisinaanerlugu, aqqusinniassap avataani angallannermik nakkutillisoqarsinnaaniassammat angallassinnaanermik killilersuinissaq siunertaralugu.

Angallannerup tamassuma saniatigut ilaartuillattaartoqartassaaq ujaraaqqaanillu qalliuseeqqittoqartassalluni ukiukkullu aputaajaasoqartassannguatsiarluni. Taamaammat ujaraaqqaanik atortussanik pisariaqartitsisoqartuaannassaaq aqqusinertaassap avataatungaani piiarneqartussanik.

Aappaatigulli nunaannakkut aqqut peqqutaqaataalluni aqqusinniassap avataatigut nunakkut angallanneq maanna pisartoq annikillissammat aqqusinniassakkullu pisalerluni.

Pinngortitami suussutsit

Ingerlatsinerup nalaani aserfallatsaaliuinnermut atugassanik atortussanik piianermut atatillugu sunniisoqassaaq. Aammattaaq uuliakoortoqaratarsinnaavoq allanilluunniit avatangiisinut

⁴¹ Notat om påvirkning af fauna til brug for VVM-redegørelse vedr. vej fra Kangerlussuaq til Kangerluarsuk Tulleq. 3/9 2019

⁴² Rambøll. 2016. Naturvej mellem Kangerlussuaq og Sisimiut. Rapport over feltarbejde 2015-2016. Rapport udført for Qeqqata Kommune.

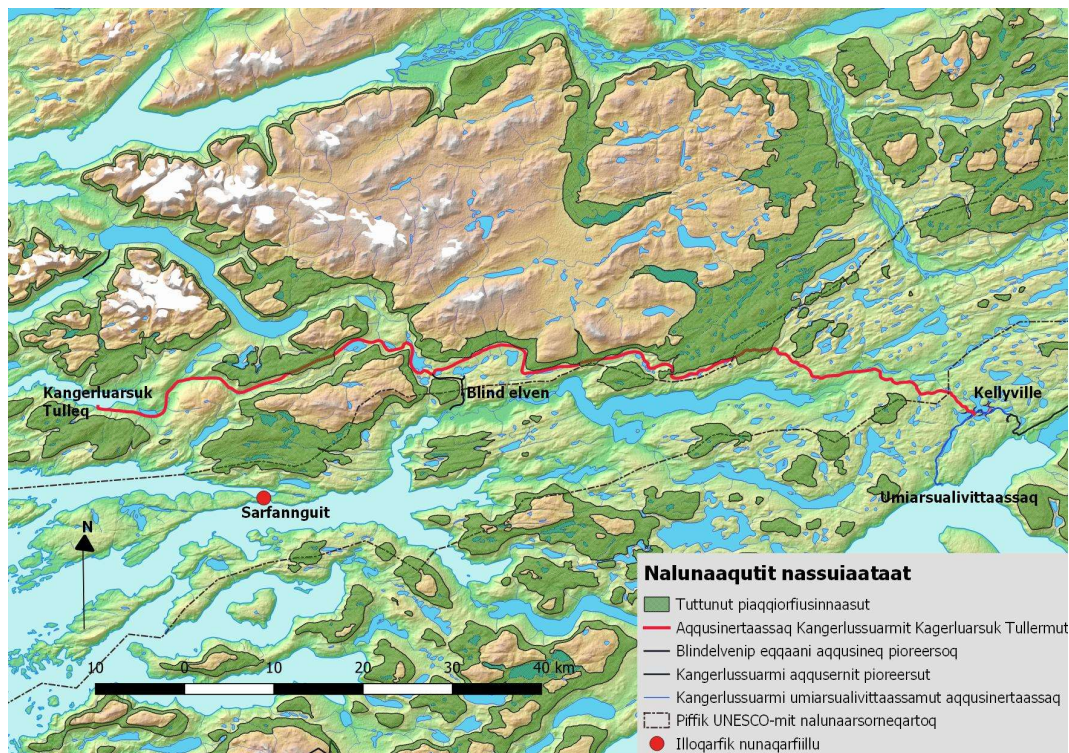
ajoqutaasinnaasunik mingutsitsisoqarluni. Nalilerneqarporli sunniinerit tamakku annertuallaarnavianngitsut. Qamutinit aniatitsinerit taamatulli ajoqutaavallaarnavianngitsutut nalilerneqarput angallannissaq taamarsuunavianngimmat.

Miluumasut

Sisimiut Kangerlussuullu akornanni nunami tuttoqassuseq Kangerlussuup kangerluata illuttut avannamut kujammullu 26.000 km²-nik isorartutigisumi, kingullerpaamik 2018-imi nalilerneqarpoq 69.000-inik amerlassuseqassasoq⁴³. 2010-imi satellit atorlugu misissuinerit takutippaat martsip qaammataani tuttoqarfiunersaat tassaasut Kangerlussuup avannaatungaa minnerusumillu kangerluk sinerlugu kimmullu Sisimiup tungaanut. Misissuinnermittaaq tassani allaqqavoq taamanikkut tuttoqassuseq (2010) ilimagineqartoq piffimmi tuttoqassusermut naleqqiutissagaanni marloriaammik pingasoriaammilluunniit annertunerusoq, tuttoqassuserlu annertoq nungusalernissamut qaninnerusoq.

Tuttoqarneq ukiup ingerlanerani allanngussaaq, uumasut amerlanerit aasaanerani qutsinnerusumut nuuttarmata. Akerlianik ukiakkut ukiukkullu piffinni atsinnerusuni sinerissap tungaani amerlanerussapput piffinni qutsinnerusuni apisarnera peqqutaalluni. Tuttut isorartunngitsumik ingerlaartarput ukiumut⁴⁴ kilomiiterini 70-it 100-llu akornanni, angisut nukatukkallu angalaarnerusarsimassapput.

Kulavaat miiterit 400-t 600-llu akornanni qutsitsigisuni piaqqinerusarput nunami siammartarsimassannguatsiarlutik. Takussutissiaq 6-26-imi piffiit aqqusinniassap sinaaniittut miiterit 400-t 600-llu akornanni qutsitsigisumiittut takutinneqarput, kulavannut piaqqisunut uninngaarfiusinnaasut.

Takussutissiaq 6-26. Piffiit aqqusinniassap sinaaniittut miiterit 400-t 600-llu akornanni qutsitsigisumiittut, kulavannut piaqqisunut uninngaarfiusinnaasut.

Aqqusinertaassamik ingerlatsinermit sunniutaasinnaasut tassaasinnaapput:

- Qamutinit aqqusinikkoortunit nipi takussaasumillu sunniutit
- Aqqusernup avataani angallanneq nalinginnaasooq piniarnerlu

⁴³ Cuyler, C., Rosing, M., Mølgård, H., Heinrich, R., & Raundrup K., 2010. Status of two West Greenland Caribou populations 2010 1) Kangerlussuaq-Sisimiut 2) Akia-Maniitsoq. Greenland Institute of Natural Resources

⁴⁴ Cuyler, C., Nagy, C. og Zinglensen, K. 2017. Seasonal movement and activity of Akia-Maniitsoq caribou cows in West Greenland as determined by satellite. Greenland Institute of Natural Resources. Technical Report No.99

Piffiup ilaani maannakkut ATV-nit angallavigineqarsinnaareerpoq, piniarnermut atatillugu sualummik Kangerlussuup Sisimiullu eqqaanni. Naalilerneqarpoq nunaannakkut aqqusinniornikkut Kangerlussuarmit Sisimiuniillu ungasinnerumaamut maannamut naleqqiullugu piniariarsinnaanngortitsisoqassasoq.

Takussutissiaq 6-27. Aavariat tuttu pisaat Blindelvip avannaatungaani qooqqup pulasariaata nalaani (misissuiviup 194-ip qanittuani⁴⁵). Sumiiffik kangerlummit qaninnerpaamit akunnerit arfinillit missaani pisoreerluni tikinneqarsinnaavoq.

Aqqusernup avataani ATV-eernissaq inerteqqutaalissagaluarpalluunniit aqqusinniornermi ullumikkumut sanilliullugu piffiit annertunungaatsiartut tikikkuminarnerulissapput, assersuutigalugu Blindelvip avannaatungaani qooroq qoororlu piffiup 15-18-ip nalaaniittoq (Takussutissiaq 6-23).

Nalilerneqarpoq aqqusinermit ingerlatsinerani tuttuunik umimmannillu sunniineq annerpaaq tassaassasoq ullumikkumut naleqqiullugu nunap annertunungaatsiartut orninneqarnissaanut ammaassineq, assersuutigalugu qooqqumut Blindelvip avannaatungaaniittumut. Misissuinerit paasitippaat aqqusineq tuttuunik sunniisinnaassasoq isorartussuseq 250 m tikillugu.⁴⁶ Misissuinerit allat paasitippaat tuttoqassuseq sunnerneqarsinnaasoq aqqusinermit ungasissuseq 5 km tikillugu⁴⁷. Misissuinerullu uuma kingulliup aallavigaa Canadami motorveji 90 m-inik silissusilik sisamanillu ingerlavissalik orpippassuakkut ingerlaartoq nalunaaquttap akunnerani ataatsimi biilit 786-it tikillugit angallavigisartagaat, suliniut ASN-imi uani pineqartoq tassaalluni aqqusineq ujaraaqqanik suliaq nalunaaquttap akunneranut nunakkoortutit sisamanit angallavigineqartartussa. Taamaammat qularnarpoq Canadami misissuinerup inernerit Kalaallit Nunanni pissutsinut naleqqersuunneqarsinnaanersut.

Aqqusinermit angallannerup saniatigut aqqusernup avataani suliaqartarnernit sunniutit ilaapput. Norgemi misissuinerit paasitippaat tuttu qimaasartut 80 m-inik qanitsigisuanut pigaanni, 180 m-illu 350 m-it akornannik ungasilligaangamik aatsaat ivigartoqqilersartut⁴⁸. Taamaammat piffissaq

⁴⁵ Rambøll. 2016. Naturvej mellem Kangerlussuaq og Sisimiut. Rapport over feltarbejde 2015-2016. Rapport udført for Qeqqata Kommune.

⁴⁶ Simon J. Duer et al. 2001. Avoidance of industrial development by woodland issue. Journal of Wildlife Management.

⁴⁷ Leblond M. et al. Avoidance of roads by large herbivores and its relation to disturbance intensity. Journal of Zoology. 2012.

⁴⁸ Reimers E. et al. Flight by feral reindeer Rangifer tarandus tarandus in response to a directly approaching human on foot or on skis. Wildlife Biology. 2006.

inunnit akornusersorneqarnertik peqqutigalugu nerisassarsiornerminnik akornusersorneqarnissaat killeqartussaavoq.

Norgemi misissuinerit allat paasitippaat tuttut sunnerneqarsinnaasut (sunniinerup massuma annertussusaata allaatigineqarnera qulaani atuaruk) illuaqqanit ungasissuseq 15 km tikillugu.⁴⁹ Misissuinerulli aallaavigaa inuit illuaraateqarfiat, ukioq naallugu inoqartartoq, pisuttuarfissaqarlunilu ataarfissanik piareersarfigineqarsimasoq, taamaasillunilu illuaqqat qimallugit isorartungaatsiartumut ingerlavissaqarluni. Taamaammat atugassarititaasut pineqarput imaasiallaannaq Kalaallit Nunaanni piffimmi pineqartumi atugassarititaasunut sanillersuunneqarsinnaanngitsut, ASN-imi uani allaatigineqartumi illuaqqanit hotelliniillu ungasingaartumut ingerlasoqarsinnaanissaa naatsorsuutigineqarsinnaanani, Norgemi misissukkami pineqartutut. Pisuttuarfissaqannginnera ataartunullu aqqutissanik piareersaasoqartartussaannngimmat unnuiffissaq qimallugu ingerlangaartoqarnaviannngimmat unnuiffissaqanngitsumi aqqusinnermit sunniuteqarfiusussat naatsorsorneqarput illuaqqat hotelliniillu avataanni 5 km-it 10 km-illu akornanni pissasut.

Illuaraqarfeqarpoq Kangerluaruk Tulliup qinnguani, inuit aqqutissaannik peqalaarluni assersuutigalugu Aqqutikitsup, tungaanut, Aappilattorsuakkoorluni Narsap tungaanut, Utoqqarnut Sarfannguanullu kiisalu Nerumaap qooruanut. Taamaammat qulakkeerneqarsinnaanngilaq illuaqqani taakkunani najugallit aqqusinniassap sinaani illuaqqanut hotellinullu sanilliullugit illuaqqanit ungasinnerusumut ingerlasinnaanerata, immaqa 15 km-it tikillugit Norgemi misissuinerimi pineqartutut. Tamanna ullumikkut pisareerpoq, aqqusernulli siullermik sanaartorneqarnerata kingunerisaanik annertusineqassagunaruni.

Sunniuteqarfiusussami akornusersorneqagattaarnerit uumasut nunap ilaata neriniarfisinnaasaasa piffissallu neriniarnissamut atugassap annikillisinneqarnerat kingunerisinnaavaat. Ukiarluarnerani ukiukkullu tuttut angalaarnerat tamaani annikinnerussaaq, tassami tuttut appasinnerusumut nuuttarmata, taakkunanilu naammattoornissaat annertunerujussuarmik ilimanarluni. Norgemi tuttut aqqusinnermik ikaagaqarsinnaanerannik misissuisoqarsimavoq⁵⁰. Misissuinerit pisimapput aqqusinnermi ullormut nunakkoortunik 500-t tungaanut angallaffiusumi, misissuinerullu paasitippaa aqqusineq taanna tuttunit ikaarfigneqarneq ajortoq taamaallaallu aalajangersimaqqissaartukut ikaartoqartartoq. Kalaallit Nunaanni tuttut aqqusinnerni ujaraaqqanik suliani naammattoorneqartarput, taamaammat qularnarpoq Norgemi misissuinerit inneri Kalaallit Nunaanni pissutsinut toqqaannartumik naleqqersuunneqarsinnaanersut, sualummik angallanneq annikinnerujussuummat. Aqquserngup pannerit nukatukkallu angalaarnerinut ajoqutaannginnissaa nalilernerqarpoq aammalu tuttut angalaarfisartagaat akunnaattuinnarmik sunnerneqassasut nalilernerqarluni.

Tuttut pisuttuurtutut pissusilersortarnerat qaqqani inuit amerlassuseqarnissaat eqqarsaatigigaanni nalilernerqarpoq nunap ilaani tuttut neriniarfissat angalaarfiusullu akunnattumik sunnerneqassasut aamma sunniuteqarfissap iluani nunap ilaata qeqqaniittumi kulavaat piaqqisut amerlassusaannut annertuumik sunniuteqassasoq. Tuttut ataatsimut isigalugu amerlassusaannut tunngatillugu nalilernerqarpoq sunniuteqassanngitsaq nunap ilaa sunniuteqarfissaq annikimmat.

Tuttunniarneq aggustip aallaqqaataani aallartittarpoq, nunallu ilaa aqquserngup eqqaanut qaninneq massakkumut naleqqiullugu takornarianit piniarianillu akornusersorneqarneq peqqutigalugu tuttut neriniarfigissallugu pilerinarpallaarunnaassasoq ilimagineqassaaq. Naatsorsuutigineqarpoq sunniineq tamanna aqqusinnermit illuttut 5 km ungasissusilik tikillugu malunnassasoq.

Angallaffiusinnaanerata nalaani ilimagineqarpoq inuit 195-it missai aqqusinertaassap sinaani illuaqqaniillutilluunniit hotelliniittassasut. Aqqusineq 130 km-ip missaaniissammat,

⁴⁹ Nellemann C. et al. Effect of Recreational Cabins, Trails and Their Removal for Restoration of Reindeer Winter Ranges. Restoration Ecology. 2010.

⁵⁰ Panzacchi M. et al. A ropad in the middle of one of the last wild reindeer migration routes in Nordway: Crossing behaviour and threats to censervation. Rangifer. 2013.

agguaqatigiissillugu kilomiiterimut ataatsimut inoqarsinnaavoq inuk ataaseq affarlu. Naatsorsuutigineqarpat sunnertiffiusinnaasoq tassaasoq aqqusernup sinaanit illuttut 5 km tikillugu, assigissavaa angallaffiusinnaasup nalaani agguaqatigiissillugu inuk ataaseq affarlu 10 km²-miissinnaasut ilimagineqassaaarli piffinni immikkut soqutiginartulinni inoqarnerugajuttassasoq. Tamassumali kingunerissavaa nunaminertarujussuit inunnit sunnigaanngitsut annertussammata. Sunniinerup massuma saniatigut sunniutit innuttaasunit, nuniagianit piniartunit takornarianiillu pissapput, illuaqqanik hotellinillu atuinngitsunit.

Kulavaat norrallit nujuartorujussuupput, ilimanarporlu akornusersuisinnaasut kilometerinik 1-2-nik ingalassimaarniassagaat (C. Cuyler oqaasiinnakkut paasissutissaq aamma⁵¹). Aqquserngup eqqaani aamma illuttut sinaani 5 km ungasissusilik tikillugu kulavannut piaqqisunut sunniuteqassasoq nalilernerqarpoq. Aqquserngup ingerlaviata qeqqani 60 km missaanni takissusilimmi sunnerneqarnissaq annertunerpaassasoq nalilernerqarpoq, ilaatigut nunap pissusaa ilaatigut uumasut tamaani Sisimut Kangerlussuullu qanittuiniittunit amerlaneruneri pequtugalugit. Piffimmi tassani immikkoortup sunniiviusussap iluani kulavannik piaqqisunik sunniisoqangaatsiannginnissaa qulakkeerneqarsinnaanngilaq.

Ataatsimut isigalugu nalilernerqarpoq nunap ilaani tuttunut neriniarfissat angalaarfiusullu akunnattumik sunnerneqassasut aamma sunniuteqarfissap iluani kulavaat piaqqisut amerlassusaannut annertuumik sunniuteqassasoq. Tuttoqassutsimut tamakkiisumut sunniuteqassanngitsoq nalilernerqarpoq.

Umimmaqassusermut tunngatillugu assigivaa, taamarsuarli piniarneqartiginngillat. Aammattaaq nalilernerqarpoq aqqusinissaq uumasut aqqusinermik aqqusaartarnerannik akornusiingaarnaviannngitsoq kulavaat piarallit pineqanngikkaangata, piffinni amerlanerni portunerulaannguaannanngikkuni nunap naleqqatigiinnassammagu, aqqusinermilu angallanneq killeqangaatsiartussaalluni.

Timmissat

Nerlerit ataatsimut isigalugu akornusersuinernut sunnertiasuupput. Nerlerit akornusersuinernut qisuariaataat ataasiakkaanik misissuivigineqarsimapput⁵². 1996-imi Glahder-ip (1999)⁵³ nerlerit manniliulinnginnermi akornusersuinernut qisuariaataannik misissuisimavoq. Ilaatigut misissuinerup takutissimavaa inuk nunami 675 m-it ataallugit ungasitsigisumiitsillugu qisuariarneq ajortut, 675 m-illi 445 m-illu akornanni ungasitsigisuniittunut qisuariartartut. Maanngaanniit (oqarluaannaraanni 445m-init) nerlerit inuk ungasillisarpaat 245 m-ilu tikikkaanni tingisarlutik.

Misissuinermi allami ilaapput nerlerit isasut Naternami Kalaallit Nunaata kitaani, nerlerit inussiortinneqarsimallutik Glahder C. M. et al.⁵⁴. Nerlerit agguaqatigiissillugu 653 m-imik ungasitsigisumit inuk malugisarsimavaat, tasermiiffimminniillu qimaasarsimallutik 448 m anguneqaraangat. Nerlerit qimaasut taamaattut (eqimattat) akornuserneqareernerup kingorna minutit 26-it qaangiukkaangata qimaasarpit agguaqatigiissillugulu 1,1 km-it ingerlaartarlutik. Ilaanni nerlerit isaffigisimasaminnut utertarput (agguaqatigiissillugu ullut 3,2 qaangiukkaangata), allatigut piffissap sinnerani isaffiusimasut atorneqaqqigatik pisarput.

Tuttunik umimmannillu sunniutissanik naliliineq assigalugu nalilernerqarpoq aqqusinermi ungasissuseq 5 km tikillugu illuaqqaniillu hotelliniillu ungasissuseq 10 km tikillugu sunniisoqassasoq, allagartaliisoqartussaammat ukiup ingerlanerata ilaani nunamut pisuttuarnernik killiliisussanik.

⁵¹ Notat om påvirkning af fauna til brug for VVM-redegørelse vedr. vej fra Kangerlussuaq til Kangerluarsuk Tulleq. 3/9 2019.

⁵² Notat om påvirkning af fauna til brug for VVM-redegørelse vedr. vej fra Kangerlussuaq til Kangerluarsuk Tulleq. 3/9 2019.

⁵³ Glahder Christian M. 1999. Sensitive areas and periods of the Greenland Whitefronted Goose in West Greenland. PhD thesis, National Environmental Research Institute, Denmark and University of Copenhagen

⁵⁴ Glahder C.M and Walsh, A.J. 2006. Experimental disturbance of moulting Greenland White-fronted Geese *Anser albifrons flavirostris*. In: Boere GC, Galbraith C.A and Stroud, D.A (eds). Waterbirds around the world: a global overview of the conservation, management and research of the world's waterbird flyways International conference on waterbirds held in Edinburgh in April 2004. The Stationery Office, Edinburgh, UK, pp. 640

Upernaaneranani nerlernut uninngaartarfik pingaarutilik, Itinneq, aqqusinniassamit silaannakkoorluni aqqusinissamit 1,3 km-it missaannik ungasitsigisumiippoq, ersiganili qutsissutsit 300 miiterinik assigiinngissusaat peqqutaalluni. Upernaakkut uninngaarfiup killeqarfia silarleq avannaata kangiatungaaniittoq aqqusinnermit 1,3 km-imik ungasitsigisumiippoq. Tamanna tunuliaqutaralugu nalilernerqarpoq angallannerup nerlerit sunnervianngikkaat upernaakkut uninngaartarfimmiikkaangata, qamutit aqqusinnermiiginnartillugit kingornalu pinngitsoortitsinissamut iliuusissat naammassineqarpata.

Misissuinerit takutippaat nerlerit Blindelvip qanittuani piaqqisartut, nalilernerqarporlu Blindelvip avannaatungaani qooroqarfimmi siammarsimasumik piaqqisartut. Aqqusinniassaq pilersaarutaasooq piaqqiorfimmik naammattuiviusorisamit avannamut 2,0 km-imik ungasitsigaaq. Eqqaaneqartariaqarportaarli Blindelvip kitaatungaani siornatigut sulisunut atugassiaanikumik aqquteqareermat sapusiap tungaanut ikerasialllu tungaanut ingerlaqqittumik. Ullutsinni aqqut aamma ilaannikkut ATV-nit angallavigineqartarpoq. Aammattaaq Kangerlussuarmut Sisimiunut aqqutissaq tassani aqqusaarneqartarluni. Ullutsinni nerlerit piaqqiorfigisimasaata eqqaa angallavigineqalaartareerpoq. Nalilernerqarpoq nerlerit piffimmi suli piaqqiortarsinnaajumaartut, piaqqiorfissaqqissulli ilaat atorineqarnissaminut aqqusinniassamut qanippallaassasut. Ataatsimut isigalugu nalilernerqarpoq nerlerit piaqqisut sunnerneqalaassasut suliniummi ingerlatsinerup nalaani. Ataatsimut isigalugu nerleqassutsimut sunniutaasusaaq ingasanngilaq, kingorna pinngitsoortitsinissamut iliuusissat naammassineqarpata.

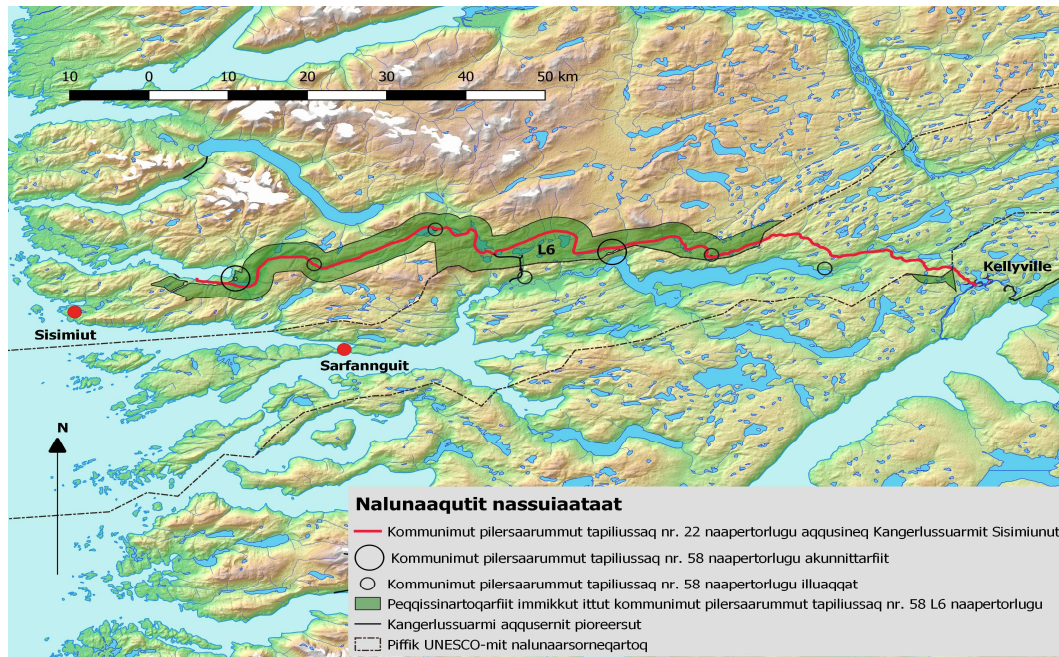
Nerlerit sului isasarput juulip affaani kingullermit aggustip aallartilaarnerata tungaanut akornusersorneqarnissaminnullu piffissami tassani malussaringaatsiartarlutik. 2015-imi isanialuit Blindelvip avannaatungaani qooqqup kujataata kangiatungaani nassaarineqarput, piffimmili 2016-imi isanernik nassaaqqittoqanngilaq, taamaammat nalilernerqarpoq tamanna aalajangersimasumik isasarfiunngitsoq. Kangerlussuup avannaatungaani kangiatungaani isasarfittut tikkuaasooqarpoq (Takussutissiaq 6-24), aqqusinniassamit pilersaarutaasumit sunnerneqarnavianngitsumik. Ataatsimut isigalugu nalilernerqarpoq nerlernut isarfiit aqqusinniassamit pilersaarutaasumit sunnerneqarnavianngitsut.

6.9 Qaleriiaartumik sunniutit

Nutaamik umiarsualiviliornialersaartoqarlunilu Kangerlussuup kitaatungaani aqqusinniornialersaartoqarpoq suliniummullu tassunga avatangiisinut nalunaarusiortoqarnikuulluni⁵⁵. Nunaannakkut aqqutissap ingerlarna Kangerlussuup umiarsualivittaassallu akornannit aallartissaaq, aqqutip taassuma Hundesø Brayasølu saneqquteqqammernerata nalaanit, nunaannakkut aqqut avannaata kitaatungaanut Sisimiut tungaanut sangussalluni. Nalilernerqarpoq sanaartulernerup nalaani sunniinerit allaanerungaarnavianngitsut. Ingerlatsinerup nalaani umiarsualivittaassap tungaanut aqquteqatigiinnermi angallanneq piffissap ilaani annertunerulaassaaq, Kangerlussuup umiarsualiviullu akornanni angallattoqassammat aamma, assigiinngiiaartussaavorli umiarsuit takornariartaatit imaluunniit containerinik assartuutit umiarsualivimmi talinnganersut apeqqaallutik. Ataatsimut isigalugu nalilernerqarpoq qaleriissaattunik sunniuteqartoqarnavianngitsoq tassannga.

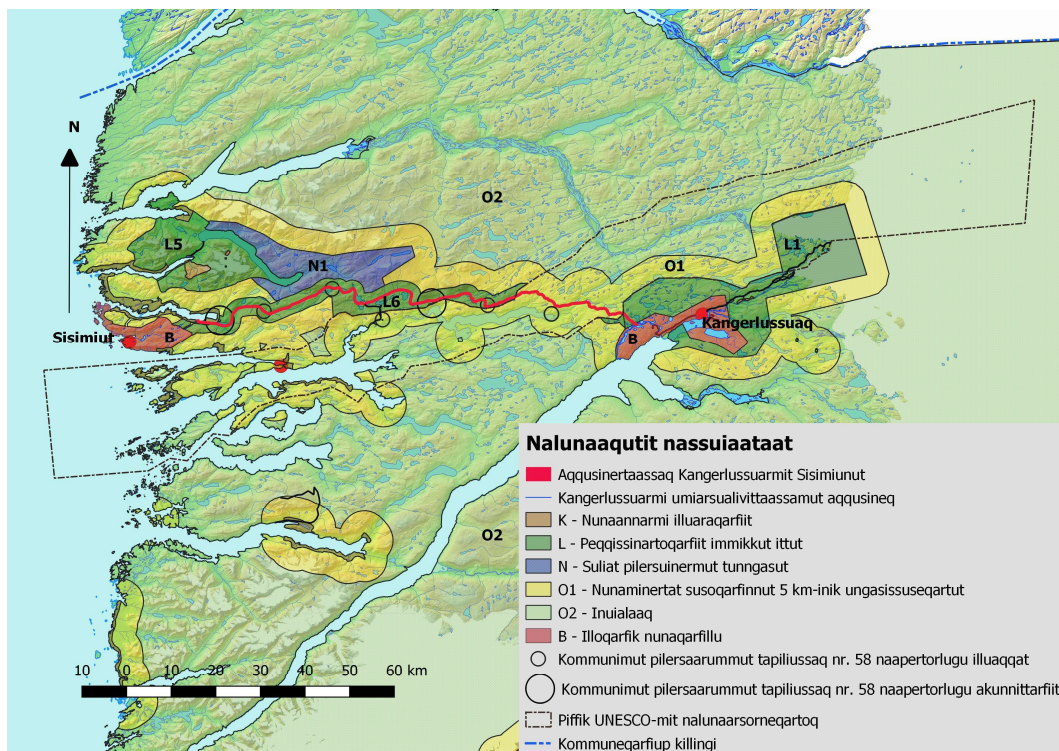
Qaleriiaanik sunniutaasinnaasunik naliliinnermut tunngaviusooq Kommunip iluani pilersaarummut tapiliusaaq nr. 58 pinngortitamut tunngasooq kapitalimi 3.3.3-mi allaqqavoq. kapitalimilu 9.5-mi.

⁵⁵ Rambøll. 2016. VVM redegørelse for havn og vej ved Kangerlussuaq. Rapport udarbejdet for Qeqqata Kommune

Takussutissiaq 6-28. Nunaminertat akunnittarfeqarfissatut illuaraqarfissatullu kommunimut pilersaarummi tapiliussaq nr. 58 naapertorlugu tunniussat.

Kommunimi pilersaarummi tapiliussaq nr. 58-mut tunngatillugit pinngortitamut sunniutit nalilerneqarput hotelit avataanni illuaraqarfinnilu piffimmi illuliorfiusimasooq avaqqullugu 5-10 km-imik radiusillip iluani angallannerup annertusineraneersuussasooq. Naatsorsuutigineqarpoq illuliorfiusimasunit ungasilliarqortilluni angallanneq annikilliarqussasooq. Kingorna sunniinerit naliernerqassapput nerlernut, tuttnut umimmannullu tunngatillugit. Aallaavigineqarput illuaqqat hotelit allallu inissisimanissaat, takuneqarsinnaasutut ukunani Takussutissiaq 6-24, Takussutissiaq 6-28 aamma Takussutissiaq 6-29.

Takussutissiaq 6-29. Kommunimut pilersaarummut tapiliussaq nr. 58 naapertorlugu nunaminertat tunniussat.

Itinnermiit Kangerluarsuk Tulliup tungaanut aqqusinissap ingerlarna maanna ArcticCircleTrail-ip avannaatungaani ingerlarnup assigiinnassavaa, suliniutip piviusunnigortinnerani kujataatungaani ingerlavimmik ilaneqartussaq. Suliniutip naammassineranut atatillugu pingaartinneqarnerussaaq aqqutip kujasissua Sarfannguit tungaannoortoq. Tamassumunnga peqqutaavoq aqqutissap kujalliup pisuttuat Sarfannguit tungaannut ingerlatittassammagit, takornarianut soqutigineqassannguatsiartoq aqqusinermilu angallattunit akornusersorneqarnaviarani.

UNESCO-p eqqissisimatitatut tikkuagaanit "Aasivissuit - Nipisat, Inuit immap sikullu akornanni piniafiat"-imit sunniuteqarnissaa qaleriiaanik naatsorsuutigineqarsinnaavoq. Sunniutilli qaleriiaat suliaqarnernit makkunaneersut ASN-imi ilanngunneqareerput angallannermik pisuttuaniillu sunniutissanik naliliinermi.

Aqqusineq piniarnissamik aalisarnissamillu ammaassaaq, tassunga atatillugu piniarnissamut aalisarnissamullu akuersissuteqarnerit, siornatigut piffinni annerusumik minnerusumilluunniit anguneqarsinnaasimanngikkaluartuni, naatsorsuutigineqartariaqarluni piffimmi piniartarneq annertusissasoq. White Mountainimi sammisaqarnerit anorthorsit-imik piiiaanermut atatillugu immaqa aamma piffimmi uumasoaqarnermit qalleriiaartumik sunniisinnaavoq.

Nerleg

- Itinnerup eqqaani upernaakkut uninngaarfimmut tunngatillugu sunniutit. Itinnerup eqqaani upernaakkut nerlernut uninngaarfiup pingaarutillip sinaani piffimmi hotelissap inissinneqarnissaa pilersaarutigineqarpoq (takuuk Takussutissiaq 6-24). Upernaakkut uninngaartarfik maajip qaammataani atorineqartarpoq, nerlerit Kalaallit Nunaannut tikikkaangata. Hotellip eqqaani nerlerit pillugit paasissutissartalimmik allagartaliisoqassaaq, piffimmiittoqannginnissaanillu innersuussisumik piffissami maajip aallaqqaataaniit 20-ata tungaanut. Tamanna tunuliaqutaralugu nalilerneqarpoq, uninngaarfimmi nerlernik sunniisoqarnaviannigitoq.
- Nerlerit isasarfiinik sunniinerit. Illuaraqarfiit hotelillu nerlerit isasarfiannit 60 km-it 70 km-illu akornanni ungasitsigisumiissapput (takuuk Takussutissiaq 6-24). Nerlerit sului isasarput juulip naajartulerneranit aggustip aallartilaarnerata tungaanut, tassa takornariaqarfiunersaanerata nalaani. Illuaqqaniit pisuttuarternerit piffimmi tamaani sunniilaartassapput.
- Qooroqarfiup nalaanut atatillugu sunniineq Blindelvip avannaatungaani (takuuk Takussutissiaq 6-19). Piffik nerlernit atorineqartarpoq, piaqqisimasunik ataatsinik naammattuuisoqarmat, isasoqarsimatillugulu sulukunik nassaartoqarluni. Hoteliliortoqarnera illuaraqarfiliortoqarneralu pissutsit allat eqqarsaatigissanngikkaanni piffimmi pisoqarfiunerulersitsissapput taamaammallu aamma akornusersuisoqarnerulersitsisinnaassallutik. Nerlerit akornusersortinnermit sunnertiasuararsuupput piaqqinerup isanerullu nalaani.

Ataatsimut isigalugu nalilerneqarpoq piffimmi hoteliliornikkut illuaraqarfiliornikkullu qaleriiaanik sunniuteqartoqarsinnaasoq pinaveersaartitsinissamut iliuusissat pilersinneqarpata. Qaleriiaamik sunniutit piffimmi nerlernik akornusersuinertut pissapput. Nerlerit akornusersortinnermit sunnertiasuararsuupput timmiaallutillu Kalaallit Nunaanni nungukkiartortut.

Peqqutaanerpaanasorineqarpoq nerlernaarsuit amerliartortunit peersinneqariartormata (immikkoortoq 6.5 takuuk).

Tuttut

Illuaraqarfiliornerup hoteliliornerullu aqqusernup sinaani akornusersuinerit annertusissavaat kulavannillu piffiit atorineqarsinnaasut aatsaat iluamik killilerneqassallutik. Angisunut tunngatillugu nalilerneqarpoq qaavatigut annertunerusumik sunniuteqarnaviannigitoq assinganik akornusersorneqarnaviannigimmata.

Ataatsimut isigalugu tutturnut tunngatillugu nalilerneqarpoq annikitsumik qaleriiaanik sunniuteqassasoq, naak Kommunip pilersaarutaani tapiliussami nr. 58-imi periarfissat tamakkiisumik atorineqaraluartulluunniit.

Umimmaat

Umimmaat nalinginnaasumik piffimmi piupput amerliartorlutillu, ataatsimullu isigalugu nalilerneqarpoq illuaqqat hotelillu akornanni angallannerusoqalerpat sunniuteqassasoq annertulaartumik, aavarneq eqqaassanngikkaanni (Hans Mølgård oqaasiinnakkut nalunaarut), soorunamili umimmanniarneqassappat umimmaat sunnerneqanngitsoornaviannngillat. Ataatsimut isigalugu umimmannut tunngatillugu nalilerneqarpoq annertulaartumik qaleriaaani sunniuteqassasoq, naak Kommuni pilersaarutaani tapiliussami nr. 58-imi periarfissat tamakkiisumik atorneqaraluartut.

6.10 Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit

Sualummik tatsit tarajuusut avataatungaani nunanilu tarajuusoqarfinni qulakkeerneqassaaq piffimmi nunap imertaqassusaanik akornusersuinngitsumik aqqusinniortoqassasoq. Taamaammat qulakkeerneqassaaq sumiiffimmi nunap qaani erngup kuuttarnera aqqusinnioreernerup kingorna aamma unissanngimmat. Tamassumunnga atatillugu pisariaqartinneqarsinnaavoq aqqusernup ataani kuuffiliornissaq qulakkeerlugulu erngup aqqusernup kuuffigitiffiata tungaanit nunamut ingerlaqqiffilernissaa.

Tamassuma aamma qulakkiissavaa uuliakoortoqassagaluarpat avatangiisinulluunniit ajoqutaasinnaasunik allanik mingutsitsisoortoqassagaluarpat nunaannakkut aqqusinertaamit toqqaannartumik piffimmi tatsinut tarajuusunut kuunnginnissaa, nunamulli annertunerusumut kooqqaarluni tatsinut apuussasoq.

Aqqusinermit pilersitsinissamut atatillugu pingaaruteqarluinnarpoq narsanit tarajuusunit naleqarluinnartunit atortussanik aallertoqannginnissa, Hundesøllu Limnæsøllu akornanni narsakkut tarajuusukku aqqusinniornermi sapinngisamik aqqusinermit sanaartornermut atatillugu sunniinaveersaartoqarnissaa. Aqqusinissap aqputaa taamaammat siammasippallaarnaveersaartinneqassaaq, aqqusinniornermullu atatillugu aqqutissap avataani angalaartoqaqqusaanngilaq. Taamaammat tatsit tarajuusut 1 km tikillugu ungataanni atortussanik piiaasoqaqqusaanngilaq.

Aamma pingaaruteqarpoq aqqusinniassaq inissinneqassammat tatsinit tarajuusunit ungasissuseq annerpaaffissaaniitillugu narsakkullu tarajuusukku aqqutissaq sapinngisamik annikinnerpaajutinniarneqassasoq.

Ataatsimut isigalugu aqqusinniornermi qulakkeerneqassaaq pilersaarusiortoqarnissaa issittup avatangiisaanut malussarissumut uuliakoornissamut allanillu avatangiisinut ajoqutaasinnaasunik mingutsitsisoqarnissaanut navianartorsiornissap millisarneqarnissaanut, mingutsitsisoqariaasaarnissaanullu upalungaarsimasoqarnissaa, taamak pisoqassagaluarpat.

Blindelvip avannaatungaani piffimmi ataatsimut isigalugu nerlernut nunaminertaasumi pingaarutilimmi, aqqusinniorneq nerlerit malussarinnerisa nalaani pissanngilaq, tassa maajimi juunimilu. Nerlerip upernaakkut uninngaartarfiata nalaani nerlerit pillugit paasissutissartalimmik allagartaliisoqassaaq, piffimmiittoqannginnissaanillu innersuussisumik piffissami maajip aallaqqaataaniit 20-ata tungaanut.

6.11 Aqqusinniassap ungataani 10 km-it iluanni sunniutissanik naliliineq

Immikkoortoq 6.8-mi nalilerneqarpoq aqqusinermit illuttut 5 km ungasissusilik tikillugu sunniineq pissasoq. Sunniivik aqqusinerup ungataanut illuttut 10 km-mut annertusissagaanni, sunniineq 10 km-it taakkua qaangerlugit aatsaat suli annikillartussaaq.

- Piffik Kangerlussuup kangiatungaaniittoq tutut piaqqiorfiat, tak. Takussutissiaq 6-17. Piffik aqqusinniassap 20 km-inik ungasitsigisuanippoq. Taamaammat nalilerneqarpoq aqqusinniornermi sunnerneqarnaviannngitsoq.
- Aqqusernup ungataani illuttut 5 km-inik isorartutigisumi nalilerneqarpoq, tutut nerisassarsiorfiinut ingerlaarfiinullu sunniutit annertulaassasut, taavalu piffiup ilamernani sunniuteqarfissap iluani kulavaat piaqqisimasut amerlassusaannik annertuumik

sunniisoqassalluni. 10 km-inik ungasissusilik tikillugu nalilernerqarpoq sunniineq annikillartussasoq naggataatigullu soqutaajunnaassalluni.

- Nerlernik sunniineq isasarfinni. Kangerlussuup avannaatungaani piffeqarpoq nerlernut isasarfittut tikkuarneqartumik, isanerup nalaani akornusersuinernut sunnertiasorujussuaq (Takussutissiaq 6-24). Aqqusinniassaq isorartussusermi naatsumi piffiup kujataata kiterpiaata 2 km-imik ungasitsigisuani ingerlassaaq. Allagartalersuisoqassaaq isanerup nalaani angalaartoqarnissaanut inerteqqusissutinik aallarnarluni ulloq juulip 15.-at atuukkunnaarluni ulloq aggustip 10.-at.

Itinnerup eqqaani upernaakkut uninngaartarfimmi (Takussutissiaq 6-22) aammalu Blindelvip avannaatungaani piaqqiorfiugunartumi nerlernut sunniutissat pillugit naliliisoqarpoq.

Upernaanerani nerlernut uninngaartarfik pingaarutilik, Itinneq, aqqusinniassamit silaannakkoorluni aqqusinnissamit 1,3 km-it missaannik ungasitsigisumiippoq, ersiganili qutsissutsit 300 miiterinik assigiinngissusaat peqqutaalluni. Upernaakkut uninngaarfiup avannaata kangiatungaa aqqusinniassamit 1,3 km-imik ungasitsigisumiippoq. Tamanna tunuliaqutaralugu nalilernerqarpoq angallannerup nerlerit sunnervianngikkaat upernaakkut uninngaartarfimmiikkaangata, qamutit aqqusinnermiiginnartillugit. Taamaattorli hotellip eqqaani nerlerit pillugit paasissutissartalimmik allagartaliisoqassaaq, piffimmiittoqannginnissaanillu innersuussisumik piffissami maajip aallaqqaataaniit 20-ata tungaanut.

Naammattuugaqartoqarpoq Blindelvip qanittuani nerlerit piaqqiortarnerinik malunnaataasunik (Takussutissiaq 6-23), nalilernerqarporlu Blindelvip avannaatungaani qoroqarfimmi siammarsimasumik piaqqiortartut. Nerlerit piaqqiorfigisimarpasitaat saneqqullugu angalaartoqaaluttareerpoq ullutsinni. Angallannerli maajimi juulimilu killeqangaatsiassagunarpoq, juulimiillu aatsaat takornariaqarneq aallartivittussaalluni. Nalilernerqarpoq nerlerit piffimmi sulii piaqqiortarsinnaajumaartut, piaqqiorfissaqqissulli ilaat atorineqarnissaminut aqqusinniassamut qanippallaassasut nerlerit taamaammat allaniitinnissaat ilimagineqassalluni. Ataatsimut isigalugu nalilernerqarpoq nerlerit piaqqisut sunnerneqalaassasut suliniummi ingerlatsinerup nalaani.

6.12 Sunniutininik naliliineq

Naliliinerit qulaani allassimasut suliniummi sanaartornerup nalaani ingerlatsinermilu sunniutissat pillugit naliliineq eqikkagaq tulluuttoq kinguneraat.

Sumiiffik/ Sammisaq	Sunniutip annertussusaa	Nunakkut siammarsimassuseq	Ilimanassuseq	Sivisussuseq	Kingunerit
Nuna paarnaqutaannalik qaarsortarasaartog	Akunnattoq	Piffimmi	Annertooq	Kipisuitsoq	Annikitsoq
Narsat qaarsuusut	Akunnattoq	Piffimmi	Annertooq	Kipisuitsoq	Annikitsoq
Orpikkat	Akunnattoq	Piffimmi	Annertooq	Kipisuitsoq	Annikitsoq
Tatsit imiinnaat	Annikitsoq	Piffimmi	Annertooq	Utaqqiisaagallartog	Annikitsoq
Tatsit tarajuusut	Akunnattoq	Piffimmi	Annertooq	Utaqqiisaagallartog	Ingasanngitsoq
Narsat tarajuusut	Annertooq	Piffimmi	Annertooq	Kipisuitsoq	Ingasanngitsoq
Tasinnguit	Annikitsoq	Piffimmi	Annertooq	Kipisuitsoq	Annikitsoq
Kuuit	Annikitsoq	Piffimmi	Annertooq	Kipisuitsoq	Annikitsoq
Sivinganersat naasorasaat	Annikitsoq	Piffimmi	Annikitsoq	Kipisuitsoq	Annikitsoq
Timmissat (Nerlerit)	Akunnattoq	Piffimmi	Annertooq	sivikitsoq/ataavartog	Ingasanngitsoq
Miluumasut (tuttut umimmaallu) piffimmi	Ingasanngitsoq	Nunap immikkoortortaani	Annertooq		Ingasanngitsoq
Miluumasut (tuttut umimmaallu) tuttoqassusertigut	Soqanngilaq	Nunap immikkoortortaani	Annertooq	Kipisuitsoq	Soqanngilaq

Takussutissiaq 6-6. Suliniummik piviusunngortitsinermit sunniissutissanik eqikkaasumik naliliineq.

Uani avatangiisinik sunniissutissanik nalunaarusiamut atatillugu naliliinissamut tunngavissiat atorpeqarsinnaasut pillugit naliliinerit takuneqarsinnaapput Takussutissiaq 6-7-mi.

Avatangiiseq pineqartog	Misissukkat atorpeqarsinnaasut nalilernerit	
Naasoqarneq pinngortitallu suussaa	Ajunngitsoq	Piffimmi misissuisoqarpoq nalilernerqarporlu pinngortitat suussusii piffimmilu naasoqassuseq pillugit ilisimasat pitsaasut.
Miluumasut	Naammapput	Misissukkat siamasipput ilisimasanillu uppersaanertaqalaarluni.
Timmissat	Naammapput	Misissukkat siamasipput ilisimasanillu uppersaanertaqalaarluni.

Takussutissiaq 6-7. Paasissutissat pitsaassusaannik nalilersuut.

7. ANGALLANNEQ

7.1 Piomasagaatit aamma tunngaviit

Sisimiuniit Kangerlussuarmut aqqutissaq pillugu Visit Greenland, ArcticCircle Business aamma sumiiffinni takornariartitsisartut oqaloqatigereernerisa kingorna Qeqqata Kommunია siunissami angallannissaq naatsorsuutaasoq pillugu nalilersuisimavoq. Taamatuttaaq maannakkumut pisuffissap atorineqarnera pillugu ilisimasat (ArcticCircleTrail) nalilersuinernittaaq ilanngunneqarsimapput. Pioreersumik aqquteqannginnera patsisaalluni pigeriikkanik kisitsiseqanngilaq, taamaattumik soqutigisaqatigiit naatsorsuutaat tunngavigalugu missingsuineq suliarineqarsimavoq.

Naatsorsuutigineqarpoq Kangerlussuarmiit Kangerluarsuk Tullermut aqqut (aqqut taanna kisimi pilersinneqassappat) 2030-imi ukiumut angallatinit 1.610-nit atorineqartassasoq, piffiup UNESCO-mit nalunaarsorneqarnerata kingunerisaanik angallanneq aamma naatsorsuutigalugu. Ukiumut qaammatini arfineq pingasuni aqqut atorineqartassappat agguaqatigiisillugu ullormut angallatinit arfineq marlunnit ingerlaarfigineqartassaaq, (umiarsuit atorineqartut Kangerluarsuk Tullikkuussagunik sikuersimasuusariaqarpoq), aqqulli Sisimiunut tallineqassappat angallanneq annikinnerujussuussaaq. Sisimiunut aqqut tallineqarsimanngippat, angallanneq pillugu nalilersuinerit taamaallaat Sisimiup aamma niusarfiup puttasup Kangerluarsuk Tullermiittup akornanni umiartornerup annertussusaanik nalilersuinerit atorineqassapput.

Sisimiuniit Kangerlussuarmut aqqut tamaat ujaraaqqat atorlugit pilersinneqareerpat (suliniutip massuma pinngortitamut sunniutissaanik naliliinerup tunngavia) 2030-mi ukiumut angallatit 6.295-it aqqut ingerlaarfigisassagaat naatsorsuutigineqarpoq, piffiup UNESCO-mit nalunaarsorneqarnerata kingunerisaanik angallanneq aamma naatsorsuutigalugu. Ukiumut qaammatini arfineq pingasuni aqqut ingerlavigineqarsinnaalluarpat taava agguaqatigiisillugu ullormut angallatit 26-it ingerlaarsinnaasassapput. Aasakkut angallannerup annertunerunissaa naatsorsuutigineqarmat, "piffiit tikeraarfiunnginnerusuniit", ilimagineqarpoq ajornerpaaffiusinnaasumi ullormut ikinnerpaamik biilit, bussit lastbiilillu 35-it ATV-llu 15-it ingerlaartassasut. Taannalu angallanneq 14 tiiminut agguataarneqarpat 2030-imi agguaqatigiisillugu akunnermi ataatsimi angallatit pingasut ingerlaartassapput.

Ullumikkut Sisimiut Kangerlussuullu akornanni pisuffissaqarpoq (ArcticCircleTrail). Ullumilu ukiumut aqqut taanna inuit 1.200-t missaannit aqqutigineqartarpoq.

7.2 Pissutsit atuuttut

Maanna nuna Kangerlussuup Sisimiullu akornanniittoq pinngortitaannaaneruvoq. Kisiannili nunap ilaani, ATV-nut illinerit nunaqarfimmit Kellyvillemit aallartiffillit takuneqarsinnaapput (takuuk Takussutissiaq 4-15). Illineq annikimmat, ingerlaarfiullunniit ilaani piunani, ATV-nut aqqutip avataatungaani aamma angallattoqartarpoq. Aammattaaq snescooterinik, qimussinik kiisalu qamutinik allanik ingerlaartoqartarpoq, ATV-p illinerisigut avataatigullu. Taamaammat ullumikkut takussaalereerpoq nunami nakkutigineqarpallaanngitsumik ingerlaartoqartarpoq.

Ukiukkut illoqarfiup nunaqarfiullu akornanni snescooterit qimussillu ingerlasarput, kisiannili nittaallat killeqarmata (taamaammallu aputip annertussusaa killeqarluni) nunami killilimmik ingerlaartoqartarpoq, ukiumut 120-it missaaniinnerinik naatsorsuutigineqartumik.

7.3 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Naatsorsuutigineqarpoq aqquserniornermi atortorissaarutaasimasut nunannguinerit atorineqassasut. Taamaattumik ungasissumit atortorissarutininik angallassinert sunniutissaat killeqassaaq.

Aqqutip pilersinnissaanut maskiinat atorineqassapput, taakkualu Kangerlussuarmiit sanaartorfimmut assartorneqassapput. Maskiinat suliniummi ineriartortumi atorineqarniarput, taamaattumik piffissami sivikitsuinnarmi sanaartorfimmiissapput. Sumiiffinni qaqqani aqqusernup pilersinneqarfiani maskiinat piffissami sivikitsuarsuarmi ittassapput.

Maskiinat niuasarfik puttasumiit umiarsuakkoortinneqarsinnaanissaat naatsorsuutigineqanngimmat, sanaartorluni sulineq naammassereerpat Kangerlussuarmut utertinneqassapput.

Tamanna tunngavigalugu sanaartornerup aallartisarneqarfiata nalaani avatangiisit sunnigaanissaat annertuallaarnavianngitsoq nalilerneqarpoq.

7.4 Ingerlatsinermi sunniutit

Aqqusineq pilersinneqareerpat sumiiffimmi angallannerup aqqusinermi pisarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Takornarissat sumiiffimmut aqqut atortarnissaat periarfissaavoq, kingornagut aallaavimminniit utertarlutik, illoqarfimmilu angalanerup aallartiffiani unnuisassallutik. Aamma takornariaqartarumaarpoq Kangerlussuup Sisimiullu akornanni angalasartussanik, angalanerullu aallartiffianiit illoqarfiit nunaqarfiillu akerliani ittuni unnuisassallutik.

Aammattaaq nuniagiartut piniartullu sumiiffimmukarusuttut aqqusineq atortarsinnaavaat.

Immikkoortoq 7.1-imi allaaserineqartut takuneqarsinnaavoq angallannerup annertussusaa killeqangaatsiassasooq, allaat aasakkut, angallannerpaaffiup nalaani.

Nunamukarniaraanni aqqusineq angallaffiusooq ajoqutiginaagu, nuna angingaarmat aqqusineq angallaffiusooq avaqqutissallugu ajornanngitsuarsuusaaq.

Tamanna tuniliaqutaralugu angallannerup avatangiisinut ajoqutaanissaata annikinnerunissaa nalilerneqarpoq.

7.5 Qaleriiaartumik sunniutit

Sunniut qaleriiaartoq tasaaneruvoq Kangerlussuup umiarsualivittaallu Kangerlussuup kangerluaniittup akornani angallanneq. Aqqusineri taakkunani angallanneq annikitsorujussuusaaq, pilersarusiani marluusuni aqqusernit takissusaat Kangerlussuarmiit aallaaveqassaaq, killiffigissavaallu aqquserngit taakkua marluk avissarnerata nala. Tamanna tunngavigalugu qaleriiaartumik sunniutit isumaqangaarnavianngitsutut naliliivigineqarput.

Kommunimut pilersarummut tapiliussami nr. 58-mi allaqqasooq naapertorlugu (takuuk kapitali 3.3.3) pilersaarummi periarfissanik tamakkiisumik atuinerup kingunerissavaa aqqusineri angallannerit annertusissammata ullormut nunakkoortunik 18-it missaannik assigalugu nalunaaquttap akunneranut agguaqatigiissillugu nunakkoortut ataaseq. Tamassuma nassatarissavaa ASN-imi massumani missingersorneqartumut naleqqiullugu angallannerit nalunaaquttap akunneranut nunakkoortit pingasuniit sisamanut amerlissammata. Nalunaaquttap akunneranut nunakkoortit sisamaappata suli angallanneq annikitsuarsuuvoq, aqqusernup sananeqarneranik angallavigineqarnerulernissaanillu allannguisussaanngitsoq. Taamaammat Kommunimut pilersarummut tapiliussami nr. 58-mi periarfissanik tamakkiisumik atuinerup kingunerisaanik sunniutit qaleriiaartussat nalilerneqarput soqutaasussaanngitsutut.

7.6 Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit

Sunniinerup annikinnissaa ilimagineqangaarmat pinngitsoortitsisussamik qanoq iliuuseqartoqarnissaaq pilersarusiorneqanngilaq.

7.7 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Naliliinerit qulaani allassimasut suliniummi sanaartornerup nalaani ingerlatsinermilu sunniutissat pillugit naliliineq eqikkagaq tulluuttoq kinguneraat.

Sumiiffik/ Sammisaq	Sunniutip annertussusaa	Nunakkut siammarsimassuseq	Ilimanassuseq	Sivisussuseq	Kingunerit
Aqqusinniorneq	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoog	Sivikitsoq	Annikitsuinnaq
Aqqusinermik ingerlatsineq	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoog	Kipisuitsoq	Annikitsoq

Takussutissiaq 7-8. Pilersaarusiap naammassineqarnerata malittarisaanik angallannerup sunniutaata nalilersorneqarnera.

Takussutissiaq 7-9-mi nalilersuinernut tunngaviit inaarsarneqarneri pillugit naliliineq takuneqarsinnaavoq.

Naammapput

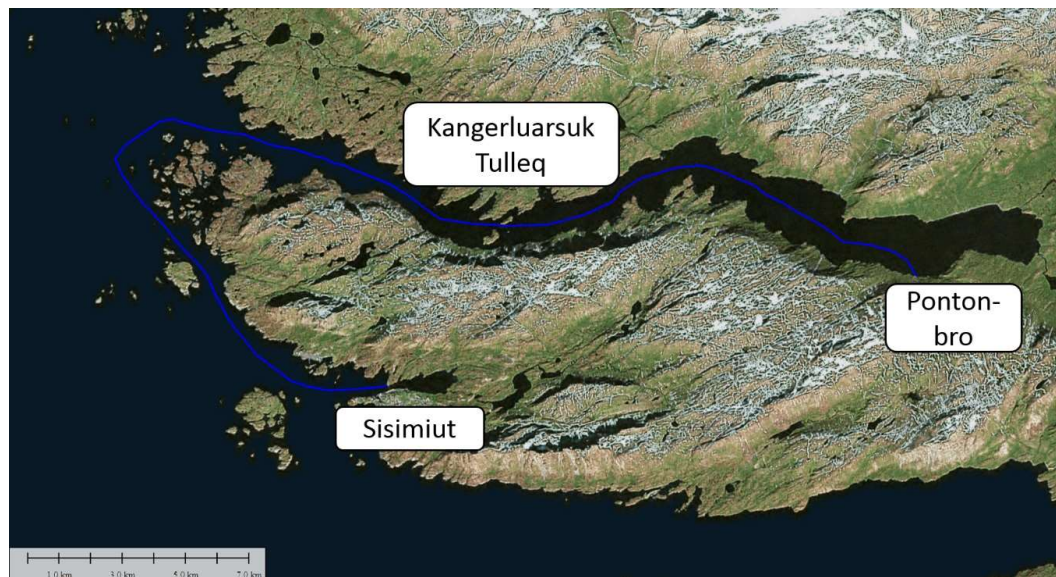
Siunissami angallannerup nalilersorneqarneri kommunep sullissisullu attuumassutillit suleqatigiinnerisigut suliarineqarsimapput, taamatullu naliliineq tunngavigalugu angallanneq naammattutut nalilerneqarluni.

Takussutissiaq 7-9. Angallanneq pillugu paasissutissat nalilerneqarnerat.

8. UMIARTORNIKKUT TIKINNEQARTARNERA UMIARTORFIUNERULLU ISUMANNAANERA

Ukunani tulluittuni allaaserineqassaaq angallassineq angalanermilu isumannaassuseq pilersaarusiap qanoq sunnersinnaanera.

Nunap assingani ataaniittumi ersersinneqarpoq Sisimiut Niusarfiullu Puttasup Kangerluarsuk Tulliup qinnguaniittup akunneranni aqut. (Takussutissiaq 8-1).

Takussutissiaq 8-1. Sisimiut umiarsualiviata Kangerluarsullu Tullermi talittarfiup puttasup akornanni aqut.

Aquttip takissusia katillugit 45 km-iupput kiisalu sukkassuseq 20-30 knopitut sukkasseqarnissaa missingersuullugu, tassa nal. ak. 1-1½-p missaatut immakkut angalaneq sivisussusilik. Sisimiuniit angalanerup pingajuaruterutaa siulleq immakkut sikoqanngitsukkut ingerlaffiuvoq aqutillu sinnerani kangerlukkut Kangerluarsuk Tullikkut angalaneq oqqartamiilluni.

8.1 Piunasaqaatit aamma tunngaviit

8.1.1 Silap pissussaa

Takornarissat eqqarsaatigalugit angalanerup atoruminartuunissaa peqataasunullu misigisap kusanartuunissaa oqaluuserineqarpoq, taava naatsorsuutigineqassaaq immakkut angalanermi silagissiornissaa (sapiingisamik anoreqanngitsoq, sikoqanngitsoq putsinngitsorlu). Sisimiut Niusarfiullu Puttasup akornanni angalaneq taaneqareersutut nal. ak. 1-1½ sivisussuseqassaaq. Taanna siviisoorsuunngilaq angallammillu angallassisup piffimmik ilisimasallip silap qanoq innissa naatsorsoreersimassavaa angalaneq naammassineqarsinnaasoq naammattumik silaginnissa ilimagippagu taamaalillunilu immakkut angalaneq isumannaatsuussalluni. Nalinginnaasumik sumiiffimmi silap pissusai allanngorartuunngillat, nalinginnaasumillu nal.ak. ataatip marlullu ingerlaneranni silarluleriataassanani. Taamaamat silap pissusai matumuuna sukumiisumik eqqartorneqassanngillat.

Sisimiut Umiarsualiviat niusarfissarlu puttasuliaq pilersaarutaasoq Kangerluarsuk Tulliup qinnguaniittoq anorimut oqqartamiipput. Kangerluarsuk Tulleq assarnaamik anoreqarsinnaavoq talilernerimi eqqarsaatigisarialimmik. Tamannali immakkut angalasunit ilisimaneqarluarpoq angalanermilu ajornartorsiutaanissaanik eqqasuutissaanani.

8.1.2 Sarfaq tinittarnelu

Tinittarneq⁵⁶ 2-4 meterinik assigiinngissuseqarpoq kangerlummilu ilummut avammullu sarfartitsinnaalluni. 11 km-it miss. Kangerluk Tulliup iluani qeqertap Qeqertarsuup eqqaani sakkortunerusumik sarfartarpoq (tak. Immap assinga Takussutissiaq 8-3). Tassani kangerluk amileriarneqarpoq annikitsumik 1.000 m-it miss. silissuseqariarluni aqutissat pingasunut nerukitsunut 150-200 m-isut silissusilinnut. Taamatuttaaq immap ittissusia 45 m-imiit 6 m-it missaannut ikkannerulerluni. Amileriarneq tassani sakkortuumik sarfartitsillunilu kaavittuliornernik pilersitsisarluni.

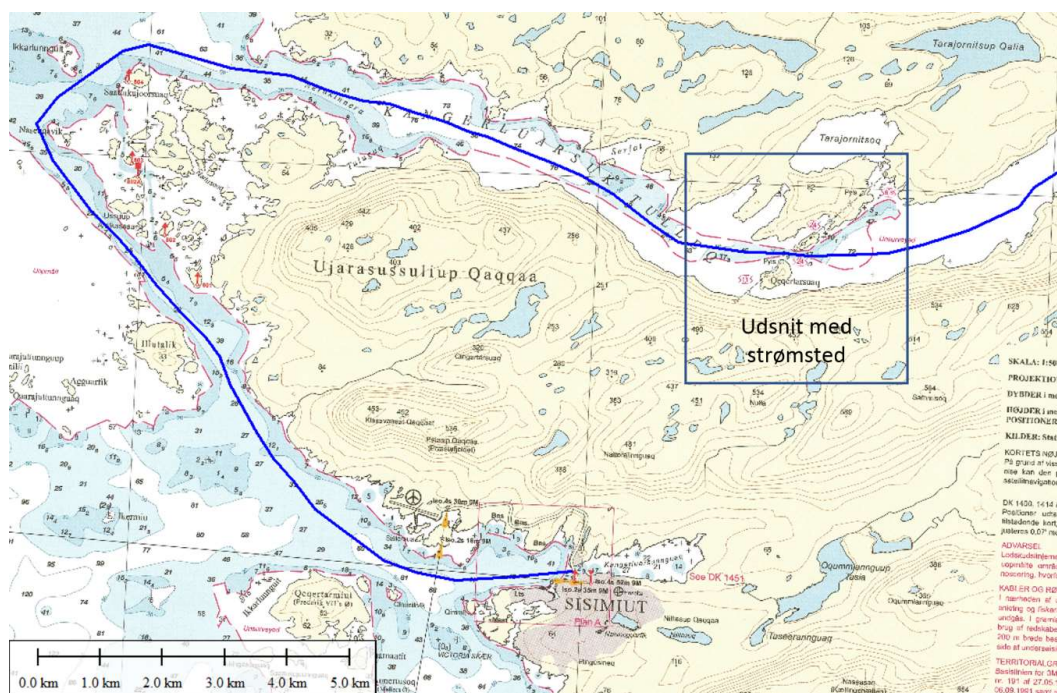
Sisimiut Umiarsualivianni sarfamik mianersuutassaqaanngilaq imaluunniit talittarfiliorfissamut tunngatillugu pilersaarutaasumut niusarfissammut puttasumut Kangerluarsuk Tulliup qinnguaniittumi aamma taamaalluni.

8.1.3 Siku

Sikusarneq ukiumiit ukiumut allanngorarsinnaavoq. Nalinginnaasumik decembarimiit aprillimut immakkut Kangerluarsuk Tulliup qinngua imaluunniit kangerluup tamarmi kiisalu ilaatigut sinerissap qeqertarpaaluisa imartaata ilaata sikusarnera peqqutaalluni angallammik ingerlaffigineqarsinnaanngillat.

8.1.4 Aqqummik / immap assinginiq toqqaaneq

Aqqut Sisimiut umiarsualivianiit Kangerluarsuk Tulliata qinnguanut umiarsualivittut nunniukkamut Takussutissiaq 8-1-imi takutinneqartutut 45 km-itut takitigaaq. Sisimiuniit 27 km-it siulliit immamut asseqarpoq, immallu naqqa uuttortagaalluni (tak. Takussutissiaq 8-2).

Takussutissiaq 8-2. Immakkut angallaffiup ilamernga søkortilorsimasog. Ataani Takussutissiaq 8-3-imi takutinneqarpoq sarfaqarfiup ilamernga.

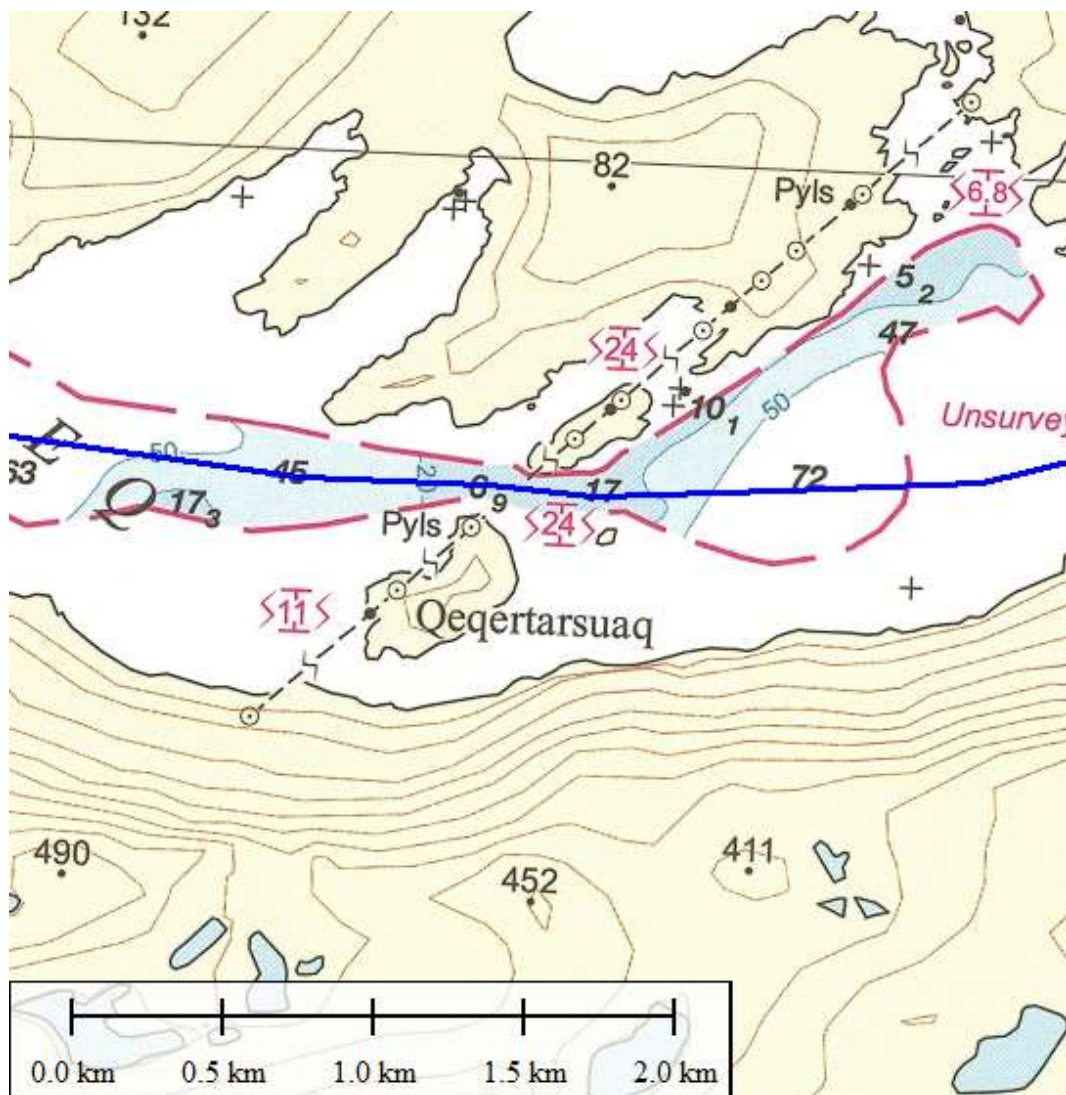
Immap assingini nunat ilai agguataarneqarput Zone of Confidence-mit, taassuuna oqaatigineqapoq assit qanoq tatigineqarsinnaatiginersut nalunaarutigalugit. Immap assingi Sisimiut Kangerluarsuk Tulliullu eqqaani immami angallaffiusumi sineriak qaangerlugu Zone of Confidence kategori A2-miipput. Tamanna isumaqarpoq immap naqqani ilisarnaatit pingaarnerusut ilisimaneqaratik.

Kangerlummi 17 km-inik qinngorpasinnerusumiittut uuttortarneqarsimanngillat. Tamanna sinerissap sineriaani nalinginnaavoq, kangerluup avataanissaaq taammaappoq, angallammik ingerlatitsisunut pissutsit taamaattuut nalinginnaatinneqarput.

⁵⁶ Tidevandstabellen for Sisimiut for 2017, <http://www.dmi.dk/fo/groenland/hav/tidevandstabeller-groenland/>

Piffiit arlallit Kangerluarsuk Tullermiittut soorlu maskinamik unittoornermi kisarfigineqarsinnaasut arlaqarput. Kangerluarsuk Tulleq ulluinnarni sunngiffinni angalasartunit, aalisartunit piniartunillu angallaffiummat, taamatuttaaq Sisimiut ulluinnarni angallaffiusarmata maskinamik unittooraanni imaluunniit allamik pisarialimmik ikiortissarsiorniaraanni ajornanngitsumik periarfissaqarluarpoq.

Takussutissiaq 8-3-mi kangerluup amileriarnerani sarfartooq takutinneqarpoq.

Takussutissiaq 8-3. Kangerluarsummi Tullermi amileriarneq sarfartooq.

Sisimiut Kangerluarsuk Tulliulliullu akornanni sinerissami qeqertarpaat aqqusaarlugit sinerissamut qanittoq aqut atornerqatarpoq, taamaalilluni malissiunnginnissaq pinngitsoorneqarsinnaammat. Sinerissami kangerluup avataani imarsiortunut nalunaaqutsiussanik peqarpoq. Sinerissami imarsiortunut nalunaaqutsiussat tassaapput angalasunut umiarsuup atortorissaarutaat atorlugit najoqqutassiat.

Den Grønlandske Lods I⁵⁷ Ilassutissaq 11 pissutsinik taamaattunik angalaniarnermi pilersaarummut qiviarneqarsinnaasunik ersersitsinngilaq.

⁵⁷ Den grønlandske Lods. Generelle oplysninger om Østgrønland. 1. udgave 2015. Geodatastyrelsen.

8.1.5 Umiarsuaq inuttallu

Angallassinissani pilersaarutaavoq angallatit type Targatut ittut imaluunniit taassuma assigisai inunnut 12-inut naatsorsuussat atorreqassasut. Assersuut Takussutissiaq 8-4-mi takuneqarsinnaavoq . Angallat taamaattoq Kalaallit Nunaata sineriaani atorreqarajuppoq, pingaartumik takornarissaanik immakkut angallassinermi.

Takussutissiaq 8-4. Assersuut umiarsuup atorreqartussatut naatsorsuussap typea⁵⁸.

Angallatit taamaattut 20-30 knob atorlugu ingerlasarput, taamaalluni talittarfiup puttasup Sisimiullu Umiarsualivianut aqqut piffissaq nal.ak. 1-1½ -tut sivilutigisoq atorsinnaallugu.

Angallatit radareqarput GPS-imullu scannereqarlutik pisariaqassappat isikkiviluttumi angallammik ingerlatsisinnaallutik.

Angallatit sikumut isumannaagaangillat taamaammallu piffissani sikoqanngiffiusuni taamaallat atorreqartarlutik.

8.1.6 Attaveqaateqarnermi pissutsit

Aqqutini tamani VHF-radio tusaaneqarsinnaavoq kanal 16 kiisalu angallatit akornnerminni kanalit atatorlugit.

8.2 Pissutsit atuuttut

Kangerluarsuk Tulleg ullormut sunngiffimmi angalasartunit, aalisartunit piniartunillu angallaviusarpoq. Taamatuttaaq Sisimiut Umiarsualiviat ullormut angallaviusarluni. Angallannerup annertussusaa taakku marluk eqqarsaatigalugit annertunngitsutut oqaatigineqarsinnaavoq.

8.3 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Talittarfissap puttasup suliarinissaanut aqqusernullu pilersinneqarnissaanut tunngatillugu naatsorsuutigineqarpoq talittarfissaq puttasooq taliffissarlu Sisimiuniit usiarlugit ingerlanneqarnissaat. Atortussat annertunngitsut soorlu sallilikkat, savimerngit atortussat qajannaqqutissallu Sisimiuniit aamma angallanneqassapput. Taamaammatt sanaartornerup nalaani umiarsuarmik angallannerup annikitsuinnarmik alleriarnissaa ilimagineqarpoq.

Sanaartornerup nalaani tamakku tunulequtaralugit immakkut angallannerup attorneqarnissaa annikitsuinnaassasoq nalilerneqarpoq.

⁵⁸ Billede fra <http://www.yamatek.gl/produkter/baade/targa/targa35.html?billeder=1>

8.4 Ingerlatsinermi sunniutit

Kangerluarsuk Tullermi sanaartoreernermi angallanneq Sisimiut nunniukkallu akornanni immakkut angallanneq annertusissaaq Tassa imaappoq agguaqatigiisillugu ullormut angallat ataaseq marlulluunniit majimiit novembarip tungaanut, taamaallaalli silagitsillugu. Kangerluarsuk Tulliup Sisimiullu Umiarsualiviata akornanni ullumikkut angallanermut naleqqiullugu (umiatsiarfiup nalaani ullormut angallatit tallimat miss.) annikitsuinnaavoq, pingaartumik angallatit mikineri kangerluullu silissusia eqqarsaatigalugit.

Maskinamik ajutoornerup imaluunniit inuup kukkunerata kinguneranik ikkarlinnermik navialisitsisinnaaneq annikippoq.

Angallannerup annikissusia peqqutigalu umiarsuit imminnut aporsinnaanerat ilimanaateqanngilaq, umiarsuup aqunnissaanut inissaqarluarmat aammattaaq naaperiataarnerni pisinnaasuni. Taamaallaat Kangerluarsuk Tulliup sarfaqarfiata qaangeriarnerani mianersuasariaqarpoq.

Tamakku tunngavigalugit mingutsitsisinnaanermut sunniutaasinnaasut annikitsutut nalilerneqarput.

8.5 Qaleriiaartumik sunniutit

Kommunimut pilersarummut tapiliussamut nr. 58-mut missingersuummi periarfissat tamakkiisumik atorpeqassappata kapitali 3.3.3-mi allaatigineqartutut agguaqatigiisillugu ullormut inuit 40-t missai taarseraatsinneqartassapput. Tamassuma saniatigut hotellini sulisoqarsinnaassaaq. Umiatsiat Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermut angallannermi atugassat 12-it tikillugit ilaasoqarsinnaapput. Kommunimut pilersarummut tapiliussami nr. 58-mi periarfissanik tamakkiisumik atuineq taamaammatt saniatigut agguaqatigiisillugu ullormut angallatinik sisamanik angallannermik annertusissaaq qaammatini angallannerpaaffinni. Kangerluup nerutussusaa, angallannissamut atugassarititaasut pitsaasut maannalu tassani angallanneq pioreersoq eqqarsaatigissagaanni ullormut angallannernik sisamat tungaanut amerliineq nalilerneqartoq sunniutininik qaleriiaanik kinguneqartitsinissaa soqutaanaviangitsoq.

Suliniutip qulaani pineqartup saniatigut suliniutininik allanik qanittuaniittussanik ilisimaarinnittoqanngilaq ASN-imi massumani suliniummut atatillugu imaatigut angallannermit sunniutininik qaleriiaanik pilersitsisinnaasunik.

8.6 Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit

Angallanneq annertuumik allanngunngimmat kangerlummi annertunerusunik nalunaarsuinissaq pisariaqartinneqanngilaq, imaluunniit nalinginnaasumik isumannaallisaanissamut piareersimanissamullu malitassannut tunngasunik annerusumik pilersitsinissaq pisariaqarani.

8.7 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Naliliinerit qulaani allassimasut suliniummi sanaartornerup nalaani ingerlatsinermilu sunniutissat pillugit naliliineq eqikkagaq tulluuttoq kinguneraat.

Sumiiffik/ Sammisaq	Sunniutip annertussusaa	Nunakkut siammarsimassuseq	Ilimanassuseq	Sivisussuseq	Kingunerit
Sanaartornerup ingerlatsinerullu nalaanni angallattunik atoreersunik akornusersuineq	Annikitsoq	Piffimmi	Annikitsoq	Kipisuitsoq	Annikitsuinnaq
Umiarsuit aporneri ikkarlinnerillu	Annertoq (inuunernik akeqassaaq)	Piffimmi	Annikitsuinnaavoq	Kipisuitsoq	annikitsoq (ilimananginnera pissutigalugu)

Takussutissiaq 8-10. Angalanerup angalanermilu isummannaatsuunissamut atatillugu naliligaq.

Naliliinermi sunniinerit annertussusaat ataatsip imaluunniit arlallit ajunaarsinnaanerannut atatillugu sunnerneqartup annertussusaa "annertuvoq". Ilimagisamik ajunaartut nalilernerat annikitsuarartut nalilerneqarpoq, naliliinerullu kingunerisinnaavaa saniatigut pisoqarsinnaajunnaarsitsinermik aallarnisoqassanersoq ajunaartut ikilinissaattut nalilerneqarluni. Kingunerisinnaasanik naliliinerup kingunerissavaa qulaani pineqartut isumannaanermut atasut, soorlu assersuutigalugu silagissuinnarni angalanissaq radiokkullu attaveqarsinnaanissaq atuutsinneqassalluni. Tassa imaappoq saniatigut pilersitsinissaq pisariaqartinneqarani.

Allatut oqaatigalugu immakkut angalaneq ingerlanneqarsinnaasoq ajunaarsinnaanerit umiarsuit apornerisigut imaluunniit ikkarlinnikkut pisinaasut ilimnanaateqanngitsutut nalilerneqarluni.

.

Takussutissiaq 8-11-imi naliliinermut tunulequtaq angallannermut immakkullu angalanermut sunniuteqarsinnaasoq.

Silap pissussaa	Naammapput Angalanissamik aalajangerneq ullormi aalajangersimasumi silap qanoq inneranik naliligaq (silassamik nalunaarut misilittagaqarnerlu).
Nunap assinginik atortoqarneq	Naammapput Aqqutip annersaani pitsaasunik nuna asseqarpoq, kisianni kangerluup iluata qinnguata sinnerani uuttortaaneqarsimanngilaq.
Angallannermi pissutsit	Naammapput Annikitsumik immakkut angalaneq piffimmi annertusilaarpoq kiisalu angallannermi kisitsisit eqqortut angallanneq ataatsimut isigalugu naleqqutigatik.

Takussutissiaq 8-11. Immakkut angallannermut angalanermilu isumannaallisaanerit kisitsisit katersukkat tunngavigalugit naliliineq.

9. NIPILIORNERIT, SAJUKULAARNERIT SILAANNARMILLU MINGUTITSINEQ

9.1 Piomasagaatit aamma tunngaviit

Nipiliornermik aallartinnermiilli siuliani taaneqareersutut angallannissamik ilimagisamik sioqqanik aqqusineqarlernissaq 2030-mi aallaavigalugu naliliinerup tunngavigai – tassa annertunerpaamik maskinanik ingerlatilinnik angallannermi ilimagisaq.

Siusinnerusukkut taaneqareersutut immikkoortumi 7.1-imi ilimagineqarpoq 2030-mi angallanneq ukiumut 6.295-iussasut, tamatuma kingunerissavaa dognimut angallatit 26-ussasut, nal. akunneranut agguaqatigiisillugu angallatit marluk nal. ak. 14-it iluini. Ilimagineqarpoq aasakkut angallanneq annerussasoq taamaamat ilimagineqarpoq biilit, bussit lastbilillu 35-it tungaannut ingerlasassasut kiisalu ATV-t 15-it aqqusinikkut ullormut nal. ak. 14-it ingerlaneranni agguataarullugit ingerlasassallutik, tamatuma kingunerinissaanut naatsorsuussaq ajornerpaatut isigisariaqarluni. Tamanna ilimagisaq aqqusinnermi nipiliornermut naatsorsuinerup kingunerissavaa.

Kangerlussuup Kangerluk Tulliullu akornanni attaveqarnermut atatillugu angallanneq siusinnerusukkut taaneqareersutut annikinnerussaq.

Sanaartornerup nalaani aqqusinniornermut atatillugu nalinginnaasumik maskinanik ilisimasaqarneq tunulequtaralugu naliliinermi atorineqassasut ilimagineqarpoq. Maskinat motorilinnillu angallatinik ilisimasat tunngaviisa annersaat Støjdatabogimit Rambøllillu iluarsartuussamik pilersaarusiornemik misilittagaanit pisuupput.

Ingerlatsinnermi nipiliornerup ilisimasat tunngaviisa annersaasa nalilernerannut atatillugu biilit inuinnarnit pigineqartut sakkortuumik aallarsarnerini (LWA=100db (A)) aqqusinnermi angallannermi nalinginnaasut atorineqarput (ilisimasat tunngaviisa annersaasaat Støjdatabogen 1-meerput⁵⁹). Ilisimasat tunngaviisa annersaat ATV-mit ilimagineqarpoq LWA= 110 db(A)-ussasoq. Taassuma ilisimasat tunngaviisa annersaat Miljøstyrelsep ilitsersuutaanniit "Støj fra motorsportsbaner"-meerput⁶⁰. Taakku ilisimasat tunngaviisa annersaat atorlugit nipiliorneq ingasaanneqartoq nalilernerqarpoq. Taamaammat aqqusinnermit nipiliornermik sunnerneqarnerat ajornerpaamik sunnerneqarnissaattut nalilernerqassasut.

9.2 Pissutsit atuuttut

Ullumikkut nunap ilusaa qaqqalik qaqqallu paarnaqutaannallit annerusumik angallaffiunngilaq, Kangerlussuup eqqarpiaa annerusumik ATV-mik angallaffiusoq Sisimiuniillu Kangerluarsuk Tulliullu eqqaani Blindelvenillu tungaanut ingerlaqqikkaanni pingaartumik snescooterit tatsini angallaffiunera eqqaassanngikkaanni . Qaqqani ATV-mik angallaffiusoqanngingajappoq. Akerlianilli ataqtigiiinneqanngitsumik aqqusernit atorumanerusat atoragit ingerlasoqartarpoq.

9.3 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Aqqusinniornermut atatillugu sanaartukkamik sulisut aqqusinniornerminnilu atorussanik pilersitsinnerminni nipiliorsinnaapput. Maskinat taakku atorineqartut akurisaapput, tassa nipi, sajuppilutsitsinerit silaannarmillu mingutsitsinerit akuerisaasut akornanniapput. Taamaammat maskinat atorineqartut nipiliornerat millisinneqarsinnaanngilaq.

Sanaartukkamik sulisut aqqusinniornerminni piffimmiit nuuttartussaammata piffissami sivikitsuinnarmi nipiliorortoqarsinnaavoq. Taamaammat najugavillit takornariallu ajornanngitsumik piffimmik nipiliorfiunngitsumik nassaarsinnaapput.

Nunami aqqusinnermi karsitalinnik pilersitsinnermut atatillugu pisariaqartinneqarpoq atorussat naqillugit eqqikkagaannissaat. Tamanna sajukulaartitsinnaavoq, nunamulli

⁵⁹ https://books.google.dk/books/about/St%C3%B8jdatabogen_3.html?id=xIUSYAAACAAJ&redir_esc=y

⁶⁰ <http://mst.dk/service/publikationer/publikationsarkiv/2005/jul/stoej-fra-motorsportsbaner/>

annertuallaanngitsumut siaruaanneqassanngimmat sajukulaartitsineq pilersaarummmut atatillugu nalilerneqarpoq annikilluinnassasoq, aqquserngup eqqaani illoqannginneq peqqutigalugu.

Qaqqqamik qaartitsisinnaaneq nipiliornermik nassataqartussaavoq. Pisorli piffiup eqqaani annikitsuinnarmiutussaammat sivikitsuinnaasussaalluni, taamaammat sunnerneqarnerup annikitsuinnaanissaanik nalilerneqarpoq.

Qulaani taaneqatut tunngavigalugit nipiliornerit, sajukulaartitsitsinerit silaannamillu mingutsitsineq sanaartornerup nalaani annikitsuinnaassasut ilimagineqarput.

9.4 Ingerlatsinermi sunniutit

Aqqusermit agguaqatigiisillugu nipiliornermik akornusiineq qulaani taaneqartut aallavigalugit imatut naatsorsorneqarput:

Agguaqatigiisillugu nipiliornermik akornusiineq LAeq	30 dB(A)	35 dB(A)	40 dB(A)	45 dB(A)	50 dB(A)
Nipiliornerup siammartinneqarnera (aqqutip illuttut sinaani)	380 meter	170 meter	65 meter	25 meter	10 meter

Takussutissiaq 9-12. Nipiliornerup agguaqatigiisillugu siammartinneqarnera aqquserngup atorneranerani

Nipiliornermik akornusiineq sivikitsaq annerpaaq ATV-mit ataatsimit (5 dB-kkaarlugit naatsorsuussat):

Nipiliornermik akornusiineq annerpaaq LAmax	35 dB(A)	40 dB(A)	45 dB(A)	50 dB(A)	55 dB(A)
Ungasissuseq (aqqutip illuttut sinaani)	880 meter	485 meter	235 meter	95 meter	35 meter

Takussutissiaq 9-13. Nipiliornerup agguaqatigiisillugu siammartinneqarnera aqquserngup atorneranerani ATV-mit ataatsimit

Pinngortitami immikkut ittuni Miljøstyrelsen (Vejledning nr. 5/1984⁶¹) agguaqatigiisillugu killigeqqusap nalinga 40 dB(A)-jutippaa piffissami 07-18-mi piffissamilu 18-07-imi 35 dB(A)-jutillugu. Taannalu killigeqqusap nalinga aqqusermiit ullukku 65 m- imik unnuakkullu 170 m- imik ungasissutilimmi eqquutinneqarpoq.

Naatsorsuinerit ilimagisamik ingerlanneqarput taakku ATV-t atornerartut 2 –taktiusut. Taassuma killigeqqusap nalinga ATV-it (snescooterit ilanngullugit) iluarnersumik nipiliornermik (qatituunersumik nipiliornermik) minnerusumik ippingiarnanngitsutut malunniutillit 4-taktip tungaanut qaninnerupput. Siunissami 4-taktit atornerariartortillugit naatsorsuutigisariaqassaaq angallatit motorillit 2 takt-inik motorillit atornerarannut atatillugu nipiliornermik annikillissasoq.

Siusinnerusukku naatsorsuinerit atornerartut pinngortitami nalinginnaasumik pisartut aalajangerneqarsimapput 30-40 dB(A)-jusut, tamakku tunulequttami pinngortitami nipiliornermik taaneqarsinnaapput.

Aqqusermi angallatit motorillit suussussii akuerisaassapput, taamaalilluni silaannarmik mingutsitsinerup annertussusaa akuerisaamiissalluni. Tamatuma saniatigut angallatit motorillit

⁶¹ <https://www2.mst.dk/Udgiv/publikationer/1984/87-503-5287-4/pdf/87-503-5287-4.pdf>

amerlassussaat killeqangaatsiassaaq piffimmi silaarnarmik annertuumik taarseraattarfiusumi, taamaammallu silaannarmik mingutsitsineq annikitsuinnaassalluni.

Aqqusinermit angallanneq sajukulaarnernik pilersitsisussaangilaq, taamaammallu aqqusineq sajupilaartitsinermit attorneqassanani.

Nipiliorneq, sajukulaartitsineq silaannarmillu mingutsitsineq aqquserngup allanngutsaaliornernut atatillugu nalilerneqarpoq aqqusinniornermit avatangiisimik sunnerneqarneq taamatuma assigissagaa, taamaammallu tamana annikitsuinnaassalluni.

Qulaani pineqartut tunulequtaralugit avatangiisit nipiliornermik, sajukulaartitsinermit silaannarmillu mingutsitsinermit sunnerneqarnerat annikitsuinnaammat, ilanngullugulu sumiiffimmik tamakkuninnga sunnerneqarani uninngaarsinnaaneq periarfissaqarluarmat nalilerneqarpoq nipiliornermik, sajukulaartitsinermit silaannarmillu mingutsitsinermit sunnerneqarneq minnerussangatinneqartoq.

9.5 Qaleriiaartumik sunniutit

Kangerlussuup umiarsualivissallu akornanni aqqusinermit atatillugu sunnerneqarneq sakkortusiartortussaavoq. Aqqusinermit tassani angallanneq piffissami killilimmiissaaq annikitsuussallunilu, pingaartumik umiarsuarsuup umiarsualivimmut talinneranut atatillugu pisartussaassalluni. Tamanna tunngavigalugu qaleriiaartumik sunniutit isumaqangaarnavianngitsutut naliliivigineqarput.

Kapitali 3.3.3-mi eqqaaneqartutuut nalilerneqarpoq kommunimi pilersaarummut ilassutip hotellissanut illuaqqiassanullu atugassarititaata kingunerisinnaavaa ullormut assartuussinerit 18-it missaanik ilassasut immikkoortoq 9.4 naapertorlugu ullormut biilit 35-it ATV-llu 15-it naatsorsuutigineqartut saniatigut. Naatsorsuutigineqarpoq assartuussinerit saniatigoortut 18-it tasaanerussasut biilit, bussit minnerit nioqqutissanillu assartuutit ATV-niit annikinnerarsuarmik nipiliortussat.

Ataatsimut angallannermik annertusiineq tamanna angallannermi nipiliornermit sunniutitik qaleriiaanik annertusiissaaq. Sunniutit qaleriiaat naatsorsorneqarput 1 dB-mit annikinnerussasut, sunniutitut qaleriiaatut soqutaanngitsutut isigineqartariaqarput (nalinginnaasumik nipiliornerit 3 dB-it missaanik qaffakkaangata nipiliornermit allannguutitut isigineqartarput). Isumaqarpoq nipimik siaruartitsinissamut assigiinngissutsit naatsorsorneqartut Takussutissiaq 9-14-mi angallannermik annertusinerup kingorna naatsorsuutit ilanngullugit Takussutissiaq 9-14-misut issasut.

Agguaqatigiissillugu nipiliornermik akornusiineq LAeq	30 dB(A)	35 dB(A)	40 dB(A)	45 dB(A)	50 dB(A)
Hotelinut assartuinermit nipinit sunniutit qaleriiaat peqqutaallutik ungasissutsimik annertusineq	25 meter	10 meter	5 meter	2 meter	1 meter
Nipiliornerup siammartinneqarnera (aqqutip illuttut sinaani)	405 meter	180 meter	70 meter	27 meter	11 meter

Takussutissiaq 9-14. Kommunimut pilersaarummut tapiliussami nr. 58-mi periarfissanik tamakkiisumik atutilluni assartuinermit nipiliornerit naatsorsuutitut ilanngullugit aqqusinermit atuermit nipinik siaruarterineq agguaqatigiissitaq.

Assartuineramik annertusinerup nipiliornissamut killigitaasut Takussutissiaq 9-13-imi allattorsimasut sunnervianngilai, qaffasissutsit taakku APV-nut tunngammata qanorluunniit angallannermi ilaasussaasut.

Nalilerneqarpoq nipiliornikkut sunniutit qaleriaat hotelinik ingerlatsinermut atatillugu angallannermik annertusinerneersut soqutaanaviannngitsut, nipinik siaruartitsineq kommunimut pilersaarummut ilassummi periarfissat peqqutaallutik suliaqarnermut atatillugu angallanneq annertunerulaaginnartussaammat. Taamaammat nipiliorfiunngitsumi uninngaarnissamik toqqaanissamut periarfissaqarluassaaq.

9.6 Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit

Nipiliornerup, sajukulaartitsinerup silannarmillu mingutsitsinerup sunniinerata annikissusia aallavigalugu immikkut aqqissuussinermik pilersitsinissaq pisariaqartinneqanngilaq.

9.7 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Sanaartornermut ingerlatsinerumullu atatillugu qulaaniittut tunulequtaragit ilimagineqarpoq pilersaarutip imaattut tullianiittut sunniivigissagai.

Sumiiffik/ Sammisaq	Sunniutip annertussusaa	Nunakkut siammarsimassuseq	Ilimanassuseq	Sivisussuseq	Kingunerit
Sanaartornerup nalaani nipiliornerit il.il.	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoq	Sivikitsoq	Annikitsuinnaq
Ingerlatsinerup nalaani nipiliornerit il.il.	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoq	Kipisuitsoq	Annikitsoq

Takussutissiaq 9-15. Nipiliornerup, sajuppillatsitsisarnerup aniatitsinerullu sunniutissaannik naliliineq.

Nalilersuinerit ingerlanneqareersut nalilernerannut tunngaviit Takussutissiaq 9-13-miipput.

Ajunngitsoq

Nipiliornissamut naatsorsuutigisat ingerlanneqareerput kiisalu sajukulaartitsinerinik silannarmillu mingutsitsinerinik pisut naatsorsornereerlutik. Taamaammat pilersaarummit sunniivigineqarnerit ajunngitsuunissaannik periarfissaqarpoq.

Takussutissiaq 9-16. Nipiliornerup, sajuppillatsitsisarnerup aniatitsinerullu sunniutissaat pillugit paasissutissanik naliliineq.

10. ISIKKIAVIANUT PEQQISSINARNERANULLU TUNNGASUTIGUT PISSUTSIT KIISALU KULTUREQARNIKKUT OQALUTTUARISANERMI SOQUTIGINARTUT

10.1 Piumasaqaatit aamma tunngaviit

Piffimmik pilersarusiornerup allaaserineqarneranut tunngaviusumut tunulequt, kiisalu siumut takuniaanerit marluusut misissueqqaarnissamik aqquserniornissamut atatillugu sumiiffissaanik qitiusumik aalajangerneq kiisalu nunami uumassusilinnik sunniisinnaanermik naliliineq pilersaarmmik piviusunngortitsinissamik nalunaarusiornermi immikkoortumi 4.2-imi allaaserineqarpoq immikkoortumilu 6-imi.

Tamatuma saniatigut suliarineqarpoq piviusumik aajangerluarneqanngitsumik sullissivissamik takorluuineq, illut taakku pingasut avatangiisaannik sunnerneqarneq takussaasunik sananissamik misigisaqartitsineruvoq.

Aqqusineq nunap qaavaniittumiippoq ikaartarfillu 5 m-imi silissusilik ataaseq sananeqassaaq aqqutaanilu qaartiterneqartumik sangujoraartumik aqqusineqassanngilaq aqcutip aqqusinivinngortinneqannginnerani. Taamammat aqqusineq ersissinnaavoq eqqannguaniikkaanni imaluunniit nunap qaavani portunerusumiikkaanni. Taamatuttaaq Kangerluarsuk Tullermi talittarfik putasoq taamaattussaavoq. Taamaammat aqqusineq talittarfillu puttasup takorloornera suliarineqanngilaq. Takorluuinerup sunniutai taamaallaat nalinginnaasumik pilersarusiap avatangiisiminit qanoq takuneqarsinnaasorinera kisimi nalilernerqarluni, kiisalu sumiiffinni aqqusinernit taamaaqataasut eqqaanni qanoq issueq.

Sisimiuniit Kangerlussuarmut aqquserngip qeqqata eqqaanni tamani itsarnisarsiorluni assaanerit ingerlanneqarput. Misissuineq nalunaarusiorneqarpoquani "Heritage impact assessment of the nature road between Sisimiut and Kangerlussuaq"⁶²-imi. Nalunaarusiami pilersarusiap qanoq ilillugu kulturikkut oqaluttuarisanaanermi nassaat sunniivigineqannginnissaaq innersuussutigineqarpoq.

10.2 Pissutsit atuuttut

Ullumikkut nunami pineqartumi aqqusineqanngilaq, kisianni nunap ilaani ATV-angallataasa illerengi pitsaangitsut nassaassaapput (takuuk Takussutissiaq 10-1). Nuna pineqartoq nalinginnaasumik qaqqaaavoq orsuaasanik naaffiusimasooq paarnaqutinik tatsinillu akunneraartoq.

⁶² Recommendation for the protection of scheduled monuments within the proposed plan. Nunatta Katersugaasivia Allagaateqari-
alu/Grønlands Nationalmuseum & Arkiv.

Takussutissiaq 10-1: Napparuteqarfiusimasup Kellyvillep kitaani ATV-nut aqqut pioreersoq.

Takussutissiaq 10-2. Qaqqamit nuna nalinginnaasoq tasilik, pukkitsunillu naaffiusimasoq. Assip saamia tunggatigut qaassiniliornissaq kissaatigineqarpoq.

Nunamik allaaserininnerit amerlanerusut immikkoortumi 6-mi innersuussutigineqarput.

Nalunaarusiaq siornagut taaneqartoq (" Heritage impactassessment of the nature roadbetween Sisimiut and Kangerlussuaq") malillugu aqquserniorfigiumasami arlaqartunik nassaaqarfiusimavoq.

10.3 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Sanaartornerup nalaani aallaqqaammut ATV-t illerngi/aqqusineq imminik pinngortoq pilersinneqassapput kingusinnerukkullu angallatit ingerlavissaat sioqqanik sanaaq 2X3 meteri aqquserngullu illuttut sinai ½ meter-isut silitsigisut allissutigiqassapput. Nunami aqquserniuffiunngitsumi aqquserngup qeqqaniit illuttut 30 meterit tungaanut ungasissusilimmi

atortussat piarneqassapput. Taamaammat qitiusumik immikkut siorartarfiliortoqassanngilaq. Aqquserngup qeqqaniit sumiiffinni tamani atortussanik piiaffiusuni piffiup atulinnginnerani atortussanik piiaffiusut tamarmik iluarsineqassapput.

Illuaqqat sullissiviit marluk-pingasut qilillu tungaanut anartarfiit 130 km-isut isorartussusilimmi sananeqqassapput. Taamaammat illuaqqat 35 km 40 kilomerillu missaannik ungasissuseqassapput. Illuaqqat aqqusinnermiit ungasianiit takuneqarsinnaassapput, kisianni taakku atortut pinngortitamut assingusut atorlugit sananeqartussatut naatsorsuutigineqarput pinngortitamut tulluarsagaallutik, taamaalilluni sapinngisamik ersarisusiat millisinneqassalluni.

Sanaartorneq ingerlalertortumik ingerlanneqassaaq, taamaammat piffinni ataasiakkaani maskiinat sivikitsuinnarmi takuneqarsinnaassapput. Taamaattumik sanaartornermi takussaasumik sunniinissaq killeqassaaq.

Tamanna tunulequtaralugu isigisanik qasuersaarfigneqarsinnaanermillu sunnerneqarnerit sanaartornerup nalaani minnerussangatinneqarput.

Siusinnerusukkut eqqaaneqarpoq itsarsuarnitsat pillugit assaalluni misissuisoqarsimasoq. Nalunaarusiami erserpoq piffimmi aqqusineq sananeqarsinnaasoq kulturimik oqaluttuarissaanermik nassaat akornusernagit imaluunniit sunniiviginagit. Taamaammat sanaartornerup ingerlanneqarnissaa piffimmi kulturikkut eriagisat attornagit naammassineqarsinnaasoq. Tamanna tunulequtaralugu sanaartornerup nalaani sunnerneqarneq annikitsuinnaasasoq nalilernerqarluni.

10.4 Ingerlatsinermi sunniutit

Ingerlanneqarnerata nalaani suliap isigisamik sunnersinnaavai inuit piffimmi aqquserngup eqqaani atusut soorlu nuniagiat, pisuttuartut piniariartullu. Isigisamik sunnerneqarneq tassaavoq aqqusinnermik angallanneq tamatumalu kinguneranik nipiliornermik sunnerneqarneq. Aqqusineq kiisalu piffiit sanaartornermi atugassanik piiaffigisat nuna isigisaq ataatsimut isigalugu sumiiffik annikitsuinnaavoq, piffissamilu aggersumi nunamut ilassuuttunngussalluni. Tamatuma saniatigut sanaq ukiup ingerlanerata ilaannaani atorneqartussaavoq, piffissarlu taanna sivikitsuinnaassalluni. Nunami pinngortitaq qaqqarsuarnik qunnernillu portusuunik ilisarnaateqarpoq, taamaalilluni aqqusineq ilaatigut nunamit ersikkunnaartarluni, taamaalilluni isigisamik sunnerneqarneq millinerusutut nalilernerqarluni.

Illuaqqat sullisiviit marluk pingasulluunniit uninngaartarfiullutillu anartarfiusut qulit tungaannut piffimmi pilersinneqassapput (Takussutissiaq 1-5, Takussutissiaq 4-12 aamma Takussutissiaq 4-14). Sanaartukkanit tamakkunannga piffimmukartoqarsinnaavoq. Illuaqqat ilusilersornerat inissinnerallu sapinngisamik avatangiisiminnut ilassuuttuussapput.

Ingerlatsinerup nalaani isigisamik sunnerneqarneq taanna tunulequtaralugu minnerusutut nalilernerqarpoq.

Ingerlatsinerup nalaani nunaqavissut takornariallu ajornanngitsumik piffimmukarsinnaapput, ullumikkut Sisimiunut Kangerlussuarmullu ungasissuseq kisiat peqqutigalugu annikitsuinnarmik atorneqarpoq. Tamatuma saniatigut takornariat kalaallit nunaata pinngortitartaata ilaa takunissaanut periarfissaqalissapput, taamaalillutillu Kalaallit Nunaannik nalinginnaasumik ilisimasaqarnerulissallutik. Pilersaarutip naammassinerani sumiiffiup qasuersaarfittut naleqassusia annertusisussaavoq nunaqavissut takornariallu ullumimut naleqqillugu amerlanerusut piffik iluaqutiginnaammassuk. Aqqusinniorfissaq ullumikkut assersuutigalugu piniarnermut, pisuttuarnermut nuniagiarnermullu atorneqartarpoq, sualummik kangerlunnut qanittuni angallammik anguneqarsinnaasuni. Taamaammat aqqusinniornerup maanna taamatut atuineq ilaatigut sunnersinnaavaa. Taamaammat nalilernerqarpoq suliniummik naammassinninneq ataatsimut isigalugu piffimmik sukisaarsarfittut atuinnermik pitsannguikannissasoq.

Ingerlatsinermut atatillugu aserfallatsaaliuineq annikitsuinnaassaaq, taamaammat nalilernerqarpoq kulturitigut oqaluttuarisaanermut soqutiginaatilinnik sunniisoqarnaviannngitsoq.

10.5 Qaleriiaartumik sunniutit

Kangerlussuup nunaqarfiullu eqqaani umiarsualiviup akornanni aqqusinniortoqassaaq. Kangerluarsuk Tullerup tungaanut aqqusineq aqqusinnermit tamatuminnga tatsinit tarajuusunit aallaaveqarluni aallartissaaq. Taamaammat annertusiartortumik atuinerup kinguneri taakku marluk pilersaarutaanerannik minnerupput, taakku pilersaarutit marluk ataatsikkoortinneqarmata. Taakku marluk pilersaarutit akornanni qaleriiaartumik sunniutit minnerusutut nalilerneqarput.

Kommunimut pilersarummut tapiliussaq nr. 58 aqqusernup sinaani hotelliliornissamut illuaqqiornissamullu periarfissiivoq. Maannakkut illuliassat taakku inissisimaffissaat angissusissaat ilusilersorneqarnissaallu ilisimaneqanngillat, taamaammat maanna illuliassanit taakkunanit sunniutissat qaleriiaat nalilersorneqarsinnaanngillat. Illuliassanit sunniutissat suliniutit tamakkiisumik allaatigineqareerpata aatsaat nalilersorneqarsinnaalissapput. Suliaqarnerit annertusisapput hotelliliorfiusuni illuaqqiorfiusunilu, taamaammallu sualummik kangerluit eqqaanni angallatinit anguneqarsinnaasuni ullumikkut sammisaqartarnernik sunniissallutik. Maanna sammisaqartarnernut sunniutissat nalilerneqarput annikitsuinnaassasut, nunaminertaq pineqartoq annertoorujussuummat, piffinni nipiliorfiunngitsuni/killilimmik nipiliorfiusuni uninngaarnissamut periarfissaqarluarluni.

Qulaani suliniutit pineqartut saniatigut nalilerneqarpoq suliniummut uani ASN-imi allaatigineqartumut tapitartuuttunik allanik isikkumik, sukisaarfimmik kulturitigulluunniit oqaluttuarisaanermut soqutiginaatilinnik qaleriiaanik sunniuteqarsinnaasunik suliniuteqartoqarnissaa ilimagineqanngitsoq.

10.6 Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit

Takussaasumik killilimmik sunnerneqarneq tunulequtaralugu sapinngisamik nunami sullissiviit anartarfiillu illuaraannik tulluarsaanerup saniatigut immikkut aqqissuussinissamik pisariaqartitsisoqanngilaq. Kulturikkut oqaluttuarisaanermi nassaartoqassagaluarpat ilitsersuutit malinneqarumaarput.

10.7 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Ataatsimut isigalugu ilimagineqarpoq pilersaarutip uku sunniutigisinnaagai aqqusernip umiarsualiviullu ingerlanneqarnissaannut aqqissuussineq ingerlatsinerlu.

Sumiiffik/ Sammisaq	Sunniutip annertussusaa	Nunakkut siammarsimassuseq	Ilimanassuseq	Sivisussuseq	Kingunerit
Sanaartorneq					
Sunniutit takussaasut	Annikitsoq	Piffimmi	Annertooq	Utaqqiisaagallartoq	Annikitsoq
Sukisaarsarfinnik sunniutit	Annikitsoq	Piffimmi	Annertooq	Utaqqiisaagallartoq	Annikitsoq
Kulturikkut oqaluttuarisaanermik sunniinerit	Soqanngilaq	Piffimmi	Annertooq	Utaqqiisaagallartoq	Annikitsuinnaq
Ingerlatsinerup nalaa					
Sunniutit takussaasut	Annikitsoq	Piffimmi	Annertooq	Kipsisuitsoq	Annikitsoq
Sukisaarsarfinnik sunniutit	Annertooq	Piffimmi	Annertooq	Kipsisuitsoq	Ingasanngitsoq
Kulturikkut oqaluttuarisaanermik sunniinerit	Soqanngilaq	Piffimmi	Annertooq	Soqanngilaq	Soqanngilaq

Takussutissiaq 10-17. Isigisamik peqqinnissamilu pissutsit kiisalu kulturikkut oqaluttuarisaanerup sunnerneqarnerup nalillernera.

Naliliinerit suliarineqartut suliarinissaanut tunngavinnik naliliineq Nalunaarsuiffik Takussutissiaq 10-18.

Naammapput

Pilersaarusiaq nunalu sammissaq naluneqanngillat, sumiifimmilu kulturikkut oqaluttuarisaanermik nassaar pillugit nalunaarusiaqarluni.

Takussutissiaq 10-18. Paasissutissat katersorneartut tunngavii isigisamik peqqinnissamilu pissutsit kiisalu kulturikkut oqaluttuarisaanerup sunnerneqarnerup nalillerna.

11. IMEQ IGITAQ, NUNAP QAATA ERNGA AAMMA NUNAP ILUATA ERNGA

11.1 Piumasaqaatit aamma tunngaviit

Allaatigisap tunngavia suliniummut ilisimanninnermit aqqusinniormilut tunngaviusunut illuliornermullu Kalaallillu Nunaanni imikulerinnermut tunngasunik ilisimaarinnermit aallaaveqarpoq.

11.2 Pissutsit atuuttut

Pisummik aqquutit saniatigut maanna aqqummi aqqusinniaqanngilaq. Suliniut pingaarnertut qaarsumi sananeqassaaq, killeqangaartumik nunap iluani imeqarfiusumi, arlalinnilli taseqarfiusumi.

11.3 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Suliffeqarfiup ingerlanneqarneranit eqqiluisaarnermut atatillugu imikoqartassaaq, piffissap ingerlanerit nikittartussap, suliaq ingerlanerani. Imikoq isumagineqartassaaq "Utaqqiisaasumik ornigulluni suliaqartorluni nunnikkallarfinni eqqakkanik suliaqarnermut najoqqutassat"⁶³naapertorlugit, naak sanaartorneq naatsorsuutigineqaraluartoq ullut 300-t ataallugit pissasoq.

Maskiinanit erngartoqarsinnaavoq. Annertunaviannginnamilli malunnassallutik. Piiaanerit katersorneqassapput eqqagassatullu isumagineqarlutik, taamaammat nunap qaani imermik nunap iluani imermik pinngortitamilluunniit qajannartumik sunniingaartoqarnavianngilaq. Aqqusinnissap ataatigut ruujoriliisoqassaaq nunap qaani erngup pissusissamisoortumik kuunneranik allannguavianngitsumik.

Ilaatigut Kangerluarsuk Tullermut ammut aqqusiortoqarnissaanut atatillugu qaartiterutit atuisoqassaaq, sivingassusissaa akuerisaasoq malillugu aqqusiortoqassammat. Qaartiterinerit annikinnerusut eqqartorneqarput. Qaartiterutit ANFOR-it kvælstoffitallit qaartiterinermit atorineqassanngillat. Qaartiterinermit pinngortitaq aqqutissarlutik annikitsuinnarmik killilersorneqartumillu ajoquserneqassaaq.

Sanaartornerit aasaanerani naammassineqassapput Takussutissiaq 4-7 aamma Takussutissiaq 4-8 naapertorlugit annikitsuinnarmik siallerfiususaasumi. Sanaartornermut tunngasumik peqquteqarluni nunami tatsit kuullu ungavarterlugit aqqusinniortoqassaaq. Taamaammat sanaartornermut atatillugu nunap qaani ernginik sunniinissaaq nalilerneqarpoq killeqartorujussuussasoq.

Qaarsoq piffinni amerlanerit nunap atinnguaniippoq, taamaammat nunami nunap iluata imeqarnera killeqartorujussuavoq. Taamaammat nalilerneqarpoq piffinni nunap iluata imaqarnera suliniummit sunnerneqarnavianngitsaq.

Ataatsimut isigalugu nalilerneqarpoq suliniut sanaartornerup nalaani annikitsuinnarmik nunap qaani imermik nunallu iluani imermik sunniissasoq, imikumillu sunniineq aamma soqutaanavianngitsaq.

11.4 Ingerlatsinermit sunniutit

Sullivinnit perusuersartarfinnillu imikoq imikuusivinnut katersorneqartassaaq, taakkunaniit Sisimiunut Kangerlussuarmulluunniit assartorneqartassalluni, taakani inoqarfinni imikoornerit assigisaannik isumagineqassalluni.

Nunap qaata imia aqqusinermeersoq avatangiisinut kuutsinneqartassaaq Kalaallit Nunaanni ileqquugaluartoq kuuffissiorneqanngitsumik. Imeq killeqartorujussuussaaq piffinni sialuk

⁶³ Miljøstyrelsen for Råstofområdet (EAMRA). Grønlands Selvstyre

annikitsuinnaassammat (takuuk Takussutissiaq 4-8), avatangiisinik sunniineq aamma killeqartorujussuussalluni.

Aqqusinermi ajutoortoqassagalarpat orsussakoornerit uuliakoornerillu tassuugu paasineqassapput. Aamma isumaqarpoq erngit kuutsittuukkat ajornaatsumik katersorneqarsinnaassasut kommunimilu eqqagassat isumaginissaannut malittarisassat naapertorlugit isumagineqarsinnaassasut.

Ataatsimut isigalugu naliliisoqarpoq ingerlatsinerup nalaani nunap qaani imermik nunallu iluani imermik sunniissutit soqutaanavianngitsut.

Imikumit sunniissutit aamma nalilerneqarput soqutaanavianngitsutut.

11.5 Qaleriiaartumik sunniutit

Kangerluarsuup Tullerup tungaanut aqqu Kangerlussuarmi umiarsualivittaassap tungaanut aqqutitaamit aallartissaaq. Taamaammat suliniutit taakku marluk ataatsikkoornissaat sivikitsuaraassaaq, taamaammat nalilerneqarpoq annertusiartortumik sunniuteqartoqarnavianngitsoq suliniutit taakku marluk akornanni.

Kommunimut pilersaarummut ilaliussami nr. 58-imi illuliornissamut periarfissiineq imissamik atuinerimik imikoormillu kinguneqassaaq. Tamarmik kommunimut pilersaarummut ilassummi najoqqutassat malillugit eqqortumik malittarisassiuunneqassapput, kommunimut pilersaarummut ilaliussami periarfissanik tamakkiisumik atuisoqassappat sunniutit qaleriiaat soqutaanaviaralik.

Saniatigut ilisimasat naapertorlugit piffimmi allanik suliniuteqanngilaq suliniutip massuma annertusiartortumik sunniuteqaqatigisinnaasaanik.

11.6 Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit

Aqqusinniornermut atatillugu suliaqarneq ingerlaavartuusussaavoq, taamaammat sullivissanik pilersitsisoqarnavianngilaq, kisiannili sanasut inaannik peqassalluni suliap ingerlanerani malinnaasussanik. Suliffeqarfimmi atortoqassaaq mingutsitsisunik assersuutigalugu nunamik minguttunik katersinissamut atugassianik aamma katersuussivinnik. Orsussaasiviit marloqiusanik iigaqassapput nalimattunik panertunillu naqqalinnut inissinneqassallutik.

Sanaartornerup nalaani imikoq "Utaqqiisaasumik ornigulluni suliaartorluni nunnikkallarfinni eqqakkanik suliaqarnermut najoqqutassat" naapertorlugit isumagineqartassaaq. Sullivinnit perusersartarfinniillu imikoq katersorneqassaaq Kangerlussuarmullu Sisimiunulluunniit assartorneqarluni illoqarfimmilu/nunaqarfimmilu imikoq assigalugu isumagineqarluni.

11.7 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Ataatsimut isigalugu aqquserngup sananerata ingerlanneqarneratalu ataani taaneqartut ilimagineqarpoq nassatarissagai.

Sumiiffik/ Sammisaq	Sunniutip annertussusaa	Nunakkut siammarsimassuseq	Ilimanassuseq	Sivisussuseq	Kingunerit
Sanaartorneq					
Imikoq	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoq	Kipisuitsoq	Annikitsuinnaq
Nunap qaani imeq	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoq	Kipisuitsoq	Annikitsuinnaq
Imikoq	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoq	Kipisuitsoq	Annikitsuinnaq
Ingerlatsinerup nalaa					
Nunap qaani imeq	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoq	Kipisuitsoq	Annikitsuinnaq
Nunap iluata ernga	Soqanngilaq	Soqanngilaq	Annikitsoq	Kipisuitsoq	Annikitsuinnaq
Nunap iluata ernga	Soqanngilaq	Soqanngilaq	Annikitsoq	Kipisuitsoq	Annikitsuinnaq

Nalunaarsuiffik 11-19. Imikumiit nunap qaani imermit aamma nunap iluani imermit sunniutaasinnaasunik naliliineq.

Naliliinerit suliarineqartut suliarinissaanut tunngavinnik naliliineq Nalunaarsuiffik 11-20-imi takuneqarsinnaavoq.

Ajunngitsoq

Suliniut piffimmilu atugassarititaasut nalunngilluarneqarput.

Nalunaarsuiffik 11-20. Imikumiit nunap qaani imermit aamma nunap iluani imermit sunniutaasinnaasunik naliliineq.

12. IGITAT IGITANILLU PASSUSSINEQ

12.1 Piumasaqaatit aamma tunngaviit

Tunngavigisat piffimmik misissuiartornermeersuupput taavalu Kalaallit Nunaanni eqqagassalerinermi periutsit ileqqullu nalinginnaasut Qeqqata Kommuniatalu eqqagassalerinermi maleruagassaat.

12.2 Pissutsit atuuttut

Ullumikkut piffimmi sanaartorneqanngilaq taamaammallu eqqagassanik aqqissuussaasumik isumaginnittoqartarani.

12.3 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Sanaartornermit eqqagassaartoqartassaaq illumi atuinermeersunik aammalu assersuutigalugu sanaartuutissanik killuinermit (ilimanarpoq annikitsuaraassasut). Eqqagassani ikummatissaqarsinnaallunilu hydraulikolie-qartarsinnaassaaq.

”Retningslinjer for håndtering af affald fra midlertidige feltlejligheder” malillugu eqqagassat isumagineqartassapput. Taamaammatt sanaartorfiusunut eqqagassanik qimatsisoqartassanngilaq.

Aqqusinniornermi qaartiterinermi ujaqqanik aseqqukoortoqarsinnaavog, aqqusernup naqqani ujaralersuinermit atornerqartussanik tamanna pisariaqartillugu. Ujaqqat qaartiterinermi aseqqukut tamakkerlugit atorsinnaanngitsillugit piukkunnartumut aqqusernup qanittuanut inaalinneqassapput.

Tamanna tunuliaqutigalugu sanaartornerup nalaani eqqakkanit avatangiisinik sunniisoqarnissaa nalilerneqarpoq soqutaanngitsutut.

12.4 Ingerlatsinermit sunniutit

Illunit sullivinnit perusuersartarfinniillu eqqagassaartoqartassaaq. Illunit eqqagassat katersorneqartassapput kommunimi eqqagassanut maleruagassat atuuttut naapertorlugit isumagineqartassallutik.

Tamanna tunuliaqutigalugu eqqagassanut atatillugu avatangiisinik sunniinissaaq nalilerneqarpoq suunngitsutut.

12.5 Qaleriiaartumik sunniutit

Sunniissuteqassaaq annertusiartortunik, Kangerlussuup eqqaani aqqusinertalimmik umiarsualiornissamut tapitartuuteqatigiissumik. Suliniummit tamassumanga eqqagassat Qeqqata Kommuniata eqqagassanut maleruagassai naapertorlugit isumagineqassapput, taamaammallu sunniissutit annertusiartortussat nalilerneqarput annikinnerpaaffianiissasut.

Kommunimut pilersaarummut ilaliussami periarfissanik tamakkiisumik atuineq ineqarnermit (hotellini illuaqqanilu) eqqagassanik pilersitsissaaq. Hotellinit illuaqqaniillu eqqakkat kommunimut pilersaarummut ilassummi najoqqutassat malillugit eqqortumik malittarisassiuunneqassapput, taamaammatt suliniummut massumunnga tapitartuuttumik sunniutissat qaleriiaat soqutaanaviannngitsutut nalilerneqarlutik.

Suliniutit qulaani pineqartut saniatigut suliniutinik allanik aqqusinniassap qanittuaniittussanik ilisimaarinnittoqanngilaq sunniutinik qaleriiaanik pilersitsisinnaasunik.

12.6 Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit

Eqqagassat kommunimi eqqagassanut maleruagassat naapertorlugit katersorneqassapput isumagineqarlutillu.

12.7 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Ataatsimut isigalugu ilimagineqarpoq pilersaarutip uku sunniutigisinnaagai aqqusernip umiarsualiviullu ingerlanneqarnissaannut aqqissuussineq ingerlatsinerlu.

Sumiiffik/ Sammisaq	Sunniutip annertussusaa	Nunakkt siammarsimassuseq	Ilimanassuseq	Sivisussuseq	Kingunerit
Sanaartornerup nalaani eqqagassat	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoq	Sivikitsoq	Annikitsuinnaq
Ingerlatsinerup nalaani eqqagassat	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoq	Kipisuitsoq	Annikitsuinnaq

Nalunaarsuiffik 12-21. Eqqagassanit sunniutininik naliliineq.

Naliliinerit suliarineqartut suliarinissaanut tunngavinnik naliliineq Nalunaarsuiffik 12-22-mi takuneqarsinnaavoq.

Ajunngitsoq

Suliniut eqqagassanullu maleruagassat tunngavii nalunngilluarneqarput

Nalunaarsuiffik 12-22. Eqqagassat sunniutissaanik naliliinermi tunngaviusunik naliliineq.

13. NUNA MINGUTTOQ

13.1 Piunasaqaatit aamma tunngaviit

Naliliinissamut piunasaqaataasoq tassaavoq suliniummik piffimmillu ilisimaarinninneq, ilaatigut aamma Kalaallit Nunaanni nunamik minguttumik isumaginninnissamut isumaginninnissamut periutsinik nalinginnaasunik Qeqqatalu Kommuniata eqqakkanut maleruagassarititaanik.

13.2 Pissutsit atuuttut

Piffimmi ullumikkut pinngortitaasumi sanaartugaqariinngilaq. Piffimmi suliniuteqarfiusussami ilisimaneqartumik nunaqanngilaq minguttumik.

13.3 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Maskiinat kusernerinit, soorlu hydraulikslanginit tankiiniilluunniit, nunamik mingutsitsisoqarsinnaassaaq. Tamanna pissagaluarpas mingutsitaq takuneqariaannaassaaq, nunalu minguttoq katersorneqarlunilu isumagineqassaaq kommunimi eqqakkanut maleruagassat naapertorlugit. Sunniutaasinnaasoq taamaammat nalilerneqarpoq soqutaanngitsutut.

13.4 Ingerlatsinermi sunniutit

Qamutit aqqusinermik atuisut aserfallatsaaliuisulluunniit ajutoorsinnaapput. Ajutoorneq taamaattoq nunamik mingutsitsisinnaavoq. Ajutoorneq taamaattoq malugineqariaannaavoq, taamaammat aamma nuna minguttoq katersorneqariaannaassaaq kommunimilu eqqagassanut maleruagassat naapertorlugit iginneqarluni.

Tamanna tunuliaqutaralugu nalilerneqarpoq avatangiisinik sunniineq soqutaanaviannngitsutut.

13.5 Qaleriiaartumik sunniutit

Suliniut Kangerlussuup eqqaani umiarsualivissamut aqqummiit aallartissaaq. Suliniutilli ataatsikkoornissaat sivikitsuinnaassammat nalilerneqarpoq, annertusiartortunik sunniissuteqartoqarnaviannngitsutut suliniutit akornanni.

Kommunimut pilersarummut tapiliussami nr. 58-mi periarfissanik tamakkiisumik atuinerup kingunerissavaa ineqarfimmit taakkunanillu atuinermit (hotellinit illuaqqaniillu) nunamik mingutsitsineq. Kommunimut pilersaarummut ilassummi najoqqutassat malillugit eqqortumik malittarisassiuunneqassapput, taamaammat sunniutissat qaleriiaat soqutaanaviannngitsutut nalilerneqarlutik.

Suliniutit qulaani pineqartut saniatigut suliniutinik allanik aqqusinniassap qanittuaniittussanik ilisimaarinnittoqanngilaq aqqusinniassamut atatillugu sunniutinik qaleriiaanik pilersitsisinnaasunik.

13.6 Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit

Mingutsitsisoqassagaluarpas katersorneqassaaq kommunimilu eqqagassanut maleruagassat naapertorlugit isumagineqassalluni.

13.7 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Ataatsimut isigalugu ilimagineqarpoq pilersaarutip uku sunniutigisinnaagai aqqusernip umiarsualiviullu ingerlanneqarnissaannut aqqissuussineq ingerlatsinerlu.

Sumiiffik/ Sammisaq	Sunniutip annertussusaa	Nunakkut siammarsimassuseq	Ilimanassuseq	Sivisussuseq	Kingunerit
Sanaartornerup nalaani mingutsitsineq	Annikitsoq	Piffimmi	Annikitsoq	Sivikitsoq	Annikitsuinnaq
Ingerlatsinerup nalaani mingutsitsineq	Annikitsoq	Piffimmi	Annikitsoq	Kipisuitsoq	Annikitsuinnaq

Takussutissiaq 13-23. Nunamik mingutsitsisoqassagaluarpat sunniutissanik naliliineq.

Naliliinerit suliarineqartut suliarinissaanut tunngavinnik naliliineq Takussutissiaq 13-24-mi takuneqarsinnaavoq.

Ajunngitsoq

Suliniut piffimmilu atugassarititaasut ilisimaarilluarneqarput

Takussutissiaq 13-24. Nuna mingutsinneqassagaluarpat sunniutissaanik naliliinermi tunngaviusunik naliliineq.

14. SILAP PISSUSIA

14.1 Piumasaqaatit aamma tunngaviit

Missiliuussinissamut piumasaasoq annerusoq tassaavoq pioreersut pisussallu qanoq issusiinik kiisalu pilersaarutip eqqaani pissutsinik takuniaanissaq.

14.2 Pissutsit atuuttut

Naammassissatut pilersaarutip sumiiffia nuna, taserpaaluit ilanngullugit, tassaavoq pinngortitaq innarlerneqarsimanngitsoq. Taamaammat nuna annikilluinnartumik klimamit pisunik killilimmik sunnerneqarsimavoq (soorlu ATV-ilinnik ingerlatilinnit).

14.3 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Pilersaarutip naammassiniarnerani maskinat atornerinut ikummatissat atornegartussaapput. Atortussat atornegartussat akuerisaasut atornegassapput, taamaammat atuineq sunnerneqarnerlu maskinat ataasiakkaat atornerinut akuerisaasut akornanniittut atornegassallutik.

Taamaammat pilersaarutip klimamik sunniinissaa imaluunniit klimamik allannguinerup pilersaarutip suliarinerani sunnerneqarnissaa ilimanangilaq. Tamanna tunulialugulu pilersaarutip klimamik sunniisinaanissaa annikitsuinnaasutut nalilerneqarpoq

14.4 Ingerlatsinermi sunniutit

Ullumikkut Kangerlussuup Sisimiullu akornanni angallassineq timmisartumik imaluunniit immakkut angallamik pisarpoq. Qamutininik motorilinnik sumiiffinnut ajornannginnerusumik ingerlasinnaanerup, taamatullu angallassinerup nukissutininik atuineq nalinginnaasumik millisittussaavaa. Aappaatigulli, ajornannginnerusumik sumiiffinnukarsinnaanerup, takornariallu eqqarsaatigalugit aqqusinermik sumiiffinnukarlutik atuisinnaanerisa nutaanik/ assigiinngitsunillu ullumimut naleqqiullugu sammisaqarsinnaalernerisa, ikummatissanik atuineq annertusitittussaassavaat. Maannangaaq nalileruminaappoq tamakku ataatsimut isigalugit ikummatissat annerusumik minnerusumilluunniit pilersaarutip naammaseerenerani atornegarumaassanersut.

Sumiiffimmi nittaallat sialuillu annertunngillat, aqqusinerlu imertalitsigut annikitsuinnarmik ingerlaveqarpoq, tatsit tarajullit eqqaat eqqaasangikkaanni. Pilersaarutip takuniarneranut atatillugu, klimap allangornerata kinguneranik aassinnaasumik, nunamik qeriuqaannartumik malussartoqarsimanngilaq. Tamanna tunulequtaralugu klimap allangornera pilersaarummut annikitsuinnarmik sunniuteqartussaasoq nalilerneqarpoq.

Iikummatissanik nunameersunik annertunerusumik atuisinnaanerup kisimi klimamut sunniuteqarsinnaanera annikitsuinnaasoq nalilerneqarpoq.

Qulaani pineqartut tunngavigalugit nalilerneqarpoq pilersaarummut taamaallaat annikitsuinnarmik klimamut sunniuteqassasoq, taamatuttaaq klimap allangornera taamaallaat annikitsuinnarmik pilersaarummut malunniuteqassasoq.

14.5 Qaleriiaartumik sunniutit

Kommunimut pilersaarummut tapiliussami nr. 58-mi periarfissanik tamakkiisumik atuinerup kingunerissavaa silaannaap pissusaanik sunniineq pingaartumik assartuinnermut atatillugu orsussamik atuinnermit taavalu illunik kiassaanermi nukimmik atuinnermit. Maannali kommunimut pilersaarummut ilaliussap kingunerisaanik suliniutaasussat naammattumik ilisimaneqanngillat, taamaammat sunniutaasinnaasut qaleriiaat tassannga pisussat nalilerneqarsinnaanngikkallarlutik.

Sumiiffimmi pilersaarummut qaleriiaartumik sunniutaasinnaasumik ilisimannittoqanngilaq.

14.6 Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit

Ingerlatsiniartoqassanngilaq akornutaasinnaasunik aqqissuussineqassappat.

14.7 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Ataatsimut isigalugu ilimagineqarpoq pilersaarutip uku sunniutigisinnaagai aqqusernip umiarsualiviullu ingerlanneqarnissaannut aaqqissuussineq ingerlatsinerlu.

Sumiiffik/ Sammisaq	Sunniutip annertussusaa	Nunakkut siammarsimassuseq	Ilimanassuseq	Sivisussuseq	Kingunerit
Sanaartorneq	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoq	Sivikitsoq	Annikitsuinnaq
Ingerlatsineq	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoq	Kipisuitsoq	Annikitsuinnaq

Takussutissiaq 14-25. Klimap sunnerneqarneranut naliliineq.

Naliliinerit nalilerneqarnerit ingerlanneqarneranni tunngavii Takussutissiaq 14-26-mi takuneqarsinnaapput.

Naammapput

Ingerlatassanut ilisimanittoqarluarpoq, kisianni maskinanik sunik atuinissamik ilisimasaqarneq naammaannarluni.

Takussutissiaq 14-26. Tunngavissanik katersanik naliliineq klimap sunnerneqarneranut naliliinermut.

15. PIGISATIGUT ILUAQUTISSAT, INUIAQATIGIIT ANINGAASAQARNERANNUT TUNNGASUT AAMMA PEQQISSUSEQ

15.1 Piumasaqaatit aamma tunngaviit

Qeqqata Kommuniata Visit Greenland takornariaqarnermilu pingaarutillit arlallit suleqatigalugit aqqusinnermi qamutit assakaasullit qanoq amerlatigiumaarnerisa missingisiornarat suliarisimavaat, taassuma naammasilluareernissaanut. Ullumikkut taama annertutigisumik angallattoqanngimmat suliniutip kingunerissavaa amerlanernik pisoqartarnissaa takornarissanillu sammisaqartitsinerup annersusinissaa ilanngullugulu takornarissanik sammisaqarnermik ingerlatsineq ullumikkutut ingitsoq annertusitissallugu.

15.2 Pissutsit atuuttut

Takornarissanik sammisaqartitsineqangaatsiartarpoq pingaartumik Kangerlussuarmi, soorlu qaqqamut sermersuarmullu angalaarneq, aalisarneq, eqqaassutissanik piniariarneq il.il. Soorlu siusinnerusukkut allaaserineqareersoq Kangerlussuarmi sammisaqartitsinerit taamaattut kingunerisaannik unnuisartut amerlassusiisa ersersikkaat. Tamatuma saniatigut takornarissanik umiarsuarmik sinersillutik angalasunik umiarsuarmiit timmisartumut mittarfimmi paarlaassiffiusarpoq.

Taamaammat sammisasaqartitsinerup annertusarneqarnissaanut periarfissaqarluarpoq, takornariaqarnermi suliffissuaqarnermut tapertaassalluni periarfissat annertusineqarmata.

Nunaqavissut Sisimiut Kangerlussuullu akornanni nuna annertulaartoq sunngiffimmi sammisassanut atugarisarpaat, nuniagiarneq, piniarneq aalisarnerlu ilanngullugit, soorluttaaq pisuinnaat aqputaat (ArcticCircleTrail) illoqarfiup nunaqarfiullu akornat nunaqavissunit takornarissanillu atorineqartarluni.

15.3 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Suliniutip naammassinissaata kingunerissavaa sulisunik atuinissamik amigaateqarneq, tammaammat suliffeqarneq maannamut atuuttoq imaluunniit tamanna suliffeqarneq alla annertusitissallugu.

Suliniutip naammassinerani innuttaasut peqqissuunissaasa imaluunniit nunami takornariaqarneqarnermi suliffissuaqarnerup sunniivigineqarnissaat ilimagineqanngilaq, suliat amerlanerssaat annerusut Kangerlussuup Sisimiullu ungasissuanniimmata.

Suliffeqarnermi pissusit tunulequtaralugit suliniut nalilerneqarpoq nunami inuit amerlassusaat tunulequtaralugu ajunngikannersumik sunniteqassasoq.

15.4 Ingerlatsinermi sunniutit

Suliniutip naammassinerata taaneqareersutut ajunngequtit arlaqangaatsiartut nassatarissavai innuttaasut nunamik peqqissuunissaq siunertaralugu atuisinnaanissaat kiisalu Danmarkimiit nerisassat nutaat tunineqarnissaannik periarfissiineqassammat. Tamatuma saniatigut takornarissanik suliaqartut amerlanerusunik sammisasaqartisinnaanissaasa sulisut taamaaginnarnissaat imaluunniit sulisut amerlanerulersinnissaat tamatuma nassatarissavaa.

Sanaartornerup aappassaani Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermut aqqusinniortoqareerpat Sisimiuni najugalinnut sanaartornerup siulliani pilersinneqartumi piffimmik atuinissamut periarfissarpassuanissaaq. Tamanna isumaqarpoq ilaatigut akissakinnerit umiatsiaqarnissaminnut, snescootereqarnissaminnut qamuteqarnissaminnulluunniit periarfissaqanngitsut piffimmukarsinnaalissammata biilerlutik cykelerlutilluunniit. Tamassuma periarfississavaa sunngiffimmi sammisasaqarnerulerneq sualummik inunnut pineqartunut (pisuttuarneq, nuniagiarneq, piniariarneq il.il.), Sisimiuni najugalippassuarnut atukkatigut pitsanngorsaataangaatsiartussamik.

Silap allanngoriaartaarnera pissutaalluni nunap timaani ingerlanissaq ajornakusoorsinnaasarpoq. Aqqusinniorneq taassumalu kingunerisaanik angallattoqarnerulernera isumannaallisaanermik pitsannguissaaq, taamaasillunilu nunamik atuisoqarnerulissalluni.

Ataatsimut isigalugu suliniutip naammassinissaa ajunngitsorsiassat tungaatigut inuiaqatigiillu aningaasaqarnikkut pissusaasigut pitsaakannersumik kinguneqassasoq ilimagineqarpoq. Suliniutip inunnik peqqinnissap tungaatigut sunniinissaa ilimagineqanngilaq.

15.5 Qaleriiaartumik sunniutit

Kangerlussuup eqqaani umiarsualiviliornissaa takonarissat nunamukarsinnaanissaat oqilisaavigissavaa, ilimagineqarporlu aqqusernguttaaq takonarissat amerlanerit ussagartissagai sivilisunerumillu uninngatissinnaassallugit, tamatumalu illoqarfimmi, nunaqarfinni Kalaallilu Nunaani suliassaqtinnissaaq ataatsimut isigalugu annertusissavaa. Taamaattumik suliniutit taakku marluusut akornanni ajunngitsumik ingerlaavartumik kinguneqartitsissapput.

Suliniutit kommunimut pilersarummut tapiliussami nr. 58-imi periarfissinneqartut atorneqarnissaat maanna ilisimaneqanngillat, taamaammat assersuutigalugu piffimmi sulisoqarneq peqquataalluni sunniutit qaleriiaarsinnaasut nalilerneqarsinnaanatik.

Hotellit illuaqqallu piniariarnermi atorneqassappata, maanna piniariartarfiusut kangerluit qanittuiniittut sunnerneqassapput. Aappaatigut aqqusineq piniariarnissamut periarfissiissaaq aamma najugalinnut piffinni piniartunit siornatigut ornnineqarsinnaarpiarsimanngitsuni, sualummik piniartunut angallateqanngitsunut, ataatsimut isigalugu piniariarnissamut periarfissaqarnerulertussamik.

Suliniutit qulaani pineqartut saniatigut suliniutinik allanik aqqusinniassap qanittuaniittussanik ilisimaarinnittoqanngilaq aqqusinniassamut atatillugu sunniutinik qaleriiaanik pilersitsisinnaasunik.

15.6 Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit

Ingerlatsiniartoqassanngilaq akornutaasinnaasunik aqqqissuussineqassappat.

15.7 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Ataatsimut isigalugu aqquserngup sananerata ingerlanneqarneratalu ataani taaneqartut ilimagineqarpoq nassatarissagai.

Sumiiffik/ Sammisaaq	Sunniutip annertussusaa	Nunakkut siammarsimassuseq	Ilimanassuseq	Sivisussuseq	Kingunerit
Atortorissaarutit	Annertoog	Piffimmi/ nunap immikkoortuani	Annertoog	Kipisuitsoq	Annertoog
Aningaasaqarnikkut atugarisat	Annertoog	Piffimmi/ nunap immikkoortuani	Annertoog	Kipisuitsoq	Annertoog
Peqqissuseq	Soqanngilaq	Piffimmi/ nunap immikkoortuani	Annikitsoq	Kipisuitsoq	Soqanngilaq

Takussutissiaq 15-27. Tigussaasunik ajunngitsorsiaqarnerup, inuiaat aningaasaqarneranni pissutsit peqqissusermillu sunnerneqarnermik naliliineq.

Naliliinerit suliarineqartut suliarinissaanut tunngavinnik naliliineq Takussutissiaq 15-28-mi takuneqarsinnaavoq.

Ajunngitsoq

Illoqarfimmi nunaqarfinnilu inuussutissarsiuteqarnermi pissutsit
 ilisimaneqarluarput, taamaammatt naliliinermi tunngaviit pitsaasuupput.

**Takussutissiaq 15-28. Paasissutissat katersukkat ajunngitsorsiat tigussaasut, inuiaallu
 aningaasaqarneranini pissutsit peqqissusermillu nalilerneqarneranni tunngaviit.**

16. ATORTUSSIASSAT

16.1 Piumasaqaatit aamma tunngaviit

Naliliinernut tunngaviusut tassaapput suliniutip piviusunngortissinnaanissaanut atortussat qanoq ittut nalilerneqarnissaat. Maannakkuugallartorli aqqusinermut mikisualuit ataasiakkaat ilanngullugit sulii pilersaarusiortoqanngilaq, taamatuttaaq geotekniki atorlugu aqqusinissamik misissuinerit ingerlanneqarsimanatik.

16.2 Pissutsit atuuttut

Ullumikkut nunami tassani aallutassanik ingerlatsisoqanngilaq. Taamaammallu massakkuugallartorli atortussiassanik piiasoqaranilu atuisoqanngilaq.

16.3 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Sanaartornerup nalaani aqqusinniornissamut atortussanik atuisoqassaaq. Ilimagineqarpoq atortussianik aqqusinermut atortussanik imaluunniit annertunngitsumik aqquserngup avatangiisaani kiisalu siorarsiorfinnik aqquserngup qanittuani piiasoqassasoq.

Qaqqamik qaartiterineqarsinnaaneranut atatillugu qaartitsinerimut atortussat annertunngitsut atorneqarumaarput. Ujaqqat qaartinneqarsimasut sequtserlugit suliniummut atorneqaratarsinnaapput.

Ataatsimik minnerusumik (nerutussuseq 5 meterip missaa) betoninik saattukujuunik ikaartarfilimmik quassuttuunik sinaakkusigalimmik / ungaluusaligalimmik ikaartarfiliortoqassaaq. Periarfissaq alla tassaavoq saviminermik ikkussoriaannanngorlugu ilusilersoriikkamik ikaartarfik. Ikaartarfik immikkoortukkuutaarlugu sanaartorneqassaaq piffimmut angallanneqarsinnaasunngorlugu qularnanngitsumik ukiuunerani qamutit atorlugit, taamaalilluni avatangiisinik sunnerneqarneq annikitsuussalluni.

Sananeqarnerani atortussianik piiakkanik atuineq nalilerneqarpoq annikitsuinnaassasoq.

16.4 Ingerlatsinerimi sunniutit

Suliap ingerlanneqarneranut atatillugu ikummatissat atorneqassapput kiisalu aqquserngup aserfallatsaaliornissaanut atatillugu atortussat annertunngitsut. Aqqusinermut aserfallatsaaliuinerimut siorartarfinnit aqquserngup eqqannguaniittunit aaneqartussaapput.

Qulaani pineqartunik tunngavilimmik nunamiit atortussianik atuinissaq nalilerneqarpoq annikitsuinnaassasoq.

16.5 Qaleriiaartumik sunniutit

Kangerlussuup eqqaani aqqusinniornissamut umiarsualiviliornissamullu atatillugu aammattaaq tassani atortussat nunamiit pisut atorneqassapput. Taakku marluk pilersaarutit takussaasumik annikitsumik assigiissuteqarnerat annikitsuaraavoq, taamaammat nalilerneqarpoq ingerlaavartumik sunniuteqassanngitsoq.

Hotelliliorlunilu illuaqqiornerup kommunimut pilersaarummut ilaliussami nr. 58-imi periarfissinneqartup kingunerissavaa atugassianik atuineq. Suliniutaasinnaasut annertussusaat maanna ilisimaneqanngimmat sunniutissat qaleriiaat taakkunanga pisussat nalilersorneqarsinnaanngikkallarput.

Suliniutit qulaani pineqartut saniatigut suliniutinik allanik ilisimaarinnittoqanngilaq suliniummut atatillugu sunniutinik qaleriiaanik pilersitsisinnaasunik.

16.6 Pinngitsoortitsiniarluni suliniarnerit

Ingerlatsiniartoqassanngilaq akornutaasinnaasunik aaqqissuussineqassappat.

16.7 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Ataatsimut isigalugu ilimagineqarpoq pilersaarutip uku sunniutigisinnaagai aqquernip umiarsualiviullu ingerlanneqarnissaannut aqqissuussineq ingerlatsinerlu.

Sumiiffik/ Sammisaq	Sunniutip annertussusaa	Nunakkut siammarsimassuseq	Ilimanassuseq	Sivisussuseq	Kingunerit
Atortussiat sanaartornerup nalaani	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoq	Sivikitsoq	Annikitsoq
Atortussiat ingerlatsinerup nalaani	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoq	Kipisuitsoq	Annikitsoq

Takussutissiaq 16-29. Pioreersumi pisussamilu pissutsit nunamiit pisunik atuinermut atatillugu naliliineq.

Naliliinerit ingerlanneqarsimasut nalilerneqarnerannut tunngaviit
Takussutissiaq 16-30.

Naammapput

Atortussat nunamiit pisut atornissaannut ilisimanninneqarluarpoq, kisianni taamaallaat annertussusaannaannut ilisimanninnerulluni.

Takussutissiaq 16-30. Tunngavinnut katersanut nunamit pisunik atuinermut naliliineq.

17. AVATANGIISINUT SUNNIUTIGISINNAASAI ATAATSIMOORTUMIK TAKUSSUSIORNEQARNERAT

Sumiiffik/ Sammisaq	Sunniutip annertuss usaa	Nunakkut siammarsima ssuseq	Ilimanassu seq	Sivisussuseq	Kingunerit
Pinngortitaq					
Nuna paarnaqutaann alik qaarsortarasaar toq	Akunnattoq	Piffimmi	Annertoq	Kipisuitsoq	Annikitsoq
Narsat qaarsuusut	Akunnattoq	Piffimmi	Annertoq	Kipisuitsoq	Annikitsoq
Orpikkat	Akunnattoq	Piffimmi	Annertoq	Kipisuitsoq	Annikitsoq
Tatsit imiinnaat	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoq	Utaqqiisaagall artog	Annikitsoq
Tatsit tarajuusut	Akunnattoq	Piffimmi	Annertoq	Utaqqiisaagall artog	Ingasanngit soq
Narsat tarajuusut	Annertoq	Piffimmi	Annertoq	Kipisuitsoq	Ingasanngit soq
Tasinnguit	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoq	Kipisuitsoq	Annikitsoq
Kuuit	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoq	Kipisuitsoq	Annikitsoq
Sivinganersat naasorasaat	Annikitsoq	Piffimmi	Annikitsoq	Kipisuitsoq	Annikitsoq
Timmissat (nerlerit piffimmiinnaan ngitsut)	Akunnattoq	Piffimmi	Annertoq	sivikitsoq/ataa vartog	Ingasanngit soq
Miluumasut (tuttut umimmaallu) piffimmi	Ingasanngi tsoq	Nunap ilaani	Annertoq	Ataavartog	Ingasanngit soq
Miluumasut (tuttut umimmaallu) piffimmiinnaan ngitsut	Soqanngila q	Nunap immikkoortorta ani	Annertoq	Kipisuitsoq	Soqanngilaq
Angallanneq					
Aqqusinniorneq	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoq	Sivikitsoq	Annikitsuinn aq
Aqqusinermik ingerlatsineq	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoq	Kipisuitsoq	Annikitsoq
Nunaliffiginninneq isumannaallisaanerlu					
Sanaartornerup ingerlatsinerull u nalaanni angallattunik atoreersunik akornusersuine q	Annikitsoq	Piffimmi	Annikitsoq	Kipisuitsoq	Annikitsuinn aq

Sumiiffik/ Sammisaq	Sunniutip annertuss usaa	Nunakkut siammarsima ssuseq	Ilimanassu seq	Sivisussuseq	Kingunerit
Umiarsuit aporneri ikkarlinnerillu	Annertooq (inuunernik akeqassaa q)	Piffimmi	Annikitsuinn aavoq	Kipisuitsoq	annikitsoq (ilimananngi nnera pissutigalug u)
Nipiliorneq, sajukulaartitsineq aniatitsinerlu					
Sanaartornerup nalaani nipiliorneq il.il.	Annikitsoq	Piffimmi	Annertooq	Sivikitsoq	Annikitsuinn aq
Ingerlatsinerup nalaani nipiliorneq il.il.	Annikitsoq	Piffimmi	Annertooq	Kipisuitsoq	Annikitsoq
Isikkiavianut peqqissinarneranullu tunngasutigut pissutsit kiisalu kultureqarnikkut oqaluttuarisaanermi soqutiginartut					
Sanaartorner up nalaa					
Sunniutit takussaasut	Annikitsoq	Piffimmi	Annertooq	Utaqqiisaagall artog	Annikitsoq
Sukisaarsarfinn ik sunniutit	Annikitsoq	Piffimmi	Annertooq	Utaqqiisaagall artog	Annikitsoq
Kulturikkut oqaluttuarisaan ermik tunngasunik sunniutit	Soqanngila q	Piffimmi	Annertooq	Utaqqiisaagall artog	Annikitsuinn aq
Ingerlatsiner up nalaa					
Sunniutit takussaasut	Annikitsoq	Piffimmi	Annertooq	Kipisuitsoq	Annikitsoq
Sukisaarsarfinn ik sunniutit	Annertooq	Piffimmi	Annertooq	Kipisuitsoq	Ingasanngit soq
Kulturikkut oqaluttuarisaan ermik tunngasunik sunniutit	Soqanngila q	Piffimmi	Annertooq	Soqanngilaq	Soqanngilaq
Imeq igitaq, nunap qaata ernga aamma nunap iluata ernga					
Sanaartorner up nalaa					
Imikoq	Annikitsoq	Piffimmi	Annertooq	Utaqqiisaagall artog	Annikitsuinn aq
Nunap qaani imeq	Annikitsoq	Piffimmi	Annertooq	Utaqqiisaagall artog	Annikitsuinn aq
Nunap iluata ernga	Annikitsoq	Piffimmi	Annertooq	Utaqqiisaagall artog	Annikitsuinn aq
Ingerlatsiner up nalaa					
Imikoq	Annikitsoq	Piffimmi	Annertooq	Kipisuitsoq	Annikitsoq
Nunap qaani imeq	Annikitsoq	Piffimmi	Annikitsoq	Kipisuitsoq	Annikitsuinn aq
Nunap iluata ernga	Annikitsoq	Piffimmi	Annikitsoq	Kipisuitsoq	Annikitsuinn aq

Sumiiffik/ Sammisaq	Sunniutip annertuss usaa	Nunakkut siammarsima ssuseq	Ilimanassu seq	Sivisussuseq	Kingunerit
Eqqakkat					
Sanaartornerup nalaani eqqagassat	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoog	Sivikitsoq	Annikitsuinn aq
Ingerlatsinerup nalaani eqqagassat	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoog	Kipisuitsoq	Annikitsuinn aq
Nunamik mingutsitsineq					
Sanaartornerup nalaani mingutsitsineq	Annikitsoq	Piffimmi	Annikitsoq	Sivikitsoq	Annikitsuinn aq
Ingerlatsinerup nalaani mingutsitsineq	Annikitsoq	Piffimmi	Annikitsoq	Kipisuitsoq	Annikitsuinn aq
Silap pissusia					
Sanaartorneq	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoog	Sivikitsoq	Annikitsuinn aq
Ingerlatsineq	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoog	Kipisuitsoq	Annikitsuinn aq
Pigisatigut iluaqutissat, inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngasut aamma peqqissuseq					
Atortorissaaruti t	Annertoog	Piffimmi/ nunap immikkoortuani	Annertoog	Kipisuitsoq	Annertoog
Aningaasaqarni kkut atugarisat	Annertoog	Piffimmi/ nunap immikkoortuani	Annertoog	Kipisuitsoq	Annertoog
Peqqissuseq	Soqanngilaq	Piffimmi/ nunap immikkoortuani	Annikitsoq	Kipisuitsoq	Soqanngilaq
Atortussiassat					
Atortussiat sanaartornerup nalaani	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoog	Sivikitsoq	Annikitsoq
Atortussiat ingerlatsinerup nalaani	Annikitsoq	Piffimmi	Annertoog	Kipisuitsoq	Annikitsoq

18. PINNGITSOORTITSINIARLUNI SULINIUTIT

Suliniutip piviusunngortinnissaata aallaaviatut pinngitsoortitsiniarnermik suliniutit makku ingerlanneqarssapput:

- Aqqusinissap ingerlavissaa aallaqqaataaniit pilersaarutigineqartoq nerlerit uninngaartarfiaq (Itinnikkut) ingerlasoq taamaatiinnerneqarpoq avasinnerusumiitinnissaalu sapinngisamik Itinnermut ungasinngerpaanissaa siunertaralugu marloriarluni ineriartortinneqartartoq qinnerneqarluni.
- Uninngaviit inissinneqassapput nerlerit mitsimaartarfii/neriffigisartagaat naammattumik ungasillugit nerlernik akornusiineq sapinngisamik annikillisinniarlugu.
- Erngup akornuserneqarani ingerlaarnissaa qulakkeerniarlugu aqqutissap ataaticut Armco-ruujorit atorlugit sulluliortoqartassaaq erngup aqqutissap qaavatigoornissaa akuerineqanngikkaangat.
- Aqqusinniassaq inissinneqassaaq tatsinit tarajuusunit ungasissuseq annerpaaffissaminiitillugu narsaamanernilu tarajuusuni sanaartornissaaq sapinngisamik annikinnerpaatinneqassalluni.
- Aqqusinissaaq ilusilernerneqassaaq angallannermit mingutitsineq tatsinik tarajuusunik narsaamanernillu tarajuusunik sapinngisamik sunniinaveersaaqqunagu.
- Blindelvenip avannaa'tungaani sanaartorneq maajimi juunimilu ingerlanneqaaqqusaassanngilaq nerlerit manniliortuup nalaani akornusersoqqunagit.
- Aqqusinnermi Itinnermilu hotellip eqqaani nerlerit pillugit paasissutissartalimmik allagartaliisoqassaaq piffissami maajip aallaqqaataaniit 20-ata tungaanut nerlerit uninngaartut akornusersorniarnagit Itinnermiittoqannginnissamik innersuussisunik.
- Kangerlussuup avannaatungaani piffeqarpoq nerlernut isarfittut tikkuarneqartumik. Aqqusinnermi allagartalersuisoqassaaq piffimmi angalaartoqarnissaanut inerteqqusissutinik aallarnarluni ulloq juulip 15.-at atuukkunnaarluni ulloq aggustip 10.-at.
- Mingutsitsisoqassagaluarpat soorlu uuliamik mingutsitaq katersorneqassaaq nunatullu minguttutut isumagineqassalluni kommunimi eqqakkanut maleruagassat naapertorlugit.
- Orsussaasiviit marloqiusanik iigaqassapput nalimattunik panertunillu naqqalinnut inissinneqassallutik.
- Sanaartornerup nalaani imikoq "Utaqqiisaasumik ornigulluni suliarlorluni nunnikkallarfinni eqqakkanik suliaqarnermut najoqqutassat" naapertorlugit isumagineqartassaaq. Sullivinnit perusersartarfinniillu imikoq katersorneqassaaq Kangerlussuarmullu Sisimiunulluunniit assartorneqarluni illoqarfimmilu/nunaqarfimmilu imikoq assigalugu isumagineqarluni.
- Eqqagassat kommunimi eqqagassanut maleruagassat naapertorlugit katersorneqassapput isumagineqarlutillu.

19. PAASSISSUTISSAT AMIGAATAASUT

Aqquserngup ingerlaarfissaani eqqaanilu misissuinerit arlallit ingerlanneqarsimapput, kisiannili geoteknik atorlugu misissuinerit ingerlanneqarsimanatik. Suli maannakkuugallartoq ersarissumik sanaartornermi atortussat qanittuani suminngaanniit pissarsiarinissaat aalajangiunneqarsimanatik, ilimagineqarmat aqqusinnermut atortussat annersaat sumiiffimmi piiarneqarsinnaassasut. Taamaakkaluartoq qanoq pisoqaraluarpat avatangiisinut sunniutissat allannguuteqarpallaanngitsut nalilerneqarpoq.

Qamutit assakaasullit aqqusinnermi atorneqartussat amerlassusaat tunuleqautaralugu kommunip soqutiginnittut takornariaqarnermilu suliaqartut suleqatigalugit missingersorsimavai. Taamaammat qamutit assakaasullit (ATV-t, biilit il.il.) katiternerat kisitsisitigut eqqortumik ilisimaneqanngilaq. Qamutit assakaasullit amerlassusiat agguataarnerallu ilaatigut aqqusinnermi nipiliornerup siammartinneqarneranut tunulequtaammata. Aqquserngup atorneqarnerata annertusingaatsiarnissaanut naliliinnermut peqqutaasut tatiginartuunngillat. Taanna siuliani missingersuineq tunulequtaralugu naliliinissaq tutsuiginartumik naammassineqarsinnaavoq.

Sullissivittut anartarfittullu illuaqqat inissiffissaat ilusissaallu ilisimaneqanngillat. Eqquinngitsumik takorluuilluni Kangerluk Tulliup eqqaani illu sullissivissaq suliarineqarpoq, taannalu nalilerneqarpoq nunap avatangiisaanik isigisassatigut sunnerneqassanngitsoq Taanna tunulequtaralugu nalilerneqarpoq illuliat inissinneqarnissaannik ilusissaannillu ilisimasaqannginnerup isigisassatigut suliniut sunnissanngikkaa. Naliliineq taassumatut ittoq ikaartarfissap ilusilerneranut isigisassatigullu sunniinera aamma atuutissaaq.

Isorartussusermi tassani misissuinerit geoteknikkimut tunngasut ingerlanneqanngillat, taamaammallu maannakkuugallartumik ilisimasat aqquserngup avataatalu suliarinissaanut aserutsaaliornissaanullu atortussanik sutigut eqqortumik piiasinnaaneq pisariaqassanersoq apeqqutaassalluni. Aqquserngup avataani atortussanik piiasoqassagaluarpat nunap qaavaniittut piiarneqassapput atortussallu piiarneqarfiannut utertinneqassallutik. Sanaartugaq ingerlanneqarlualereerpat nunap qaavaniittut sivikitsuinnarmik tooqqorsivimmiitinneqassapput, taamaammat ilimagineqarpoq sumiiffinnut taakkununga iluarsaasseqqinnerup nassatarissagaa sumiiffinnik sukkakannersumik iluarsaasseqqinneq, taamaammallu takusassatigut sunnerneqarneq sivikitsuullunilu minnerussaaq. Sumiiffiit taakkua inissinneqarnissaannik ilisimasaqannginneq peqqutigalugu taamaammat nalilerneqarpoq suliniutip ingerlanneqarneranut takuneqarsinnaasut sunnerneqarnerat soqutiginaateqassanngitsoq.